Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa

KURIKULUM
ZA STJECANJE KVALIFIKACIJE
DENTALNA ASISTENTICA/ASISTENT

1. *Opći dio*

1.1. Kurikulum za stjecanje kvalifikacije

Dentalna asistentica/asistent

1.2. Cilj kurikuluma

Osposobiti polaznika/cu za asistiranje doktoru dentalne medicine pri pružanju dentalnih usluga, sudjelovanje u provođenju profilakse i organizacije ordinacije sukladno s prihvaćenim standardima, zakonskim obvezama i profesionalnoj etici uz razvijanje profesionalne savjesnosti i humanog odnosa.

1.3. Trajanje obrazovanja

Četiri godine

1.4. Uvjeti upisa, tijeka i završetka obrazovanja

- Završena osnovna škola
- Liječnička svjedodžba (medicina rada) o zdravstvenom stanju učenika bez kontraindikacija za zanimanje/kvalifikaciju dentalni asistent/ica

2. Nastavni plan i program

2.1. Nastavni plan

A. OPĆEOBRAZOVNI DIO																				
MODUL	PREDMETI	Broj sati (godišnje i tjedno - teorija, vježbe i praktična nastava) i broj kreditnih bodova																		
		1 godina					2 godina					3 godina					4 godina				
		godišnje	tjedno			kreditni bodovi	godišnje	tjedno			kreditni bodovi	godišnje	tjedno			kreditni bodovi	godišnje	tjedno			kreditni bodovi
			T	V	PN			T	V	PN			T	V	PN			T	V	PN	
OPĆEOBRAZOVNI MODUL	HRVATSKI JEZIK	140	4				140	4				140	4				128	4			
	STRANI JEZIK	70	2				70	2				70	2				64	2			
	POVIJEST	70	2				70	2													
	VJERONAUK/ETIKA	35	1				35	1				35	1				32	1			
	GEOGRAFIJA	70	2				35	1													
	TJELESNA I ZDRAVSTVENA KULTURA	70		2			70		2			70		2			64		2		
	MATEMATIKA	70	2				70	2													
	FIZIKA	70	2				70	2													
	KEMIJA	70	2				70	2													
	BIOLOGIJA	70	2				70	2													
	INFORMATIKA											70	2								
	POLITIKA I GOSPODARSTVO											0					32	1			
UKUPNO SATI / BODOVA A.		**735**	**19**	**2**	**0**	**38**	**700**	**18**	**2**	**0**	**36**	**385**	**9**	**2**	**0**	**20**	**320**	**8**	**2**	**0**	**16**
UDIO OPĆEOBRAZOVNIH PREDMETA / BODOVA U UKUPNOM FONDU %		*66%*				*63%*	*63%*				*60%*	*34%*				*33%*	*32%*				*27%*

B. POSEBNI STRUKOVNI DIO																				
B1. OBVEZNI STRUKOVNI MODULI	PREDMETI	Broj sati (godišnje i tjedno - teorija, vježbe i praktična nastava) i broj kreditnih bodova																		
		1 godina					2 godina					3 godina					4 godina				
		godišnje	tjedno			kreditni bodovi	godišnje	tjedno			kreditni bodovi	godišnje	tjedno			kreditni bodovi	godišnje	tjedno			kreditni bodovi
			T	V	PN			T	V	PN			T	V	PN			T	V	PN	
DENTALNA MEDICINA	LATINSKI JEZIK U MEDICINI	35	1			2	35	1			2										
	ANATOMIJA I FIZIOLOGIJA	70	2			4	35	1			2										
	DENTALNA MORFOLOGIJA						35	1			2										
	UVOD U DENTALNU MEDICINU						35	1			2	70	2			4					
	DENTALNA OPREMA I MATERIJALI	35	1			2	70	2			4										
	HITNA MEDICINSKA STANJA											70	1	1		4					
PREVENTIVNE MJERE U ZDRAVSTVU	PREVENCIJA U DENTALNOJ MEDICINI											35	1			2					
	METODIKA ZDRAVSTVENOG ODGOJA																64	1	1		4
ORGANIZACIJA RADA U ORDINACIJI DENTALNE MEDICINE	ORGANIZACIJA RADA											70	1	1		4					
ZDRAVSTVENA NJEGA	ZDRAVSTVENA NJEGA	175	3	2		10	70	1	1		4	105	2	1		6	96	1	2		6
DENTALNO ASISTIRANJE	DENTALNO ASISTIRANJE						70	1	1		4	315	3	6		16	384	2	10		22
SUSTAV KVALITETE	KVALITETA U DENTALNOJ MEDICINI																64	2			4
UKUPNO SATI / BODOVA B1.		**315**	**7**	**2**	**0**	**18**	**350**	**8**	**2**	**0**	**20**	**665**	**10**	**9**	**0**	**36**	**608**	**6**	**13**	**0**	**36**
UDIO STRUKOVNIH PREDMETA / BODOVA U UKUPNOM FONDU %		*28%*				*30%*	*31%*				*33%*	*59%*				*60%*	*61%*				*60%*

B2. IZBORNI STRUKOVNI MODULI	PREDMETI	Broj sati (godišnje i tjedno - teorija, vježbe i praktična nastava) i broj kreditnih bodova																		
		1 godina					2 godina					3 godina					4 godina				
		godišnje	tjedno			kreditni bodovi	godišnje	tjedno			kreditni bodovi	godišnje	tjedno			kreditni bodovi	godišnje	tjedno			kreditni bodovi
			T	V	PN			T	V	PN			T	V	PN			T	V	PN	
IZBORNI STRUKOVNI MODUL	KOMUNIKACIJSKE VJEŠTINE	70	1	1		4															
	LATINSKI JEZIK	35	1			2	35	1			2										
	ADMINISTRACIJA U DENTALNOJ ORDINACIJI						70	1	1		4										
	DENTALNI RAČUNALNI PROGRAM											70	1	1		4					
	HRVATSKI ZNAKOVNI JEZIK											70	1	1		4					
	OSNOVE RADIOLOGIJE U DENTALNOJ MEDICINI																64	1	1		4
UKUPNO SATI / BODOVA B2.		**70**	**1**	**1**	**0**	**4**	**70**	**1**	**1**	**0**	**4**	**70**	**1**	**1**	**0**	**4**	**64**	**1**	**1**	**0**	**4**
UDIO IZBORNIH PREDMETA / BODOVA U UKUPNOM FONDU %		*6%*				*7%*	*6%*				*7%*	*6%*				*7%*	*6%*				*7%*
UKUPNO SATI ECVET/BODOVI B1 + B2		**385**	**8**	**3**	**0**	**22**	**420**	**9**	**3**	**0**	**24**	**735**	**11**	**10**	**0**	**40**	**672**	**7**	**14**	**0**	**40**
UDIO STRUKOVNIH PREDMETA / BODOVA U BROJNOM FONDU %		*34%*				*37%*	*38%*				*40%*	*66%*				*67%*	*68%*				*67%*
C. ZAVRŠNI RAD																					
UKUPNO ECVET BODOVA C.		**0**	**0**	**0**	**0**		**0**	**0**	**0**	**0**		**0**	**0**	**0**	**0**		**0**	**0**	**0**	**0**	**4**
UKUPNO SATI /BODOVI A + B + C		**1120**	**27**	**5**	**0**	**60**	**1120**	**27**	**5**	**0**	**60**	**1120**	**20**	**12**	**0**	**60**	**992**	**15**	**16**	**0**	**60**

2.2. Nastavni program

2.2.1. Općeobrazovni predmeti

Jezično-komunikacijsko područje

Nastavni predmet: HRVATSKI JEZIK

CILJ PREDMETA	• *razumjeti* i *interpretirati* različite tipove tiskanoga i elektroničkoga teksta • *koristiti učinkovite strategije prije, tijekom i nakon čitanja i slušanja zadanih i samoodabranih materijala* *razumjeti i interpretirati književnoumjetničke i neknjiževne tekstove (publicistiku, stručne i informativne tekstove)* • *raščlanjivati* i *vrjednovati* različite tipove tiskanoga i elektroničkoga teksta *raščlanjivati i vrjednovati književnoumjetničke i neknjiževne tekstove (publicistiku, stručne i informativne tekstove)* • *pisati* raznovrsne tipove tekstova razvijajući i obogaćujući njihov sadržaj, poštujući specifičnost pojedinog oblika i odabirući jezik koji odgovara određenoj publici i namjeni *oblikovati pisane, usmene i multimedijalne prezentacije različitih formata, namjene i publike* • razviti ljubav prema književnosti • ovladati temeljnim znanjima iz teorije i povijesti književnosti na primjerima reprezentativnih djela hrvatske i svjetske književnosti • opisati obilježja književnih rodova i vrsta i oprimjeriti ih • prepoznati i opisati književnopovijesna razdoblja europske (svjetske) književnosti (vremenske odrednice, predstavnike i poetiku) od staroga vijeka do suvremene književnosti u kronološkome slijedu • prepoznati i opisati književnopovijesna razdoblja hrvatske književnosti (vremenske odrednice, predstavnike i poetiku) od srednjega vijeka do suvremene književnosti u kronološkome slijedu • pokazati znanje i razumijevanje književnoteorijskih pojmova i terminologije koja se odnosi na vrstu, stil i strukturu književnih djela • aktualizirati probleme iz književnih djela • poznavati i primjenjivati standardnojezičnu normu (pravopisnu, pravogovornu, gramatičku, stilističku i leksičku); znati pravilno pisati i govoriti • razvijati pozitivan stav prema različitim kulturama; prepoznati vrijednost pluralizma kako bi se bolje razvijala osobnost i sposobnost samostalnog i odgovornog sudjelovanja u vrijednostima nacionalnoga identiteta

OPIS PREDMETA	Hrvatski se jezik uči četiri godine. Obuhvaća tri nastavna područja: 1. hrvatski jezik 2. jezično izražavanje 3. književnost.

Nastavni predmet po godinama i ishodima učenja - I. godina učenja

Naziv predmeta u 1. godini učenja	• hrvatski jezik • 140 sati
Nastavna područja	1. hrvatski jezik 2. jezično izražavanje 3. književnost

Provodni ishodi za hrvatski jezik[1]

- pravilno rabiti pravopisne znakove u pisanju (u rukopisu i računalnom pisanju)
- pravilno rabiti razgotke u pisanju (u rukopisu i računalnom pisanju)
- pravilno rabiti glasove č, ć, dž, đ u govoru i pismu
- pravilno pisati i izgovarati dvoglasnik ie
- pravilno pisati veliko i malo početno slovo
-

Nastavno područje br. 1: ***hrvatski jezik***

Nastavna cjelina	Nastavne teme	Ishodi učenja
Jezik i komunikacija	Komunikacija (sporazumijevanje)	• definirati pojmove komunikacija (sporazumijevanje) i poruka • razumjeti jezik kao sustav znakova koji služi za sporazumijevanje • ispravno oblikovati poruku u govoru i pismu • prepoznati i uspostaviti neverbalnu komunikaciju

[1] Provodni ishod termin je koji označava trajna i temeljna znanja, vještine i sposobnosti koje se u sve četiri godine poučavanja hrvatskoga jezika ponavljaju i usavršavaju u primjeni.

Svjetski jezici	Jezične porodice	• navesti najveće porodice indoeuropskih jezika • razumjeti položaj hrvatskoga jezika unutar europske jezične zajednice
Standardni jezik i narječja	Hrvatski standardni jezik i hrvatski književni jezik Normativni priručnici Suodnos hrvatskog standardnog jezika i hrvatskih narječja	• objasniti razliku među nazivima književni jezik i standardni jezik te među nazivima književni jezik i jezik književnog djela • služiti se normativnim priručnicima • *imenovati hrvatska narječja i prepoznati ih na temelju njihovih obilježja fonoloških, morfoloških i sintaktičkih obilježja; navesti glavne prostore gdje se govore • razlikovati štokavsko narječje od hrvatskog standardnog jezika
Akustička i artikulacijska svojstva glasova	Nastanak i podjela glasova	• objasniti način nastajanja glasova • razlikovati otvornike i zatvornike • rastaviti riječi na slogove • razlikovati glasove po zvučnosti
Glasovne promjene	Glasovne promjene	• prepoznati i objasniti glasovne promjene (jednačenje glasova po zvučnosti, jednačenje glasova po mjestu tvorbe, gubljenje suglasnika, palatalizacija, sibilarizacija, alternacija l/o, nepostojano a, alternacije ije/je/e/i) u govoru i pismu
Funkcionalna svojstva glasova	Fonem	• imenovati i razlikovati pojmove fon, fonem, alofon
Naglasni sustav hrvatskog standardnog jezika i pravogovor	Naglasak Vrste naglaska Vrednote govorenog jezika (rečenični naglasak, rečenična melodija, tempo, intenzitet, stanka, gesta, mimika)	• pravilno čitati naglasno označene riječi • razlikovati naglašene i nenaglašene riječi • prepoznati i prema uzoru pravilno rabiti naglaske i naglasne cjeline u govorenju i čitanju • primjenjivati vrednote govorenog jezika u govoru i čitanju
Grafijski sustav hrvatskog standardnog jezika Pravopis	Grafem (slovo) Pravopisni znaci	• objasniti odnos grafema i fonema • primjenjivati pravila o uporabi pravopisnih znakova

**Napomena:*

U procesu poučavanja narječjima hrvatskoga jezika prednost dati poučavanju zavičajnog idioma.

Nastavno područje br. 2: ***jezično izražavanje***

Nastavna cjelina	Nastavne teme	Ishodi učenja
Slušanje i govorenje	Slušanje kao jezična djelatnost	• razumjeti važnost slušanja • slušanjem prepoznati bitna obilježja jezične djelatnosti govorenja • aktivno slušati zapisujući bilješke tijekom govorne prezentacije; koristiti ih u oblikovanju smislenih pitanja za govornika • razumjeti namjenu govorenja na temelju značajki pojedine vrste govora i procjenjivati uvjerljivost govornika
	Govorenje kao jezična djelatnost	• oblikovati govorenje s obzirom na namjenu i publiku kojoj je govorenje namijenjeno • razumjeti neodvojivost govorenja od situacije u kojoj se ostvaruje (pragmatičnost govorenja) i to primjenjivati u govorenju • svojim govorenjem uvjeriti, informirati, zabaviti i dramatizirati • prepoznati i rabiti elemente neverbalne komunikacije • pravilno izgovarati pojedine glasove, riječi, rečenice i tekst vodeći računa o naglascima i vrjednotama govorenog jezika
Pisanje	Pisanje kao jezična djelatnost	• razlikovati zakonitosti govornog i pisanog izražavanja • prepoznavati i oblikovati različite oblike pisanoga teksta u skladu s njihovom namjenom i publikom • rabiti pravopisne i rečenične znakove • primjenjivati pravopisne norme hrvatskoga standardnog jezika
Čitanje	Čitanje kao jezična djelatnost	• pronaći informaciju tijekom čitanja
	Usmjereno čitanje	• *prikupljati, odabirati, tumačiti i vrjednovati informacije do kojih se došlo čitajući • pri čitanju informativnih tekstova razlikovati činjenice od mišljenja
	Interpretativno čitanje	• interpretativno čitati pripremljeni tekst rabeći vrjednote govorenog jezika

Sažimanje	Sažetak	• sažimati tekst
Tekst	Podjela tekstova prema *mediju* (*tiskani* tekst i *elektroničk*i/*digitalni* tekst) Razlike između tiskanih i elektroničkih tekstova Podjela elektroničkih tekstova prema *okolini* (*autorski* tekst i tekst *temeljen na porukama*) Podjela tiskanih i elektroničkih tekstova prema *obliku* (*neprekinuti, isprekidani, mješoviti* i *višestruki* tekstovi)	• navesti podjelu tekstova prema mediju • prepoznati i navesti specifičnosti i razlike elektroničkih tekstova u odnosu na tiskane tekstove • koristiti *navigacijske alate* i *obilježja* pri čitanju elektroničkih tekstova (poveznice, trake za pomicanje, izbornici...) • **navesti podjelu elektroničkih tekstova prema okolini • suradnički intervenirati u prethodni tekst (e-mail, blog, pričaonicu, web forum...) • prepoznati i razlikovati neprekinute i isprekidane tekstove • prepoznati mješovite i višestruke tekstove • razumjeti opravdanost uvođenja termina mješoviti i višestruki tekstovi • raščlanjivati i vrjednovati sve vrste tekstova

*Napomena: Odnosi se na čitanje svih tipova tekstova.

**Napomena: Povezati s nastavom informatike.

Nastavno područje br. 3: ***književnost***

Provodni ishodi za književnost [2]

- prepoznavati i razumijevati obilježja lirike, epike, drame i diskurzivnih književnih oblika
- odrediti i razumjeti teme i motive književnih djela
- prepoznati i razumjeti temeljne versifikacijske pojmove
- prepoznavati stilske figure
- uspoređivati djela i likove u književnim djelima

[2] Provodni ishod termin je koji označava trajna i temeljna znanja, vještine i sposobnosti koje se u sve četiri godine poučavanja hrvatskoga jezika ponavljaju, usavršavaju i prilagođavaju književnim i neknjiževnim tekstovima.

Nastavne teme	Ishodi učenja
Književnost kao umjetnost riječi	- shvatiti književnost kao umjetnost riječi - protumačiti ulogu književnosti (umjetnosti) u suvremenom društvu - interpretirati eseje koji govore o književnosti i njezinom položaju u društvu (Milivoj Solar, Pavao Pavličić, Miro Gavran...)
Povijest književnosti	- opisati razvoj hrvatske književnosti od srednjega vijeka do suvremenoga doba - opisati razvoj svjetske književnosti od staroga vijeka do suvremenoga doba - navesti predstavnike razdoblja, djela i stilske osobitosti
Biblija	- razumjeti *Bibliju* kao temeljnu knjigu europske civilizacije - interpretirati odabrane ulomke (psalme po izboru, Juditu i parabolu iz evanđelja po izboru)
Marko Marulić, *Judita*	- obrazložiti značaj Marka Marulića za hrvatsku kulturu i književnost - prepričati sadržaj Judite - prepoznati dvostruko rimovani dvanaesterac
Ivan Slamnig, *Priča o Zvjezdani*	- interpretirati novelu i usporediti likove Judite i Zvjezdane
Petar Zoranić, *Planine* (*Perivoj od Slave*)	- razumjeti položaj hrvatskoga jezika i književnosti u 16. stoljeću
Homer, *Ilijada*	- prepričati sadržaj obaju epova; izdvojiti glavne likove i događaje; protumačiti simboliku likova
Homer, *Odiseja*	- prepoznati elemente epske tehnike
Sofoklo, *Antigona*	- interpretirati i usporediti Sofoklovu i Gavranovu dramu
Miro Gavran, *Kreontova Antigona*	- razumjeti pojam *katarze*

Nastavni predmet po godinama i ishodima učenja - II. godina učenja

Naziv predmeta u 2. godini učenja	• hrvatski jezik • 140 sati
Nastavna područja:	1. hrvatski jezik 2. jezično izražavanje 3. književnost

Nastavno područje br. 1: ***hrvatski jezik***

Nastavna cjelina	Nastavne teme	Ishodi učenja
Morfologija	Morfem, alomorf, morfologija	• imenovati i objasniti pojmove morfem, alomorf i morfologija • objasniti odnos morfema i riječi
	Vrste morfema	• prepoznati i razlikovati vrste morfema
Vrste riječi	Promjenjive i nepromjenjive riječi	• razlikovati promjenjive i nepromjenjive vrste riječi
Promjenjive riječi	Imenice	• odrediti rod, broj i padež imenice • sklanjati imenice
	Imenice i pravopis	• primjenjivati pravila o sastavljenom i rastavljenom pisanju imenica te pisanju velikog i malog početnog slova • pravilno pisati strana imena
	Zamjenice	• odrediti rod, broj i padež zamjenice • razlikovati vrste zamjenica • sklanjati zamjenice
	Zamjenice i pravopis	• primjenjivati pravila o pisanju velikog i malog početnog slova • pravilno pisati neodređene zamjenice s predmetcima ni- i i- s prijedlogom
	Pridjevi	• odrediti rod, broj i padež pridjeva • razlikovati uporabu određenoga i neodređenoga oblika pridjev
	Pridjevi i pravopis	• sklanjati i stupnjevati pridjeve • pravilno pisati pridjeve (veliko i malo slovo, sastavljeno i rastavljeno pisanje)

	Brojevi Brojevi i pravopis Glagoli Jednostavni i složeni glagolski oblici Glagoli i pravopis	• razlikovati vrste brojeva • sklanjati brojeve • pravilno pisati brojeve • razlikovati i objasniti gramatičke kategorije vremena, vida, načina, osobe i broja; navoditi podvrste unutar pojedine gramatičke kategorije • sprezati glagole • razlikovati jednostavne i složene glagolske oblike • pravilno rabiti jednostavne i složene glagolske oblike u govorenju i pisanju
Nepromjenjive riječi	Prilozi Prijedlozi Veznici Čestice Usklici	• razlikovati nepromjenjive vrste riječi • prepoznati priloge mjesta, vremena i načina; česte prijedloge; prave veznike; česte usklike • pravilno rabiti prijedloge *s(a)* i *k(a); gdje, kamo, kuda* • pravilno rabiti čestice *da, ne, li* u govoru i pismu

Nastavno područje br. 2: ***jezično izražavanje***

Nastavna cjelina	**Nastavna tema**	**Ishodi učenja**
Izvješćivanje	Vijest Obavijest Izvješće	• razlikovati vijest, obavijest i izvješće • raščlanjivati i vrjednovati vijest, obavijest i izvješće • stvarati vijest, obavijest i izvješće
Jezični oblici dopisivanja	Pismo – osobno i poslovno Elektroničke poruke – osobne i poslovne	• razlikovati osobno i poslovno pismo • sastaviti poslovno pismo • razlikovati osobne od poslovnih elektroničkih poruka • pisati poslovno pismo upućeno elektroničkom poštom primjenjujući pravopisnu normu i uljudbena pravila

	SMS poruke Kratki komunikacijski tekstovi (brzojavi, žalbe, zahvalnice, sažalnice, čestitke, oglasi) Bilješka Natuknica	• pisati SMS poruke poštujući uljudbena pravila • sastavljati kratke komunikacijske tekstove primjenjujući pravopisnu normu i namjenu • razumjeti svrhu stvaranja bilješki (samokomunikacija) • stvarati bilješke • zapaziti multifunkcionalnost natuknice (podsjetnik za govorenje, poticaj za sastavljanje priče; enciklopedijska natuknica, rječnička natuknica) • stvarati natuknice
Upućivački tekstovi	Upute, propisi, statuti, recepti	• prepoznati upućivačke tekstove • razumjeti uputu

Nastavno područje br. 3: ***književnost***

Nastavne teme	Ishodi učenja
Plaut, *Škrtac*	- interpretirati Plautovu komediju
Ivan Gundulić, *Suze sina razmetnoga*	- interpretirati Gundulićevu religioznu poemu
Ovidije, *Metamorfoze* (*Piram i Tizba*); **William Shakespeare, *Romeo i Giulietta***	- interpretirati i usporediti Ovidijevu priču i Shakespeareovu dramu
Dante Alighieri, *Božanstvena komedija*	-
Giovanni Boccaccio, *Dekameron*	- prepričati sadržaj, protumačiti simboliku brojeva i strukturu djela - interpretirati pjevanje po izboru
Francesco Petrarca, *Kanconijer;*	- interpretirati uvodnu novelu i novelu po izboru
Hanibal Lucić, *Jur nijedna na svit vila;*	- razumjeti pojam uokvirena pripovijest
Šiško Menčetić, *Prvi pogled*; Ivan Bunić Vučić, *Nemoj, nemoj, ma Ljubice;*	- prepoznati Petrarkin sonet i petrarkistički stil; interpretirati poeziju - interpretirati uvodnu novelu; protumačiti simboliku likova
Tin Ujević, *Kolajna* (izbor)	- interpretirati roman
Miguel de Cervantes, *Bistri vitez don Quijote od Manche*	

Voltaire, *Candide*	- razumjeti pojam donkihotizma
Marin Držić, prolog Dugog Nosa iz komedije *Dundo Maroje*	- razumjeti Držićevu kritiku društva

Nastavni predmet po godinama i ishodima učenja - III. godina učenja

Naziv predmeta u 3. godini učenja	• hrvatski jezik • 140 sati
Nastavna područja:	1. hrvatski jezik 2. jezično izražavanje 3. književnost

Nastavno područje br. 1: ***hrvatski jezik***

Nastavna cjelina	Nastavna tema	Ishodi učenja
Sintaksa	Uvod u sintaksu	• navesti područje proučavanja sintakse kao gramatičke discipline
Spojevi riječi	Vrste spojeva riječi: rečenica i sintagma Tipovi odnosa među sastavnicama spojeva riječi: sročnost, upravljanje i pridruživanje	• prepoznati sintagmu • razlikovati tipove odnosa među sastavnicama spojeva riječi: sročnost, upravljanje i pridruživanje • primjenjivati pravila sročnosti
Članovi rečeničnog ustrojstva	Predikat, subjekt, objekt, priložna oznaka, atribut i apozicija	• razlikovati članove rečeničnog ustrojstva • razlikovati vrstu riječi od službe u rečenici
Nezavisno složena rečenica	Vrste nezavisno složenih rečenica	• razlikovati vrste nezavisno složenih rečenica i navesti tipične veznike • primjenjivati pravopisna pravila o pisanju razgodaka
Zavisno složena rečenica	Vrste zavisno složenih rečenica	• raščlaniti zavisno složenu rečenicu na glavnu i zavisnu surečenicu • razlikovati vrste zavisno složenih rečenica
Povezivanje rečenica u tekstu	Red riječi u rečenici	• prepoznati neobilježeni i obilježeni red riječi u rečenici • primjenjivati znanja o položaju zanaglasnica u rečenici
Pravopisna pravila u sintaksi	Uporaba razgodaka i pravopisnih znakova	• primjenjivati pravopisna pravila u sintaksi

		• samostalno se koristiti pravopisom u pisanju rečeničnih znakova
Povijest hrvatskog jezika	Povijest hrvatskog jezika do Ljudevita Gaja Uloga Ljudevita Gaja u standardizaciji hrvatskoga jezika	• navesti ključne osobe i pojave (Ćiril i Metod, trojezičnost, tropismenost, Bartol Kašić, pokušaji ujednačavanja grafije) povijesnog razvoja hrvatskoga jezika do 19. st. • objasniti značenje Gajeve pravopisne reforme u standardizaciji hrvatskoga jezika

Nastavno područje br. 2: ***jezično izražavanje***

Nastavna cjelina	**Nastavna tema**	**Ishodi učenja**
Govoreni oblici izražavanja	Slušanje, raščlanjivanje i sastavljanje usmenoga predavanja Slušanje, raščlanjivanje i sastavljanje javnoga govora	• aktivno slušati zapisujući bilješke tijekom usmenoga predavanja • odabirati važne podatke • vrjednovati usmeno predavanje prema zadanim mjerilima • oblikovati usmeno predavanje s obzirom na namjenu i publiku • vrjednovati javni govor prema zadanim mjerilima • rabiti vrjednote govorenog jezika i retoričke figure u javnome govoru • samopouzdanje tijekom javnoga govora
PowerPoint prezentacija	Izrada PowerPoint prezentacije	• vrjednovati PowerPoint prezentaciju • oblikovati PowerPoint prezentaciju
Administrativni tekstovi	Molba Životopis Zapisnik	• napisati molbu rabeći jezične značajke administrativno-poslovnog stila • razumjeti funkcionalnu povezanost molbe i životopisa • sastaviti svoj životopis • pisati zapisnik

Nastavno područje br. 3: ***književnost***

Nastavne teme	Ishodi učenja
Matija Antun Reljković, ***Satir iliti divji čovik*** **(uvod)**	- razumjeti Reljkovićevu kritiku slavonskoga sela 18. stoljeća
Josip Kozarac, ***Tena***	- interpretirati Kozarčevu pripovijetku
Budnice i davorije hrvatskoga narodnog preporoda	- zamijetiti utilitarističku ulogu književnosti u doba ilirizma - interpretirati pjesme Petra Preradovića, Stanka Vraza, Ljudevita Gaja ili Dimitrija Demetra
Johann Wolfgang Goethe, ***Patnje mladog Werthera*****; Milutin Cihlar Nehajev,** ***Bijeg*****; Albert Camus,** ***Stranac***	- interpretirati romane - prepoznati epistolarni roman; objasniti pojam svjetske boli (verterizam) - objasniti filozofiju apsurda - usporedi likove Werthera, Đure Andrijaševića i Mersaulta
Edgar Allan Poe, ***Crni mačak*****; Franz Kafka,** ***Preobrazba*****; Antun Gustav Matoš,** ***Cvijet sa raskršća***	- interpretirati pripovijetke; prepoznati bizarnost u navedenim djelima
August Šenoa, ***Prijan Lovro;*** **Ante Kovačić,** ***U registraturi;*** **Honore de Balzac,** ***Otac Goriot***	- interpretirati djela; usporediti glavne likove; razumjeti i opisati stanje društva 19. st.

Nastavni predmet po godinama i ishodima učenja - IV. godina učenja

Naziv predmeta u 4. godini učenja	• hrvatski jezik • 128 sati
Nastavna područja:	1. hrvatski jezik 2. jezično izražavanje 3. književnost

Nastavno područje br. 1: ***hrvatski jezik***

Nastavna cjelina	Nastavna tema	Ishodi učenja
Leksikologija	Uvod u leksikologiju	• navesti pojmove leksem, leksik i leksikologija
Jezični sustav i jezični znak	Struktura jezičnoga znaka	• razumjeti jezik kao sustav znakova • razumjeti strukturu jezičnog znaka
	Sadržaj i izraz jezičnoga znaka	• razumjeti leksičko i gramatičko značenje riječi • razlikovati punoznačnice i nepunoznačnice • razumjeti jednoznačnost i višeznačnost leksema • prepoznati metaforu i metonimiju
Paradigmatski i sintagmatski odnosi	Hiperonimi i hiponimi	• prepoznati i rabiti pojmove hiperonim, hiponim i kohiponim
Leksičko-semantički odnosi	Sinonimija, antonimija i homonimija	• prepoznavati i razlikovati sinonimijske, antonimijske i homonimijske odnose
Raslojenost leksika	Vremenska raslojenost leksika	• prepoznati i razlikovati aktivni i pasivni leksik, historizme i arhaizme te leksik na prijelazu
	Područna raslojenost leksika	• prepoznati lokalizme, regionalizme i dijalektizme; objasniti specifičnost etnografskog dijalektizma • opisati dijalektalnu kartu Republike Hrvatske • prepoznati i objasniti odstupanja od standardne leksičke norme
	Funkcionalna raslojenost leksika	• navoditi temeljna obilježja funkcionalnih stilova hrvatskoga standardnog jezika i prikladno ih rabiti
Međujezični dodiri i leksičko posuđivanje	Međujezični dodiri i leksičko posuđivanje	• navesti i objasniti pojam jezičnoga posuđivanja • objasniti razloge jezičnoga posuđivanja • razlikovati vrste posuđenica te ih pravilno pisati
Jezična norma i jezični purizam	Jezična norma	• imenovati i prepoznati vrste normi • usvojiti stav o potrebi njegovanja i čuvanja jezika kao

	Jezični purizam	izraza identiteta svakog pojedinca i naroda • dati prednost hrvatskim riječima u odnosu na engleske • služiti se samostalno normativnim priručnicima • prosuđivati potrebu i granice jezičnog purizma
Frazeologija	Frazeologija	• objasniti pojmove frazem, frazeologija i fraza • objasniti značenje čestih frazema u hrvatskome jeziku i prikladno ih rabiti
Leksikografija	Leksikografija	• aktivno se služiti svim vrstama rječnika; objasniti strukturu leksikografske jedinice • navesti najvažnija leksikografska djela
Povijest hrvatskog jezika	Hrvatski jezik u 20. st.	• *objasniti društveno-političke prilike i razvoj hrvatskoga jezika u 20. stoljeću • izdvojiti najvažnija djela i pojave u razvoju hrvatskoga jezika

**Napomena:* Povezati s nastavom povijesti.

Nastavno područje br. 2: ***jezično izražavanje***

Nastavna cjelina	**Nastavna tema**	**Ishodi učenja**
Raspravljanje	Rasprava	• slušati i primjereno nastupiti u raspravi • osvijestiti važnost dokazivanja u komunikaciji • jasno iznositi svoje dokaze izražavajući misli i stavove u pisanoj i govorenoj komunikaciji
	Raspravljački tekstovi	• prepoznati raspravljačke tekstove
	Prikaz	• razlikovati prikaz od osvrta • pisati prikaz služeći se bilješkama ili natuknicama
	Osvrt	• razlikovati osvrt od komentara • pisati osvrt služeći se bilješkama ili natuknicama
	Komentar	• razlikovati komentar od problemskoga članka

	Problemski članak	• pisati komentar • pisati problemski članak
Esej ili ogled	Esej ili ogled	• prepoznati vrste eseja • pisati različite vrste eseja

Nastavno područje br. 3: ***književnost***

Nastavne teme	Ishodi učenja
Charles Baudelaire, *Cvjetovi zla (izbor);* Antun Gustav Matoš, *Pjesme (izbor);* Antun Branko Šimić, *Preobraženja (izbor)*	- interpretirati i uspoređivati odabrane pjesme
Fjodor Mihajlovič Dostojevski, *Zločin i kazna;* Vladan Desnica, *Pravda;* Ranko Marinković, *Ruke*	- interpretirati i uspoređivati djela (objasniti pitanje pravde i pravednosti)
Miroslav Krleža, *Baraka Pet Be;* Ivan Aralica, *Školjka* Ivana Simić-Bodrožić, *Hotel Zagorje;* Stamać – Sanader, *U ovom strašnom čas*	- interpretirati djela (prepoznati ratnu tematiku i pacifizam u spomenutim književnim djelima)
Antun Šoljan, *Dobri čovjek s Kaprija ili Kiša;* Ivo Brešan, *Predstava Hamleta u selu Mrduša Donja*	- interpretirati djela
Viktor Žmegač, sms-eseji; Pavao Pavličić, Rukoljub (Pismo vili Slovinki)	- komentirati pročitane eseje

Napomena	Polaznici tijekom nastavne godine pišu dvije školske zadaće. Obvezatne su tri domaće zadaće u mjesecu.
Metode i oblici rada	Metode rada: usmeno izlaganje, razgovor, čitanje i rad s tekstom, objašnjavanje, pisanje, igranje uloga, simulacije, projektna nastava, placemat (podložak), grupna slagalica Oblici rada: individualni oblik rada, frontalni oblik rada, rad u paru, rad u skupinama, timski rad, istraživačko učenje, suradničko učenje, samostalno učenje
Elementi i oblici praćenja i vrjednovanja polaznika	Elementi: hrvatski jezik, usmeno jezično izražavanje, pisano jezično izražavanje i književnost Oblici: usmena provjera, pisana provjera, školska zadaća, prezentacija rezultata projekta, vrjednovanje od strane supolaznika, samovrjednovanje, zajednička evaluacija, polazničke mape, domaća zadaća, bilješke opisnoga praćenja (odnos prema radu, samostalnost, odgovornost)

Literatura	
Literatura za nastavnike	Ovdje navodimo važnija novija izdanja vezana uz didaktiku i metodiku predmeta te psihologiju obrazovanja i poučavanja: Kyriacou, C. (2001)*Temeljna nastavna umijeća.* Educa. Zagreb Mattes, W. (2007) *Rutinski planirati – učinkovito poučavati*. Naklada Ljevak. Zagreb Mattes, W. (2007). *Nastavne metode: 75 kompaktnih pregleda za nastavnike i učenike*, Naklada Ljevak, Zagreb Bruenning. L. i Saum, T. (2008). *Suradničkim učenjem do uspješne nastave. Naklada Kosinj. Zagreb* *(2010) PISA 2009.: Čitalačke kompetencije za život.* NCVVO. Zagreb, 2010. Visinko, K. (2010) *Jezično izražavanje u nastavi hrvatskoga jezika: Pisanje.* Školska knjiga. Zagreb Kolić-Vehovec, S. (1998). *Edukacijska psihologija*. Filozofski fakultet. Rijeka Vizek-Vidović, V. i sur. (2003). *Psihologija obrazovanja*. IEP-VERN. Zagreb
Literatura za polaznike	Prema *Katalogu obveznih udžbenika i pripadajućih dopunskih nastavnih sredstava* Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa.
Materijalni uvjeti za rad	- računalo s pristupom internetu - LCD projektor - pisač - pravopisni priručnici - rječnici - radio i TV prijamnik

Naziv nastavnog predmeta: ENGLESKI JEZIK

Cilj predmeta:	Osnovni cilj suvremene nastave engleskoga jezika je usmena i pisana komunikacijska kompetencija prožeta elementima sociokulturne, interkulturalne i čitalačke kompetencije. Polaznika treba osposobiti za usmenu i pisanu komunikaciju na engleskom jeziku u različitim situacijama svakodnevnoga života i struke te za samostalno učenje jezika i primjenu izvora znanja na engleskom jeziku radi dalje izobrazbe i usavršavanja, tj. za cjeloživotno učenje i obrazovanje. Kroz učenje engleskoga jezika polaznici će razviti jezična i nejezična znanja, vještine, sposobnosti, strategije i vrijednosti koje će im omogućiti da aktivno, kritički i uspješno odgovore na potrebe suvremenoga društva i tržišta rada. Upoznavanjem polaznika s elementima kulture i civilizacije zemalja jezika cilja u korelaciji s onom vlastite zemlje razvija se svijest o višejezičnosti, međukulturalnim sličnostima i razlikama, tolerancija i empatija prema drugom i drugačijem, ali i bolje razumijevanje, zanimanje, poštovanje i skrb za vlastiti jezik i kulturu.

	Polaznici će: - steći potrebne razine svih jezičnih vještina (slušanja i čitanja s razumijevanjem, govorenja i pisanja) ključnih za učenje, rad i život - naučiti izraziti vlastite misli, osjećaje, ideje, stavove i prikladno jezično reagirati u međudjelovanju sa sugovornicima u različitim situacijama svakodnevnoga života i struke - analizirati različite konkretne činjenice i teorijska znanja iz svakodnevnoga života i okruženja - razviti spoznajne vještine jednostavnoga apstraktnoga logičkoga razmišljanja u promjenjivim uvjetima, razumjeti kako jezici djeluju i ovladati potrebnim jezikoslovnim pojmovima, tekstnim vrstama i stilovima - učenjem engleskoga jezika ostvariti niz složenih komunikacijskih situacija i suradnji u skupini u promjenjivim uvjetima te osvijestiti povezanost unutar jezično-komunikacijskoga područja i ostalih odgojno-obrazovnih područja stječući temelje za cjeloživotno učenje - usvojiti humanističke vrijednosti, prihvatiti potrebu tolerantnoga i empatičnoga ophođenja u kontaktima s osobama iz drugih kultura i osvijestiti utjecaj vlastite kulture na doživljavanje vlastite i stranih kultura - steći samopoštovanje i samostalnost za izvršenje složenih zadataka na engleskom jeziku i prilagođavanje vlastitoga ponašanja unutar zadanih smjernica u promjenjivim uvjetima - razviti sposobnost samoprocjene i samovrjednovanja osobnih postignuća u učenju engleskoga jezika te objektivne prosudbe tuđih postignuća
Opis predmeta:	Engleski jezik je općeobrazovni predmet koji se uči kroz sve četiri godine školova i to dva sata tjedno što ukupno u četiri godine iznosi 274 sata nastave. Nastavom engleskoga jezika se uz korištenje kombiniranih metoda i oblika rada usvajaju obrasci usmene i pisane komunikacije na tom jeziku. Pri određivanju razina jezične kompetencije koje bi učenici trebali postići na kraju pojedinih odgojno-obrazovnih razdoblja, tj. ciklusa srednjoškolskoga obrazovanja uzete su u obzir smjernice *Zajedničkog europskog referentnog okvira za jezike: učenje, poučavanje, vrednovanje, Europskog jezičnog portfolia* i *Nacionalnog okvirnog kurikuluma za predškolski odgoj i obrazovanje te opće obvezno i srednjoškolsko obrazovanje* te činjenica da je riječ o nastavku učenja prvoga stranoga jezika u kontinuitetu od 1. razreda osnovne škole. Po završetku 2. razreda strukovne škole za zanimanje *Dentalni asistent,* polaznici bi u osnovnim područjima jezičnih djelatnosti u engleskom jeziku mogli ostvariti razinu A2+. Po završetku četverogodišnjega obrazovanja očekuje se da će polaznici doseći razinu B1, prije svega u području receptivnih jezičnih vještina. Premda bi polaznici sukladno *Nastavnom planu i programu za osnovnu školu* i *Nacionalnom okvirnom kurikulumu za predškolski odgoj i obrazovanje te opće obvezno i srednjoškolsko obrazovanje* nakon osam godina učenja prvoga stranoga jezika već trebali dosegnuti razinu A2, ista je razina jezične kompetencije polaznika predviđena i na završetku 1. razreda strukovne škole budući da je u tom razredu realno očekivati heterogenost polazničkih znanja iz osnovne škole koja će trebati poravnati/usložniti uz (manja) proširenja gradiva vezanim za novi kontekst i struku. NAPOMENA: Nastavnik odlučuje o udjelu i postotku nastavnih sadržaja iz područja struke. Postotak može varirati od 20% do 40%, ovisno o razini i godini učenja, uvažavajući činjenicu da se u završnim razredima povećava udio stručnih predmeta/modula i/ili sadržaja u nastavnom planu za zanimanje *Dentalni asistent*.

Nastavni predmet po godinama i ishodima učenja

Naziv predmeta u 1. godini učenja	**Engleski jezik**
Kroz ovaj predmet u 1. godini učenja polaznik će steći sljedeće ishode učenja:	**SLUŠANJE** Polaznici će: - razumjeti fraze i izraze koji se odnose na područja od neposrednoga interesa (npr. osnovni podatci o njima, njihovoj obitelji, neposrednoj okolini, školi i sl.) ako se govori polako i jasno - prepoznati temu razgovora koji se vodi u njihovoj nazočnosti ako se govori polako i jasno - razumjeti upute za rad na satu koje daje nastavnik na engleskom jeziku, razumjeti pitanja koja se odnose na osobno iskustvo, svakodnevne potvrdne i niječne zapovijedi u okviru jednostavnih dijaloga koji se odnose na neposredne situacije - globalno, selektivno, a ovisno o sadržaju i vrsti teksta i detaljno razumjeti različite kratke, jasne i jednostavne poruke, obavijesti, razgovore, izvješća na standardnom jeziku o poznatim temama - razumjeti i razlučiti bitne informacije iz kratkih, snimljenih tekstova koji se bave predvidivim svakodnevnim temama ako su izneseni polako i razgovijetno - verbalnim i neverbalnim reakcijama pokazati radoznalost i pozitivan odnos prema slušanju raznovrsnih tekstova **ČITANJE** Polaznici će: - razlikovati pisanje od izgovaranja izričaja, vladati pravilima fonetske transkripcije na engleskom jeziku te rečeničnom intonacijom pri glasnom čitanju - razumjeti kratke, jednostavne tekstove koji sadržavaju najučestaliji vokabular - razumjeti kratke, jednostavne tekstove o poznatim temama i tekstove konkretnoga sadržaja u kojima se rabi uobičajeni svakodnevni vokabular - prepoznati i odrediti podrijetlo, vrstu i funkciju pisanoga dokumenta - razumjeti i izdvojiti glavnu temu teksta - pronaći specifične informacije u jednostavnim informativnim i narativnim tekstovima i dijalozima vezanim uz njima bliske i zanimljive teme i sadržaje (poruke, kratki članci iz novina i prospekti) ili skupljati informacije iz različitih dijelova teksta kako bi odgovorili na određeni zadatak - globalno, selektivno i detaljno razumjeti različite nešto složenije tekstove na standardnom jeziku kao i jednostavnije primjerene izvorne tekstove s tematikom iz vlastitoga područja interesa i struke - povezati tekst s vlastitim iskustvom i znanjem o svijetu te s budućim zanimanjem - kritički procijeniti sadržaj teksta i namjere autora, interpretirati dobivene informacije i na temelju njih samostalno zaključivati

	PISANJE Polaznici će: - napisati osnovne natuknice o razgovoru, tekstu ili vizualnom materijalu i od natuknica sastaviti cjeloviti tekst - napisati bilješke i sažetak nakon slušanja ili čitanja teksta - napisati niz jednostavnih izraza i rečenica povezanih jednostavnim veznicima i veznim riječima o temama i pojavnostima iz svakodnevnoga života vezanim uz njihove osobne potrebe i interese te o temama kakva jednostavnijega stručnoga sadržaja služeći se pritom nešto složenijim jezičnim strukturama i to na različitim stupnjevima samostalnosti (dopuniti, pisati prema slušnomu, pisanomu ili slikovnomu predlošku, pisati slobodno) - napisati vrlo kratak i jednostavan opis određenih događaja, prošlih aktivnosti i osobnih iskustava - rabiti uski izbor osnovnoga vokabulara za snalaženje u svakodnevnim situacijama - napisati kratku i jednostavnu poruku osobne naravi kojom će zahvaliti, ispričati se, čestitati, pozvati na neki događaj, odbiti/prihvatiti prijedlog ili poziv, dogovoriti sastanak ili neku drugu aktivnost i sl. - napisati jednostavno osobno pismo, razglednicu, e-mail kojima će zatražiti ili dati neku informaciju, prepričati neki događaj i sl. **GOVORENJE** Polaznici će: - uočiti posebnosti izgovora i intonacije engleskoga jezika, pravilno artikulirati glasove, izgovarati i naglašavati riječi i fraze te poštivati ritam i intonaciju jednostavnih i nešto složenijih izričaja - verbalno reagirati na različite jednostavne i nešto složenije slušne, pisane i slikovne poticaje vezane uz svakodnevni život i neposredno okružje služeći se pritom prikladnim jednostavnim jezičnim strukturama - samostalno, ili uz pomoć, sudjelovati u različitim oblicima govorne produkcije i interakcije služeći se pritom jednostavnim i nešto složenijim jezikom (odgovarati i postavljati pitanja, opisivati likove i situacije, izvijestiti o nekim događajima, ukratko prepričati pročitani tekst, voditi kraće dijaloge prema zadanome modelu, izraziti svoje mišljenje o nekoj poznatoj temi i sl.) - sudjelovati u jednostavnom neformalnom razgovoru i obavljati jednostavne transakcije - sudjelovati u kratkim dijalozima u društvu, premda obično neće razumjeti dovoljno da bi sami mogli održavati razgovor - steći pozitivan odnos prema govorenju na engleskom jeziku i samopouzdanje u govorenju **MEĐUKULTURALNO DJELOVANJE** Polaznici će: - kroz sve jezične djelatnosti usvajati bitna sociokulturna orijentacijska znanja o zemlji/zemljama jezika koji se uči, prihvaćati potrebu tolerantnoga ophođenja s osobama iz drugih kultura, uočiti postojanje stereotipa i predrasuda te prihvaćati potrebu da ih se razgradi - uz pomoć nastavnika i samostalno uočavati sličnosti i razlike između

	vlastite kulture i drugih kultura, s naglaskom na kulturi zemalja i naroda čiji jezik uče, u aspektima svakodnevnoga života ili struke, te ih povezivati s novim situacijama i kontekstima učeći se kritičkom razmišljanju
Razrada	
Nastavne cjeline	*Razrada – Nastavne teme*
Ja i svijet oko mene Moja jezična putovnica	**PREDSTAVLJANJE SEBE I DRUGIH** Predstavljanje sebe i drugoga (osobni podatci, karakterne osobine...) Ukusi, sklonosti, raspoloženja **OBITELJ I DOM** Članovi uže i šire obitelji Odnosi: roditelji – djeca, braća – sestre, mladi – mladi, mladi – odrasli, muškarac – žena/jednakost spolova Stanovanje, život u gradu, na selu, u manjem mjestu **MOJ JEZIČNI PORTFOLIO**
Slobodno vrijeme	**ORGANIZACIJA SLOBODNOGA VREMENA** Izvannastavne/izvanškolske aktivnosti Hobiji Izleti Zabava i izlasci Igre Šport Kućni ljubimci Putovanja
Zdrav način življenja	**ZDRAVLJE** Dijelovi tijela Osobna higijena i njega tijela Bolesti i nezgode Briga za zdravlje **PREHRANA** Hrana i piće/Obroci Zdrave/Alternativne prehrambene navike Posuđe, pribor za jelo**.** Restorani, jelovnik Recepti

Priroda	Biljni i životinjski svijet Klima, klimatske promjene Svijet u kojem živimo – čuvanje okoliša/onečišćenje okoliša
Svakodnevica i stilovi života	SVAKODNEVNI ŽIVOT I OBIČAJI ODIJEVANJE I MODA Moda/ Modni trendovi KUPOVANJE Novac Vrste trgovina Kupovanje u različitim trgovinama
Zemljopisno-znanstvene teme	Zemlje engleskoga govornoga područja Usporedba života u Hrvatskoj i zemljama engleskoga govornoga područja
Vrijeme	Dijelovi dana Koliko je sati? Kalendar: godišnja doba, mjeseci, dani u tjednu Vremenska prognoza Blagdani, praznici, svetkovine prema kalendaru, obilježavanje važnih datuma
Napomene:	U Dodatku su naznačene gramatičke/jezične strukture kojima bi polaznici trebali ovladati na kraju obrazovnih ciklusa, završetkom 2. i 4. razreda srednjoškolskoga obrazovanja. Postignuća u prvom stranom jeziku orijentiraju se prema temeljnom stupnju (A2) *Zajedničkog europskog referentnog okvira za jezike*. Pritom se može očekivati da će učenici, ukoliko su dotičnom jeziku više izloženi u svakodnevnom okruženju, navedena postignuća vjerojatno nadmašiti.
Ostalo	
Metode i oblici rada:	Metoda razgovora, usmenoga izlaganja (pripovijedanje i objašnjavanje), čitanja i rada na tekstu, metoda pisanja i pisanih radova, metoda demonstracije Frontalni rad, individualni rad, rad u paru, skupinski rad, alternativni oblici rada
Oblici učenja:	Individualno, suradničko i istraživačko učenje
Elementi i oblici praćenja i vrjednovanja polaznika	**Elementi:** usvojenost svih četiriju jezičnih vještina: govorna produkcija i interakcija, pisano izražavanje (kreativnost i originalnost u pisanom izražavanju), čitanje i slušanje s razumijevanjem te uporaba jezika (gramatička točnost i bogatstvo leksika) **Oblici:** Formativno i sumativno vrjednovanje, samovrjednovanje Usmena i pisana provjera znanja

	Načini, postupci i elementi vrjednovanja odgojnoobrazovnih postignuća polaznika usklađuju se s odredbama važećega *Pravilnika o načinima, postupcima i elementima vrednovanja učenika u srednjoj školi* (Narodne novine, 112/10).
Literatura	
Literatura za nastavnike:	*Zajednički europski referentni okvir za jezike: učenje, poučavanje, vrednovanje*, Zagreb: Školska knjiga, 2005. *www.coe.int/T/DG4/Portfolio/documents/assessment_grid_english.doc* *Europska jezična mapa,* Zagreb: Školska knjiga, 2005. Stručni članci, časopisi Harmer, J. (2001). (3rd ed.). *The Practice of English Language Teaching*. Harlow: Longman. Nunan, D. (1998). Language Teaching Methodology: A Textbook for Teachers. NJ: Prentice Hall. Brown, H.D. (2006). (5th ed.). Principles of Language Learning and Teaching. NJ: Prentice Hall. Saville-Troike, M. (2005*) Introducing Second Language Acquisition.* CUP. Lightbown, P&Spada, N. (2006). (3rd ed.). *How Languages are Learned*. OUP. Dörnyei, Z. (2005). The *Psychology of the Language Learner: Individual Differences in Second Language Acquisition.* Oxford: Routledge. Mihaljević Djigunović, J. (1998). *Uloga afektivnih faktora u učenju stranog jezika*. Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu. Pavičić Takač, V. (2008). *Vocabulary Learning Strategies and Foreign Language Acquisition.* Multilingual Matters. Oxford, R. L. (1990). *Language Learning Strategies: What Every Teacher Should Know*. New York: Newbury House Publishers. Council of Europe (2001). *Common European Framework of Reference for Languages: Learning, teaching, assessmen*t. Cambridge: CUP. Hughes, A. (2003). *Testing for Language Teachers*. Cambridge: CUP. McNamara, T. (2000). *Language Testing*. Oxford: OUP. Snow, M. A. and D. M. Brinton (eds.) 1997. *The Content-based Classroom: perspectives on Integrating Language and Content*. London: Longman. Stryker, S. B. and B. L. Leaver (eds.). (1997). *Content-based Instruction in Foreign Language Education: Models and Methods.* Washington, DC: Georgetown University Press.

	Nunan, D. (2004). *Task-based Language Teaching*. CUP. Nunan, D. (1988). *The Learner-Centered Curriculum.* Cambridge: CUP. Richards, J. (2001). *Curriculum Development in Language Teaching*. CUP. Carter, Ronald & Long, M.N. (1991). *Teaching Literature*. London: Longman. Dörnyei, Z. & Murphy, T. (2004). *Group Dynamics in the Lanugage Classroom.* Cambridge University Press. Grosjean, F. (2001). *Life with Two Languages: an introduction to bilingualism.* Harvard University Press. Lamb, T. & Reinders, H. (2008). *Learner and Teacher Autonomy: concepts, realities, and responses.* John Benjamins Publishing Company Mihaljević Djigunović, J. (2002). *Strah od stranog jezika: kako nastaje, kako se očituje kako ga se osloboditi*. Zagreb: Naklada Ljevak. Nikolov, M. (2009). *The Age Factor and Early Language Learning*. Mouton. Nikolov et al. (Eds.) (2007). *Teaching Modern Languages to Young Learners. Teachers, curricula and materials*. Graz:ECML. Prebeg-Vilke, M (1991). *Vaše dijete i jezik*. Zagreb: Školska knjiga. Woodward, T. (2001). *Planning Lessons and Courses: Designing sequences of work for the language classroom*. Cambridge: CUP. Woodward, T. & Lindstromberg, S. (1995). *Planning from Lesson to Lesson: A Way of Making Lesson Planning Easier*. Harlow: Longman.
Literatura za polaznike:	Prema *Katalogu obveznih udžbenika i pripadajućih dopunskih nastavnih sredstava* Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa.

2. RAZRED

Naziv predmeta u 2. godini učenja	**Engleski jezik**
Kroz ovaj predmet u 2. godini učenja polaznik će steći sljedeće ishode učenja:	**SLUŠANJE** Polaznici će: - razumjeti fraze i izraze koji se odnose na područja od neposrednoga interesa ako se govori standardnim jezikom - prepoznati temu razgovora koji se vodi u njihovoj nazočnosti ako se govori polako i jasno - razumjeti upute za rad na satu koje daje nastavnik na engleskom jeziku, razumjeti pitanja koja se odnose na osobno iskustvo, svakodnevne potvrdne i niječne zapovijedi u okviru jednostavnih dijaloga koji se odnose na neposredne situacije - globalno, selektivno, a ovisno o sadržaju i vrsti teksta i detaljno razumjeti različite jasne i jednostavne poruke, obavijesti, razgovore, izvješća na standardnom jeziku o poznatim temama - razumjeti i razlučiti bitne informacije iz snimljenih tekstova umjerene dužine koji se bave predvidivim svakodnevnim temama ako su izneseni polako i razgovijetno - verbalnim i neverbalnim reakcijama pokazati radoznalost i pozitivan odnos prema slušanju raznovrsnih tekstova **ČITANJE** Polaznici će: - razlikovati pisanje od izgovaranja izričaja, vladati pravilima fonetske transkripcije na engleskom jeziku te rečeničnom intonacijom pri glasnom čitanju - razumjeti kratke, jednostavne tekstove o poznatim temama i tekstove konkretnoga sadržaja u kojima se rabi uobičajeni svakodnevni i osnovni stručni vokabular - prepoznati i odrediti podrijetlo, vrstu i funkciju pisanoga dokumenta - razumjeti i izdvojiti glavnu temu teksta - pronaći specifične informacije u informativnim i narativnim tekstovima i dijalozima vezanim uz njima bliske i zanimljive teme i sadržaje (poruke, kratki članci iz novina i prospekti) ili skupljati informacije iz različitih dijelova teksta kako bi odgovorili na određeni zadatak - globalno, selektivno i detaljno razumjeti različite složenije tekstove na standardnom jeziku kao i jednostavnije primjerene izvorne tekstove s tematikom iz vlastitoga područja interesa i struke - povezati tekst s vlastitim iskustvom i znanjem o svijetu te s budućim zanimanjem - kritički procijeniti sadržaj teksta i namjere autora, interpretirati dobivene informacije i na temelju njih samostalno zaključivati

	PISANJE Polaznici će: - napisati osnovne natuknice o razgovoru, tekstu ili vizualnom materijalu i od natuknica sastaviti cjeloviti tekst - napisati bilješke i sažetak nakon slušanja ili čitanja teksta - napisati niz jednostavnih izraza i rečenica povezanih jednostavnim veznicima i veznim riječima o temama i pojavnostima iz svakodnevnoga života vezanim uz njihove osobne potrebe i interese te o temama kakva jednostavnijega stručnoga sadržaja služeći se pritom nešto složenijim jezičnim strukturama i to na različitim stupnjevima samostalnosti (dopuniti, pisati prema slušnomu, pisanomu ili slikovnomu predlošku, pisati slobodno) - napisati kratak i jednostavan opis određenih događaja, prošlih aktivnosti i osobnih iskustava - rabiti osnovni vokabular potreban za snalaženje u svakodnevnim situacijama - napisati kratku i jednostavnu poruku osobne naravi kojom će zahvaliti, ispričati se, čestitati, pozvati na neki događaj, odbiti/prihvatiti prijedlog ili poziv, dogovoriti sastanak ili neku drugu aktivnost i sl. - napisati jednostavno osobno pismo, razglednicu, e-mail kojima će zatražiti ili dati neku informaciju, prepričati neki događaj i sl. **GOVORENJE** Polaznici će: - uočiti posebnosti izgovora i intonacije engleskoga jezika, pravilno artikulirati glasove, izgovarati i naglašavati riječi i fraze te poštivati ritam i intonaciju jednostavnih i nešto složenijih izričaja - verbalno reagirati na različite jednostavne i nešto složenije slušne, pisane i slikovne poticaje vezane uz svakodnevni život i neposredno okružje služeći se pritom prikladnim poznatim jezičnim strukturama - samostalno, ili uz pomoć, sudjelovati u različitim oblicima govorne produkcije i interakcije služeći se pritom jednostavnim i donekle složenijim jezikom (odgovarati i postavljati pitanja, opisivati likove i situacije, izvijestiti o nekim događajima, ukratko prepričati pročitani tekst, voditi kraće dijaloge prema zadanome modelu, izraziti svoje mišljenje o nekoj poznatoj temi i sl.) - sudjelovati u jednostavnom neformalnom razgovoru i obavljati jednostavne transakcije - razmjenjivati ideje i informacije o bliskim temama u predvidljivim, svakodnevnim situacijama, pod uvjetom da sugovornik pomaže kad «zaškripi» - u strukturiranim situacijama relativnom lakoćom voditi razgovor, ali uz pomoć, dok je sudjelovanje u nekom razgovoru otvorenoga tipa prilično otežano - govoriti o utiscima upotrebljavajući jednostavne izraze, dati duži opis svakodnevnih radnji iz svoga okruženja (ljudi, mjesta, školsko ili iskustvo s posla), opisati prošle aktivnosti i osobna iskustva, svakodnevne obveze, navike i rutine, planove; objasniti što vole, a što ne vole; dati kraće opise događaja i aktivnosti, opisivati stvari koje su im bliske

	- upotrebljavati jednostavno opisno izražavanje da bi kratko pričali o predmetima i stvarima koje imaju i usporedili ih s drugima - steći pozitivan odnos prema govorenju na engleskom jeziku i samopouzdanje u govorenju **MEĐUKULTURALNO DJELOVANJE** Polaznici će: - kroz sve jezične djelatnosti usvajati bitna sociokulturna orijentacijska znanja o zemlji/zemljama jezika koji se uči, prihvaćati potrebu tolerantnoga ophođenja s osobama iz drugih kultura, uočiti postojanje stereotipa i predrasuda te prihvaćati potrebu da ih se razgradi - uz pomoć nastavnika i samostalno uočavati sličnosti i razlike između vlastite kulture i drugih kultura, s naglaskom na kulturi zemalja i naroda čiji jezik uče, u aspektima svakodnevnoga života ili struke, te ih povezivati s novim situacijama i kontekstima učeći se kritičkom razmišljanju
Razrada	
Nastavne cjeline	*Razrada – Nastavne teme*
Mediji i suvremena komunikacija	Tiskani i elektronički mediji Radio Televizija, emisije, program Aktualnosti Komunikacije – telefon, SMS i MMS poruke, e-mail, Internet, društvene mreže, internet platforme, pametni telefoni, tableti/dlanovnici, Skype, Face time
Putovanja, praznici, multikulturalnost	**PUTOVANJA** Praznici i kako ih provesti Organizacija putovanja Vozni red Prospekti Vrste prijevoza Mogućnost snalaženja u stranoj zemlji Znamenitosti **MULTIKULTURALNOST – VAŽNOST UČENJA STRANIH JEZIKA** Hrvatske i kulturne manifestacije naroda čiji se jezik uči Slavni ljudi (povijesne i suvremene ličnosti, znanstvenici, pisci, pjesnici, umjetnici, pjevači, glumci...) i događaji

	Europa jučer i danas Europska Unija, Vijeće Europe Europske institucije za mlade
Šport	Važnost bavljenja športom Istaknuti hrvatski i svjetski športaši Međunarodni športski događaji (Olimpijske igre)
Zdravlje	Briga o zdravlju i tijelu Prevencija bolesti Bolesti i ovisnosti Posjet liječniku
Škola i obrazovanje	**ŠKOLA I OBRAZOVNI SUSTAV** Vrste škola, predmeti, ocjene Školski pribor Život u školi Školske aktivnosti Školski sustav u Hrvatskoj i drugim zemljama
Međuljudski odnosi	Emocije Generacijski jaz Odnosi među spolovima
Kultura i civilizacija	Osnove povijesti, kulture i civilizacije zemalja i naroda čiji se jezik uči
Napomene:	U Dodatku su naznačene gramatičke/jezične strukture kojima bi polaznici trebali ovladati na kraju obrazovnih ciklusa, završetkom 2. i 4. razreda srednjoškolskoga obrazovanja. Postignuća u prvom stranom jeziku orijentiraju se prema jakom temeljnom stupnju (A2+) *Zajedničkog europskog referentnog okvira za jezike*. Pritom se može očekivati da će polaznici, ukoliko su dotičnom jeziku više izloženi u svakodnevnom okruženju, navedena postignuća vjerojatno nadmašiti.
Ostalo	
Metode i oblici rada:	Metoda razgovora, usmenoga izlaganja (pripovijedanje i objašnjavanje), čitanja i rada na tekstu, metoda pisanja i pisanih radova, metoda demonstracije Frontalni rad, individualni rad, rad u paru, skupinski rad, alternativni oblici rada
Oblici učenja:	Individualno, suradničko i istraživačko učenje
Elementi i oblici praćenja i	**Elementi:** usvojenost svih četiriju jezičnih vještina: govorna produkcija i interakcija, pisano izražavanje (kreativnost i originalnost u pisanom

vrjednovanja polaznika	izražavanju), čitanje i slušanje s razumijevanjem te uporaba jezika (gramatička točnost i bogatstvo leksika) **Oblici:** Formativno i sumativno vrjednovanje, samovrjednovanje Usmena i pisana provjera znanja Načini, postupci i elementi vrjednovanja odgojnoobrazovnih postignuća polaznika usklađuju se s odredbama važećega *Pravilnika o načinima, postupcima i elementima vrednovanja učenika u srednjoj školi* (Narodne novine, 112/10).
Literatura	
Literatura za nastavnike:	*Zajednički europski referentni okvir za jezike: učenje, poučavanje, vrednovanje*, Zagreb: Školska knjiga, 2005. *www.coe.int/T/DG4/Portfolio/documents/assessment_grid_english.doc* *Europska jezična mapa,* Zagreb: Školska knjiga, 2005. Stručni članci, časopisi Harmer, J. (2001). (3rd ed.). *The Practice of English Language Teaching*. Harlow: Longman. Nunan, D. (1998). Language Teaching Methodology: A Textbook for Teachers. NJ: Prentice Hall. Brown, H.D. (2006). (5th ed.). Principles of Language Learning and Teaching. NJ: Prentice Hall. Saville-Troike, M. (2005*) Introducing Second Language Acquisition.* CUP. Lightbown, P&Spada, N. (2006). (3rd ed.). *How Languages are Learned*. OUP. Dörnyei, Z. (2005). The *Psychology of the Language Learner: Individual Differences in Second Language Acquisition.* Oxford: Routledge. Mihaljević Djigunović, J. (1998). *Uloga afektivnih faktora u učenju stranog jezika*. Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu. Pavičić Takač, V. (2008). *Vocabulary Learning Strategies and Foreign Language Acquisition.* Multilingual Matters. Oxford, R. L. (1990). *Language Learning Strategies: What Every Teacher Should Know*. New York: Newbury House Publishers. Council of Europe (2001). *Common European Framework of Reference for Languages: Learning, teaching, assessmen*t. Cambridge: CUP. Hughes, A. (2003). *Testing for Language Teachers*. Cambridge: CUP. McNamara, T. (2000). *Language Testing*. Oxford: OUP. Snow, M. A. and D. M. Brinton (eds.) 1997. *The Content-based Classroom:*

	perspectives on Integrating Language and Content. London: Longman. Stryker, S. B. and B. L. Leaver (eds.). (1997). *Content-based Instruction in Foreign Language Education: Models and Methods.* Washington, DC: Georgetown University Press. Nunan, D. (2004). *Task-based Language Teaching*. CUP. Nunan, D. (1988). *The Learner-Centered Curriculum.* Cambridge: CUP. Richards, J. (2001). *Curriculum Development in Language Teaching*. CUP. Carter, Ronald & Long, M.N. (1991). *Teaching Literature*. London: Longman. Dörnyei, Z. & Murphy, T. (2004). *Group Dynamics in the Lanugage Classroom.* Cambridge University Press. Grosjean, F. (2001). *Life with Two Languages: an introduction to bilingualism.* Harvard University Press. Lamb, T. & Reinders, H. (2008). *Learner and Teacher Autonomy: concepts, realities, and responses.* John Benjamins Publishing Company Mihaljević Djigunović, J. (2002). *Strah od stranog jezika: kako nastaje, kako se očituje kako ga se osloboditi*. Zagreb: Naklada Ljevak. Nikolov, M. (2009). *The Age Factor and Early Language Learning*. Mouton. Nikolov et al. (Eds.) (2007). *Teaching Modern Languages to Young Learners. Teachers, curricula and materials*. Graz:ECML. Prebeg-Vilke, M (1991). *Vaše dijete i jezik*. Zagreb: Školska knjiga. Woodward, T. (2001). *Planning Lessons and Courses: Designing sequences of work for the language classroom*. Cambridge: CUP. Woodward, T. & Lindstromberg, S. (1995). *Planning from Lesson to Lesson: A Way of Making Lesson Planning Easier*. Harlow: Longman.
Literatura za polaznike:	Prema *Katalogu obveznih udžbenika i pripadajućih dopunskih nastavnih sredstava* Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa.

3. RAZRED

Naziv predmeta u 3. godini učenja	**Engleski jezik**
Kroz ovaj predmet u 3. godini učenja polaznik će steći sljedeće ishode učenja:	**SLUŠANJE** Polaznici će: - globalno, selektivno, a ovisno o sadržaju i vrsti teksta, i detaljno razumjeti različita jasna standardna izlaganja o poznatim općim i stručnim temama - verbalnim i neverbalnim reakcijama pokazati razumijevanje jednostavnih slušnih poticaja - kritički procijeniti osnovni sadržaj teksta i namjere - nagađati značenje nepoznatih riječi iz konteksta i razumjeti značenje rečenica ako je tema o kojoj se govori poznata i ako se govori polako i standardnim jezikom - razumjeti sadržaj jednostavnoga emitiranoga ili snimljenoga materijala za slušanje o poznatim temama ako je iznesen relativno polako i jasno - razumjeti jednostavne činjenične obavijesti o običnim svakodnevnim temama ili onima vezanim uz posao te prepoznati opću poruku i specifične detalje ako je govor jasan i s općepoznatim naglaskom - razumjeti glavne misli jasnoga standardnoga govora o poznatim stvarima koje se redovito ponavljaju - okvirno pratiti jednostavna kratka predavanja ili izlaganja u okviru svoje struke ako je tema poznata, a govor standardan i jasno artikuliran - razumjeti glavne poruke radijskih i televizijskih programa o tekućim događajima ili temama od osobnoga i profesionalnoga interesa ako je jezik relativno polagan i jasan - pratiti filmove i programe u kojima vizualije i radnja nose najveći dio priče ako je priča jednostavna, a jezik jasan - razumjeti izgovoreni tekst jednostavnoga i uglavnom poznatoga vokabulara (s pojedinim idiomatskim izrazima) i gramatičkih struktura. Značenje nepoznatoga vokabulara i složenijih jezičnih struktura nagađati iz konteksta i korištenjem drugih alternativnih strategija te time više ili manje uspješno popuniti praznine u razumijevanju. **ČITANJE** Polaznici će: - steći pozitivan odnos prema čitanju na engleskom jeziku, samopouzdanje pri čitanju te interes i motivaciju za usvajanje jezika struke - čitati s pozornošću i održati pozornost tijekom čitanja - razlikovati pisanje od izgovaranja nešto složenijih izričaja - vladati pravopisnim pravilima na engleskom jeziku te rečeničnom intonacijom pri glasnom čitanju - primijeniti veći broj kognitivnih, metakognitivnih i društveno-afektivnih strategija za planiranje i upravljanje čitanjem - rabiti dvojezične i jednojezične rječnike te se služiti različitim izvorima pisanih tekstova, uključujući i elektroničke medije i obrazovne programe

	- prepoznati i utvrditi ključne ideje u tekstu pregledno izložene argumentacije te prepoznati tijek argumentacije - globalno, selektivno i detaljno razumjeti različite nešto složenije izvorne i didaktičke tekstove s tematikom iz vlastitoga područja interesa i struke - kritički procijeniti sadržaj teksta i namjere autora te tumačiti dobivene informacije i na temelju njih samostalno zaključivati - uočiti značajke različitih vrsta tekstova - donekle samostalno čitati kratke književne i neknjiževne, izvorne i didaktičke tekstove, uključujući i tekstove stručne tematike - povezati tekst s vlastitim iskustvom i znanjem o svijetu te s budućim zanimanjem - razumjeti lakše tekstove o temama koje ih zanimaju - pronaći i razumjeti specifične obavijesti o poznatim temama u jednostavnim pisanim materijalima, kao što su pisma, brošure i kratki novinski članci - pretražiti jedan dulji ili nekoliko kraćih tekstova da bi pronašli specifične obavijesti koje će im pomoći izvršiti neki zadatak - razumjeti opise događaja, osjećaje i želje u osobnim pismima u dovoljnoj mjeri da se mogu dopisivati s prijateljem ili poznanikom - razumjeti jednostavne jasno napisane upute za neki uređaj koji svakodnevno koriste **PISANJE** Polaznici će: - uočiti razlike između govorenih i nešto složenijih pisanih tekstova te razlike u pisanju na engleskom i materinskomu jeziku - vladati pravopisnim pravilima na engleskom jeziku - primjenjivati veći broj kognitivnih, metakognitivnih i društveno-afektivnih strategija pri planiranju i ostvarivanju pisanih tekstova - rabiti dvojezične i jednojezične rječnike te se služiti različitim izvorima, uključujući i elektroničke medije i obrazovne programe - zapisati poruke koje sadržavaju upite, probleme - pisati jednostavne, povezane tekstove o poznatim i aktualnim temama iz vlastitoga područja interesa te o temama jednostavnoga stručnoga sadržaja na različitim stupnjevima samostalnosti (dopuniti, pisati prema slušnomu, pisanomu ili slikovnomu predlošku, ispričati priču, pisati kratke jednostavne sastavke) - pisati o svojim iskustvima u obliku jednostavnoga, čitkoga teksta npr. osobnoga pisma, opisujući svoje osjećaje i reakcije - opisati istinite i izmišljene prošle događaje, radnje i iskustva **GOVORENJE** Polaznici će: - steći pozitivan odnos prema govorenju na engleskom jeziku i samopouzdanje u govorenju - razumjeti posebnosti izgovora i intonacije engleskoga jezika te pravilno artikulirati glasove, izgovarati i naglašavati riječi i fraze te poštivati ritam i intonaciju nešto složenijih izričaja **U govornoj produkciji polaznici će:**

	- jednostavno opisati događaje, aktivnosti, planove, dogovore, navike i rutine - ukratko obrazložiti i objasniti svoja stajališta - prihvatljivom tečnošću i bez većih prekida ispričati ili prepričati priču, neki događaj, opisati određenu temu iz područja vlastitoga interesa i struke, izlažući je kao jednostavan niz elemenata - jednostavno govoriti o različitim poznatim temama iz područja vlastitoga interesa i struke - ukratko opisati svoja iskustva navodeći osjećaje i reakcije - dovoljno razumljivo iznijeti neki argument tako da ih sugovornici mogu pratiti bez većih teškoća - održati pripremljenu i uvježbanu prezentaciju o poznatoj temi iz svakodnevnoga života, kratko obrazložiti svoja mišljenja, planove i aktivnosti i nositi se s ograničenim brojem izravnih pitanja o temi prezentacije **U govornoj interakciji polaznici će:** - s relativnom lakoćom komunicirati u jasno određenim situacijama i sudjelovati u razgovorima uz uvjet da im sugovornik prema potrebi pomogne - postavljati i odgovarati na pitanja, izraziti osobno mišljenje, razmijeniti misli i informacije o poznatim temama u predvidivim, svakodnevnim situacijama - pratiti jasno artikulirani govor upućen njima osobno u svakodnevnoj konverzaciji ako im se rečeno povremeno ponovi ili preformulira - održavati konverzaciju u svakodnevnom kontekstu, no ponekad je možda teže razumjeti što zapravo pokušavaju reći - pratiti najveći dio onoga što se govori u njihovoj nazočnosti o općim temama - iznijeti i odgovoriti na prijedloge, izraziti slaganje ili neslaganje - objasniti kako nešto treba uraditi dajući jednostavne upute - sažeto iznijeti svoje mišljenje o nekoj priči, članku, predavanju, raspravi, intervjuu ili dokumentarnoj emisiji te na zahtjev i eventualnu pomoć sugovornika i dopuniti izlaganje **MEĐUKULTURALNO DJELOVANJE** Polaznici će: - kroz sve jezične djelatnosti usvajati bitna sociokulturna orijentacijska znanja o zemlji/zemljama jezika koji se uči, prihvaćati potrebu tolerantnoga ophođenja s osobama iz drugih kultura, uočiti postojanje stereotipa i predrasuda te prihvaćati potrebu da ih se razgradi - uz pomoć nastavnika i samostalno uočavati sličnosti i razlike između vlastite kulture i drugih kultura, s naglaskom na kulturi zemalja i naroda čiji jezik uče, u aspektima svakodnevnoga života ili struke, te ih povezivati s novim situacijama i kontekstima učeći se kritičkom razmišljanju
Razrada	
Nastavne cjeline	*Razrada – Nastavne teme*
Europsko okruženje	Mladi i europsko okruženje

	Euro – zajednička europska valuta Gospodarenje vlastitim novcem Novac - mjerilo vrijednosti
Javne službe	Javno zdravstvo Nezgode, nesreće i bolesti Korištenje liječničkim uslugama
Mladi ljudi i njihov svijet	Obitelj i društvene veze Klubovi i udruženja Mladi na djelu Problemi mladih Oblici prihvatljivog i neprihvatljivog ponašanja Kultura i supkultura mladih, odijevanje
Društvo i svijet koji nas okružuje	Svijet u kojem živimo – pogled u budućnost Život u suvremenome društvu (ovisnosti, problemi u ponašanju...) Problemi čovječanstva – glad, siromaštvo, nezaposlenost... **Građanski odgoj** Socijalni i društveni odnosi Duhovne i etičke vrijednosti
Mobilnost i migracije	***Mobilnost*** ljudi i znanja Kompetitivnost na međunarodnom tržištu rada Posjeti i razmjene učenika Stručna praksa i rad u inozemstvu
Znanost i tehnologija	Izumi i otkrića Poznati znanstvenici Suvremene tehnologije
Napomene:	U Dodatku su naznačene gramatičke/jezične strukture kojima bi polaznici trebali ovladati na kraju obrazovnih ciklusa, završetkom 2. i 4. razreda srednjoškolskoga obrazovanja. Postignuća u prvom stranom jeziku orijentiraju se prema prijelaznom stupnju između (A2+) i (B1) *Zajedničkog europskog referentnog okvira za jezike*. Pritom se može očekivati da će polaznici, ukoliko su dotičnom jeziku više izloženi u svakodnevnom okruženju, navedena postignuća vjerojatno nadmašiti.
Ostalo	
Metode i oblici	Metoda razgovora, usmenoga izlaganja (pripovijedanje i objašnjavanje), čitanja

rada:	i rada na tekstu, metoda pisanja i pisanih radova, metoda demonstracije Frontalni rad, individualni rad, rad u paru, skupinski rad, alternativni oblici rada
Oblici učenja:	Individualno, suradničko i istraživačko učenje
Elementi i oblici praćenja i vrjednovanja polaznika	**Elementi:** usvojenost svih četiriju jezičnih vještina: govorna produkcija i interakcija, pisano izražavanje (kreativnost i originalnost u pisanom izražavanju), čitanje i slušanje s razumijevanjem te uporaba jezika (gramatička točnost i bogatstvo leksika) **Oblici:** Formativno i sumativno vrjednovanje, samovrjednovanje Usmena i pisana provjera znanja Načini, postupci i elementi vrjednovanja odgojnoobrazovnih postignuća polaznika usklađuju se s odredbama važećega *Pravilnika o načinima, postupcima i elementima vrednovanja učenika u srednjoj školi* (Narodne novine, 112/10).
Literatura	
Literatura za nastavnike:	*Zajednički europski referentni okvir za jezike: učenje, poučavanje, vrednovanje,* Zagreb: Školska knjiga, 2005. *www.coe.int/T/DG4/Portfolio/documents/assessment_grid_english.doc* *Europska jezična mapa,* Zagreb: Školska knjiga, 2005. Stručni članci, časopisi Harmer, J. (2001). (3rd ed.). *The Practice of English Language Teaching*. Harlow: Longman. Nunan, D. (1998). Language Teaching Methodology: A Textbook for Teachers. NJ: Prentice Hall. Brown, H.D. (2006). (5th ed.). Principles of Language Learning and Teaching. NJ: Prentice Hall. Saville-Troike, M. (2005*) Introducing Second Language Acquisition.* CUP. Lightbown, P&Spada, N. (2006). (3rd ed.). *How Languages are Learned*. OUP. Dörnyei, Z. (2005). The *Psychology of the Language Learner: Individual Differences in Second Language Acquisition.* Oxford: Routledge. Mihaljević Djigunović, J. (1998). *Uloga afektivnih faktora u učenju stranog jezika*. Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu. Pavičić Takač, V. (2008). *Vocabulary Learning Strategies and Foreign Language Acquisition.* Multilingual Matters. Oxford, R. L. (1990). *Language Learning Strategies: What Every Teacher Should Know*. New York: Newbury House Publishers. Council of Europe (2001). *Common European Framework of Reference for Languages: Learning, teaching, assessmen*t. Cambridge: CUP.

	Hughes, A. (2003). *Testing for Language Teachers*. Cambridge: CUP. McNamara, T. (2000). *Language Testing*. Oxford: OUP. Snow, M. A. and D. M. Brinton (eds.) 1997. *The Content-based Classroom: perspectives on Integrating Language and Content*. London: Longman. Stryker, S. B. and B. L. Leaver (eds.). (1997). *Content-based Instruction in Foreign Language Education: Models and Methods.* Washington, DC: Georgetown University Press. Nunan, D. (2004). *Task-based Language Teaching*. CUP. Nunan, D. (1988). *The Learner-Centered Curriculum.* Cambridge: CUP. Richards, J. (2001). *Curriculum Development in Language Teaching*. CUP. Carter, Ronald & Long, M.N. (1991). *Teaching Literature*. London: Longman. Dörnyei, Z. & Murphy, T. (2004). *Group Dynamics in the Lanugage Classroom.* Cambridge University Press. Grosjean, F. (2001). *Life with Two Languages: an introduction to bilingualism.* Harvard University Press. Lamb, T. & Reinders, H. (2008). *Learner and Teacher Autonomy: concepts, realities, and responses.* John Benjamins Publishing Company Mihaljević Djigunović, J. (2002). *Strah od stranog jezika: kako nastaje, kako se očituje kako ga se osloboditi*. Zagreb: Naklada Ljevak. Nikolov, M. (2009). *The Age Factor and Early Language Learning*. Mouton. Nikolov et al. (Eds.) (2007). *Teaching Modern Languages to Young Learners. Teachers, curricula and materials*. Graz:ECML. Prebeg-Vilke, M (1991). *Vaše dijete i jezik*. Zagreb: Školska knjiga. Woodward, T. (2001). *Planning Lessons and Courses: Designing sequences of work for the language classroom*. Cambridge: CUP. Woodward, T. & Lindstromberg, S. (1995). *Planning from Lesson to Lesson: A Way of Making Lesson Planning Easier*. Harlow: Longman.
Literatura za polaznike:	Prema *Katalogu obveznih udžbenika i pripadajućih dopunskih nastavnih sredstava* Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa.

4. RAZRED

Naziv predmeta u 4. godini učenja	**Engleski jezik**
Kroz ovaj predmet u 4. godini učenja polaznik će steći sljedeće ishode učenja:	**SLUŠANJE** Polaznici će: - globalno, selektivno, a ovisno o sadržaju i vrsti teksta, i detaljno razumjeti različite nešto složenije tekstove na standardnom jeziku o poznatim općim i stručnim temama s kojima se redovito susreću u školi ili na praksi, u obitelji, slobodnom vremenu i sl., uključivši i kratke priče - verbalnim i neverbalnim reakcijama pokazati razumijevanje nešto složenijih slušnih poticaja - kritički procijeniti sadržaj teksta i namjere - nagađati značenje nepoznatih riječi iz konteksta i razumjeti značenje rečenica ako je tema o kojoj se govori poznata - pratiti glavni tijek opširnoga razgovora pod uvjetom da se govori razgovijetno i na standardnom jeziku - razumjeti sadržaj većine emitiranoga ili snimljenoga materijala za slušanje o poznatim stvarima ako je govor relativno polagan i jasan - razumjeti jednostavne činjenične obavijesti o običnim svakodnevnim temama ili onima vezanim uz posao te prepoznati opću poruku i specifične detalje ako je govor jasan i s općepoznatim naglaskom - razumjeti glavnu poantu jasnoga standardnoga govora o poznatim stvarima koje se redovito ponavljaju - pratiti predavanja ili izlaganja u okviru svoje struke ako je tema poznata, a prezentacija jednostavna i jasno organizirana - razumjeti jednostavne tehničke informacije, npr. upute za rad nekoga običnoga uređaja - razumjeti glavne poruke radijskih i televizijskih programa o tekućim događajima ili temama od osobnoga i profesionalnoga interesa ako je jezik relativno polagan i jasan - pratiti većinu filmova u kojima vizualije i radnja nose veći dio priče ako je priča jednostavna, a jezik jasan - razumjeti različite jezične funkcije, prepoznati, usvojiti i primjenjivati osnovne obrasce uljudnoga ophođenja na stranomu jeziku, uočiti bitne sociokulturne različitosti - razumjeti izgovoreni tekst širega, ali uglavnom poznatoga vokabulara (s pojedinim idiomatskim izrazima) i gramatičkih struktura. Značenje nepoznatoga vokabulara i složenijih jezičnih struktura nagađati iz konteksta i korištenjem drugih alternativnih strategija te time više ili manje uspješno popuniti praznine u razumijevanju. **ČITANJE**

	Polaznici će: - steći pozitivan odnos prema čitanju na engleskom jeziku, samopouzdanje pri čitanju te interes i motivaciju za usvajanje jezika struke - čitati s pozornošću i održati pozornost tijekom čitanja - razlikovati pisanje od izgovaranja nešto složenijih izričaja - vladati pravopisnim pravilima na engleskom jeziku te rečeničnom intonacijom pri glasnom čitanju - primijeniti veći broj kognitivnih, metakognitivnih i društveno-afektivnih strategija za planiranje i upravljanje čitanjem - rabiti dvojezične i jednojezične rječnike te se služiti različitim izvorima pisanih tekstova, uključujući i elektroničke medije i obrazovne programe - prepoznati i utvrditi ključne ideje u tekstu pregledno izložene argumentacije te prepoznati tijek argumentacije - globalno, selektivno i detaljno razumjeti različite nešto složenije izvorne i didaktičke tekstove s tematikom iz vlastitoga područja interesa i struke - kritički procijeniti sadržaj teksta i namjere autora te tumačiti dobivene informacije i na temelju njih samostalno zaključivati - uočiti značajke različitih vrsta tekstova - samostalno čitati kraće književne i neknjiževne, izvorne i didaktičke tekstove, uključujući i tekstove stručne tematike - povezati tekst s vlastitim iskustvom i znanjem o svijetu te s budućim zanimanjem - razumjeti lakše tekstove o temama koje ih zanimaju - pronaći i razumjeti opće obavijesti koje trebaju u svakodnevnim materijalima, kao što su pisma, brošure i kratki službeni dokumenti - pretražiti jedan dulji ili nekoliko kraćih tekstova da bi pronašli specifične obavijesti koje će im pomoći izvršiti neki zadatak - prepoznati važne detalje u lakšem novinskom članku o poznatim temama - prepoznati glavne zaključke u jasno napisanim polemičkim tekstovima - razaznati glavnu nit neke polemike u tekstu, ali ne i detalje - razumjeti opise događaja, osjećaje i želje u osobnim pismima u dovoljnoj mjeri da se mogu dopisivati s prijateljem ili poznanikom - razumjeti jasno napisane upute za neki uređaj - čitati i razumjeti tekstove širokoga raspona rječnika i jednostavnih jezičnih struktura, ali tek s pojedinim idiomatskim i kolokvijalnim izrazima u jasno organiziranom tekstu **PISANJE** Polaznici će: - uočiti razlike između govorenih i nešto složenijih pisanih tekstova te razlike u pisanju na engleskom i materinskomu jeziku - vladati pravopisnim pravilima na engleskom jeziku - primjenjivati veći broj kognitivnih, metakognitivnih i društveno-afektivnih strategija pri planiranju i ostvarivanju pisanih tekstova - rabiti dvojezične i jednojezične rječnike te se služiti različitim izvorima, uključujući i elektroničke medije i obrazovne programe - zapisati poruke koje sadržavaju upite, probleme - napisati jednostavne, povezane tekstove o poznatim i aktualnim temama općega interesa te o temama kakva jednostavnijega stručnoga sadržaja služeći se pritom nešto složenijim jezičnim strukturama - pisati tekstove o nizu poznatih tema iz vlastitoga područja interesa, i to na

	različitim stupnjevima samostalnosti (dopuniti, pisati prema slušnomu, pisanomu ili slikovnomu predlošku, ispričati priču, pisati kratke jednostavne sastavke) - pisati o svojim iskustvima u obliku jednostavnoga, čitkoga teksta npr. osobnoga pisma, opisujući svoju osjećaje i reakcije - opisati istinite i izmišljene sadašnje, prošle i buduće događaje s osnovnim detaljima (putovanja, nesreće, snove, nade, ambicije) - opisati sadržaj knjige ili filma i svoje reakcije na njih - s priličnom sigurnošću sažeti skup činjeničnih informacija o svakodnevnim ili nesvakodnevnim aktivnostima iz vlastitoga područja interesa, napisati izvještaj i iznijeti svoje mišljenje - pisati vrlo kratke izvještaje, standardnoga konvencionalnoga oblika, ukratko navesti razloge i objašnjenja za mišljenje, planove i radnje - u pisanju koristiti usvojena sociokulturna orijentacijska znanja o zemlji/zemljama jezika koji se uči te ih usporediti s vlastitim životom, okružjem i budućim zanimanjem - primjenjivati obrasce uljudnoga ophođenja pisanjem na engleskom jeziku te napisati kraći, nešto složeniji, tekst u svakodnevnoj komunikaciji u skladu s uvriježenim pravilima kulture jezika koji se uči **GOVORENJE** Polaznici će: - steći pozitivan odnos prema govorenju na engleskom jeziku i samopouzdanje u govorenju - razumjeti posebnosti izgovora i intonacije engleskoga jezika te pravilno artikulirati glasove, izgovarati i naglašavati riječi i fraze te poštivati ritam i intonaciju nešto složenijih izričaja **U govornoj produkciji polaznici će:** - jednostavno povezivati rečenice kako bi opisali doživljaje i događaje, svoje snove, nade i težnje - ukratko obrazložiti i objasniti svoja stajališta, planove i postupke - ispričati priču, događaje, stvarne ili izmišljene ili prepričati sadržaj knjige ili filma te opisati svoje reakcije - prihvatljivom tečnošću i bez većih prekida prepričati jednostavnu priču ili jednostavno opisati određenu temu iz područja vlastitoga interesa i struke, izlažući je kao linearni niz elemenata - jednostavno govoriti o različitim poznatim temama iz područja vlastitoga interesa i struke - detaljno opisati svoja iskustva navodeći osjećaje i reakcije - iznijeti najvažnije pojedinosti nekoga nepredviđenoga događaja, primjerice, nesreće - dovoljno razumljivo iznijeti neki argument tako da ih sugovornici mogu pratiti uglavnom bez poteškoća - održati prethodno pripremljenu, izravnu prezentaciju o poznatoj temi iz svojega područja, na način da ju je uglavnom moguće pratiti bez poteškoća, objašnjavajući glavne misli s prihvatljivom točnošću - odgovoriti na pitanja koja slijede uz uvjet da se pitanje može ponoviti ako je bilo prebrzo i nedovoljno jasno izrečeno **U govornoj interakciji polaznici će:**

	- se bez pripreme uključiti u razgovor o njima poznatim temama, koje su od osobnoga interesa ili se odnose na svakodnevni život, primjerice, na obitelj, hobi, posao, putovanja i tekuće događaje - komunicirati s određenom sigurnošću o poznatim uobičajenim i neuobičajenim temama iz svojega interesnoga područja - izraziti osobno mišljenje, razmijeniti, provjeriti i potvrditi informacije, snaći se čak i u neuobičajenim situacijama te objasniti uzrok problema - izraziti svoje mišljenje o apstraktnijim, kulturološkim sadržajima poput filmova, knjiga, glazbe i sl. - pratiti jasno artikulirani govor upućen njima osobno u svakodnevnoj konverzaciji, premda ponekad moraju tražiti da im se ponove određene riječi i izrazi - održavati konverzaciju ili raspravu, no ponekad je možda teže razumjeti što zapravo pokušavaju reći - izraziti i primjereno odgovoriti na osjećaje poput čuđenja, sreće, tuge, zanimanja i ravnodušnosti - pratiti najveći dio onoga što se govori u njihovoj nazočnosti o općim temama ako sugovornici izbjegavaju izrazito idiomatske izraze i nastoje jasno izgovarati - kratko komentirati tuđa stajališta - iznijeti, usporediti i suprotstaviti stavove kad se raspravlja o tome što činiti, kamo ići, koga ili što odabrati i sl. - objasniti uzrok problema te raspraviti što treba poduzeti, usporediti i suprotstaviti različita moguća rješenja - objasniti kako nešto treba uraditi dajući detaljne upute - sažeti i iznijeti svoje mišljenje o nekoj priči, članku, predavanju, raspravi, intervjuu ili dokumentarnoj emisiji te na zahtjev i detaljnije dopuniti svoje izlaganje **MEĐUKULTURALNO DJELOVANJE** Polaznici će: - kroz sve jezične djelatnosti usvajati bitna sociokulturna orijentacijska znanja o zemlji/zemljama jezika koji se uči, prihvaćati potrebu tolerantnoga ophođenja s osobama iz drugih kultura, uočiti postojanje stereotipa i predrasuda te prihvaćati potrebu da ih se razgradi - uz pomoć nastavnika i samostalno uočavati sličnosti i razlike između vlastite kulture i drugih kultura, s naglaskom na kulturi zemalja i naroda čiji jezik uče, u aspektima svakodnevnoga života ili struke, te ih povezivati s novim situacijama i kontekstima učeći se kritičkom razmišljanju
Razrada	
Nastavne cjeline	*Razrada – Nastavne teme*
Posao i obrazovanje	Zanimanja Oglasi Životopis i Europass Molba i razgovor za posao Moja budućnost

Kultura i civilizacija	Fenomen globalizacije / Svijet kao globalno selo Pitanje kulturnog identiteta i suvereniteta
Svijet rada	Moje zanimanje u suvremenom društvu Suvremeni trendovi u mome zanimanju Moje zanimanje kao dio zdravstvene djelatnosti Na radnom mjestu
Znanost, umjetnost i popularna kultura	Svijet znanosti i umjetnosti, izložbe, muzeji, koncerti, film, festivali Slavni ljudi (povijesne i suvremene ličnosti, znanstvenici, pisci, pjesnici, umjetnici, pjevači, glumci...) i događaji
Solidarnost	Osjetljivost za druge, za obitelj, za slabe, siromašne i bolesne Međugeneracijska skrb, skrb za svoju okolinu i za cjelokupno životno okružje
Potrošačko društvo	Reklame i utjecaj na mlade Konzumerizam
Napomene:	U Dodatku su naznačene gramatičke/jezične strukture kojima bi polaznici trebali ovladati na kraju obrazovnih ciklusa, završetkom 2. i 4. razreda srednjoškolskoga obrazovanja. Postignuća u prvomu stranom jeziku orijentiraju se prema prijelaznom stupnju (B1) *Zajedničkog europskog referentnog okvira za jezike*. Pritom se može očekivati da će polaznici, ukoliko su dotičnom jeziku više izloženi u svakodnevnom okruženju, navedena postignuća vjerojatno nadmašiti.
Ostalo	
Metode i oblici rada:	Metoda razgovora, usmenoga izlaganja (pripovijedanje i objašnjavanje), čitanja i rada na tekstu, metoda pisanja i pisanih radova, metoda demonstracije Frontalni rad, individualni rad, rad u paru, skupinski rad, alternativni oblici rada
Oblici učenja:	Individualno, suradničko i istraživačko učenje
Elementi i oblici praćenja i vrjednovanja polaznika	**Elementi:** usvojenost svih četiriju jezičnih vještina: govorna produkcija i interakcija, pisano izražavanje (kreativnost i originalnost u pisanom izražavanju), čitanje i slušanje s razumijevanjem te uporaba jezika (gramatička točnost i bogatstvo leksika) **Oblici:** Formativno i sumativno vrjednovanje, samovrjednovanje Usmena i pisana provjera znanja Načini, postupci i elementi vrjednovanja odgojnoobrazovnih postignuća polaznika usklađuju se s odredbama važećega *Pravilnika o načinima, postupcima i elementima vrednovanja učenika u srednjoj školi* (Narodne novine, 112/10).
Literatura	
Literatura za nastavnike:	*Zajednički europski referentni okvir za jezike: učenje, poučavanje, vrednovanje*, Zagreb: Školska knjiga, 2005.

www.coe.int/T/DG4/Portfolio/documents/assessment_grid_english.doc

Europska jezična mapa, Zagreb: Školska knjiga, 2005.

Stručni članci, časopisi

Harmer, J. (2001). (3rd ed.). *The Practice of English Language Teaching*. Harlow: Longman.

Nunan, D. (1998). Language Teaching Methodology: A Textbook for Teachers. NJ: Prentice Hall.

Brown, H.D. (2006). (5th ed.). Principles of Language Learning and Teaching. NJ: Prentice Hall.

Saville-Troike, M. (2005*) Introducing Second Language Acquisition.* CUP.

Lightbown, P&Spada, N. (2006). (3rd ed.). *How Languages are Learned*. OUP.

Dörnyei, Z. (2005). The *Psychology of the Language Learner: Individual Differences in Second Language Acquisition.* Oxford: Routledge.

Mihaljević Djigunović, J. (1998). *Uloga afektivnih faktora u učenju stranog jezika*. Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.

Pavičić Takač, V. (2008). *Vocabulary Learning Strategies and Foreign Language Acquisition.* Multilingual Matters.

Oxford, R. L. (1990). *Language Learning Strategies: What Every Teacher Should Know*. New York: Newbury House Publishers.

Council of Europe (2001). *Common European Framework of Reference for Languages: Learning, teaching, assessmen*t. Cambridge: CUP.

Hughes, A. (2003). *Testing for Language Teachers*. Cambridge: CUP.

McNamara, T. (2000). *Language Testing*. Oxford: OUP.

Snow, M. A. and D. M. Brinton (eds.) 1997. *The Content-based Classroom: perspectives on Integrating Language and Content*. London: Longman.

Stryker, S. B. and B. L. Leaver (eds.). (1997). *Content-based Instruction in Foreign Language Education: Models and Methods.* Washington, DC: Georgetown University Press.

Nunan, D. (2004). *Task-based Language Teaching*. CUP.

Nunan, D. (1988). *The Learner-Centered Curriculum.* Cambridge: CUP.

Richards, J. (2001). *Curriculum Development in Language Teaching*. CUP.

Carter, Ronald & Long, M.N. (1991). *Teaching Literature*. London: Longman.

Dörnyei, Z. & Murphy, T. (2004). *Group Dynamics in the Lanugage*

	Classroom. Cambridge University Press. Grosjean, F. (2001). *Life with Two Languages: an introduction to bilingualism.* Harvard University Press. Lamb, T. & Reinders, H. (2008). *Learner and Teacher Autonomy: concepts, realities, and responses.* John Benjamins Publishing Company Mihaljević Djigunović, J. (2002). *Strah od stranog jezika: kako nastaje, kako se očituje kako ga se osloboditi*. Zagreb: Naklada Ljevak. Nikolov, M. (2009). *The Age Factor and Early Language Learning*. Mouton. Nikolov et al. (Eds.) (2007). *Teaching Modern Languages to Young Learners. Teachers, curricula and materials*. Graz:ECML. Prebeg-Vilke, M (1991). *Vaše dijete i jezik*. Zagreb: Školska knjiga. Woodward, T. (2001). *Planning Lessons and Courses: Designing sequences of work for the language classroom*. Cambridge: CUP. Woodward, T. & Lindstromberg, S. (1995). *Planning from Lesson to Lesson: A Way of Making Lesson Planning Easier*. Harlow: Longman.
Literatura za polaznike:	Prema *Katalogu obveznih udžbenika i pripadajućih dopunskih nastavnih sredstava* Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa.

DODATAK

Gramatičke strukture

Gramatičke se strukture nikada ne tumače eksplicitno već ih polaznici usvajaju globalno u predloženim jezičnim strukturama.

Na kraju 2. razreda polaznici bi trebali vladati sljedećim jezičnim strukturama na razini A2+:

1. Imenice

• Types

• Gender

• Number: singular/plural (regular – irregular)

• Genitive: ‘s, s’, phrase of

2. Zamjenice

• Personal pronouns

• Possessive pronouns

• Demonstrative pronouns

• Interrogative pronouns

• Relative pronouns

• Reflexive pronouns

• Indefinite pronouns

3. Pridjevi

• Possessive adjectives

• Demonstrative adjectives

• Quantitative adjectives

• Participle adjectives: -ing and -ed

• Comparison of adjectives (regular, irregular)

• Comparison of Equality (as/so … as)

4. Prilozi

• Types: place, time (definite, indefinite)

5. Članovi

• Indefinite

• Definite

• Zero

6. Brojevi

• Cardinal

• Ordinal

7. Prijedlozi

• Time

• Place

• Movement

• Cause

8. Veznici

• and, yet, or, so, when, until, since, if, although, etc.

9. Glagoli

Auxiliary verbs

be, do, have

Modal verbs

can, may, must, shall, will

Tense system

• Voice: active, passive

Tenses

• Present Simple

• Past Simple

• Present Continuous

• Past Continuous

• Present Perfect Simple

• Present Perfect Continuous

• Future Forms: will/shall, be going to, Present Continuous for future

Questions

• Yes/No questions

• Wh-questions

Phrasal verbs

Verb patterns

• Ing forms

• Gerund

Reported Speech (introductory clause in Simple Present, Future with *will* or *be going to* or Present Perfect Simple)

10. Sintaksa

• Simple sentence

• Compound sentence

(word order)

• Complex sentences:

Conditional clauses: types 1, 2

Relative clauses

11. Tvorba riječi

prefixes, suffixes, compounds, derivatives

Na kraju 4. razreda učenici bi trebali vladati sljedećim jezičnim strukturama na razini B1:

1. Imenice

• Types, Gender

• Number: singular/plural (regular – irregular), countable/uncountable nouns

• Genitive: ‘s, s’, phrase of

2. Zamjenice

• Personal pronouns

• Reflexive pronouns

• Possessive pronouns

• Demonstrative pronouns

• Interrogative pronouns

• Relative pronouns

3. Pridjevi

• Possessive adjectives

• Demonstrative adjectives

• Quantitative adjectives

• Participle adjectives: -ing and -ed

• Comparison of adjectives (regular, irregular)

• Comparison of Equality (as/so … as)

4. Prilozi

• Types: manner, place, time (definite, indefinite)

• Position of adverbs

5. Članovi

• Indefinite

• Definite

• Zero

6. Brojevi

• Cardinal

• Ordinal

7. Prijedlozi

• Time

• Place

• Movement

• Cause

8. Veznici

• and, or, because, so, if, although, yet, until, since, when

9. Glagoli

Auxiliary verbs

be, do, have (have got)

Modal verbs

can, could, may, might, shall, will, should, would, ought to, must, have (got) to, mustn't, need, needn't

Tense system

• Time: present, past, future

• Aspect: simple, continuous, perfect

• Voice: active, passive

Tenses

• Present Simple

• Past Simple

• Present Continuous

• Past Continuous

• Present Perfect Simple

• Present Perfect Continuous

• Past Perfect Simple

• Future Forms: will/shall, be going to, Present Simple and Present Continuous for future

• used to, would

Questions

• Yes/No questions

• Wh-questions

• Subject/Object questions

• Negative questions

• Question Tags

Phrasal verbs

Verb patterns

• **Infinitives** (with and without TO)

• **Gerund**

Reported Speech

Reported statements/questions/commands, requests, suggestions, etc.

10. Sintaksa

• Simple sentences

• Compound sentences

• Complex sentences

Conditional clauses: types 0, 1, 2, 3

Relative clauses

11. Tvorba riječi

• prefixes, suffixes, compounds, derivates

12. Interpunkcija

• capital letters, full stop, comma, colon, question mark, exclamation mark, apostrophe and quotation marks

Naziv nastavnog predmeta: NJEMAČKI JEZIK

Cilj predmeta:	Osnovni cilj suvremene nastave njemačkoga jezika je usmena i pisana komunikacijska kompetencija prožeta elementima sociokulturne, interkulturalne i čitalačke kompetencije. Polaznika treba osposobiti za usmenu i pisanu komunikaciju na njemačkom jeziku u različitim situacijama svakodnevnoga života i struke te za samostalno učenje jezika i primjenu izvora znanja na njemačkom jeziku radi dalje izobrazbe i usavršavanja, tj. za cjeloživotno učenje i obrazovanje. Kroz učenje njemačkoga jezika polaznici će razviti jezična i nejezična znanja, vještine, sposobnosti, strategije i vrijednosti koje će im omogućiti da aktivno, kritički i uspješno odgovore na potrebe suvremenoga društva i tržišta rada. Upoznavanjem polaznika s elementima kulture i civilizacije zemalja jezika cilja u korelaciji s onom vlastite zemlje razvija se svijest o višejezičnosti, međukulturalnim sličnostima i razlikama, tolerancija i empatija prema drugom i drugačijem, ali i bolje razumijevanje, zanimanje, poštovanje i skrb za vlastiti jezik i kulturu. Polaznici će: - steći potrebne razine svih jezičnih vještina (slušanja i čitanja s razumijevanjem, govorenja i pisanja) ključnih za učenje, rad i život - naučiti izraziti vlastite misli, osjećaje, ideje, stavove i prikladno jezično reagirati u međudjelovanju sa sugovornicima u različitim situacijama svakodnevnoga života i struke - analizirati različite konkretne činjenice i teorijska znanja iz svakodnevnoga života i okruženja - razviti spoznajne vještine jednostavnoga apstraktnoga logičkoga razmišljanja u promjenjivim uvjetima, razumjeti kako jezici djeluju i ovladati potrebnim jezikoslovnim pojmovima, tekstnim vrstama i stilovima - učenjem njemačkoga jezika ostvariti niz složenih komunikacijskih situacija i suradnji u skupini u promjenjivim uvjetima te osvijestiti povezanost unutar jezično-komunikacijskoga područja i ostalih odgojno-obrazovnih područja stječući temelje za cjeloživotno učenje - usvojiti humanističke vrijednosti, prihvatiti potrebu tolerantnoga i empatičnoga ophođenja u kontaktima s osobama iz drugih kultura i osvijestiti utjecaj vlastite kulture na doživljavanje vlastite i stranih kultura - steći samopoštovanje i samostalnost za izvršenje složenih zadataka na njemačkom jeziku i prilagođavanje vlastitoga ponašanja unutar zadanih smjernica u promjenjivim uvjetima - razviti sposobnost samoprocjene i samovrjednovanja osobnih postignuća u učenju njemačkoga jezika te objektivne prosudbe tuđih postignuća
Opis predmeta:	Njemački jezik je općeobrazovni predmet koji se uči kroz sve četiri godine školovanja i to dva sata tjedno što ukupno u četiri godine iznosi 274 sata nastave. Nastavom njemačkoga jezika se uz korištenje kombiniranih metoda i oblika rada usvajaju obrasci usmene i pisane komunikacije na tom jeziku. Pri određivanju

	razina jezične kompetencije koje bi polaznici trebali postići na kraju pojedinih odgojno-obrazovnih razdoblja, tj. ciklusa srednjoškolskoga obrazovanja uzete su u obzir smjernice *Zajedničkog europskog referentnog okvira za jezike: učenje, poučavanje, vrednovanje, Europskog jezičnog portfolia* i *Nacionalnog okvirnog kurikuluma za predškolski odgoj i obrazovanje te opće obvezno i srednjoškolsko obrazovanje* te činjenica da je riječ o nastavku učenja prvoga stranoga jezika u kontinuitetu od 1. razreda osnovne škole. Po završetku 2. razreda strukovne škole za zanimanje *Dentalni asistent,* polaznici bi u osnovnim područjima jezičnih djelatnosti u njemačkom jeziku mogli ostvariti razinu A2+. Po završetku četverogodišnjega obrazovanja očekuje se da će polaznici doseći razinu B1, prije svega u području receptivnih jezičnih vještina. Premda bi polaznici sukladno *Nastavnom planu i programu za osnovnu školu* i *Nacionalnom okvirnom kurikulumu za predškolski odgoj i obrazovanje te opće obvezno i srednjoškolsko obrazovanje* nakon osam godina učenja prvoga stranoga jezika već trebali dosegnuti razinu A2, ista je razina jezične kompetencije učenika predviđena i na završetku 1. razreda strukovne škole budući da je u tom razredu realno očekivati heterogenost polazničkih znanja iz osnovne škole koja će trebati poravnati/usložniti uz (manja) proširenja gradiva vezanim za novi kontekst i struku. NAPOMENA: Nastavnik odlučuje o udjelu i postotku nastavnih sadržaja iz područja struke. Postotak može varirati od 20% do 40%, ovisno o razini i godini učenja, uvažavajući činjenicu da se u završnim razredima povećava udio stručnih predmeta/modula i/ili sadržaja u nastavnom planu za zanimanje *Dentalni asistent*.

Nastavni predmet po godinama i ishodima učenja

Naziv predmeta u 1. godini učenja	**Njemački jezik**
Kroz ovaj predmet u 1. godini učenja polaznik će steći sljedeće ishode učenja:	**SLUŠANJE** Učenici će: - razumjeti fraze i izraze koji se odnose na područja od neposrednoga interesa (npr. osnovni podatci o njima, njihovoj obitelji, neposrednoj okolini, školi i sl.) ako se govori polako i jasno - prepoznati temu razgovora koji se vodi u njihovoj nazočnosti ako se govori polako i jasno - razumjeti upute za rad na satu koje daje nastavnik na njemačkom jeziku, razumjeti pitanja koja se odnose na osobno iskustvo, svakodnevne potvrdne i niječne zapovijedi u okviru jednostavnih dijaloga koji se odnose na neposredne situacije - globalno, selektivno, a ovisno o sadržaju i vrsti teksta i detaljno razumjeti različite kratke, jasne i jednostavne poruke, obavijesti, razgovore, izvješća na standardnom jeziku o poznatim temama - razumjeti i razlučiti bitne informacije iz kratkih, snimljenih tekstova koji se bave predvidivim svakodnevnim temama ako su izneseni polako i razgovijetno - verbalnim i neverbalnim reakcijama pokazati radoznalost i pozitivan odnos prema slušanju raznovrsnih tekstova **ČITANJE**

	Učenici će: - razlikovati pisanje od izgovaranja izričaja, vladati pravilima fonetske transkripcije na njemačkom jeziku te rečeničnom intonacijom pri glasnom čitanju - razumjeti kratke, jednostavne tekstove koji sadržavaju najučestaliji vokabular - razumjeti kratke, jednostavne tekstove o poznatim temama i tekstove konkretnoga sadržaja u kojima se rabi uobičajeni svakodnevni vokabular - prepoznati i odrediti podrijetlo, vrstu i funkciju pisanoga dokumenta - razumjeti i izdvojiti glavnu temu teksta - pronaći specifične informacije u jednostavnim informativnim i narativnim tekstovima i dijalozima vezanim uz njima bliske i zanimljive teme i sadržaje (poruke, kratki članci iz novina i prospekti) ili skupljati informacije iz različitih dijelova teksta kako bi odgovorili na određeni zadatak - globalno, selektivno i detaljno razumjeti različite nešto složenije tekstove na standardnom jeziku kao i jednostavnije primjerene izvorne tekstove s tematikom iz vlastitoga područja interesa i struke - povezati tekst s vlastitim iskustvom i znanjem o svijetu te s budućim zanimanjem - kritički procijeniti sadržaj teksta i namjere autora, interpretirati dobivene informacije i na temelju njih samostalno zaključivati **PISANJE** Polaznici će: - napisati osnovne natuknice o razgovoru, tekstu ili vizualnom materijalu i od natuknica sastaviti cjeloviti tekst - napisati bilješke i sažetak nakon slušanja ili čitanja teksta - napisati niz jednostavnih izraza i rečenica povezanih jednostavnim veznicima i veznim riječima o temama i pojavnostima iz svakodnevnoga života vezanim uz njihove osobne potrebe i interese te o temama kakva jednostavnijega stručnoga sadržaja služeći se pritom nešto složenijim jezičnim strukturama i to na različitim stupnjevima samostalnosti (dopuniti, pisati prema slušnomu, pisanomu ili slikovnomu predlošku, pisati slobodno) - napisati vrlo kratak i jednostavan opis određenih događaja, prošlih aktivnosti i osobnih iskustava - rabiti uski izbor osnovnoga vokabulara za snalaženje u svakodnevnim situacijama - napisati kratku i jednostavnu poruku osobne naravi kojom će zahvaliti, ispričati se, čestitati, pozvati na neki događaj, odbiti/prihvatiti prijedlog ili poziv, dogovoriti sastanak ili neku drugu aktivnost i sl. - napisati jednostavno osobno pismo, razglednicu, e-mail kojima će zatražiti ili dati neku informaciju, prepričati neki događaj i sl. **GOVORENJE** Polaznici će: - uočiti posebnosti izgovora i intonacije njemačkoga jezika, pravilno artikulirati glasove, izgovarati i naglašavati riječi i fraze te poštivati ritam i intonaciju jednostavnih i nešto složenijih izričaja - verbalno reagirati na različite jednostavne i nešto složenije slušne, pisane i

	slikovne poticaje vezane uz svakodnevni život i neposredno okružje služeći se pritom prikladnim jednostavnim jezičnim strukturama - samostalno, ili uz pomoć, sudjelovati u različitim oblicima govorne produkcije i interakcije služeći se pritom jednostavnim i nešto složenijim jezikom (odgovarati i postavljati pitanja, opisivati likove i situacije, izvijestiti o nekim događajima, ukratko prepričati pročitani tekst, voditi kraće dijaloge prema zadanome modelu, izraziti svoje mišljenje o nekoj poznatoj temi i sl.) - sudjelovati u jednostavnom neformalnom razgovoru i obavljati jednostavne transakcije - sudjelovati u kratkim dijalozima u društvu, premda obično neće razumjeti dovoljno da bi sami mogli održavati razgovor - steći pozitivan odnos prema govorenju na njemačkom jeziku i samopouzdanje u govorenju **MEĐUKULTURALNO DJELOVANJE** Polaznici će: - kroz sve jezične djelatnosti usvajati bitna sociokulturna orijentacijska znanja o zemlji/zemljama jezika koji se uči, prihvaćati potrebu tolerantnoga ophođenja s osobama iz drugih kultura, uočiti postojanje stereotipa i predrasuda te prihvaćati potrebu da ih se razgradi - uz pomoć nastavnika i samostalno uočavati sličnosti i razlike između vlastite kulture i drugih kultura, s naglaskom na kulturi zemalja i naroda čiji jezik uče, u aspektima svakodnevnoga života ili struke, te ih povezivati s novim situacijama i kontekstima učeći se kritičkom razmišljanju
Razrada	
Nastavne cjeline	*Razrada – Nastavne teme*
Ja i svijet oko mene - Moja jezična putovnica	**PREDSTAVLJANJE SEBE I DRUGIH** Predstavljanje sebe i drugoga (osobni podatci, karakterne osobine...) Ukusi, sklonosti, raspoloženja **OBITELJ I DOM** Članovi uže i šire obitelji Odnosi: roditelji – djeca, braća – sestre, mladi – mladi, mladi – odrasli, muškarac – žena/jednakost spolova Stanovanje, život u gradu, na selu, u manjem mjestu **MOJ JEZIČNI PORTFOLIO**
Slobodno vrijeme	**ORGANIZACIJA SLOBODNOGA VREMENA** Izvannastavne/izvanškolske aktivnosti Hobiji Izleti Zabava i izlasci

	Igre Šport Kućni ljubimci Putovanja
Zdrav način življenja	**ZDRAVLJE** Dijelovi tijela Osobna higijena i njega tijela Bolesti i nezgode Briga za zdravlje **PREHRANA** Hrana i pića/Obroci Zdrave/Alternativne prehrambene navike Posuđe, pribor za jelo Restorani, jelovnik Recepti
Priroda	Biljni i životinjski svijet Klima, klimatske promjene Svijet u kojem živimo – čuvanje okoliša/onečišćenje okoliša
Svakodnevica i stilovi života	**SVAKODNEVNI ŽIVOT I OBIČAJI** **ODIJEVANJE I MODA** Moda/ Modni trendovi **KUPOVANJE** Novac Vrste trgovina Kupovanje u različitim trgovinama
Zemljopisno-znanstvene teme	Zemlje njemačkoga govornoga područja Usporedba života u Hrvatskoj i zemljama njemačkoga govornoga područja
Vrijeme	Dijelovi dana Koliko je sati? Kalendar: godišnja doba, mjeseci, dani u tjednu Vremenska prognoza Blagdani, praznici, svetkovine prema kalendaru, obilježavanje važnih datuma

Napomene:	U Dodatku su naznačene gramatičke/jezične strukture kojima bi polaznici trebali ovladati na kraju obrazovnih ciklusa, završetkom 2. i 4. razreda srednjoškolskoga obrazovanja. Postignuća u prvom stranom jeziku orijentiraju se prema temeljnom stupnju (A2) *Zajedničkog europskog referentnog okvira za jezike*. Pritom se može očekivati da će polaznici, ukoliko su dotičnom jeziku više izloženi u svakodnevnom okruženju, navedena postignuća vjerojatno nadmašiti.
Ostalo	
Metode i oblici rada:	Metoda razgovora, usmenoga izlaganja (pripovijedanje i objašnjavanje), čitanja i rada na tekstu, metoda pisanja i pisanih radova, metoda demonstracije Frontalni rad, individualni rad, rad u paru, skupinski rad, alternativni oblici rada
Oblici učenja:	Individualno, suradničko i istraživačko učenje
Elementi i oblici praćenja i vrjednovanja polaznika	**Elementi:** usvojenost svih četiriju jezičnih vještina: govorna produkcija i interakcija, pisano izražavanje (kreativnost i originalnost u pisanom izražavanju), čitanje i slušanje s razumijevanjem te uporaba jezika (gramatička točnost i bogatstvo leksika) **Oblici:** Formativno i sumativno vrjednovanje, samovrjednovanje Usmena i pisana provjera znanja Načini, postupci i elementi vrjednovanja odgojnoobrazovnih postignuća polaznika usklađuju se s odredbama važećega *Pravilnika o načinima, postupcima i elementima vrednovanja učenika u srednjoj školi* (Narodne novine, 112/10).
Literatura	
Literatura za nastavnike:	*Zajednički europski referentni okvir za jezike: učenje, poučavanje, vrednovanje*, Zagreb: Školska knjiga, 2005. Stručni članci, časopisi Apeltauer, E. (1997): *Grundlagen des Erst- und Fremdsprachenerwerbs.* Berlin, München: Langenscheidt. Bausch, R.-K., Crist, H. i H.-J. Krumm (ur.) (1995): *Handbuch Fremdsprachenunterricht.*Tübingeni Basel: Francke. Biechele, M. i A. Padrós (2002): *Didaktik der Landeskunde*. Kassel, München und Berlin: Langenscheidt. Bohn, R.(1999): *Probleme der Wortschatzarbeit*. Berlin, München: Langenscheidt. Bolton, S. (1996): *Probleme der Leistungsmessung*. Berlin etc.: Langenscheidt. Brandi, M.(2000):*Video im Deutschunterricht.* Berlin: Langenscheidt Dahlhaus, B (1994): *Fertigkeit Hören*. Berlin, München: Langenscheidt. Dieling, H. i U. Hirschfeld (1992): *Phonetik lehren und lernen.* Berlin, München: Langenscheidt. Doye, P. (1998): *Typologie der Testaufgaben für den Unterricht Deutsch als*

Fremdsprache. Berlin, München: Langenscheidt.

Edelhoff, C. (ur.) (1985): *Authentische Texte im Deutschunterricht. Einführung und Untersuchungsmodelle*. München.

Edmondson, i House (2000): *Einführung in die Sprachlehrforschung.* Tübingen, Basel: Francke.

Funk, H. i M. Koenig (1991): *Grammatik lehren und lernen.* Berlin, München: Langenscheidt.

Goudjons et al.(1992): *Didaktičke teorije.* Educa. Zagreb.

Grüner, M. & Hassert, T.(2000): *Computer im Deutschunterricht.* München: Goethe Institut

Häussermann, U. i H.-E. Piepho (1996): *Aufgaben-Handbuch Deutsch als Fremdsprache: Abriß einer Aufgaben- und Übungstypologie.* München: iudicium.

Henrici, G. (1986): *Studienbuch: Grundlagen für den Unterricht im Fach Deutsch als Fremd- und Zweitsprache.* Schoning Padeborn.

Henrici, G. i C. Riemer (ur.) (1996): *Einführung in die Didaktik des Unterrichts Deutsch als Fremdsprache mit Videobeispielen. Band 1 und 2.* Baltmannsweiler: Schneider-Verlag Hohengehren.

Heyd, G. (1990): *Deutsch lehren, Grundwissen für den Unterricht in Deutsch ans Fremdsprache.* Diesterweg. Frankfurt.

Huneke, H-W. i W. Steinig (2002): *Deutsch als Fremdsprache. Eine Einführung.* Berlin: Erich Schmidt Verlag.

Jung, Lothar (2001): *99 Stichwörter zum Unterricht Deutsch als Fremdsprache.* Ismaning: Heuber.

Kast, B. (1999): *Fertigkeit Schreiben*. Berlin, München: Langenscheidt.

Kast, B. i G. Neuner (ur.) (1994): *Zur Analyse, Begutachtung und Entwicklung von Lehrwerken für den fremdsprachlichen Deutschunterricht*. Berlin, München: Langenscheidt.

Klein, W. (1984): *Zweitsprachenerwerb.* Athenaum. Frankfurt.

Kleppin, K. (1998): *Fehler und Fehlerkorrektur*. Berlin, München: Langenscheidt.

Koppensteiner, J. (2001) *Literatur im DaF-Unterricht. Eine Einführung in produktiv-kreative Techniken.* Wien: öbvεthpt.

Neuner, G. i H. Hunfeld (1992): *Methoden des fremdsprachlichen Deutschunterrichts. Eine Einführung.* Kassel.

Neuner, G., Krűger, M. i U. Grewer (1991): *Übungstypologie zum kommunikativen Deutschunterricht.* Berlin, München: Langenscheidt.

Ortner, B. (1998): *Alternative Methoden im Fremdsprachenunterricht: lernthreoretischer Hintergrund und praktische Umsetzung.* München.

Rösler, D. (1994): *Deutsch als Fremdsprache*. Stuttgart.

	Schatz, H. (2004, novo izdanje): *Fertigkeit Sprechen* . München: Langenscheidt. Storch, G. (1999): *Deutsch als Fremdsprache. Eine Didaktik.* Műnchen: Fink. Trim, J., North, B. i D. Coste (2001): *Gemeinsamer europäischer Referenzrahmen für Sprachen: lernen, lehren, beurteilen*. Berlin, München, Wien, Zűrich, New York: Langenscheidt. Westhoff, G.(1997): *Fertigkeit Lesen.* Berlin, Műnchen: Langenscheidt. Ziebell, B. (2002): *Unterrichtsbeobachtung und Lehrerverhalten*. Berlin etc.: Langenscheidt.
Literatura za polaznike:	Prema *Katalogu obveznih udžbenika i pripadajućih dopunskih nastavnih sredstava* Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa.

2. RAZRED

Naziv predmeta u 2. godini učenja	**Njemački jezik**
Kroz ovaj predmet u 2. godini učenja polaznik će steći sljedeće ishode učenja:	**SLUŠANJE** Polaznici će: - razumjeti fraze i izraze koji se odnose na područja od neposrednoga interesa ako se govori standardnim jezikom - prepoznati temu razgovora koji se vodi u njihovoj nazočnosti ako se govori polako i jasno - razumjeti upute za rad na satu koje daje nastavnik na njemačkom jeziku, razumjeti pitanja koja se odnose na osobno iskustvo, svakodnevne potvrdne i niječne zapovijedi u okviru jednostavnih dijaloga koji se odnose na neposredne situacije - globalno, selektivno, a ovisno o sadržaju i vrsti teksta i detaljno razumjeti različite jasne i jednostavne poruke, obavijesti, razgovore, izvješća na standardnom jeziku o poznatim temama - razumjeti i razlučiti bitne informacije iz snimljenih tekstova umjerene dužine koji se bave predvidivim svakodnevnim temama ako su izneseni polako i razgovijetno - verbalnim i neverbalnim reakcijama pokazati radoznalost i pozitivan odnos prema slušanju raznovrsnih tekstova **ČITANJE** Polaznici će: - razlikovati pisanje od izgovaranja izričaja, vladati pravilima fonetske transkripcije na njemačkom jeziku te rečeničnom intonacijom pri glasnom čitanju - razumjeti kratke, jednostavne tekstove o poznatim temama i tekstove konkretnoga sadržaja u kojima se rabi uobičajeni svakodnevni i osnovni stručni vokabular - prepoznati i odrediti podrijetlo, vrstu i funkciju pisanoga dokumenta - razumjeti i izdvojiti glavnu temu teksta - pronaći specifične informacije u informativnim i narativnim tekstovima i

	dijalozima vezanim uz njima bliske i zanimljive teme i sadržaje (poruke, kratki članci iz novina i prospekti) ili skupljati informacije iz različitih dijelova teksta kako bi odgovorili na određeni zadatak - globalno, selektivno i detaljno razumjeti različite složenije tekstove na standardnom jeziku kao i jednostavnije primjerene izvorne tekstove s tematikom iz vlastitoga područja interesa i struke - povezati tekst s vlastitim iskustvom i znanjem o svijetu te s budućim zanimanjem - kritički procijeniti sadržaj teksta i namjere autora, interpretirati dobivene informacije i na temelju njih samostalno zaključivati **PISANJE** Polaznici će: - napisati osnovne natuknice o razgovoru, tekstu ili vizualnom materijalu i od natuknica sastaviti cjeloviti tekst - napisati bilješke i sažetak nakon slušanja ili čitanja teksta - napisati niz jednostavnih izraza i rečenica povezanih jednostavnim veznicima i veznim riječima o temama i pojavnostima iz svakodnevnoga života vezanim uz njihove osobne potrebe i interese te o temama kakva jednostavnijega stručnoga sadržaja služeći se pritom nešto složenijim jezičnim strukturama i to na različitim stupnjevima samostalnosti (dopuniti, pisati prema slušnomu, pisanomu ili slikovnomu predlošku, pisati slobodno) - napisati kratak i jednostavan opis određenih događaja, prošlih aktivnosti i osobnih iskustava - rabiti osnovni vokabular potreban za snalaženje u svakodnevnim situacijama - napisati kratku i jednostavnu poruku osobne naravi kojom će zahvaliti, ispričati se, čestitati, pozvati na neki događaj, odbiti/prihvatiti prijedlog ili poziv, dogovoriti sastanak ili neku drugu aktivnost i sl. - napisati jednostavno osobno pismo, razglednicu, e-mail kojima će zatražiti ili dati neku informaciju, prepričati neki događaj i sl. **GOVORENJE** Polaznici će: - uočiti posebnosti izgovora i intonacije njemačkoga jezika, pravilno artikulirati glasove, izgovarati i naglašavati riječi i fraze te poštivati ritam i intonaciju jednostavnih i nešto složenijih izričaja - verbalno reagirati na različite jednostavne i nešto složenije slušne, pisane i slikovne poticaje vezane uz svakodnevni život i neposredno okružje služeći se pritom prikladnim poznatim jezičnim strukturama - samostalno, ili uz pomoć, sudjelovati u različitim oblicima govorne produkcije i interakcije služeći se pritom jednostavnim i donekle složenijim jezikom (odgovarati i postavljati pitanja, opisivati likove i situacije, izvijestiti o nekim događajima, ukratko prepričati pročitani tekst, voditi kraće dijaloge prema zadanome modelu, izraziti svoje mišljenje o nekoj poznatoj temi i sl.) - sudjelovati u jednostavnom neformalnom razgovoru i obavljati jednostavne transakcije - razmjenjivati ideje i informacije o bliskim temama u predvidljivim, svakodnevnim situacijama, pod uvjetom da sugovornik pomaže kad «zaškripi» - u strukturiranim situacijama relativnom lakoćom voditi razgovor, ali uz

	pomoć, dok je sudjelovanje u nekom razgovoru otvorenoga tipa prilično otežano - govoriti o utiscima upotrebljavajući jednostavne izraze, dati duži opis svakodnevnih radnji iz svoga okruženja (ljudi, mjesta, školsko ili iskustvo s posla), opisati prošle aktivnosti i osobna iskustva, svakodnevne obveze, navike i rutine, planove; objasniti što vole, a što ne vole; dati kraće opise događaja i aktivnosti, opisivati stvari koje su im bliske - upotrebljavati jednostavno opisno izražavanje da bi kratko pričali o predmetima i stvarima koje imaju i usporedili ih s drugima - steći pozitivan odnos prema govorenju na njemačkom jeziku i samopouzdanje u govorenju **MEĐUKULTURALNO DJELOVANJE** Polaznici će: - kroz sve jezične djelatnosti usvajati bitna sociokulturna orijentacijska znanja o zemlji/zemljama jezika koji se uči, prihvaćati potrebu tolerantnoga ophođenja s osobama iz drugih kultura, uočiti postojanje stereotipa i predrasuda te prihvaćati potrebu da ih se razgradi - uz pomoć nastavnika i samostalno uočavati sličnosti i razlike između vlastite kulture i drugih kultura, s naglaskom na kulturi zemalja i naroda čiji jezik uče, u aspektima svakodnevnoga života ili struke, te ih povezivati s novim situacijama i kontekstima učeći se kritičkom razmišljanju
Razrada	
Nastavne cjeline	*Razrada – Nastavne teme*
Mediji i suvremena komunikacija	Tiskani i elektronički mediji Radio Televizija, emisije, program Aktualnosti Komunikacije – telefon, SMS i MMS poruke, e-mail, Internet, društvene mreže, internet platforme, pametni telefoni, tableti/dlanovnici, Skype, Face time
Putovanja, praznici, multikulturalnost	**PUTOVANJA** Praznici i kako ih provesti Organizacija putovanja Vozni red Prospekti Vrste prijevoza Mogućnost snalaženja u stranoj zemlji Znamenitosti **MULTIKULTURALNOST – VAŽNOST UČENJA STRANIH JEZIKA** Hrvatske i kulturne manifestacije naroda čiji se jezik uči Slavni ljudi (povijesne i suvremene ličnosti, znanstvenici, pisci, pjesnici,

	umjetnici, pjevači, glumci...) i događaji Europa jučer i danas Europska Unija, Vijeće Europe Europske institucije za mlade
Šport	Važnost bavljenja športom Istaknuti hrvatski i svjetski športaši Međunarodni športski događaji (Olimpijske igre)
Zdravlje	Briga o zdravlju i tijelu Prevencija bolesti Bolesti i ovisnosti Posjet liječniku
Škola i obrazovanje	**ŠKOLA I OBRAZOVNI SUSTAV** Vrste škola, predmeti, ocjene Školski pribor Život u školi Školske aktivnosti Školski sustav u Hrvatskoj i drugim zemljama
Međuljudski odnosi	Emocije Generacijski jaz Odnosi među spolovima
Kultura i civilizacija	Osnove povijesti, kulture i civilizacije zemalja i naroda čiji se jezik uči
Napomene:	U Dodatku su naznačene gramatičke/jezične strukture kojima bi polaznici trebali ovladati na kraju obrazovnih ciklusa, završetkom 2. i 4. razreda srednjoškolskoga obrazovanja. Postignuća u prvom stranom jeziku orijentiraju se prema jakom temeljnom stupnju (A2+) *Zajedničkog europskog referentnog okvira za jezike*. Pritom se može očekivati da će polaznici, ukoliko su dotičnom jeziku više izloženi u svakodnevnom okruženju, navedena postignuća vjerojatno nadmašiti.
Ostalo	
Metode i oblici rada:	Metoda razgovora, usmenoga izlaganja (pripovijedanje i objašnjavanje), čitanja i rada na tekstu, metoda pisanja i pisanih radova, metoda demonstracije Frontalni rad, individualni rad, rad u paru, skupinski rad, alternativni oblici rada
Oblici učenja:	Individualno, suradničko i istraživačko učenje

Elementi i oblici praćenja i vrjednovanja polaznika	**Elementi:** usvojenost svih četiriju jezičnih vještina: govorna produkcija i interakcija, pisano izražavanje (kreativnost i originalnost u pisanom izražavanju), čitanje i slušanje s razumijevanjem te uporaba jezika (gramatička točnost i bogatstvo leksika) **Oblici:** Formativno i sumativno vrjednovanje, samovrjednovanje Usmena i pisana provjera znanja Načini, postupci i elementi vrjednovanja odgojnoobrazovnih postignuća polaznika usklađuju se s odredbama važećega *Pravilnika o načinima, postupcima i elementima vrednovanja učenika u srednjoj školi* (Narodne novine, 112/10).
Literatura	
Literatura za nastavnike:	*Zajednički europski referentni okvir za jezike: učenje, poučavanje, vrednovanje*, Zagreb: Školska knjiga, 2005. Stručni članci, časopisi Apeltauer, E. (1997): *Grundlagen des Erst- und Fremdsprachenerwerbs.* Berlin, München: Langenscheidt. Bausch, R.-K., Crist, H. i H.-J. Krumm (ur.) (1995): *Handbuch Fremdsprachenunterricht.*Tübingeni Basel: Francke. Biechele, M. i A. Padrós (2002): *Didaktik der Landeskunde*. Kassel, München und Berlin: Langenscheidt. Bohn, R.(1999): *Probleme der Wortschatzarbeit*. Berlin, München: Langenscheidt. Bolton, S. (1996): *Probleme der Leistungsmessung*. Berlin etc.: Langenscheidt. Brandi, M.(2000):*Video im Deutschunterricht.* Berlin: Langenscheidt Dahlhaus, B (1994): *Fertigkeit Hören*. Berlin, München: Langenscheidt. Dieling, H. i U. Hirschfeld (1992): *Phonetik lehren und lernen.* Berlin, München: Langenscheidt. Doye, P. (1998): *Typologie der Testaufgaben für den Unterricht Deutsch als Fremdsprache*. Berlin, München: Langenscheidt. Edelhoff, C. (ur.) (1985): *Authentische Texte im Deutschunterricht. Einführung und Untersuchungsmodelle*. München. Edmondson, i House (2000): *Einführung in die Sprachlehrforschung.* Tübingen, Basel: Francke. Funk, H. i M. Koenig (1991): *Grammatik lehren und lernen.* Berlin, München: Langenscheidt. Goudjons et al.(1992): *Didaktičke teorije.* Educa. Zagreb. Grüner, M. & Hassert, T.(2000): *Computer im Deutschunterricht.* München: Goethe Institut Häussermann, U. i H.-E. Piepho (1996): *Aufgaben-Handbuch Deutsch als Fremdsprache: Abriß einer Aufgaben- und Übungstypologie.* München:

	iudicium. Henrici, G. (1986): *Studienbuch: Grundlagen fűr den Unterricht im Fach Deutsch als Fremd- und Zweitsprache.* Schoning Padeborn. Henrici, G. i C. Riemer (ur.) (1996): *Einführung in die Didaktik des Unterrichts Deutsch als Fremdsprache mit Videobeispielen. Band 1 und 2.* Baltmannsweiler: Schneider-Verlag Hohengehren. Heyd, G. (1990): *Deutsch lehren, Grundwissen für den Unterricht in Deutsch ans Fremdsprache.* Diesterweg. Frankfurt. Huneke, H-W. i W. Steinig (2002): *Deutsch als Fremdsprache. Eine Einführung.* Berlin: Erich Schmidt Verlag. Jung, Lothar (2001): *99 Stichwörter zum Unterricht Deutsch als Fremdsprache.* Ismaning: Heuber. Kast, B. (1999): *Fertigkeit Schreiben.* Berlin, München: Langenscheidt. Kast, B. i G. Neuner (ur.) (1994): *Zur Analyse, Begutachtung und Entwicklung von Lehrwerken für den fremdsprachlichen Deutschunterricht*. Berlin, München: Langenscheidt. Klein, W. (1984): *Zweitsprachenerwerb.* Athenaum. Frankfurt. Kleppin, K. (1998): *Fehler und Fehlerkorrektur*. Berlin, München: Langenscheidt. Koppensteiner, J. (2001) *Literatur im DaF-Unterricht. Eine Einführung in produktiv-kreative Techniken.* Wien: öbvεthpt. Neuner, G. i H. Hunfeld (1992): *Methoden des fremdsprachlichen Deutschunterrichts. Eine Einführung.* Kassel. Neuner, G., Krűger, M. i U. Grewer (1991): *Übungstypologie zum kommunikativen Deutschunterricht.* Berlin, München: Langenscheidt. Ortner, B. (1998): *Alternative Methoden im Fremdsprachenunterricht: lernthreoretischer Hintergrund und praktische Umsetzung.* München. Rösler, D. (1994): *Deutsch als Fremdsprache*. Stuttgart. Schatz, H. (2004, novo izdanje): *Fertigkeit Sprechen* . München: Langenscheidt. Storch, G. (1999): *Deutsch als Fremdsprache. Eine Didaktik.* Műnchen: Fink. Trim, J., North, B. i D. Coste (2001): *Gemeinsamer europäischer Referenzrahmen für Sprachen: lernen, lehren, beurteilen*. Berlin, München, Wien, Zűrich, New York: Langenscheidt. Westhoff, G.(1997): *Fertigkeit Lesen.* Berlin, Műnchen: Langenscheidt. Ziebell, B. (2002): *Unterrichtsbeobachtung und Lehrerverhalten*. Berlin etc.: Langenscheidt.
Literatura za polaznike:	Prema *Katalogu obveznih udžbenika i pripadajućih dopunskih nastavnih sredstava* Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa.

3. RAZRED

Naziv predmeta u 3. godini učenja	**Njemački jezik**
Kroz ovaj predmet u 3. godini učenja polaznik će steći sljedeće ishode učenja:	**SLUŠANJE** Polaznici će: - globalno, selektivno, a ovisno o sadržaju i vrsti teksta, i detaljno razumjeti različita jasna standardna izlaganja o poznatim općim i stručnim temama - verbalnim i neverbalnim reakcijama pokazati razumijevanje jednostavnih slušnih poticaja - kritički procijeniti osnovni sadržaj teksta i namjere - nagađati značenje nepoznatih riječi iz konteksta i razumjeti značenje rečenica ako je tema o kojoj se govori poznata i ako se govori polako i standardnim jezikom - razumjeti sadržaj jednostavnoga emitiranoga ili snimljenoga materijala za slušanje o poznatim temama ako je iznesen relativno polako i jasno - razumjeti jednostavne činjenične obavijesti o običnim svakodnevnim temama ili onima vezanim uz posao te prepoznati opću poruku i specifične detalje ako je govor jasan i s općepoznatim naglaskom - razumjeti glavne misli jasnoga standardnoga govora o poznatim stvarima koje se redovito ponavljaju - okvirno pratiti jednostavna kratka predavanja ili izlaganja u okviru svoje struke ako je tema poznata, a govor standardan i jasno artikuliran - razumjeti glavne poruke radijskih i televizijskih programa o tekućim događajima ili temama od osobnoga i profesionalnoga interesa ako je jezik relativno polagan i jasan - pratiti filmove i programe u kojima vizualije i radnja nose najveći dio priče ako je priča jednostavna, a jezik jasan - razumjeti izgovoreni tekst jednostavnoga i uglavnom poznatoga vokabulara (s pojedinim idiomatskim izrazima) i gramatičkih struktura. Značenje nepoznatoga vokabulara i složenijih jezičnih struktura nagađati iz konteksta i korištenjem drugih alternativnih strategija te time više ili manje uspješno popuniti praznine u razumijevanju. **ČITANJE** Polaznici će: - steći pozitivan odnos prema čitanju na njemačkom jeziku, samopouzdanje pri čitanju te interes i motivaciju za usvajanje jezika struke - čitati s pozornošću i održati pozornost tijekom čitanja - razlikovati pisanje od izgovaranja nešto složenijih izričaja - vladati pravopisnim pravilima na njemačkom jeziku te rečeničnom intonacijom pri glasnom čitanju - primijeniti veći broj kognitivnih, metakognitivnih i društveno-afektivnih strategija za planiranje i upravljanje čitanjem - rabiti dvojezične i jednojezične rječnike te se služiti različitim izvorima pisanih tekstova, uključujući i elektroničke medije i obrazovne programe - prepoznati i utvrditi ključne ideje u tekstu pregledno izložene argumentacije te prepoznati tijek argumentacije

	- globalno, selektivno i detaljno razumjeti različite nešto složenije izvorne i didaktičke tekstove s tematikom iz vlastitoga područja interesa i struke - kritički procijeniti sadržaj teksta i namjere autora te tumačiti dobivene informacije i na temelju njih samostalno zaključivati - uočiti značajke različitih vrsta tekstova - donekle samostalno čitati kratke književne i neknjiževne, izvorne i didaktičke tekstove, uključujući i tekstove stručne tematike - povezati tekst s vlastitim iskustvom i znanjem o svijetu te s budućim zanimanjem - razumjeti lakše tekstove o temama koje ih zanimaju - pronaći i razumjeti specifične obavijesti o poznatim temama u jednostavnim pisanim materijalima, kao što su pisma, brošure i kratki novinski članci - pretražiti jedan dulji ili nekoliko kraćih tekstova da bi pronašli specifične obavijesti koje će im pomoći izvršiti neki zadatak - razumjeti opise događaja, osjećaje i želje u osobnim pismima u dovoljnoj mjeri da se mogu dopisivati s prijateljem ili poznanikom - razumjeti jednostavne jasno napisane upute za neki uređaj koji svakodnevno koriste **PISANJE** Polaznici će: - uočiti razlike između govorenih i nešto složenijih pisanih tekstova te razlike u pisanju na njemačkom i materinskomu jeziku - vladati pravopisnim pravilima na njemačkom jeziku - primjenjivati veći broj kognitivnih, metakognitivnih i društveno-afektivnih strategija pri planiranju i ostvarivanju pisanih tekstova - rabiti dvojezične i jednojezične rječnike te se služiti različitim izvorima, uključujući i elektroničke medije i obrazovne programe - zapisati poruke koje sadržavaju upite, probleme - pisati jednostavne, povezane tekstove o poznatim i aktualnim temama iz vlastitoga područja interesa te o temama jednostavnoga stručnoga sadržaja na različitim stupnjevima samostalnosti (dopuniti, pisati prema slušnomu, pisanomu ili slikovnomu predlošku, ispričati priču, pisati kratke jednostavne sastavke) - pisati o svojim iskustvima u obliku jednostavnoga, čitkoga teksta npr. osobnoga pisma, opisujući svoje osjećaje i reakcije - opisati istinite i izmišljene prošle događaje, radnje i iskustva **GOVORENJE** Polaznici će: - steći pozitivan odnos prema govorenju na njemačkom jeziku i samopouzdanje u govorenju - razumjeti posebnosti izgovora i intonacije njemačkoga jezika te pravilno artikulirati glasove, izgovarati i naglašavati riječi i fraze te poštivati ritam i intonaciju nešto složenijih izričaja **U govornoj produkciji polaznici će:** - jednostavno opisati događaje, aktivnosti, planove, dogovore, navike i rutine - ukratko obrazložiti i objasniti svoja stajališta

	- prihvatljivom tečnošću i bez većih prekida ispričati ili prepričati priču, neki događaj, opisati određenu temu iz područja vlastitoga interesa i struke, izlažući je kao jednostavan niz elemenata - jednostavno govoriti o različitim poznatim temama iz područja vlastitoga interesa i struke - ukratko opisati svoja iskustva navodeći osjećaje i reakcije - dovoljno razumljivo iznijeti neki argument tako da ih sugovornici mogu pratiti bez većih teškoća - održati pripremljenu i uvježbanu prezentaciju o poznatoj temi iz svakodnevnoga života, kratko obrazložiti svoja mišljenja, planove i aktivnosti i nositi se s ograničenim brojem izravnih pitanja o temi prezentacije **U govornoj interakciji polaznici će:** - s relativnom lakoćom komunicirati u jasno određenim situacijama i sudjelovati u razgovorima uz uvjet da im sugovornik prema potrebi pomogne - postavljati i odgovarati na pitanja, izraziti osobno mišljenje, razmijeniti misli i informacije o poznatim temama u predvidivim, svakodnevnim situacijama - pratiti jasno artikulirani govor upućen njima osobno u svakodnevnoj konverzaciji ako im se rečeno povremeno ponovi ili preformulira - održavati konverzaciju u svakodnevnom kontekstu, no ponekad je možda teže razumjeti što zapravo pokušavaju reći - pratiti najveći dio onoga što se govori u njihovoj nazočnosti o općim temama - iznijeti i odgovoriti na prijedloge, izraziti slaganje ili neslaganje - objasniti kako nešto treba uraditi dajući jednostavne upute - sažeto iznijeti svoje mišljenje o nekoj priči, članku, predavanju, raspravi, intervjuu ili dokumentarnoj emisiji te na zahtjev i eventualnu pomoć sugovornika i dopuniti izlaganje **MEĐUKULTURALNO DJELOVANJE** Polaznici će: - kroz sve jezične djelatnosti usvajati bitna sociokulturna orijentacijska znanja o zemlji/zemljama jezika koji se uči, prihvaćati potrebu tolerantnoga ophođenja s osobama iz drugih kultura, uočiti postojanje stereotipa i predrasuda te prihvaćati potrebu da ih se razgradi - uz pomoć nastavnika i samostalno uočavati sličnosti i razlike između vlastite kulture i drugih kultura, s naglaskom na kulturi zemalja i naroda čiji jezik uče, u aspektima svakodnevnoga života ili struke, te ih povezivati s novim situacijama i kontekstima učeći se kritičkom razmišljanju
Razrada	
Nastavne cjeline	*Razrada – Nastavne teme*
Europsko okruženje	Mladi i europsko okruženje Euro – zajednička europska valuta Gospodarenje vlastitim novcem Novac - mjerilo vrijednosti

Javne službe	Javno zdravstvo Nezgode, nesreće i bolesti Korištenje liječničkim uslugama
Mladi ljudi i njihov svijet	Obitelj i društvene veze Klubovi i udruženja Mladi na djelu Problemi mladih Oblici prihvatljivog i neprihvatljivog ponašanja Kultura i supkultura mladih, odijevanje
Društvo i svijet koji nas okružuje	Svijet u kojem živimo – pogled u budućnost Život u suvremenome društvu (ovisnosti, problemi u ponašanju...) Problemi čovječanstva – glad, siromaštvo, nezaposlenost... **Građanski odgoj** Socijalni i društveni odnosi Duhovne i etičke vrijednosti
Mobilnost i migracije	***Mobilnost*** ljudi i znanja Kompetitivnost na međunarodnom tržištu rada Posjeti i razmjene učenika Stručna praksa i rad u inozemstvu
Znanost i tehnologija	Izumi i otkrića Poznati znanstvenici Suvremene tehnologije
Napomene:	U Dodatku su naznačene gramatičke/jezične strukture kojima bi polaznici trebali ovladati na kraju obrazovnih ciklusa, završetkom 2. i 4. razreda srednjoškolskoga obrazovanja. Postignuća u prvom stranom jeziku orijentiraju se prema prijelaznom stupnju između (A2+) i (B1) *Zajedničkog europskog referentnog okvira za jezike*. Pritom se može očekivati da će polaznici, ukoliko su dotičnom jeziku više izloženi u svakodnevnom okruženju, navedena postignuća vjerojatno nadmašiti.
Ostalo	
Metode i oblici rada:	Metoda razgovora, usmenoga izlaganja (pripovijedanje i objašnjavanje), čitanja i rada na tekstu, metoda pisanja i pisanih radova, metoda demonstracije Frontalni rad, individualni rad, rad u paru, skupinski rad, alternativni oblici rada
Oblici učenja:	Individualno, suradničko i istraživačko učenje

Elementi i oblici praćenja i vrjednovanja polaznika	**Elementi:** usvojenost svih četiriju jezičnih vještina: govorna produkcija i interakcija, pisano izražavanje (kreativnost i originalnost u pisanom izražavanju), čitanje i slušanje s razumijevanjem te uporaba jezika (gramatička točnost i bogatstvo leksika) **Oblici:** Formativno i sumativno vrjednovanje, samovrjednovanje Usmena i pisana provjera znanja Načini, postupci i elementi vrjednovanja odgojnoobrazovnih postignuća polaznika usklađuju se s odredbama važećega *Pravilnika o načinima, postupcima i elementima vrednovanja učenika u srednjoj školi* (Narodne novine, 112/10).
Literatura	
Literatura za nastavnike:	*Zajednički europski referentni okvir za jezike: učenje, poučavanje, vrednovanje*, Zagreb: Školska knjiga, 2005. Stručni članci, časopisi Apeltauer, E. (1997): *Grundlagen des Erst- und Fremdsprachenerwerbs.* Berlin, München: Langenscheidt. Bausch, R.-K., Crist, H. i H.-J. Krumm (ur.) (1995): *Handbuch Fremdsprachenunterricht.*Tübingeni Basel: Francke. Biechele, M. i A. Padrós (2002): *Didaktik der Landeskunde*. Kassel, München und Berlin: Langenscheidt. Bohn, R.(1999): *Probleme der Wortschatzarbeit*. Berlin, München: Langenscheidt. Bolton, S. (1996): *Probleme der Leistungsmessung*. Berlin etc.: Langenscheidt. Brandi, M.(2000):*Video im Deutschunterricht.* Berlin: Langenscheidt Dahlhaus, B (1994): *Fertigkeit Hören*. Berlin, München: Langenscheidt. Dieling, H. i U. Hirschfeld (1992): *Phonetik lehren und lernen.* Berlin, München: Langenscheidt. Doye, P. (1998): *Typologie der Testaufgaben für den Unterricht Deutsch als Fremdsprache*. Berlin, München: Langenscheidt. Edelhoff, C. (ur.) (1985): *Authentische Texte im Deutschunterricht. Einführung und Untersuchungsmodelle*. München. Edmondson, i House (2000): *Einführung in die Sprachlehrforschung.* Tübingen, Basel: Francke. Funk, H. i M. Koenig (1991): *Grammatik lehren und lernen.* Berlin, München: Langenscheidt. Goudjons et al.(1992): *Didaktičke teorije.* Educa. Zagreb. Grüner, M. & Hassert, T.(2000): *Computer im Deutschunterricht.* München: Goethe Institut Häussermann, U. i H.-E. Piepho (1996): *Aufgaben-Handbuch Deutsch als*

	Fremdsprache: Abriß einer Aufgaben- und Übungstypologie. München: iudicium. Henrici, G. (1986): *Studienbuch: Grundlagen fűr den Unterricht im Fach Deutsch als Fremd- und Zweitsprache.* Schoning Padeborn. Henrici, G. i C. Riemer (ur.) (1996): *Einführung in die Didaktik des Unterrichts Deutsch als Fremdsprache mit Videobeispielen. Band 1 und 2.* Baltmannsweiler: Schneider-Verlag Hohengehren. Heyd, G. (1990): *Deutsch lehren, Grundwissen für den Unterricht in Deutsch ans Fremdsprache.* Diesterweg. Frankfurt. Huneke, H-W. i W. Steinig (2002): *Deutsch als Fremdsprache. Eine Einführung.* Berlin: Erich Schmidt Verlag. Jung, Lothar (2001): *99 Stichwörter zum Unterricht Deutsch als Fremdsprache.* Ismaning: Heuber. Kast, B. (1999): *Fertigkeit Schreiben.* Berlin, München: Langenscheidt. Kast, B. i G. Neuner (ur.) (1994): *Zur Analyse, Begutachtung und Entwicklung von Lehrwerken für den fremdsprachlichen Deutschunterricht*. Berlin, München: Langenscheidt. Klein, W. (1984): *Zweitsprachenerwerb.* Athenaum. Frankfurt. Kleppin, K. (1998): *Fehler und Fehlerkorrektur*. Berlin, München: Langenscheidt. Koppensteiner, J. (2001) *Literatur im DaF-Unterricht. Eine Einführung in produktiv-kreative Techniken*. Wien: öbvεthpt. Neuner, G. i H. Hunfeld (1992): *Methoden des fremdsprachlichen Deutschunterrichts. Eine Einführung.* Kassel. Neuner, G., Krűger, M. i U. Grewer (1991): *Übungstypologie zum kommunikativen Deutschunterricht.* Berlin, München: Langenscheidt. Ortner, B. (1998): *Alternative Methoden im Fremdsprachenunterricht: lernthreoretischer Hintergrund und praktische Umsetzung.* München. Rösler, D. (1994): *Deutsch als Fremdsprache*. Stuttgart. Schatz, H. (2004, novo izdanje): *Fertigkeit Sprechen* . München: Langenscheidt. Storch, G. (1999): *Deutsch als Fremdsprache. Eine Didaktik.* Műnchen: Fink. Trim, J., North, B. i D. Coste (2001): *Gemeinsamer europäischer Referenzrahmen für Sprachen: lernen, lehren, beurteilen*. Berlin, München, Wien, Zűrich, New York: Langenscheidt. Westhoff, G.(1997): *Fertigkeit Lesen.* Berlin, Műnchen: Langenscheidt. Ziebell, B. (2002): *Unterrichtsbeobachtung und Lehrerverhalten*. Berlin etc.: Langenscheidt.
Literatura za polaznike:	Prema *Katalogu obveznih udžbenika i pripadajućih dopunskih nastavnih sredstava* Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa.

4. RAZRED

Naziv predmeta u 4. godini učenja	**Njemački jezik**
Kroz ovaj predmet u 4. godini učenja polaznik će steći sljedeće ishode učenja:	**SLUŠANJE** Polaznici će: - globalno, selektivno, a ovisno o sadržaju i vrsti teksta, i detaljno razumjeti različite nešto složenije tekstove na standardnom jeziku o poznatim općim i stručnim temama s kojima se redovito susreću u školi ili na praksi, u obitelji, slobodnom vremenu i sl., uključivši i kratke priče - verbalnim i neverbalnim reakcijama pokazati razumijevanje nešto složenijih slušnih poticaja - kritički procijeniti sadržaj teksta i namjere - nagađati značenje nepoznatih riječi iz konteksta i razumjeti značenje rečenica ako je tema o kojoj se govori poznata - pratiti glavni tijek opširnoga razgovora pod uvjetom da se govori razgovijetno i na standardnom jeziku - razumjeti sadržaj većine emitiranoga ili snimljenoga materijala za slušanje o poznatim stvarima ako je govor relativno polagan i jasan - razumjeti jednostavne činjenične obavijesti o običnim svakodnevnim temama ili onima vezanim uz posao te prepoznati opću poruku i specifične detalje ako je govor jasan i s općepoznatim naglaskom - razumjeti glavnu poantu jasnoga standardnoga govora o poznatim stvarima koje se redovito ponavljaju - pratiti predavanja ili izlaganja u okviru svoje struke ako je tema poznata, a prezentacija jednostavna i jasno organizirana - razumjeti jednostavne tehničke informacije, npr. upute za rad nekoga običnoga uređaja - razumjeti glavne poruke radijskih i televizijskih programa o tekućim događajima ili temama od osobnoga i profesionalnoga interesa ako je jezik relativno polagan i jasan - pratiti većinu filmova u kojima vizualije i radnja nose veći dio priče ako je priča jednostavna, a jezik jasan - razumjeti različite jezične funkcije, prepoznati, usvojiti i primjenjivati osnovne obrasce uljudnoga ophođenja na stranomu jeziku, uočiti bitne sociokulturne različitosti - razumjeti izgovoreni tekst širega, ali uglavnom poznatoga vokabulara (s pojedinim idiomatskim izrazima) i gramatičkih struktura. Značenje nepoznatoga vokabulara i složenijih jezičnih struktura nagađati iz konteksta i korištenjem drugih alternativnih strategija te time više ili manje uspješno popuniti praznine u razumijevanju. **ČITANJE** Polaznici će: - steći pozitivan odnos prema čitanju na njemačkom jeziku, samopouzdanje pri čitanju te interes i motivaciju za usvajanje jezika struke - čitati s pozornošću i održati pozornost tijekom čitanja - razlikovati pisanje od izgovaranja nešto složenijih izričaja

	- vladati pravopisnim pravilima na njemačkom jeziku te rečeničnom intonacijom pri glasnom čitanju - primijeniti veći broj kognitivnih, metakognitivnih i društveno-afektivnih strategija za planiranje i upravljanje čitanjem - rabiti dvojezične i jednojezične rječnike te se služiti različitim izvorima pisanih tekstova, uključujući i elektroničke medije i obrazovne programe - prepoznati i utvrditi ključne ideje u tekstu pregledno izložene argumentacije te prepoznati tijek argumentacije - globalno, selektivno i detaljno razumjeti različite nešto složenije izvorne i didaktičke tekstove s tematikom iz vlastitoga područja interesa i struke - kritički procijeniti sadržaj teksta i namjere autora te tumačiti dobivene informacije i na temelju njih samostalno zaključivati - uočiti značajke različitih vrsta tekstova - samostalno čitati kraće književne i neknjiževne, izvorne i didaktičke tekstove, uključujući i tekstove stručne tematike - povezati tekst s vlastitim iskustvom i znanjem o svijetu te s budućim zanimanjem - razumjeti lakše tekstove o temama koje ih zanimaju - pronaći i razumjeti opće obavijesti koje trebaju u svakodnevnim materijalima, kao što su pisma, brošure i kratki službeni dokumenti - pretražiti jedan dulji ili nekoliko kraćih tekstova da bi pronašli specifične obavijesti koje će im pomoći izvršiti neki zadatak - prepoznati važne detalje u lakšem novinskom članku o poznatim temama - prepoznati glavne zaključke u jasno napisanim polemičkim tekstovima - razaznati glavnu nit neke polemike u tekstu, ali ne i detalje - razumjeti opise događaja, osjećaje i želje u osobnim pismima u dovoljnoj mjeri da se mogu dopisivati s prijateljem ili poznanikom - razumjeti jasno napisane upute za neki uređaj - čitati i razumjeti tekstove širokoga raspona rječnika i jednostavnih jezičnih struktura, ali tek s pojedinim idiomatskim i kolokvijalnim izrazima u jasno organiziranom tekstu **PISANJE** Polaznici će: - uočiti razlike između govorenih i nešto složenijih pisanih tekstova te razlike u pisanju na njemačkom i materinskomu jeziku - vladati pravopisnim pravilima na njemačkom jeziku - primjenjivati veći broj kognitivnih, metakognitivnih i društveno-afektivnih strategija pri planiranju i ostvarivanju pisanih tekstova - rabiti dvojezične i jednojezične rječnike te se služiti različitim izvorima, uključujući i elektroničke medije i obrazovne programe - zapisati poruke koje sadržavaju upite, probleme - napisati jednostavne, povezane tekstove o poznatim i aktualnim temama općega interesa te o temama kakva jednostavnijega stručnoga sadržaja služeći se pritom nešto složenijim jezičnim strukturama - pisati tekstove o nizu poznatih tema iz vlastitoga područja interesa, i to na različitim stupnjevima samostalnosti (dopuniti, pisati prema slušnomu, pisanomu ili slikovnomu predlošku, ispričati priču, pisati kratke jednostavne sastavke) - pisati o svojim iskustvima u obliku jednostavnoga, čitkoga teksta npr. osobnoga pisma, opisujući svoju osjećaje i reakcije

	- opisati istinite i izmišljene sadašnje, prošle i buduće događaje s osnovnim detaljima (putovanja, nesreće, snove, nade, ambicije) - opisati sadržaj knjige ili filma i svoje reakcije na njih - s priličnom sigurnošću sažeti skup činjeničnih informacija o svakodnevnim ili nesvakodnevnim aktivnostima iz vlastitoga područja interesa, napisati izvještaj i iznijeti svoje mišljenje - pisati vrlo kratke izvještaje, standardnoga konvencionalnoga oblika, ukratko navesti razloge i objašnjenja za mišljenje, planove i radnje - u pisanju koristiti usvojena sociokulturna orijentacijska znanja o zemlji/zemljama jezika koji se uči te ih usporediti s vlastitim životom, okružjem i budućim zanimanjem - primjenjivati obrasce uljudnoga ophođenja pisanjem na njemačkom jeziku te napisati kraći, nešto složeniji, tekst u svakodnevnoj komunikaciji u skladu s uvriježenim pravilima kulture jezika koji se uči **GOVORENJE** Polaznici će: - steći pozitivan odnos prema govorenju na njemačkom jeziku i samopouzdanje u govorenju - razumjeti posebnosti izgovora i intonacije njemačkoga jezika te pravilno artikulirati glasove, izgovarati i naglašavati riječi i fraze te poštivati ritam i intonaciju nešto složenijih izričaja **U govornoj produkciji polaznici će:** - jednostavno povezivati rečenice kako bi opisali doživljaje i događaje, svoje snove, nade i težnje - ukratko obrazložiti i objasniti svoja stajališta, planove i postupke - ispričati priču, događaje, stvarne ili izmišljene ili prepričati sadržaj knjige ili filma te opisati svoje reakcije - prihvatljivom tečnošću i bez većih prekida prepričati jednostavnu priču ili jednostavno opisati određenu temu iz područja vlastitoga interesa i struke, izlažući je kao linearni niz elemenata - jednostavno govoriti o različitim poznatim temama iz područja vlastitoga interesa i struke - detaljno opisati svoja iskustva navodeći osjećaje i reakcije - iznijeti najvažnije pojedinosti nekoga nepredviđenoga događaja, primjerice, nesreće - dovoljno razumljivo iznijeti neki argument tako da ih sugovornici mogu pratiti uglavnom bez poteškoća - održati prethodno pripremljenu, izravnu prezentaciju o poznatoj temi iz svojega područja, na način da ju je uglavnom moguće pratiti bez poteškoća, objašnjavajući glavne misli s prihvatljivom točnošću - odgovoriti na pitanja koja slijede uz uvjet da se pitanje može ponoviti ako je bilo prebrzo i nedovoljno jasno izrečeno **U govornoj interakciji polaznici će:** - se bez pripreme uključiti u razgovor o njima poznatim temama, koje su od osobnoga interesa ili se odnose na svakodnevni život, primjerice, na obitelj, hobi, posao, putovanja i tekuće događaje - komunicirati s određenom sigurnošću o poznatim uobičajenim i neuobičajenim temama iz svojega interesnoga područja - izraziti osobno mišljenje, razmijeniti, provjeriti i potvrditi informacije, snaći

	se čak i u neuobičajenim situacijama te objasniti uzrok problema - izraziti svoje mišljenje o apstraktnijim, kulturološkim sadržajima poput filmova, knjiga, glazbe i sl. - pratiti jasno artikulirani govor upućen njima osobno u svakodnevnoj konverzaciji, premda ponekad moraju tražiti da im se ponove određene riječi i izrazi - održavati konverzaciju ili raspravu, no ponekad je možda teže razumjeti što zapravo pokušavaju reći - izraziti i primjereno odgovoriti na osjećaje poput čuđenja, sreće, tuge, zanimanja i ravnodušnosti - pratiti najveći dio onoga što se govori u njihovoj nazočnosti o općim temama ako sugovornici izbjegavaju izrazito idiomatske izraze i nastoje jasno izgovarati - kratko komentirati tuđa stajališta - iznijeti, usporediti i suprotstaviti stavove kad se raspravlja o tome što činiti, kamo ići, koga ili što odabrati i sl. - objasniti uzrok problema te raspraviti što treba poduzeti, usporediti i suprotstaviti različita moguća rješenja - objasniti kako nešto treba uraditi dajući detaljne upute - sažeti i iznijeti svoje mišljenje o nekoj priči, članku, predavanju, raspravi, intervjuu ili dokumentarnoj emisiji te na zahtjev i detaljnije dopuniti svoje izlaganje **MEĐUKULTURALNO DJELOVANJE** Polaznici će: - kroz sve jezične djelatnosti usvajati bitna sociokulturna orijentacijska znanja o zemlji/zemljama jezika koji se uči, prihvaćati potrebu tolerantnoga ophođenja s osobama iz drugih kultura, uočiti postojanje stereotipa i predrasuda te prihvaćati potrebu da ih se razgradi - uz pomoć nastavnika i samostalno uočavati sličnosti i razlike između vlastite kulture i drugih kultura, s naglaskom na kulturi zemalja i naroda čiji jezik uče, u aspektima svakodnevnoga života ili struke, te ih povezivati s novim situacijama i kontekstima učeći se kritičkom razmišljanju
Razrada	
Nastavne cjeline	*Razrada – Nastavne teme*
Posao i obrazovanje	Zanimanja Oglasi, Životopis i Europass Molba i razgovor za posao Moja budućnost
Kultura i civilizacija	Fenomen globalizacije / Svijet kao globalno selo Pitanje kulturnog identiteta i suvereniteta
Svijet rada	Moje zanimanje u suvremenom društvu Suvremeni trendovi u mome zanimanju Moje zanimanje kao dio zdravstvene djelatnosti. Na radnom mjestu
Znanost, umjetnost	Svijet znanosti i umjetnosti, izložbe, muzeji, koncerti, film, festivali

i popularna kultura	Slavni ljudi (povijesne i suvremene ličnosti, znanstvenici, pisci, pjesnici, umjetnici, pjevači, glumci...) i događaji
Solidarnost	Osjetljivost za druge, za obitelj, za slabe, siromašne i bolesne Međugeneracijska skrb, skrb za svoju okolinu i za cjelokupno životno okružje
Potrošačko društvo	Reklame i utjecaj na mlade . Konzumerizam
Napomene:	U Dodatku su naznačene gramatičke/jezične strukture kojima bi polaznici trebali ovladati na kraju obrazovnih ciklusa, završetkom 2. i 4. razreda srednjoškolskoga obrazovanja. Postignuća u prvomu stranom jeziku orijentiraju se prema prijelaznom stupnju (B1) *Zajedničkog europskog referentnog okvira za jezike*. Pritom se može očekivati da će polaznici, ukoliko su dotičnom jeziku više izloženi u svakodnevnom okruženju, navedena postignuća vjerojatno nadmašiti.
Ostalo	
Metode i oblici rada:	Metoda razgovora, usmenoga izlaganja (pripovijedanje i objašnjavanje), čitanja i rada na tekstu, metoda pisanja i pisanih radova, metoda demonstracije Frontalni rad, individualni rad, rad u paru, skupinski rad, alternativni oblici rada
Oblici učenja:	Individualno, suradničko i istraživačko učenje
Elementi i oblici praćenja i vrjednovanja polaznika	**Elementi:** usvojenost svih četiriju jezičnih vještina: govorna produkcija i interakcija, pisano izražavanje (kreativnost i originalnost u pisanom izražavanju), čitanje i slušanje s razumijevanjem te uporaba jezika (gramatička točnost i bogatstvo leksika) **Oblici:** Formativno i sumativno vrjednovanje, samovrjednovanje Usmena i pisana provjera znanja Načini, postupci i elementi vrjednovanja odgojnoobrazovnih postignuća polaznika usklađuju se s odredbama važećega *Pravilnika o načinima, postupcima i elementima vrednovanja učenika u srednjoj školi* (Narodne novine, 112/10).
Literatura	
Literatura za nastavnike:	*Zajednički europski referentni okvir za jezike: učenje, poučavanje, vrednovanje*, Zagreb: Školska knjiga, 2005. Stručni članci, časopisi Apeltauer, E. (1997): *Grundlagen des Erst- und Fremdsprachenerwerbs.* Berlin, München: Langenscheidt. Bausch, R.-K., Crist, H. i H.-J. Krumm (ur.) (1995): *Handbuch Fremdsprachenunterricht.*Tübingeni Basel: Francke. Biechele, M. i A. Padrós (2002): *Didaktik der Landeskunde*. Kassel, München und Berlin: Langenscheidt. Bohn, R.(1999): *Probleme der Wortschatzarbeit*. Berlin, München: Langenscheidt.

Bolton, S. (1996): *Probleme der Leistungsmessung*. Berlin etc.: Langenscheidt.

Brandi, M.(2000):*Video im Deutschunterricht.* Berlin: Langenscheidt

Dahlhaus, B (1994): *Fertigkeit Hören*. Berlin, München: Langenscheidt.

Dieling, H. i U. Hirschfeld (1992): *Phonetik lehren und lernen.* Berlin, München: Langenscheidt.

Doye, P. (1998): *Typologie der Testaufgaben für den Unterricht Deutsch als Fremdsprache*. Berlin, München: Langenscheidt.

Edelhoff, C. (ur.) (1985): *Authentische Texte im Deutschunterricht. Einführung und Untersuchungsmodelle*. München.

Edmondson, i House (2000): *Einführung in die Sprachlehrforschung.* Tübingen, Basel: Francke.

Funk, H. i M. Koenig (1991): *Grammatik lehren und lernen.* Berlin, München: Langenscheidt.

Goudjons et al.(1992): *Didaktičke teorije.* Educa. Zagreb.

Grüner, M. & Hassert, T.(2000): *Computer im Deutschunterricht.* München: Goethe Institut

Häussermann, U. i H.-E. Piepho (1996): *Aufgaben-Handbuch Deutsch als Fremdsprache: Abriß einer Aufgaben- und Übungstypologie.* München: iudicium.

Henrici, G. (1986): *Studienbuch: Grundlagen fűr den Unterricht im Fach Deutsch als Fremd- und Zweitsprache.* Schoning Padeborn.

Henrici, G. i C. Riemer (ur.) (1996): *Einführung in die Didaktik des Unterrichts Deutsch als Fremdsprache mit Videobeispielen. Band 1 und 2.* Baltmannsweiler: Schneider-Verlag Hohengehren.

Heyd, G. (1990): *Deutsch lehren, Grundwissen für den Unterricht in Deutsch ans Fremdsprache.* Diesterweg. Frankfurt.

Huneke, H-W. i W. Steinig (2002): *Deutsch als Fremdsprache. Eine Einführung.* Berlin: Erich Schmidt Verlag.

Jung, Lothar (2001): *99 Stichwörter zum Unterricht Deutsch als Fremdsprache.* Ismaning: Heuber.

Kast, B. (1999): *Fertigkeit Schreiben.* Berlin, München: Langenscheidt.

Kast, B. i G. Neuner (ur.) (1994): *Zur Analyse, Begutachtung und Entwicklung von Lehrwerken für den fremdsprachlichen Deutschunterricht*. Berlin, München: Langenscheidt.

Klein, W. (1984): *Zweitsprachenerwerb.* Athenaum. Frankfurt.

Kleppin, K. (1998): *Fehler und Fehlerkorrektur*. Berlin, München: Langenscheidt.

Koppensteiner, J. (2001) *Literatur im DaF-Unterricht. Eine Einführung in produktiv-kreative Techniken*. Wien: öbvεthpt.

Neuner, G. i H. Hunfeld (1992): *Methoden des fremdsprachlichen*

	Deutschunterrichts. Eine Einführung. Kassel. Neuner, G., Krűger, M. i U. Grewer (1991): *Übungstypologie zum kommunikativen Deutschunterricht.* Berlin, München: Langenscheidt. Ortner, B. (1998): *Alternative Methoden im Fremdsprachenunterricht: lernthreoretischer Hintergrund und praktische Umsetzung.* München. Rösler, D. (1994): *Deutsch als Fremdsprache*. Stuttgart. Schatz, H. (2004, novo izdanje): *Fertigkeit Sprechen* . München: Langenscheidt. Storch, G. (1999): *Deutsch als Fremdsprache. Eine Didaktik.* Műnchen: Fink. Trim, J., North, B. i D. Coste (2001): *Gemeinsamer europäischer Referenzrahmen für Sprachen: lernen, lehren, beurteilen*. Berlin, München, Wien, Zűrich, New York: Langenscheidt. Westhoff, G.(1997): *Fertigkeit Lesen.* Berlin, Műnchen: Langenscheidt. Ziebell, B. (2002): *Unterrichtsbeobachtung und Lehrerverhalten*. Berlin etc.: Langenscheidt.
Literatura za polaznike:	Prema *Katalogu obveznih udžbenika i pripadajućih dopunskih nastavnih sredstava* Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa.

DODATAK

Gramatičke strukture

Gramatičke se strukture nikada ne tumače eksplicitno već ih polaznici usvajaju globalno u

predloženim jezičnim strukturama.

Na kraju 2. razreda učenici bi trebali vladati sljedećim jezičnim strukturama **na razini A2+**:

MORFOLOGIJA

Imenice

- rod imenica
- deklinacija imenica
- deminutivi
- određivanje roda složenih imenica

Članovi

- uporaba i deklinacija određenoga i neodređenoga člana te imenica bez člana u određenom kontekstu

Zamjenice

- najučestalije vrste zamjenica i njihova deklinacija

Brojevi

- glavni i redni brojevi i njihova deklinacija
- ostali brojevi (razlomci itd.)

Pridjevi

- atributivna i predikativna uporaba pridjeva

- deklinacija pridjeva
- stupnjevanje pridjeva
- pridjevi izvedeni od participa prezenta i participa perfekta
- rekcija pridjeva (uporaba prijedloga uz određene pridjeve)

Glagoli

- konjugacija jakih i slabih glagola u prezentu, perfektu, preteritu i futuru I
- konjugacija modalnih glagola u prezentu, preteritu
- konjugacija pomoćnih glagola u prezentu, preteritu i perfektu
- konjugacija djeljivih glagola i glagola s povratnom zamjenicom
- prezent pasiva
- konjuktiv preterita pomoćnih i modalnih glagola
- *würde* + infinitiv glagola
- particip prezenta i particip perfekta
- infinitiv glagola + *zu*
- imperativ
- rekcija glagola

Prijedlozi

- prijedlozi s dativom, s akuzativom, s dativom i akuzativom, s genitivom

Prilozi

- glavne vrste priloga
- zamjenički i upitni prilozi za osobe i stvari

Partikule i rečenični ekvivalenti

- *ja, nein, doch, bitte, danke..*

SINTAKSA

- red riječi u izjavnoj, upitnoj i zapovjednoj rečenici
- red riječi u nezavisno i zavisno složenoj rečenici te u inverziji
- izražavanje želje i zapovijedi
- *zu* + infinitiv

Rečenice

- nezavisno složene rečenice (veznici *und, aber, oder, denn...*)
- zavisnosložene rečenice:
- subjektne i objektne (veznici *dass, ob*)
- vremenske rečenice (veznici *wenn, als*)
- uzročne rečenice (veznici *weil i da*)
- pogodbene rečenice (veznici *wenn, falls*)
- odnosne rečenice
- namjerne rečenice s *damit*, te skraćene s *um zu* + infinitiv
- infinitivna grupa kao obvezna dopuna određenim glagolima

Na kraju 4. razreda učenici bi trebali vladati sljedećim jezičnim strukturama **na razini B1**:

MORFOLOGIJA

Imenice

- rod imenica
- tvorba množine imenica
- deklinacija imenica
- imenice izvedene od pridjeva i njihova deklinacija
- imenice izvedene od participa prezenta i participa perfekta i njihova deklinacija
- složenice

Član

- uporaba određenog, neodređenog i nultog člana u određenom kontekstu

Pridjevi

- atributivna i predikativna uporaba pridjeva
- sva tri tipa deklinacije pridjeva
- pridjevi izvedeni iz participa glagola
- stupnjevanje pridjeva

Zamjenice

- sve vrste zamjenica i njihova deklinacija

Glagoli

- indikativ prezenta, preterita, perfekta, pluskvamperfekta i futura I
- indikativ prezenta i preterita modalnih glagola
- glagoli s prijedlozima
- pasiv prezenta i preterita
- infinitiv sa *zu*
- imperativ
- konjunktiv preterita pomoćnih i modalnih glagola
- *würde* + Infinitiv

Prijedlozi

- prijedlozi s dativom, akuzativom, dativom i akuzativom, genitivom

Prilozi

- sve vrste priloga
- zamjenički i upitni prilozi za osobe i stvari

Partikule i rečenični ekvivalenti

- *ja, nein, doch, bitte, danke*

SINTAKSA

- red riječi u zavisnoj i nezavisnosloženoj rečenici te u upitnoj rečenici
- pitanja, zapovijedi
- izražavanje želje
- konstrukcije zu + Infinitiv

Rečenice:

- vremenske s *wenn, als i nachdem*
- uzročne s *weil, da i denn*

- pogodbene (*wenn-*, *falls*-Sätze) s i bez veznika
- namjerne s *damit*, te skraćene s *um+zu* +infinitiv
- dopusne s *obwohl, obschon, trotzdem (prepoznavanje vezano uz red riječi)*
- posljedične s *so dass, als dass, dass (prepoznavanje vezano uz red riječi)*
- poredbene s *wie, als, als ob, als wenn, je … desto (prepoznavanje vezano uz red riječi)*
- načinske *(prepoznavanje vezano uz red riječi)*
- odnosne
- neupravni govor (s konjunktivom – samo prepoznavanje, produkcija s indikativom)

Naziv nastavnog predmeta FRANCUSKI JEZIK

Cilj predmeta:	Osnovni cilj suvremene nastave francuskoga jezika je usmena i pisana komunikacijska kompetencija prožeta elementima sociokulturne, interkulturalne i čitalačke kompetencije. Polaznika treba osposobiti za usmenu i pisanu komunikaciju na francuskom jeziku u različitim situacijama svakodnevnoga života i struke. Također ga treba osposobiti za samostalno učenje jezika i primjenu izvora znanja na francuskom jeziku radi dalje izobrazbe i usavršavanja, tj. za cjeloživotno učenje i obrazovanje. Kroz učenje francuskoga jezika polaznici će razviti jezična i nejezična znanja, vještine, sposobnosti, strategije i vrijednosti koje će im omogućiti da aktivno, kritički i uspješno odgovore na potrebe suvremenoga društva i tržišta rada. Upoznavanjem polaznika s elementima kulture i civilizacije zemalja jezika cilja u korelaciji s onom vlastite zemlje razvija se svijest o višejezičnosti, međukulturalnim sličnostima i razlikama, tolerancija i empatija prema drugom i drugačijem, ali i bolje razumijevanje, zanimanje, poštovanje i skrb za vlastiti jezik i kulturu. Polaznici će: - steći potrebne razine svih jezičnih vještina (slušanja i čitanja s razumijevanjem, govorenja i pisanja) ključnih za učenje, rad i život - naučiti izraziti vlastite misli, osjećaje, ideje, stavove te prikladno jezično reagirati u međudjelovanju sa sugovornicima u različitim situacijama svakodnevnoga života i struke - razviti određene kompetencije i strategije i izvršavati zadatke, aktivnosti i procese potrebne za uspješno sudjelovanje u komunikacijskim situacijama - razviti spoznajne vještine logičkoga razmišljanja u različitim situacijama, razumjeti kako su pojedini jezici ustrojeni, ovladati potrebnim jezikoslovnim pojmovima. te upoznati vrste tekstova i stilove - učenjem francuskoga jezika u nizu jednostavnih/složenih komunikacijskih situacija i suradnji u skupini moći osvijestiti povezanost unutar jezično-komunikacijskoga područja i ostalih odgojno-obrazovnih područja stječući temelje za cjeloživotno učenje - usvojiti humanističke vrijednosti, tj. prihvatiti tolerantno i empatično ophođenje u kontaktima s osobama iz drugih kultura te na taj način osvijestiti doživljavanje vlastite kulture kako bi mogli bolje razumjeti stranu kulturu - steći samopoštovanje i samostalnost za izvršavanje sve složenijih zadataka na francuskom jeziku te znati prilagoditi vlastito ponašanje u različitim životnim situacijama - razviti sposobnost samoprocjene i samovrjednovanja osobnih postignuća u učenju francuskoga jezika te objektivne prosudbe tuđih postignuća
Opis predmeta:	Francuski jezik je općeobrazovni predmet koji se uči kroz sve četiri godine školovanja i to dva sata tjedno što ukupno u četiri godine iznosi 274 sata nastave. Nastavom francuskoga jezika se uz uporabu kombiniranih metoda i oblika rada usvajaju obrasci usmene i pisane komunikacije na tom jeziku. Pri određivanju razina jezične kompetencije koje bi polaznici trebali postići na završetku pojedinih odgojno-obrazovnih razdoblja, tj. ciklusa srednjoškolskoga obrazovanja uzete su u obzir smjernice *Zajedničkog europskog referentnog*

	okvira za jezike: učenje, poučavanje, vrednovanje (ZEROJ), Europskog jezičnog portfolija, Nacionalnog okvirnog kurikuluma za predškolski odgoj i obrazovanje te opće obvezno i srednjoškolsko obrazovanje, kao i činjenica da je riječ o nastavku učenja prvoga stranoga jezika u kontinuitetu od 1. razreda osnovne škole. Po završetku 2. razreda strukovne škole za zanimanje *Dentalni asistent,* učenici bi u francuskom jeziku mogli ostvariti razinu A2+ prema ZEROJ-u. Po završetku četverogodišnjega obrazovanja očekuje se da će polaznici doseći razinu B1, prije svega u području receptivnih jezičnih vještina. S obzirom da bi polaznici sukladno *Nastavnom planu i programu za osnovnu školu* i *Nacionalnom okvirnom kurikulumu za predškolski odgoj i obrazovanje te opće obvezno i srednjoškolsko obrazovanje* nakon osam godina učenja prvoga stranoga jezika već trebali dosegnuti razinu A2, ista je razina jezične kompetencije polaznika predviđena i na završetku 1. razreda strukovne škole jer je u tom razredu realno očekivati neujednačenost polazničkih znanja iz osnovne škole koja će trebati poravnati/usložniti uz (manja) proširenja gradiva vezanog uz novi kontekst i struku. NAPOMENA: U 1. i 2. razredu preporuča se obraditi 20% nastavnih sadržaja iz područja struke dok u 3. i 4. razredu udio sadržaja iz područja struke treba biti 35% do 40%.

Nastavni predmet po godinama i ishodima učenja

1. RAZRED

Naziv predmeta u 1. godini učenja	**Francuski jezik**
Kroz ovaj predmet u 1. godini učenja polaznik će steći sljedeće ishode učenja:	**SLUŠANJE** Slušanje s razumijevanjem je receptivna jezična vještina koja vrjednuje sposobnost polaznika da slušanjem prima i razumije govornu poruku jednog ili više govornika. Na ovoj se razini od polaznika **ne** očekuje da razumije sve riječi i izraze koje čuje, već da razumije osnovno značenje i da može izdvojiti glavne misli iz slušanoga teksta pod uvjetom da se govori standardnim jezikom, polako, jasno i artikulirano. Kod polaznika treba sustavno razvijati naviku aktivnoga slušanja. Polaznici će: - razumjeti upute za rad na satu koje daje nastavnik na francuskom jeziku, razumjeti pitanja koja se odnose na osobno iskustvo, svakodnevne potvrdne i niječne zapovijedi u okviru jednostavnih dijaloga koji se odnose na konkretne komunikacijske situacije slične situacijama iz stvarnoga života - razumjeti jednostavne i učestale rečenice i izraze vezane uz područja njegovih neposrednih potreba i interesa (osobni podatci, podatci o prijateljima i obitelji, kupovina, neposredna okolina, putovanja, praznici, nastavak školovanja...) pod uvjetom da sugovornik govori polako i razgovijetno i ako je tekst napisan jednostavnim suvislo povezanim rečenicama - razumjeti globalno značenje kako bi potom mogao razumjeti i izdvojiti važnije pojedinosti i informacije iz kratkih, snimljenih/izgovorenih tekstova koji se odnose na predvidive teme iz svakodnevnoga života, a izrečeni su - polako i razgovijetno - verbalnim i neverbalnim reakcijama pokazati pozitivan odnos prema slušanju raznovrsnih tekstova

ČITANJE

Čitanje s razumijevanjem je jedna od četiriju jezičnih receptivnih vještina. Polaznike posebice treba pripremati za različite vrste čitanja: čitanje za opće razumijevanje pisanoga teksta, čitanje za snalaženje, čitanje za nalaženje informacija i argumenata, čitanje korespondenicije i uputa s ciljem dobivanja savjeta, preporuka i sl.. Od polaznika se očekuje da može shvatiti glavnu misao te razumjeti i tražene pojedinosti iako **ne poznaje sve** riječi i izraze koji se nalaze u tekstu.
Polaunici će:

- pravilno izgovarati i vladati rečeničnom intonacijom pri glasnom čitanju
- razumjeti kraće tekstove o poznatim temama konkretnoga sadržaja u kojima se rabi uobičajeni svakodnevni leksik, jednostavnije upute, narudžbe, potvrde i sl.
- razumjeti kraća osobna pisma, poruke, razglednice, SMS-ove, e-mailove, blogove, teletekst i sl.
- razumjeti oznake i obavijesti na javnim mjestima poput restorana, željezničkih postaja ili u školi, na cesti/ulici primjerice, upute, putokaze, upozorenja o opasnosti i sl.
- pronaći i izdvojiti željene informacije u jednostavnijim pisanim materijalima poput oglasa, prospekata, jelovnika, kataloga, voznih redova, pisama, brošura i kratkih novinskih članaka koji opisuju svakodnevne događaje, događaje iz crne kronike *(faits divers)* i sl.
- razumjeti kraće informativne materijale i opise, posebice popraćene ilustracijama
- razumjeti i izdvojiti glavnu temu teksta
- pronaći specifične informacije u jednostavnim informativnim i narativnim tekstovima i dijalozima vezanim uz njima bliske i zanimljive teme i sadržaje (poruke, kratki članci iz novina i prospekti) ili skupljati informacije iz različitih dijelova teksta kako bi odgovorili na određeni zadatak
- globalno, razumjeti različite jednostavne tekstove na standardnom jeziku kao i jednostavnije primjerene izvorne tekstove s tematikom iz vlastitoga područja interesa i struke

PISANJE
Vještina pisanog izražavanja jedna je od četiriju temeljnih jezičnih vještina, a cilj njezina razvijanja u nastavi stranih jezika je omogućiti produkciju (i recepciju) različitih vrsta tekstova koji u svakodnevnom životu, prenoseći informacije od autora teksta do čitatelja, obavljaju neki konkretan zadatak. Primjerice, *polaznik je dobio e-mail kojim ga prijatelj poziva na rođendansku zabavu. Njegov zadatak je odgovoriti na konkretni e-mail, javiti prijatelju da neće doći, ispričati se i objasniti razlog svoga nedolaska*.

Dakle, takvo funkcionalno pisano izražavanje je odgovor na neki unutarnji ili vanjski poticaj, a odnosi se na neku konkretnu komunikacijsku situaciju. Stoga je važno pri uvježbavanju i provjeri ove vještine stvoriti komunikacijske situacije slične situacijama iz stvarnoga života, gdje je točno određeno tko piše, komu piše, s kojim ciljem, kada, i gdje. Svi ovi parametri uvjetuju vrstu i sadržaj teksta, kao i stil i jezik kojim je tekst napisan.
Polaznici će:

- napisati jednostavno kratko osobno pismo, razglednicu, e-mail ili zabilješku udnevniku prema zadanom predlošku slijedeći upute za pisanje (način pisanja, zadani broj riječi) i odrednice koje ga usmjeravaju
- odgovoriti na poruku, osobno pismo, razglednicu ili e-mail

	- ukratko opisati neko osobno iskustvo ili događaj na poznatu temu slijedeći upute i uz pomoć predloška, primjerice obitelj, škola, prijatelji, slobodno vrijeme, putovanja, izleti, život u gradu / na selu - ukratko opisati i/ili predstaviti neko mjesto, grad, regiju, državu i predmete i prostore iz neposredne okoline - ukratko opisati svoje planove za budućnost: kako će provesti vikend, školske praznike, kako će organizirati rođendansku zabavu i sl. - napisati kratku vremensku prognozu - sastaviti jednostavni mali oglas i odgovoriti (javiti se) na mali oglas - napisati traženi tekst povezanim rečenicama pravilno upotrebljavajući jednostavne veznike i vezne riječi npr. *et, mais, parce que, ou, donc, puis, ensuite, d' abord, alors, enfin* - pisati uredno i čitljivo. **GOVORENJE** Polaznici će: - pravilno artikulirati glasove, izgovarati i naglašavati riječi i fraze te poštivati ritam i intonaciju jednostavnih i nešto složenijih izričaja - verbalno reagirati na različite jednostavne slušne, pisane i slikovne poticaje vezane uz svakodnevni život i neposredno okružje rabeći pritom prikladne jednostavne jezične strukture - sudjelovati u različitim oblicima govorne produkcije i interakcije služeći se pritom jednostavnim jezikom (odgovarati i postavljati pitanja, opisivati likove i situacije, izvijestiti o nekim događajima, ukratko prepričati pročitani tekst, voditi kraće dijaloge prema zadanome modelu, izraziti svoje mišljenje o nekoj poznatoj temi i sl.) - sudjelovati u jednostavnom neformalnom razgovoru - moći komunicirati s relativnom lakoćom u jasno određenim situacijama i sudjelovati u kratkim razgovorima ako sugovornik ponovo i sporije izgovori svoje riječi, preformulira što je rekao te pomogne učeniku izraziti ono što želi - moći uputiti pozive, prijedloge i isprike i na njih odgovoriti - moći jednostavnim riječima izraziti svoj stav, svoje osjećaje - se nakratko snaći u društvenim kontaktima, ali neće moći dovoljno razumjeti da bi sami podržali razgovor bez pomoći sugovornika - steći pozitivan odnos prema govorenju na francuskom jeziku i samopouzdanje u govorenju **MEĐUKULTURALNO DJELOVANJE** Polaznici će: - rabiti one jezične elemente koji označavaju društvene odnose, pravila pristojnog ponašanja, izgraditi svoj jezični i kulturni identitet tako da u njega ugrade i različita iskustva drugih - usvajati bitna sociokulturna orijentacijska znanja o zemlji/zemljama jezika koji se uči, prihvaćati tolerantno ophođenje s osobama iz drugih kultura, uočiti postojanje stereotipa i predrasuda te ih kao takve a priori ne prihvaćati - uz pomoć nastavnika i samostalno uočavati sličnosti i razlike između vlastite kulture i drugih kultura, u aspektima svakodnevnoga života ili struke, te ih povezivati s novim situacijama i kontekstima učeći se kritičkom razmišljanju

Razrada	
Nastavne cjeline	*Razrada – Nastavne teme*
Ja i svijet oko mene - Moja jezična putovnica	**PREDSTAVLJANJE SEBE I DRUGIH** Predstavljanje sebe i drugoga (osobni podatci, karakterne osobine...) Ukusi, sklonosti, raspoloženja **OBITELJ I DOM** Članovi uže i šire obitelji Odnosi: roditelji – djeca, braća – sestre, mladi – mladi, mladi – odrasli, muškarac – žena/jednakost spolova Stanovanje, život u gradu, na selu, u manjem mjestu **MOJ JEZIČNI PORTFOLIO**
Slobodno vrijeme	**ORGANIZACIJA SLOBODNOGA VREMENA** Izvannastavne/izvanškolske aktivnosti Hobiji Izleti Zabava i izlasci Igre Šport Kućni ljubimci Putovanja
Zdrav način življenja	**ZDRAVLJE** Dijelovi tijela Osobna higijena i njega tijela Bolesti i nezgode Briga za zdravlje **PREHRANA** Hrana i piće/Obroci Zdrave/Alternativne prehrambene navike Posuđe, pribor za jelo Restorani, jelovnik Recepti
Čovjek i njegov okoliš	Biljni i životinjski svijet

	Klima, klimatske promjene Svijet u kojem živimo – čuvanje okoliša/onečišćenje okoliša
Svakodnevica i stilovi života	**SVAKODNEVNI ŽIVOT I OBIČAJI** **ODIJEVANJE I MODA** Moda/ Modni trendovi **KUPOVANJE** Novac Vrste trgovina Kupovanje u različitim trgovinama
Zemljopisno-znanstvene teme	Hrvatska i Francuska Usporedba života u Hrvatskoj i Francuskoj
Vrijeme	Dijelovi dana. Koliko je sati? Kalendar: godišnja doba, mjeseci, dani u tjednu Vremenska prognoza Blagdani, praznici, svetkovine prema kalendaru, obilježavanje važnih datuma
Napomene:	U Dodatku su naznačene gramatičke/jezične strukture kojima bi polaznici trebali ovladati na kraju obrazovnih ciklusa, završetkom 2. i 4. razreda srednjoškolskoga obrazovanja. Postignuća u prvom stranom jeziku određuju se prema temeljnom stupnju (A2) *Zajedničkog europskog referentnog okvira za jezike*. S obzirom da se francuski jezik vrlo malo čuje i govori u svakodnevnom okruženju, vjerojatno će polaznici koji ga uče u nekim jezičnim vještinama (posebice u produktivnim) teško dostići propisanu razinu.
Ostalo	
Metode i oblici rada:	Metoda razgovora, usmenoga izlaganja (pripovijedanje i objašnjavanje), čitanja i rada na tekstu, metoda pisanja i pisanih radova, metoda demonstracije Frontalni rad, individualni rad, rad u paru, skupini te drugi oblici rada
Oblici učenja:	Individualno, suradničko i istraživačko učenje
Elementi i oblici praćenja i vrjednovanja polaznika	**Elementi:** usvojenost svih četiriju jezičnih vještina: govorna produkcija i interakcija, pisano izražavanje (kreativnost i originalnost u pisanom izražavanju), čitanje i slušanje s razumijevanjem te uporaba jezika (gramatička točnost i bogatstvo leksika) **Oblici:** Formativno i sumativno vrjednovanje, samovrjednovanje Usmena i pisana provjera znanja Načini, postupci i elementi vrjednovanja odgojnoobrazovnih postignuća polaznika usklađuju se s odredbama važećega *Pravilnika o načinima, postupcima i elementima vrednovanja učenika u srednjoj školi* (Narodne novine, 112/10).

Literatura	
Literatura za nastavnike:	*Zajednički europski referentni okvir za jezike: učenje, poučavanje, vrednovanje*, Zagreb, Školska knjiga, 2005. *Europski centar za moderne jezike, Graz, www.ecml.at* *Council of Europe, www.coe.int* *Europska jezična mapa,* Zagreb, Školska knjiga, 2006. Stručni članci **Časopis:** Strani jezici, Internet, *Le français dans le monde*, Paris, Hachette. Sve se knjige s popisa i časopisi mogu naći u knjižnicama (pojedinih odsjeka) Filozofskog fakulteta u Zagrebu, I. Lučića 3 **Popis literature za francuski jezik** Béard, E. 1991. L'approche communicative, Théorie et pratiques, Paris, CLE International. Cyr, P. 1998. Les stratégies d'apprentissage, Paris, CLE International. Richterich, R. 1985. Objectifs d'apprentissage et besoins langagiers. Col. F. Paris, Hachette. Besse, H., Porquier, R. 1984. Grammaire et didactique des langues, Paris, Hatier-Crédif. Callamand, M. 1981. *Méthodologie de la prononciation*, Paris, CLE International. Bolton, S. 1987. *Évaluation de la compétence communicative en langue* *étrangère*, Paris, Hatier-Crédif. Porcher, I. M. Huart et Mariet, F. 1982. *Adaptation de „Un niveau-seuil" pour des contextes scolaires, Guide d'emploi*, Paris Hatier Castelloti, V. 2001. *La langue maternelle en classe de langue étrangère,* Paris, CLE International. Vrhovac, Y. et collaborateurs, 2010, *Introduire le Portfolio européen des langues dans des classes croates et françaises de langues étrangères*, Zagreb, FF press Tagliante, C. 1993. *L'Evaluation,* Paris, CLE International. *Cadre européen commun de réference pour les langues: apprendre,* *enseigner, évaluer*. 2001. Conseil de l'Europe, Paris: Didier. Béard, E. 1991. *L'approche communicative, Théorie et pratiques,* Paris, CLE International. Coste, D. 1997. *Eduquer pour une Europe des langues et des cultures. Etudes de linguistique appliquée* 98.

	Zarate, G. 1986. *Enseigner une culture étrangère* , Paris, Hachette. Porcher, L. 1986. *La civilisation,* CLE International. Mihaljević Djigunović, J., (1998). *Uloga afektivnih faktora u učenju stranog jezika*. Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu. Mihaljević Djigunović, J. (2002), *Strah od stranog jezika: kako nastaje, kako se očituje kako ga se osloboditi*, Naklada Ljevak, Zagreb. Prebeg-Vilke, M., (1991). *Vaše dijete i jezik*. Zagreb: Školska knjiga. Skljarov, M. (1993.): *Teorija i praksa u nastavi stranih jezika*, Zagreb, Školske novine
Literatura za polaznike:	Prema *Katalogu obveznih udžbenika i pripadajućih dopunskih nastavnih sredstava* Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa.

2. RAZRED

Naziv predmeta u 2. godini učenja	**Francuski jezik**
Kroz ovaj predmet u 2. godini učenja polaznik će steći sljedeće ishode učenja:	**SLUŠANJE** Polaznici će: - razumjeti fraze i izraze koji se odnose na područja od neposrednoga interesa ako se govori standardnim jezikom - razumjeti temu razgovora ako se govori polako i razgovijetno - razumjeti upute za rad na satu koje daje nastavnik na francuskom jeziku, razumjeti pitanja koja se odnose na osobno iskustvo, svakodnevne potvrdne i niječne zapovijedi u okviru jednostavnih dijaloga koji se odnose na neposredne situacije - globalno razumjeti različite jasno formulirane i jednostavne poruke, obavijesti, razgovore, izvješća na standardnom jeziku o poznatim temama - razumjeti i razlučiti bitne informacije iz snimljenih/izgovorenih tekstova umjerene dužine koji se odnose na predvidive svakodne teme ako su izrečeni polako i razgovijetno - verbalnim i neverbalnim reakcijama pokazati i pozitivan odnos prema slušanju raznovrsnih tekstova **ČITANJE** Polaznici će: - pravilno izgovarati i vladati rečeničnom intonacijom pri glasnom čitanju - razumjeti kratke, jednostavne tekstove o poznatim temama i tekstove konkretnoga sadržaja u kojima se rabi uobičajeni svakodnevni i osnovni stručni vokabular - razumjeti i izdvojiti glavnu temu teksta - pronaći specifične informacije u informativnim i narativnim tekstovima i dijalozima vezanim uz njima bliske i zanimljive teme i sadržaje (poruke, kratki članci iz novina i prospekti) ili skupljati informacije iz različitih

	dijelova teksta kako bi odgovorili na određeni zadatak - globalno, razumjeti različite vrste jednostavnih tekstova pisanih na standardnom jeziku kao i jednostavnije primjerene izvorne tekstove s tematikom iz osobnoga područja interesa i struke **PISANJE** Polaznici će: - napisati kraći sastavak prema zadanim natuknicama i/ili vizualnom materijalu - rabeći jednostavne veznike i vezne riječi napisati nekoliko jednostavnih rečenica o temama i pojavnostima iz svakodnevnoga života prema osobnim potrebama i interesima, kao i o temama jednostavnijeg stručnog sadržaja - napisati kratak i jednostavan opis određenih događaja, prošlih aktivnosti i osobnih iskustava - rabiti osnovni vokabular potreban za snalaženje u svakodnevnim situacijama - napisati kratku i jednostavnu poruku osobne naravi kojom će zahvaliti, ispričati se, čestitati, pozvati na neki događaj, odbiti/prihvatiti prijedlog ili poziv, dogovoriti sastanak ili neku drugu aktivnost i sl. - napisati jednostavno osobno pismo, razglednicu, e-mail kojima će zatražiti ili dati neku informaciju, prepričati neki događaj i sl. - ukratko opisati svoje planove za budućnost: kako će provesti vikend, školske praznike, kako će organizirati rođendansku zabavu i sl. **GOVORENJE** Polaznici će: - pravilno artikulirati glasove, izgovarati i naglašavati riječi i fraze te poštivati ritam i intonaciju jednostavnih i nešto složenijih izričaja - verbalno reagirati na različite jednostavne i nešto složenije slušne, pisane i slikovne poticaje vezane uz svakodnevni život i neposredno okružje služeći se pritom prikladnim jezičnim strukturama - sudjelovati u različitim oblicima govorne produkcije i interakcije služeći se pritom jednostavnim i nešto složenijim jezikom (odgovarati i postavljati pitanja, opisivati likove i situacije, izvijestiti o nekim događajima, ukratko prepričati pročitani tekst, voditi kraće dijaloge prema zadanome modelu, izraziti svoje mišljenje o nekoj poznatoj temi i sl.) - sudjelovati u jednostavnom neformalnom razgovoru - razmjenjivati ideje i informacije o bliskim temama u predvidljivim, svakodnevnim situacijama, pod uvjetom da mu sugovornik pomogne u izlaganju - u njima poznatim situacijama s relativnom lakoćom voditi razgovor pod uvjetom da mu sugovornik pomogne, ali će prilično otežano sudjelovati u razgovoru otvorenog tipa - govoriti o utiscima upotrebljavajući jednostavne izraze, dati duži opis svakodnevnih radnji iz svoga okruženja (ljudi, mjesta, školsko iskustvo...), opisati prošle događaje i aktivnosti te osobna iskustva, svakodnevne obveze, navike i rutine, planove; objasniti što vole, a što ne vole; opisavati osobe/predmete koji su im bliski - steći pozitivan odnos prema govorenju na francuskom jeziku i samopouzdanje u govorenju

	MEĐUKULTURALNO DJELOVANJE Polaznici će: - usvajati bitna sociokulturna orijentacijska znanja o zemlji/zemljama jezika koji se uči, prihvaćati tolerantno ophođenje s osobama iz drugih kultura - uz pomoć nastavnika i samostalno uočavati sličnosti i razlike između vlastite kulture i drugih kultura, u aspektima svakodnevnoga života ili struke, te ih povezivati s novim situacijama i kontekstima učeći se kritičkom razmišljanju
Razrada	
Nastavne cjeline	*Razrada – Nastavne teme*
Mediji i suvremena komunikacija	Tiskani i elektronički mediji Radio Televizija, emisije, program Aktualnosti Komunikacije – telefon, SMS i MMS poruke, e-mail, Internet, društvene mreže, internet platforme, pametni telefoni, tableti/dlanovnici, Skype, Face time
Putovanja, praznici, multikulturalnost	**PUTOVANJA** Praznici i kako ih provesti Organizacija putovanja Vozni red Prospekti Vrste prijevoza Mogućnost snalaženja u stranoj zemlji Znamenitosti **MULTIKULTURALNOST – VAŽNOST UČENJA STRANIH JEZIKA** Hrvatske i kulturne manifestacije naroda čiji se jezik uči Slavni ljudi (povijesne i suvremene ličnosti, znanstvenici, pisci, pjesnici, umjetnici, pjevači, glumci...) i događaji Europa jučer i danas Europska Unija, Vijeće Europe Europske institucije za mlade
Šport	Važnost bavljenja športom Istaknuti hrvatski i svjetski športaši Međunarodni športski događaji (Olimpijske igre)
Zdravlje	Briga o zdravlju i tijelu

	Prevencija bolesti Bolesti i ovisnosti Posjet liječniku
Škola i obrazovanje	**ŠKOLA I OBRAZOVNI SUSTAV** Vrste škola, predmeti, ocjene Školski pribor Život u školi Školske aktivnosti Školski sustav u Hrvatskoj i Francuskoj
Međuljudski odnosi	Emocije Generacijski jaz Odnosi među spolovima
Kultura i civilizacija	Osnove povijesti, kulture i civilizacije zemalja i naroda čiji se jezik uči
Napomene:	U Dodatku su naznačene gramatičke/jezične strukture kojima bi polaznici trebali ovladati na kraju obrazovnih ciklusa, završetkom 2. i 4. razreda srednjoškolskoga obrazovanja. Postignuća u prvom stranom jeziku orijentiraju se prema jakom temeljnom stupnju (A2+) *Zajedničkog europskog referentnog okvira za jezike*. S obzirom da se francuski jezik vrlo malo čuje i govori u svakodnevnom okruženju, vjerojatno će polaznici koji ga uče u nekim jezičnim vještinama (posebice u produktivnim) teško dostići propisanu razinu.
Ostalo	
Metode i oblici rada:	Metoda razgovora, usmenoga izlaganja (pripovijedanje i objašnjavanje), čitanja i rada na tekstu, metoda pisanja i pisanih radova, metoda demonstracije Frontalni rad, individualni rad, rad u paru, rad u skupini i drugi oblici rada
Oblici učenja:	Individualno, suradničko i istraživačko učenje
Elementi i oblici praćenja i vrjednovanja polaznika	**Elementi:** usvojenost svih četiriju jezičnih vještina: govorna produkcija i interakcija, pisano izražavanje (kreativnost i originalnost u pisanom izražavanju), čitanje i slušanje s razumijevanjem te uporaba jezika (gramatička točnost i bogatstvo leksika) **Oblici:** Formativno i sumativno vrjednovanje, samovrjednovanje Usmena i pisana provjera znanja Načini, postupci i elementi vrjednovanja odgojnoobrazovnih postignuća polaznika usklađuju se s odredbama važećega *Pravilnika o načinima, postupcima i elementima vrednovanja učenika u srednjoj školi* (Narodne novine, 112/10).
Literatura	

Literatura za nastavnike:	*Zajednički europski referentni okvir za jezike: učenje, poučavanje, vrednovanje*, Zagreb: Školska knjiga, 2005. *Europski centar za moderne jezike, Graz, www.ecml.at* *Council of Europe, www.coe.int* *Europska jezična mapa,* Zagreb: Školska knjiga, 2006. **Časopis:** Strani jezici, Internet, *Le français dans le monde*, Paris, Hachette. Sve se knjige s popisa i časopisi mogu naći u knjižnicama (pojedinih odsjeka) Filozofskog fakulteta u Zagrebu, I. Lučića 3 **Popis literature za francuski jezik** Tagliante, C. 1993. *L'Evaluation,* Paris, CLE International. *Cadre européen commun de réference pour les langues: apprendre,* *enseigner, évaluer*. 2001. Conseil de l'Europe, Paris: Didier. Béard, E. 1991. *L'approche communicative, Théorie et pratiques*, Paris, CLE International. Cyr, P. 1998. *Les stratégies d'apprentissage*, Paris, CLE International. Compte, C. 1993. *La vidéo en classe de langue*, Paris, Hachette. Galisson, R. 1980. *D'hier à aujourd'hui, la didactique des langues* *étrangères*, Paris, CLE International. Kramsch, C. 1984. *Interaction et discours dans la classe de langue*, Paris, Hatier-Crédif Moirand, S. 1982. *Enseigner à communiquer en langue étrangère*, Paris, Hachette. Porcher, I. M. Huart et Mariet, F. 1982. *Adaptation de „Un niveau-seuil" pour des contextes scolaires, Guide d'emploi*, Paris Hatier Coste, D. 1997. *Eduquer pour une Europe des langues et des cultures. Etudes de linguistique appliquée* 98. Zarate G. 1986. *Enseigner une culture étrangère* , Paris, Hachette. Porcher, L. 1986. *La civilisation*, CLE International. Weiss, F. 1984. *Jeux et activités communicatives dans la classe de langue,* Paris, Hachette. Vrhovac, Y., (1990.): *Komunikacijske funkcije videa u nastavi stranih jezika.* Zagreb, Strani jezici 1-2
Literatura za	Prema *Katalogu obveznih udžbenika i pripadajućih dopunskih nastavnih*

polaznike:	*sredstava* Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa.

3. RAZRED

Naziv predmeta u 3. godini učenja	**Francuski jezik**
Kroz ovaj predmet u 3. godini učenja polaznik će steći sljedeće ishode učenja:	**SLUŠANJE** Polaznici će: - globalno, selektivno, a ovisno o sadržaju i vrsti teksta, i detaljno razumjeti različita jasna standardna izlaganja o poznatim općim i stručnim temama - verbalnim i neverbalnim reakcijama pokazati razumijevanje jednostavnih slušnih poticaja - razumjeti kraće informativne radijske i televizijske emisije te priloge o događajima, ljudima i pojavama iz svakodnevnoga života - razumjeti jednostavnije reklame - okvirno pratiti jednostavna kratka predavanja ili izlaganja o poznatim temama ako su iznesena jednostavno i ako su jasno strukturirana - shvatiti osnovno značenje složenijih poruka, oglasa i javnih obavijesti i uputa ako su izgovorene na standardnome jeziku i razgovijetno - razumjeti i slijediti planove, primjerice, detaljni plan nekoga putovanja - razumjeti i slijediti jednostavne tehničke informacije poput uputa za uporabu tehničkih uređaja i pomagala - razumjeti jednostavne činjenične obavijesti o običnim svakodnevnim temama ili onima vezanim uz struku te prepoznati opću poruku i specifične detalje ako je govor jasan i standardan - razumjeti glavne misli jasnoga standardnoga govora o poznatim stvarima koje se redovito ponavljaju - razumjeti osnovni sadržaj i uočiti važnije informacije u isječcima filmova, serija i sl. - razumjeti osnovni sadržaj dužega razgovora između izvornih govornika - razumjeti jednostavne svakodnevne razgovore izvornih govornika, primjerice u prodavaonici, u banci, u pošti, na željezničkom i autobusnom kolodvoru, u zračnoj luci, kod liječnika, u kazalištu, kinu i sl. **ČITANJE** Polaznici će: - i nadalje sticati pozitivan odnos prema čitanju na francuskom jeziku, samopouzdanje pri čitanju te interes i motivaciju za usvajanje jezika struke - prepoznati i odrediti podrijetlo, vrstu i funkciju pisanoga dokumenta - čitati s pozornošću i održati pozornost tijekom čitanja - vladati izgovorom te rečeničnom intonacijom pri glasnom čitanju - primijeniti veći broj kognitivnih, metakognitivnih i društveno-afektivnih strategija za planiranje i upravljanje čitanjem - rabiti dvojezične i jednojezične rječnike te se služiti različitim izvorima pisanih tekstova, uključujući i elektroničke medije i obrazovne programe - prepoznati i utvrditi ključne ideje u tekstu pregledno izložene argumentacije - globalno, selektivno i detaljno razumjeti različite nešto složenije izvorne tekstove i tekstove posebno sastavljene za poučavanje/učenje jezika s

	tematikom iz vlastitoga područja interesa i struke - postupno početi čitati samostalno kratke izvorne tekstove uključujući i tekstove vezane uz struku - povezati tekst na osnovi vlastitog iskustva i prethodnog znanja s budućim zanimanjem - pronaći i razumjeti specifične obavijesti o poznatim temama u jednostavnim pisanim materijalima, kao što su pisma, brošure i kratki novinski članci - pročitati jedan dulji ili nekoliko kraćih tekstova da bi pronašli specifične obavijesti koje će im pomoći izvršiti neki zadatak - razumjeti jednostavne jasno napisane upute za neki uređaj koji svakodnevno koriste **PISANJE** Polaznici će: - u vladati pravopisnim pravilima na francuskom jeziku - primjenjivati veći broj kognitivnih, metakognitivnih i društveno-afektivnih strategija pri planiranju i ostvarivanju pisanih tekstova - rabiti dvojezične i jednojezične rječnike te se služiti različitim izvorima, uključujući i elektroničke medije i obrazovne programe - zapisati poruke koje sadržavaju upite, probleme i sl. - pisati jednostavne, koherentne tekstove o poznatim i aktualnim temama iz vlastitoga područja interesa te o temama jednostavnoga stručnoga sadržaja na različitim stupnjevima samostalnosti (dopuniti, pisati prema slušnomu, pisanomu ili slikovnomu predlošku, ispričati priču, pisati kratke jednostavne sastavke) - opisati istinite i izmišljene prošle događaje, radnje i iskustva - napisati bilješke i sažetak nakon slušanja ili čitanja teksta - postupno naučiti napisati kraći esej ili komentar, primjerice na forumu na neku poznatu temu koja je vezana uz njihove spoznaje, iskustva i interese te iznijeti i argumentirati vlastiti stav i mišljenje - napisati jednostavno službeno pismo ili dopis kojim se, primjerice, traži neku uslugu ili informaciju - moći izdvojiti i napisati važne informacije iz nekog dokumenta (rezultati ankete, program putovanja...) i na temelju tih informacija napisati tekst **GOVORENJE** Polaznici će: - steći pozitivan odnos prema govorenju na francuskom jeziku i samopouzdanje u govorenju - pravilno artikulirati glasove, izgovarati i naglašavati riječi i fraze te poštivati ritam i intonaciju nešto složenijih izričaja **U govornoj produkciji polaznici će:** - moći opisati događaje, aktivnosti, planove, dogovore, navike i rutine - ukratko obrazložiti i objasniti svoja stajališta - prihvatljivom tečnošću i bez većih prekida ispričati ili prepričati priču, neki događaj, opisati određenu temu iz područja vlastitoga interesa i struke - moći govoriti o različitim poznatim temama iz područja vlastitoga interesa i struke

	- ukratko opisati svoja iskustva navodeći osjećaje i reakcije - moći dovoljno razumljivo iznijeti neki argument tako da ih sugovornici mogu pratiti bez većih teškoća - moći održati pripremljenu i uvježbanu prezentaciju o poznatoj temi iz svakodnevnoga života, kratko obrazložiti svoja mišljenja, planove i aktivnosti i moći odgovoriti na neka izravna pitanja o temi prezentacije **U govornoj interakciji polaznici će:** - s relativnom lakoćom komunicirati u jasno određenim situacijama i sudjelovati u razgovorima uz uvjet da im sugovornik prema potrebi pomogne tj. ako im se rečeno povremeno ponovi ili preformulira - postavljati i odgovarati na pitanja, izraziti osobno mišljenje, razmijeniti misli i informacije o poznatim temama u predvidivim, svakodnevnim situacijama /konverzacijama - moći započeti i održavati konverzaciju u svakodnevnom kontekstu, iako je ponekad teže razumjeti što žele reći - pratiti veći dio onoga što se govori o općim njima dobro poznatim temama - moći dati prijedloge i odgovoriti na prijedloge sugovornika, izražavajući slaganje ili neslaganje - objasniti kako nešto treba uraditi dajući jednostavne upute - sažeto iznijeti svoje mišljenje o nekoj priči, članku, predavanju, raspravi, intervjuu ili dokumentarnoj emisiji **MEĐUKULTURALNO DJELOVANJE** Učenici će: - usvajati bitna sociokulturna orijentacijska znanja o zemlji/zemljama jezika koji se uči, prihvaćati tolerantno ophođenje s osobama iz drugih kultura - uz pomoć nastavnika i samostalno uočavati sličnosti i razlike između vlastite kulture i drugih kultura, u aspektima svakodnevnoga života ili struke, te ih povezivati s novim situacijama i kontekstima učeći se kritičkom razmišljanju
Razrada	
Nastavne cjeline	*Razrada – Nastavne teme*
Europsko okruženje	Mladi i europsko okruženje Euro – zajednička europska valuta Gospodarenje vlastitim novcem Novac - mjerilo vrijednosti
Javne službe	Javno zdravstvo Nezgode, nesreće i bolesti Korištenje liječničkim uslugama
Mladi ljudi i njihov svijet	Obitelj i društvene veze Klubovi i udruženja Mladi na djelu Problemi mladih

	Oblici prihvatljivog i neprihvatljivog ponašanja Kultura i supkultura mladih, odijevanje
Društvo i svijet koji nas okružuje	Svijet u kojem živimo – pogled u budućnost Život u suvremenome društvu (ovisnosti, problemi u ponašanju...) Problemi čovječanstva – glad, siromaštvo, nezaposlenost... **Građanski odgoj** Socijalni i društveni odnosi Duhovne i etičke vrijednosti
Mobilnost i migracije	***Mobilnost*** ljudi i znanja Kompetitivnost na međunarodnom tržištu rada Posjeti i razmjene učenika Stručna praksa i rad u inozemstvu
Znanost i tehnologija	Izumi i otkrića Poznati znanstvenici Suvremene tehnologije
Napomene:	U Dodatku su naznačene gramatičke/jezične strukture kojima bi polaznici trebali ovladati na kraju obrazovnih ciklusa, završetkom 2. i 4. razreda srednjoškolskoga obrazovanja. Postignuća u prvom stranom jeziku orijentiraju se prema prijelaznom stupnju između (A2+) i (B1) *Zajedničkog europskog referentnog okvira za jezike*. S obzirom da se francuski jezik vrlo malo čuje i govori u svakodnevnom okruženju, vjerojatno će polaznici koji ga uče u nekim jezičnim vještinama (posebice u produktivnim) teško dostići propisanu razinu.
Ostalo	
Metode i oblici rada:	Metoda razgovora, usmenoga izlaganja (pripovijedanje i objašnjavanje), čitanja i rada na tekstu, metoda pisanja i pisanih radova, metoda demonstracije Frontalni rad, individualni rad, rad u paru, skupinski rad, alternativni oblici rada
Oblici učenja:	Individualno, suradničko i istraživačko učenje
Elementi i oblici praćenja i vrjednovanja polaznika	**Elementi:** usvojenost svih četiriju jezičnih vještina: govorna produkcija i interakcija, pisano izražavanje (kreativnost i originalnost u pisanom izražavanju), čitanje i slušanje s razumijevanjem te uporaba jezika (gramatička točnost i bogatstvo leksika) **Oblici:** Formativno i sumativno vrjednovanje, samovrjednovanje Usmena i pisana provjera znanja Načini, postupci i elementi vrjednovanja odgojnoobrazovnih postignuća polaznika usklađuju se s odredbama važećega *Pravilnika o načinima, postupcima i elementima vrednovanja učenika u srednjoj školi* (Narodne novine, 112/10).

Literatura	
Literatura za nastavnike:	*Zajednički europski referentni okvir za jezike: učenje, poučavanje, vrednovanje*, Zagreb: Školska knjiga, 2005. *Europski centar za moderne jezike, Graz, www.ecml.at* *Council of Europe, www.coe.int* *Europska jezična mapa,* Zagreb: Školska knjiga, 2006. **Časopis:** Strani jezici, Internet, *Le français dans le monde*, Paris, Hachette. Sve se knjige s popisa i časopisi mogu naći u knjižnicama (pojedinih odsjeka) Filozofskog fakulteta u Zagrebu, I. Lučića 3 **Popis literature za francuski jezik** Tagliante, C. 1993. *L'Evaluation,* Paris, CLE International. *Cadre européen commun de réference pour les langues: apprendre,* *enseigner, évaluer*. 2001. Conseil de l'Europe, Paris: Didier. Béard, E. 1991. *L'approche communicative*, Théorie et pratiques, Paris, CLE International. Cyr, P. 1998. *Les stratégies d'apprentissage*, Paris, CLE International. Porcher, I. M. Huart et Mariet, F. 1982. *Adaptation de „Un niveau-seuil" pour des contextes scolaires, Guide d'emploi*, Paris Hatier Coste, D. 1997. *Eduquer pour une Europe des langues et des cultures. Etudes de linguistique appliquée* 98. Zarate G. 1986. *Enseigner une culture étrangère* , Paris, Hachette. Porcher, L. 1986. *La civilisation*, CLE International. Castelloti, V. 1995. *La formation des enseignants de langue*, Paris, CLE International Lancien, T. 1998. *Le Multimédia*, Paris, CLE International Otman, G. 1988. *Aujourd'hui l'E.A.O. demain l'E.A.O*., Paris, Didier. Tagliante, C. 1996. *La classe de langue*, Paris, CLE International. Skljarov, M. (1993),*Teorija i praksa u nastavi stranih jezika*, Zagreb, Školske novine. 1988.Skljarov, M., *Jezik i govor u nastavi stranih jezika*, Školska knjiga Zagreb 1987.
Literatura za polaznike:	Prema *Katalogu obveznih udžbenika i pripadajućih dopunskih nastavnih sredstava* Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa.

4. RAZRED

Naziv predmeta u 4. godini učenja	**Francuski jezik**
Kroz ovaj predmet u 4. godini učenja polaznik će steći sljedeće ishode učenja:	**SLUŠANJE** Polaznici će: - globalno, selektivno, a ovisno o sadržaju i vrsti teksta, i detaljno razumjeti različite nešto složenije tekstove na standardnom jeziku o poznatim općim i stručnim temama s kojima se redovito susreću u školi ili na praksi, u obitelji, slobodnom vremenu i sl., uključivši i kratke priče - verbalnim i neverbalnim reakcijama pokazati razumijevanje nešto složenijih slušnih poticaja - kritički procijeniti sadržaj teksta i namjere - shvatiti značenje nepoznatih riječi iz konteksta i razumjeti sadržaj ako je tema o kojoj se govori poznata - pratiti glavni tijek dužega dijaloga pod uvjetom da se govori razgovijetno i na standardnom jeziku - razumjeti sadržaj većine emitiranoga ili snimljenoga materijala za slušanje o poznatim stvarima ako se govori relativno polagano i artikulirano - razumjeti bit/smisao jasnoga standardnoga govora o poznatim stvarima koje se redovito ponavljaju - pratiti predavanja ili izlaganja u okviru svoje struke ako je tema poznata, a prezentacija jednostavna i jasno organizirana - razumjeti jednostavne tehničke informacije, npr. upute za rad nekoga uređaja - razumjeti glavne poruke radijskih i televizijskih programa o tekućim događajima ili temama od osobnoga i profesionalnoga interesa ako se relativno polagano i jasno - razumjeti osnovne obrasce uljudnoga ophođenja na stranomu jeziku i uočiti bitne sociokulturne različitosti **ČITANJE** Polaznici će: - i nadalje razvijati pozitivan odnos prema čitanju na francuskom jeziku, te interes i motivaciju za usvajanje jezika struke - prepoznati jezični registar i ton - razumjeti strukturu i način organizacije teksta - selektivno čitati - «preletjeti» tj. površno pročitati duži tekst i u njemu pronaći željenu informaciju, ili pak skupljati informacije iz različitih dijelova teksta ili iz različitih tekstova kako bi odgovorili na određeni zadatak - razvrstati, vrjednovati i usporediti pronađene informacije - prepoznati glavnu nit te izvući zaključke iz jasno napisanoga teksta u kojem se polemizira o određenim temama - rabiti dvojezične i jednojezične rječnike te se služiti različitim izvorima pisanih tekstova, uključujući i elektroničke medije i obrazovne programe - globalno, selektivno i detaljno razumjeti različite nešto složenije izvorne tekstove i tekstove s tematikom iz vlastitoga područja interesa i struke - povezati tekst na osnovi vlastitog iskustva i prethodnog znanja s budućim

	zanimanjem - pročitati jedan dulji ili nekoliko kraćih tekstova da bi pronašli specifične obavijesti koje će im pomoći izvršiti neki zadatak - prepoznati važne detalje u lakšem novinskom članku o poznatim temama - prepoznati glavne zaključke u jasno napisanim polemičkim tekstovima - razumjeti jasno napisane upute za neki uređaj - čitati i razumjeti tekstove širokoga raspona rječnika i jednostavnih jezičnih struktura, ali tek s pojedinim idiomatskim i kolokvijalnim izrazima u jasno organiziranom tekstu **PISANJE** Polaznici će: - primjenjivati veći broj kognitivnih, metakognitivnih i društveno-afektivnih strategija pri planiranju i ostvarivanju pisanih tekstova - rabiti dvojezične i jednojezične rječnike te se služiti različitim izvorima, uključujući i elektroničke medije i obrazovne programe - zapisati poruke koje sadržavaju upite, probleme - napisati jednostavne, koherentne tekstove o poznatim i aktualnim temama općega interesa te o temama kakva jednostavnijega stručnoga sadržaja služeći se pritom nešto složenijim jezičnim strukturama - pisati tekstove o nizu poznatih tema iz vlastitoga područja interesa, i to na različitim stupnjevima samostalnosti (dopuniti, pisati prema slušnomu, pisanomu ili slikovnomu predlošku, ispričati priču, pisati kratke jednostavne sastavke) - pisati o svojim iskustvima u obliku jednostavnoga, čitkoga teksta npr. osobnoga pisma, opisujući svoju osjećaje i reakcije - opisati istinite i izmišljene sadašnje, prošle i buduće događaje s osnovnim detaljima (putovanja, nesreće, snove, nade, ambicije) - opisati sadržaj knjige ili filma i svoje reakcije na njih - s priličnom sigurnošću sažeti skup činjeničnih informacija o svakodnevnim ili nesvakodnevnim aktivnostima iz vlastitoga područja interesa, napisati izvještaj i iznijeti svoje mišljenje - pisati vrlo kratke izvještaje, standardnoga konvencionalnoga oblika, ukratko navesti razloge i objašnjenja za mišljenje, planove i radnje - napisati osnovne natuknice o razgovoru, tekstu ili vizualnom materijalu i od natuknica sastaviti cjeloviti tekst - napisati kraći životopis - napisati sažetak dužega teksta koji sadrži puno informacija i činjenica - moći se prijaviti u pisanom obliku na neki natječaj, ili se javiti na oglas za praksu - uočiti i izdvojiti važne informacije u nekom dokumentu (rezultati ankete, program putovanja, skup reklama) i na osnovi tih informacija napisati tekst, primjerice opisati rezultate neke ankete i sl. **GOVORENJE** Polaznici će: - steći pozitivan odnos prema govorenju na francuskom jeziku i samopouzdanje u govorenju - pravilno artikulirati glasove, izgovarati i naglašavati riječi i fraze te poštivati ritam i intonaciju nešto složenijih izričaja

	U govornoj produkciji polaznici će: - jednostavno povezivati rečenice kako bi opisali doživljaje i događaje, - ukratko obrazložiti i objasniti svoja stajališta, planove i postupke - ispričati priču, događaje, stvarne ili izmišljene ili prepričati sadržaj knjige ili filma te opisati svoje reakcije - prihvatljivom tečnošću i bez većih prekida prepričati jednostavnu priču ili jednostavno opisati određenu temu iz područja vlastitoga interesa i struke - govoriti o različitim poznatim temama iz područja vlastitoga interesa i struke - detaljno opisati svoja iskustva navodeći osjećaje i reakcije - iznijeti najvažnije pojedinosti nekoga nepredviđenoga događaja, primjerice, nesreće - dovoljno razumljivo iznijeti neki argument tako da ih sugovornici mogu pratiti uglavnom bez poteškoća - održati prethodno pripremljenu, prezentaciju o poznatoj temi iz svoje struke, objašnjavajući glavne misli s prihvatljivom točnošću - odgovoriti na pitanja vezana uz prezentaciju uz uvjet da je pitanje jasno izrečeno **U govornoj interakciji polaznici će:** - se bez pripreme uključiti u razgovor o njima poznatim temama, koje su od osobnoga interesa ili se odnose na svakodnevni život, primjerice, na obitelj, hobi, posao, putovanja i tekuće događaje - izraziti osobno mišljenje, razmijeniti, provjeriti i potvrditi informacije, snaći se i u neuobičajenim situacijama te objasniti uzrok problema - izraziti svoje mišljenje o apstraktnijim, kulturološkim sadržajima poput filmova, knjiga, glazbe i sl. - pratiti jasno artikulirani govor upućen njima osobno u svakodnevnoj konverzaciji, premda ponekad moraju tražiti da im se ponove određene riječi i izrazi - održavati konverzaciju ili raspravu, iako je ponekad je teže razumjeti što zapravo žele reći - izraziti i primjereno odgovoriti na osjećaje poput čuđenja, sreće, tuge, zanimanja i ravnodušnosti - kratko komentirati tuđa stajališta - objasniti uzrok problema te raspraviti što treba poduzeti, usporediti i suprotstaviti različita moguća rješenja - objasniti kako nešto treba uraditi dajući detaljne upute - sažeti i iznijeti svoje mišljenje o nekoj priči, članku, predavanju, raspravi, intervjuu ili dokumentarnoj emisiji te na zahtjev i detaljnije dopuniti svoje izlaganje **MEĐUKULTURALNO DJELOVANJE** Polaznici će: - razumjeti neke izraze narodne mudrosti, tj. neke poslovice, ustaljene izraze, (Kakav otac takav sin.) vjerovanja o vremenu (Poslije kiše dolazi sunce...) razlike u registru, tj. jezične varijante rabljene u različitim kontekstima (službeni, formalni, neutralni, neformalni, familijarni i intimni) - uz pomoć nastavnika i samostalno uočavati sličnosti i razlike između vlastite kulture i drugih kultura, u aspektima svakodnevnoga života ili struke, te ih povezivati s novim situacijama i kontekstima učeći se kritičkom razmišljanju

Razrada	
Nastavne cjeline	*Razrada – Nastavne teme*
Posao i obrazovanje	Zanimanja. Oglasi Životopis i Europass Molba i razgovor za posao Moja budućnost
Kultura i civilizacija	Fenomen globalizacije / Svijet kao globalno selo Pitanje kulturnog identiteta i suvereniteta
Svijet rada	Moje zanimanje u suvremenom društvu Suvremeni trendovi u mome zanimanju Moje zanimanje kao dio zdravstvene djelatnosti Na radnom mjestu
Znanost, umjetnost i popularna kultura	Svijet znanosti i umjetnosti, izložbe, muzeji, koncerti, film, festivali Slavni ljudi (povijesne i suvremene ličnosti, znanstvenici, pisci, pjesnici, umjetnici, pjevači, glumci...) i događaji
Solidarnost	Osjetljivost za druge, za obitelj, za slabe, siromašne i bolesne Međugeneracijska skrb, skrb za svoju okolinu i za cjelokupno životno okružje
Potrošačko društvo	Reklame i utjecaj na mlade Konzumerizam
Napomene:	U Dodatku su naznačene gramatičke/jezične strukture kojima bi polaznicima trebali ovladati na kraju obrazovnih ciklusa, završetkom 2. i 4. razreda srednjoškolskoga obrazovanja. Postignuća u prvomu stranom jeziku orijentiraju se prema prijelaznom stupnju (B1) *Zajedničkog europskog referentnog okvira za jezike*. S obzirom da se francuski jezik vrlo malo čuje i govori u svakodnevnom okruženju, vjerojatno će polaznici koji ga uče u nekim jezičnim vještinama (posebice u produktivnim) teško dostići propisanu razinu.
Ostalo	
Metode i oblici rada:	Metoda razgovora, usmenoga izlaganja (pripovijedanje i objašnjavanje), čitanja i rada na tekstu, metoda pisanja i pisanih radova, metoda demonstracije Frontalni rad, individualni rad, rad u paru, rad u skupini i drugi oblici rada
Oblici učenja:	Individualno, suradničko i istraživačko učenje
Elementi i oblici praćenja i vrjednovanja polaznika	**Elementi:** usvojenost svih četiriju jezičnih vještina: govorna produkcija i interakcija, pisano izražavanje (kreativnost i originalnost u pisanom izražavanju), čitanje i slušanje s razumijevanjem te uporaba jezika (gramatička točnost i bogatstvo leksika) **Oblici:** Formativno i sumativno vrjednovanje, samovrjednovanje Usmena i pisana provjera znanja Načini, postupci i elementi vrjednovanja odgojnoobrazovnih postignuća

	polaznika usklađuju se s odredbama važećega *Pravilnika o načinima, postupcima i elementima vrednovanja učenika u srednjoj školi* (Narodne novine, 112/10).
Literatura	
Literatura za nastavnike:	*Zajednički europski referentni okvir za jezike: učenje, poučavanje, vrednovanje*, Školska knjiga, Zagreb, 2005. *Europski centar za moderne jezike, Graz, www.ecml.at* *Council of Europe, www.coe.int* *Europska jezična mapa,* Školska knjiga, Zagreb, 2006. **Časopis**: Strani jezici, Internet, *Le français dans le monde*, Paris, Hachette. Sve se knjige s popisa i časopisi mogu naći u knjižnicama (pojedinih odsjeka) Filozofskog fakulteta u Zagrebu, I. Lučića 3 **Popis literature za francuski jezik** Tagliante, C. 1993. *L'Evaluation,* Paris, CLE International. *Cadre européen commun de réference pour les langues: apprendre,* *enseigner, évaluer.* 2001. Conseil de l'Europe, Paris: Didier. Béard, E. 1991. *L'approche communicative, Théorie et pratiques,* Paris, CLE International. Cyr, P. 1998. *Les stratégies d'apprentissage,* Paris, CLE International. Dabène, L., Cicurel, F., Lauga-Hamid, Forester. 1990. *Variations et rituels en classe de langue, Paris, Crédif-Hatier.* De Carlo, M. 1998. *L'Interculturel*, Paris, CLE International. Lederer, M. 1994. *La traduction aujourd'hui,* Paris, Crédif-Hatier Porcher, I. M. Huart et Mariet, F. 1982. *Adaptation de „Un niveau-seuil" pour des contextes scolaires, Guide d'emploi*, Paris Hatier Peytard, J. 1988. *Littérature en classe de langue,* Paris, Hatier-Crédif. Coste, D. 1997. *Eduquer pour une Europe des langues et des cultures. Etudes de linguistique appliquée 98.* Zarate G. 1986. *Enseigner une culture étrangère ,* Paris, Hachette. Porcher, L. 1986. *La civilisation*, CLE International. Glovacki, Z., *O tekstu.* Školska knjiga, Zagreb, 1990. Sironić-Bonefačić Nives*, Strani jezici u dodiru s materinskim jezikom,* FF. Zbornik HDPL, Zagreb.
Literatura za polaznike:	Prema *Katalogu obveznih udžbenika i pripadajućih dopunskih nastavnih sredstava* Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa.

DODATAK 1. Gramatičke strukture

Gramatička se znanja usvajaju analitički, tj. eksplicitno uz uporabu gramatičkih naziva i usustavljanje gradiva iz prethodnih razreda. Ispitivanje gramatičkih pravila i paradigmi izvan konteksta situacije nije dozvoljeno. Preporuča se usvajati gramatičke strukture u situacijama svakodnevnoga života ili na tekstovima s aktualnim temama.

Na završetku 2. razreda polaznici bi trebali vladati sljedećim jezičnim strukturama na razini A2+:

MORFOLOGIJA

Glagoli

- prezent (jesni, niječni oblik ne...pas) pravilnih gl. 1. i 2. grupe/povratnih glagola,
- prezent nepravilnih gl. *être, avoir, aller, faire, prendre*, *pouvoir, vouloir*, *mettre*, *venir, partir, sortir, écrire, lire, dire, attendre, connaître, voir, découvrir, offrir, falloir, boire, dormir, savoir*
- osobitosti glagola 1. grupe (tipa *acheter*, *manger*)
- imperativ
- *futur proche*
- futur simple pravilnih glagola i gore navedenih nepravilnih glagola
- kondicional sadašnji
- passé composé s gl. *avoir* i *être*
- imparfait (tvorba i uporaba)
- passé récent (tvorba i uporaba)
- *gérondif*
- *voix passive*

Imenice

- slaganje pridjeva s imenicom
- tvorba ženskog roda imenica (cas particuliers)
- ženski rod imenica koje označavaju zanimanje (boulanger, ère)
- imenice s različitim oblicima za muški i ženski rod
- množina imenica, pravila u pisanju
- nepravilna množina imenica
- imenice kod kojih se u množini mijenja samo član

Član

- član određeni/neodređeni jednina/množina + imenica
- partitivni član i partitivno *«de»*
- article contracté
- uporaba određenog/neodređenog člana
- izostavljanje člana
- uporaba člana u ustaljenim izrazima

Zamjenice

- nenaglašene osobne zamjenice uz glagol
- neodređena zamjenica *«on»*
- naglašene osobne zamjenice
- osobne zamjenice *COD* i *COI (le, la, les, lui, leur)*
- odnosne/upitne zamjenice *qui, que, dont, où*
- priložna zamjenica *«en»* i *«y»*

Pridjevi

- opisni pridjevi
- posvojni pridjevi
- upitni pridjev quel/le – Quel temps fait-il?

- pravilno stupnjevanje pridjeva (samo s *«plus»)*
- pokazni pridjevi
- pridjevi s dvama oblicima u muškom rodu (nouveau, beau, vieux)
- nepravilno stupnjevanje pridjeva *(bon)*
- tvorba ženskog roda opisnih pridjeva *(*kao *sportif/sportive)*

Brojevi

- glavni brojevi od 1 - 100 (na pismenoj razini)
- redni brojevi (na usmenoj razini)
- izuzetci u izgovoru nekih brojeva uz imenicu *(hui(t) filles/si(x) livres)*
- redni brojevi (upotreba kratica u pisanju)

Prijedlozi

- uporaba prijedloga npr. (*dans, sur, sous, devant, derrière*, *au milieu de…)*
- uporaba prijedloga uz geografske pojmove (zemlje, regije, gradovi) – en + zemlja/regija, à + grad
- uporaba prijedloga u ustaljenim izrazima

Prilozi

- prilozi vremena i mjestai načina npr. (*aujourd'hui*, *demain, maintenant, ici, là, à gauche, à droite,* correctement…)
- prilozi na –ment (pravilna tvorba) i prilog *bien, mal*
- stupnjevanje priloga (pravilno) i stupnjevanje priloga *bien*

Negacija

- non
- ne...pas
- pojačana negacija (*plus*, *jamais*, *rien*, *personne*)
-

Upitne riječi

- *est-ce que*, *qui, comment, qu'est-ce que, où, quand, pourquoi, pour qui, avec qui*, *de qui/quoi*, *combien de*

SINTAKSA

Rečenice

- jednostavne i proširene rečenice
- upitne rečenice s: *qui, comment, qu'est-ce que, où, quand…*
- neupravni govor (izjavne rečenice – uvodna rečenica u prezentu)
- 1. tip pogodbenih rečenica

Na završetku 4. razreda polaznici bi trebali vladati sljedećim jezičnim strukturama na razini B1:

MORFOLOGIJA

- pluskvamperfekt
- il faut + konjunktiv prezenta najčešćih tematskih glagola

- konjunktiv uz glagole htijenja, naredbe, osjećaja i iza veznika afin que, pour que
- slaganje vremena
- slaganje participa perfekta s objektom uz glagol avoir
- osobne zamjenice COD i COI (me, te, nous, vous)
- posvojne zamjenice
- pokazne zamjenice
- nepravilno stupnjevanje pridjeva mauvais,-e
- prilozi na –ment (specifičnosti)

SINTAKSA

Rečenice

- jednostavne i proširene rečenice
- upitne rečenice s: *qui, comment, qu'est-ce que, où, quand…*
- neupravni govor (izjavne rečenice – uvodna rečenica u prezentu)
- 1. i 2. tip pogodbenih rečenica
- neupravni govor (direktna pitanja i zapovjedni način, uvodna rečenica u prezentu)
- odnosne rečenice
- izricanje namjere (*pour/afin de* + infinitiv)
- izricanje potrebe/zabrane/upozorenja (*il faut/faudrait, il est nécessaire/interdit/dangereux de* + infinitiv)

Naziv nastavnog predmeta: ŠPANJOLSKI JEZIK

Cilj predmeta:	Osnovni cilj suvremene nastave španjolskog jezika je usmena i pisana komunikacijska kompetencija prožeta elementima sociokulturne, interkulturalne i čitalačke kompetencije. Polaznika treba osposobiti za usmenu i pisanu komunikaciju na španjolskom jeziku u različitim situacijama svakodnevnoga života i struke te za samostalno učenje jezika i primjenu izvora znanja na španjolskom jeziku radi dalje izobrazbe i usavršavanja, tj. za cjeloživotno učenje i obrazovanje. Kroz učenje španjolskog jezika polaznici će razviti jezična i nejezična znanja, vještine, sposobnosti, strategije i vrijednosti koje će im omogućiti da aktivno, kritički i uspješno odgovore na potrebe suvremenoga društva i tržišta rada. Upoznavanjem polaznika s elementima kulture i civilizacije zemalja jezika cilja u korelaciji s onom vlastite zemlje razvija se svijest o višejezičnosti, međukulturalnim sličnostima i razlikama, tolerancija i empatija prema drugom i drugačijem, ali i bolje razumijevanje, zanimanje, poštovanje i skrb za vlastiti jezik i kulturu. Polaznici će: - steći potrebne razine svih jezičnih vještina (slušanja i čitanja s razumijevanjem, govorenja i pisanja) ključnih za učenje, rad i život - naučiti izraziti vlastite misli, osjećaje, ideje, stavove i prikladno jezično reagirati u međudjelovanju sa sugovornicima u različitim situacijama svakodnevnoga života i struke - analizirati različite konkretne činjenice i teorijska znanja iz svakodnevnoga života i okruženja - razviti spoznajne vještine jednostavnoga apstraktnoga logičkoga razmišljanja u promjenjivim uvjetima, razumjeti kako jezici djeluju i ovladati potrebnim jezikoslovnim pojmovima, tekstnim vrstama i stilovima - učenjem španjolskog jezika ostvariti niz složenih komunikacijskih situacija i suradnji u skupini u promjenjivim uvjetima te osvijestiti povezanost unutar jezično-komunikacijskoga područja i ostalih odgojno-obrazovnih područja stječući temelje za cjeloživotno učenje - usvojiti humanističke vrijednosti, prihvatiti potrebu tolerantnoga i empatičnoga ophođenja u kontaktima s osobama iz drugih kultura i osvijestiti utjecaj vlastite kulture na doživljavanje vlastite i stranih kultura - steći samopoštovanje i samostalnost za izvršenje složenih zadataka na španjolskom jeziku i prilagođavanje vlastitoga ponašanja unutar zadanih smjernica u promjenjivim uvjetima - razviti sposobnost samoprocjene i samovrednovanja osobnih postignuća u učenju španjolskog jezika te objektivne prosudbe tuđih postignuća
Opis predmeta:	Španjolski jezik je općeobrazovni predmet koji se uči kroz sve četiri godine školovanja i to dva sata tjedno što ukupno u četiri godine iznosi 274 sata nastave. Nastavom španjolskog jezika se uz korištenje kombiniranih metoda i oblika rada usvajaju obrasci usmene i pisane komunikacije na tom jeziku. Pri određivanju razina jezične kompetencije koje bi polaznici trebali postići na kraju pojedinih odgojno-obrazovnih razdoblja, tj. ciklusa srednjoškolskoga obrazovanja uzete su u obzir smjernice *Zajedničkog europskog referentnog okvira za jezike: učenje, poučavanje, vrednovanje, Europskog jezičnog portfolia* i *Nacionalnog okvirnog*

	kurikuluma za predškolski odgoj i obrazovanje te opće obvezno i srednjoškolsko obrazovanje te činjenica da je riječ o **nastavku učenja prvoga stranoga jezika u kontinuitetu od 1. razreda osnovne škole**. Po završetku 2. razreda strukovne škole za zanimanje *Dentalni asistent,* polaznici bi u osnovnim područjima jezičnih djelatnosti u španjolskom jeziku mogli ostvariti razinu A2+. Po završetku četverogodišnjega obrazovanja očekuje se da će polaznici doseći razinu B1, prije svega u području receptivnih jezičnih vještina. Premda bi polaznici sukladno *Nastavnom planu i programu za osnovnu školu* i *Nacionalnom okvirnom kurikulumu za predškolski odgoj i obrazovanje te opće obvezno i srednjoškolsko obrazovanje* nakon osam godina učenja prvog stranog jezika već trebali dosegnuti razinu A2, ista je razina jezične kompetencije polaznika predviđena i na završetku 1. razreda strukovne škole budući da je u tom razredu realno očekivati heterogenost učeničkih znanja iz osnovne škole koja će trebati poravnati/usložniti uz (manja) proširenja gradiva vezanim za novi kontekst i struku. NAPOMENA: Nastavnik odlučuje o udjelu i postotku nastavnih sadržaja iz područja struke. Postotak može varirati od 20% do 40%, ovisno o razini i godini učenja, uvažavajući činjenicu da se u završnim razredima povećava udio stručnih predmeta/modula i/ili sadržaja u nastavnom planu za zanimanje *Dentalni asistent*.

Nastavni predmet po godinama i ishodima učenja

Naziv predmeta u 1. godini učenja	**Španjolski jezik**
Kroz ovaj predmet u 1. godini učenja polaznik će steći sljedeće ishode učenja:	**SLUŠANJE** Polaznici će: - razumjeti fraze i izraze koji se odnose na područja od neposrednoga interesa (npr. osnovni podatci o njima, njihovoj obitelji, neposrednoj okolini, školi i sl.) ako se govori polako i jasno - prepoznati temu razgovora koji se vodi u njihovoj nazočnosti ako se govori polako i jasno - razumjeti upute za rad na satu koje daje nastavnik na španjolskom jeziku, razumjeti pitanja koja se odnose na osobno iskustvo, svakodnevne potvrdne i niječne zapovijedi u okviru jednostavnih dijaloga koji se odnose na neposredne situacije - globalno, selektivno, a ovisno o sadržaju i vrsti teksta i detaljno razumjeti različite kratke, jasne i jednostavne poruke, obavijesti, razgovore, izvješća na standardnom jeziku o poznatim temama - razumjeti i razlučiti bitne informacije iz kratkih, snimljenih tekstova koji se bave predvidivim svakodnevnim temama ako su izneseni polako i razgovijetno - verbalnim i neverbalnim reakcijama pokazati radoznalost i pozitivan odnos prema slušanju raznovrsnih tekstova **ČITANJE** Polaznici će: - razlikovati pisanje od izgovaranja izričaja, vladati pravilima fonetske transkripcije na španjolskom jeziku te rečeničnom intonacijom pri glasnom

	čitanju - razumjeti kratke, jednostavne tekstove koji sadržavaju najučestaliji vokabular - razumjeti kratke, jednostavne tekstove o poznatim temama i tekstove konkretnoga sadržaja u kojima se rabi uobičajeni svakodnevni vokabular - prepoznati i odrediti podrijetlo, vrstu i funkciju pisanoga dokumenta - razumjeti i izdvojiti glavnu temu teksta - pronaći specifične informacije u jednostavnim informativnim i narativnim tekstovima i dijalozima vezanim uz njima bliske i zanimljive teme i sadržaje (poruke, kratki članci iz novina i prospekti) ili skupljati informacije iz različitih dijelova teksta kako bi odgovorili na određeni zadatak - globalno, selektivno i detaljno razumjeti različite nešto složenije tekstove na standardnom jeziku kao i jednostavnije primjerene izvorne tekstove s tematikom iz vlastitoga područja interesa i struke - povezati tekst s vlastitim iskustvom i znanjem o svijetu te s budućim zanimanjem - kritički procijeniti sadržaj teksta i namjere autora, interpretirati dobivene informacije i na temelju njih samostalno zaključivati **PISANJE** Polaznici će: - napisati osnovne natuknice o razgovoru, tekstu ili vizualnom materijalu i od natuknica sastaviti cjeloviti tekst - napisati bilješke i sažetak nakon slušanja ili čitanja teksta - napisati niz jednostavnih izraza i rečenica povezanih jednostavnim veznicima i veznim riječima o temama i pojavnostima iz svakodnevnoga života vezanim uz njihove osobne potrebe i interese te o temama kakva jednostavnijega stručnoga sadržaja služeći se pritom nešto složenijim jezičnim strukturama i to na različitim stupnjevima samostalnosti (dopuniti, pisati prema slušnom, pisanom ili slikovnom predlošku, pisati slobodno) - napisati vrlo kratak i jednostavan opis određenih događaja, prošlih aktivnosti i osobnih iskustava - rabiti uski izbor osnovnoga vokabulara za snalaženje u svakodnevnim situacijama - napisati kratku i jednostavnu poruku osobne naravi kojom će zahvaliti, ispričati se, čestitati, pozvati na neki događaj, odbiti/prihvatiti prijedlog ili poziv, dogovoriti sastanak ili neku drugu aktivnost i sl. - napisati jednostavno osobno pismo, razglednicu, e-mail kojima će zatražiti ili dati neku informaciju, prepričati neki događaj i sl. **GOVORENJE** Polaznici će: - uočiti posebnosti izgovora i intonacije španjolskog jezika, pravilno artikulirati glasove, izgovarati i naglašavati riječi i fraze te poštivati ritam i intonaciju jednostavnih i nešto složenijih izričaja - verbalno reagirati na različite jednostavne i nešto složenije slušne, pisane i slikovne poticaje vezane uz svakodnevni život i neposredno okružje služeći se pritom prikladnim jednostavnim jezičnim strukturama - samostalno, ili uz pomoć, sudjelovati u različitim oblicima govorne produkcije i interakcije služeći se pritom jednostavnim i nešto složenijim

	jezikom (odgovarati i postavljati pitanja, opisivati likove i situacije, izvijestiti o nekim događajima, ukratko prepričati pročitani tekst, voditi kraće dijaloge prema zadanome modelu, izraziti svoje mišljenje o nekoj poznatoj temi i sl.) - sudjelovati u jednostavnom neformalnom razgovoru i obavljati jednostavne transakcije - sudjelovati u kratkim dijalozima u društvu, premda obično neće razumjeti dovoljno da bi sami mogli održavati razgovor - steći pozitivan odnos prema govorenju na španjolskom jeziku i samopouzdanje u govorenju **MEĐUKULTURALNO DJELOVANJE** Polaznici će: - kroz sve jezične djelatnosti usvajati bitna sociokulturna orijentacijska znanja o zemljama španjolskog govornog područja, prihvaćati potrebu tolerantnoga ophođenja s osobama iz drugih kultura, uočiti postojanje stereotipa i predrasuda te prihvaćati potrebu da ih se razgradi - uz pomoć nastavnika i samostalno uočavati sličnosti i razlike između vlastite kulture i drugih kultura, s naglaskom na kulturi zemalja i naroda čiji jezik uče, u aspektima svakodnevnoga života ili struke, te ih povezivati s novim situacijama i kontekstima učeći se kritičkom razmišljanju
Razrada	
Nastavne cjeline	*Razrada – Nastavne teme*
Ja i svijet oko mene - Moja jezična putovnica	**PREDSTAVLJANJE SEBE I DRUGIH** Predstavljanje sebe i drugoga (osobni podatci, karakterne osobine...) Ukusi, sklonosti, raspoloženja **OBITELJ I DOM** Članovi uže i šire obitelji Odnosi: roditelji – djeca, braća – sestre, mladi – mladi, mladi – odrasli, muškarac – žena/jednakost spolova Stanovanje, život u gradu, na selu, u manjem mjestu **MOJ JEZIČNI PORTFOLIO**
Slobodno vrijeme	**ORGANIZACIJA SLOBODNOGA VREMENA** Izvannastavne/izvanškolske aktivnosti Hobiji Izleti. Zabava i izlasci Igre. Šport Kućni ljubimci Putovanja
Zdrav način	**ZDRAVLJE**

življenja	Dijelovi tijela Osobna higijena i njega tijela Bolesti i nezgode**.** Briga za zdravlje **PREHRANA** Hrana i piće/Obroci Zdrave/Alternativne prehrambene navike Posuđe, pribor za jelo Restorani, jelovnik Recepti
Priroda	Biljni i životinjski svijet Klima, klimatske promjene Svijet u kojem živimo – čuvanje okoliša/onečišćenje okoliša
Svakodnevica i stilovi života	**SVAKODNEVNI ŽIVOT I OBIČAJI** **ODIJEVANJE I MODA** Moda/ Modni trendovi **KUPOVANJE** Novac Vrste trgovina Kupovanje u različitim trgovinama
Zemljopisno-znanstvene teme	Zemlje španjolskog govornog područja Usporedba života u Hrvatskoj i zemljama španjolskog govornog područja
Vrijeme	Dijelovi dana**.** Koliko je sati? Kalendar: godišnja doba, mjeseci, dani u tjednu. Vremenska prognoza Blagdani, praznici, svetkovine prema kalendaru, obilježavanje važnih datuma
Napomene:	U Dodatku su naznačene gramatičke/jezične strukture kojima bi polaznici trebali ovladati na kraju obrazovnih ciklusa, završetkom 2. i 4. razreda srednjoškolskoga obrazovanja. Postignuća u prvom stranom jeziku orijentiraju se prema temeljnom stupnju (A2) *Zajedničkog europskog referentnog okvira za jezike*. Pritom se može očekivati da će polaznici, ukoliko su dotičnom jeziku više izloženi u svakodnevnom okruženju, navedena postignuća vjerojatno nadmašiti.
Ostalo	
Metode i oblici rada:	Metoda razgovora, usmenoga izlaganja (pripovijedanje i objašnjavanje), čitanja i rada na tekstu, metoda pisanja i pisanih radova, metoda demonstracije

	Frontalni rad, individualni rad, rad u paru, skupinski rad, alternativni oblici rada
Oblici učenja:	Individualno, suradničko i istraživačko učenje
Elementi i oblici praćenja i vrjednovanja polaznika	**Elementi:** usvojenost svih četiriju jezičnih vještina: govorna produkcija i interakcija, pisano izražavanje (kreativnost i originalnost u pisanom izražavanju), čitanje i slušanje s razumijevanjem te uporaba jezika (gramatička točnost i bogatstvo leksika) **Oblici:** Formativno i sumativno vrjednovanje, samovrednovanje Usmena i pisana provjera znanja Načini, postupci i elementi vrjednovanja odgojnoobrazovnih postignuća polaznika usklađuju se s odredbama važećega *Pravilnika o načinima, postupcima i elementima vrednovanja učenika u srednjoj školi* (Narodne novine, 112/10).
Literatura	
Literatura za nastavnike:	*Zajednički europski referentni okvir za jezike: učenje, poučavanje, vrednovanje*, Zagreb: Školska knjiga, 2005. *www.coe.int* *Europska jezična mapa,* Zagreb: Školska knjiga, 2005. Stručni članci, časopisi Priručnici za profesore i dodatna didaktička literatura (npr.*Didascalia.es*, *DELE*)
Literatura za polaznike:	Prema *Katalogu obveznih udžbenika i pripadajućih dopunskih nastavnih sredstava* Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa.

2. RAZRED

Naziv predmeta u 2. godini učenja	**Španjolski jezik**
Kroz ovaj predmet u 2. godini učenja polaznik će steći sljedeće ishode učenja:	**SLUŠANJE** Polaznici će: - razumjeti fraze i izraze koji se odnose na područja od neposrednoga interesa ako se govori standardnim jezikom - prepoznati temu razgovora koji se vodi u njihovoj nazočnosti ako se govori polako i jasno - razumjeti upute za rad na satu koje daje nastavnik na španjolskom jeziku, razumjeti pitanja koja se odnose na osobno iskustvo, svakodnevne potvrdne i niječne zapovijedi u okviru jednostavnih dijaloga koji se odnose na neposredne situacije - globalno, selektivno, a ovisno o sadržaju i vrsti teksta i detaljno razumjeti različite jasne i jednostavne poruke, obavijesti, razgovore, izvješća na standardnom jeziku o poznatim temama - razumjeti i razlučiti bitne informacije iz snimljenih tekstova umjerene dužine koji se bave predvidivim svakodnevnim temama ako su izneseni

	polako i razgovijetno - verbalnim i neverbalnim reakcijama pokazati radoznalost i pozitivan odnos prema slušanju raznovrsnih tekstova **ČITANJE** Polaznici će: - razlikovati pisanje od izgovaranja izričaja, vladati pravilima fonetske transkripcije na španjolskom jeziku te rečeničnom intonacijom pri glasnom čitanju - razumjeti kratke, jednostavne tekstove o poznatim temama i tekstove konkretnoga sadržaja u kojima se rabi uobičajeni svakodnevni i osnovni stručni vokabular - prepoznati i odrediti podrijetlo, vrstu i funkciju pisanoga dokumenta - razumjeti i izdvojiti glavnu temu teksta - pronaći specifične informacije u informativnim i narativnim tekstovima i dijalozima vezanim uz njima bliske i zanimljive teme i sadržaje (poruke, kratki članci iz novina i prospekti) ili skupljati informacije iz različitih dijelova teksta kako bi odgovorili na određeni zadatak - globalno, selektivno i detaljno razumjeti različite složenije tekstove na standardnom jeziku kao i jednostavnije primjerene izvorne tekstove s tematikom iz vlastitoga područja interesa i struke - povezati tekst s vlastitim iskustvom i znanjem o svijetu te s budućim zanimanjem - kritički procijeniti sadržaj teksta i namjere autora, interpretirati dobivene informacije i na temelju njih samostalno zaključivati **PISANJE** Polaznici će: - napisati osnovne natuknice o razgovoru, tekstu ili vizualnom materijalu i od natuknica sastaviti cjeloviti tekst - napisati bilješke i sažetak nakon slušanja ili čitanja teksta - napisati niz jednostavnih izraza i rečenica povezanih jednostavnim veznicima i veznim riječima o temama i pojavnostima iz svakodnevnoga života vezanim uz njihove osobne potrebe i interese te o temama kakva jednostavnijega stručnoga sadržaja služeći se pritom nešto složenijim jezičnim strukturama i to na različitim stupnjevima samostalnosti (dopuniti, pisati prema slušnomu, pisanomu ili slikovnomu predlošku, pisati slobodno) - napisati kratak i jednostavan opis određenih događaja, prošlih aktivnosti i osobnih iskustava - rabiti osnovni vokabular potreban za snalaženje u svakodnevnim situacijama - napisati kratku i jednostavnu poruku osobne naravi kojom će zahvaliti, ispričati se, čestitati, pozvati na neki događaj, odbiti/prihvatiti prijedlog ili poziv, dogovoriti sastanak ili neku drugu aktivnost i sl. - napisati jednostavno osobno pismo, razglednicu, e-mail kojima će zatražiti ili dati neku informaciju, prepričati neki događaj i sl.

	GOVORENJE Polaznici će: - uočiti posebnosti izgovora i intonacije španjolskog jezika, pravilno artikulirati glasove, izgovarati i naglašavati riječi i fraze te poštivati ritam i intonaciju jednostavnih i nešto složenijih izričaja - verbalno reagirati na različite jednostavne i nešto složenije slušne, pisane i slikovne poticaje vezane uz svakodnevni život i neposredno okružje služeći se pritom prikladnim poznatim jezičnim strukturama - samostalno, ili uz pomoć, sudjelovati u različitim oblicima govorne produkcije i interakcije služeći se pritom jednostavnim i donekle složenijim jezikom (odgovarati i postavljati pitanja, opisivati likove i situacije, izvijestiti o nekim događajima, ukratko prepričati pročitani tekst, voditi kraće dijaloge prema zadanome modelu, izraziti svoje mišljenje o nekoj poznatoj temi i sl.) - sudjelovati u jednostavnom neformalnom razgovoru i obavljati jednostavne transakcije - razmjenjivati ideje i informacije o bliskim temama u predvidljivim, svakodnevnim situacijama, pod uvjetom da sugovornik pomaže kad «zaškripi» - u strukturiranim situacijama relativnom lakoćom voditi razgovor, ali uz pomoć, dok je sudjelovanje u nekom razgovoru otvorenoga tipa prilično otežano - govoriti o utiscima upotrebljavajući jednostavne izraze, dati duži opis svakodnevnih radnji iz svoga okruženja (ljudi, mjesta, školsko ili iskustvo s posla), opisati prošle aktivnosti i osobna iskustva, svakodnevne obveze, navike i rutine, planove; objasniti što vole, a što ne vole; dati kraće opise događaja i aktivnosti, opisivati stvari koje su im bliske - upotrebljavati jednostavno opisno izražavanje da bi kratko pričali o predmetima i stvarima koje imaju i usporedili ih s drugima - steći pozitivan odnos prema govorenju na španjolskom jeziku i samopouzdanje u govorenju **MEĐUKULTURALNO DJELOVANJE** Polaznici će: - kroz sve jezične djelatnosti usvajati bitna sociokulturna orijentacijska znanja o zemljama španjolskog govornog područja, prihvaćati potrebu tolerantnoga ophođenja s osobama iz drugih kultura, uočiti postojanje stereotipa i predrasuda te prihvaćati potrebu da ih se razgradi - uz pomoć nastavnika i samostalno uočavati sličnosti i razlike između vlastite kulture i drugih kultura, s naglaskom na kulturi zemalja i naroda čiji jezik uče, u aspektima svakodnevnoga života ili struke, te ih povezivati s novim situacijama i kontekstima učeći se kritičkom razmišljanju
Razrada	
Nastavne cjeline	*Razrada – Nastavne teme*
Mediji i suvremena komunikacija	Tiskani i elektronički mediji. Radio, televizija, emisije, program Aktualnosti Komunikacije – telefon, SMS i MMS poruke, e-mail, Internet, društvene mreže,

	internet platforme, pametni telefoni, tableti/dlanovnici, Skype, Face time
Putovanja, praznici, multikulturalnost	**PUTOVANJA** Praznici i kako ih provesti Organizacija putovanja Vozni red Prospekti Vrste prijevoza Mogućnost snalaženja u stranoj zemlji Znamenitosti **MULTIKULTURALNOST – VAŽNOST UČENJA STRANIH JEZIKA** Hrvatske i kulturne manifestacije naroda čiji se jezik uči Slavni ljudi (povijesne i suvremene ličnosti, znanstvenici, pisci, pjesnici, umjetnici, pjevači, glumci...) i događaji Europa jučer i danas Europska Unija, Vijeće Europe Europske institucije za mlade
Šport	Važnost bavljenja športom Istaknuti hrvatski i svjetski športaši Međunarodni športski događaji (Olimpijske igre)
Zdravlje	Briga o zdravlju i tijelu Prevencija bolesti Bolesti i ovisnosti Posjet liječniku
Škola i obrazovanje	**ŠKOLA I OBRAZOVNI SUSTAV** Vrste škola, predmeti, ocjene Školski pribor Život u školi Školske aktivnosti Školski sustav u Hrvatskoj i drugim zemljama
Međuljudski odnosi	Emocije Generacijski jaz Odnosi među spolovima

Kultura i civilizacija	Osnove povijesti, kulture i civilizacije zemalja i naroda čiji se jezik uči
Napomene:	U Dodatku su naznačene gramatičke/jezične strukture kojima bi polaznici trebali ovladati na kraju obrazovnih ciklusa, završetkom 2. i 4. razreda srednjoškolskoga obrazovanja. Postignuća u prvom stranom jeziku orijentiraju se prema jakom temeljnom stupnju (A2+) *Zajedničkog europskog referentnog okvira za jezike*. Pritom se može očekivati da će polaznici, ukoliko su dotičnom jeziku više izloženi u svakodnevnom okruženju, navedena postignuća vjerojatno nadmašiti.
Ostalo	
Metode i oblici rada:	Metoda razgovora, usmenoga izlaganja (pripovijedanje i objašnjavanje), čitanja i rada na tekstu, metoda pisanja i pisanih radova, metoda demonstracije Frontalni rad, individualni rad, rad u paru, skupinski rad, alternativni oblici rada
Oblici učenja:	Individualno, suradničko i istraživačko učenje
Elementi i oblici praćenja i vrjednovanja polaznika	**Elementi:** usvojenost svih četiriju jezičnih vještina: govorna produkcija i interakcija, pisano izražavanje (kreativnost i originalnost u pisanom izražavanju), čitanje i slušanje s razumijevanjem te uporaba jezika (gramatička točnost i bogatstvo leksika) **Oblici:** Formativno i sumativno vrjednovanje, samovrednovanje Usmena i pisana provjera znanja Načini, postupci i elementi vrjednovanja odgojnoobrazovnih postignuća polaznika usklađuju se s odredbama važećega *Pravilnika o načinima, postupcima i elementima vrednovanja učenika u srednjoj školi* (Narodne novine, 112/10).
Literatura	
Literatura za nastavnike:	*Zajednički europski referentni okvir za jezike: učenje, poučavanje, vrednovanje*, Zagreb: Školska knjiga, 2005. *www.coe.int* *Europska jezična mapa,* Zagreb: Školska knjiga, 2005. Stručni članci, časopisi Priručnici za profesore i dodatna didaktička literatura (npr.*Didascalia.es*, *DELE*)
Literatura za polaznike:	Prema *Katalogu obveznih udžbenika i pripadajućih dopunskih nastavnih sredstava* Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa.

3. RAZRED

Naziv predmeta u 3. godini učenja	**Španjolski jezik**
Kroz ovaj predmet u 3. godini učenja polaznik će steći	**SLUŠANJE** Polaznici će:

sljedeće ishode učenja:	- globalno, selektivno, a ovisno o sadržaju i vrsti teksta, i detaljno razumjeti različita jasna standardna izlaganja o poznatim općim i stručnim temama - verbalnim i neverbalnim reakcijama pokazati razumijevanje jednostavnih slušnih poticaja - kritički procijeniti osnovni sadržaj teksta i namjere - nagađati značenje nepoznatih riječi iz konteksta i razumjeti značenje rečenica ako je tema o kojoj se govori poznata i ako se govori polako i standardnim jezikom - razumjeti sadržaj jednostavnoga emitiranoga ili snimljenoga materijala za slušanje o poznatim temama ako je iznesen relativno polako i jasno - razumjeti jednostavne činjenične obavijesti o običnim svakodnevnim temama ili onima vezanim uz posao te prepoznati opću poruku i specifične detalje ako je govor jasan i s općepoznatim naglaskom - razumjeti glavne misli jasnoga standardnoga govora o poznatim stvarima koje se redovito ponavljaju - okvirno pratiti jednostavna kratka predavanja ili izlaganja u okviru svoje struke ako je tema poznata, a govor standardan i jasno artikuliran - razumjeti glavne poruke radijskih i televizijskih programa o tekućim događajima ili temama od osobnoga i profesionalnoga interesa ako je jezik relativno polagan i jasan - pratiti filmove i programe u kojima vizualije i radnja nose najveći dio priče ako je priča jednostavna, a jezik jasan - razumjeti izgovoreni tekst jednostavnoga i uglavnom poznatoga vokabulara (s pojedinim idiomatskim izrazima) i gramatičkih struktura. Značenje nepoznatoga vokabulara i složenijih jezičnih struktura nagađati iz konteksta i korištenjem drugih alternativnih strategija te time više ili manje uspješno popuniti praznine u razumijevanju. **ČITANJE** Polaznici će: - steći pozitivan odnos prema čitanju na španjolskom jeziku, samopouzdanje pri čitanju te interes i motivaciju za usvajanje jezika struke - čitati s pozornošću i održati pozornost tijekom čitanja - razlikovati pisanje od izgovaranja nešto složenijih izričaja - vladati pravopisnim pravilima na španjolskom jeziku te rečeničnom intonacijom pri glasnom čitanju - primijeniti veći broj kognitivnih, metakognitivnih i društveno-afektivnih strategija za planiranje i upravljanje čitanjem - rabiti dvojezične i jednojezične rječnike te se služiti različitim izvorima pisanih tekstova, uključujući i elektroničke medije i obrazovne programe - prepoznati i utvrditi ključne ideje u tekstu pregledno izložene argumentacije te prepoznati tijek argumentacije - globalno, selektivno i detaljno razumjeti različite nešto složenije izvorne i didaktičke tekstove s tematikom iz vlastitoga područja interesa i struke - kritički procijeniti sadržaj teksta i namjere autora te tumačiti dobivene informacije i na temelju njih samostalno zaključivati - uočiti značajke različitih vrsta tekstova - donekle samostalno čitati kratke književne i neknjiževne, izvorne i didaktičke tekstove, uključujući i tekstove stručne tematike - povezati tekst s vlastitim iskustvom i znanjem o svijetu te s budućim zanimanjem

	- razumjeti lakše tekstove o temama koje ih zanimaju - pronaći i razumjeti specifične obavijesti o poznatim temama u jednostavnim pisanim materijalima, kao što su pisma, brošure i kratki novinski članci - pretražiti jedan dulji ili nekoliko kraćih tekstova da bi pronašli specifične obavijesti koje će im pomoći izvršiti neki zadatak - razumjeti opise događaja, osjećaje i želje u osobnim pismima u dovoljnoj mjeri da se mogu dopisivati s prijateljem ili poznanikom - razumjeti jednostavne jasno napisane upute za neki uređaj koji svakodnevno koriste **PISANJE** Polaznici će: - uočiti razlike između govorenih i nešto složenijih pisanih tekstova te razlike u pisanju na španjolskom i materinskomu jeziku - vladati pravopisnim pravilima na španjolskom jeziku - primjenjivati veći broj kognitivnih, metakognitivnih i društveno-afektivnih strategija pri planiranju i ostvarivanju pisanih tekstova - rabiti dvojezične i jednojezične rječnike te se služiti različitim izvorima, uključujući i elektroničke medije i obrazovne programe - zapisati poruke koje sadržavaju upite, probleme - pisati jednostavne, povezane tekstove o poznatim i aktualnim temama iz vlastitoga područja interesa te o temama jednostavnoga stručnoga sadržaja na različitim stupnjevima samostalnosti (dopuniti, pisati prema slušnomu, pisanomu ili slikovnomu predlošku, ispričati priču, pisati kratke jednostavne sastavke) - pisati o svojim iskustvima u obliku jednostavnoga, čitkoga teksta npr. osobnoga pisma, opisujući svoje osjećaje i reakcije - opisati istinite i izmišljene prošle događaje, radnje i iskustva **GOVORENJE** Polaznici će: - steći pozitivan odnos prema govorenju na španjolskom jeziku i samopouzdanje u govorenju - razumjeti posebnosti izgovora i intonacije španjolskog jezika te pravilno artikulirati glasove, izgovarati i naglašavati riječi i fraze te poštivati ritam i intonaciju nešto složenijih izričaja **U govornoj produkciji polaznici će:** - jednostavno opisati događaje, aktivnosti, planove, dogovore, navike i rutine - ukratko obrazložiti i objasniti svoja stajališta - prihvatljivom tečnošću i bez većih prekida ispričati ili prepričati priču, neki događaj, opisati određenu temu iz područja vlastitoga interesa i struke, izlažući je kao jednostavan niz elemenata - jednostavno govoriti o različitim poznatim temama iz područja vlastitoga interesa i struke - ukratko opisati svoja iskustva navodeći osjećaje i reakcije - dovoljno razumljivo iznijeti neki argument tako da ih sugovornici mogu pratiti bez većih teškoća - održati pripremljenu i uvježbanu prezentaciju o poznatoj temi iz

	svakodnevnoga života, kratko obrazložiti svoja mišljenja, planove i aktivnosti i nositi se s ograničenim brojem izravnih pitanja o temi prezentacije **U govornoj interakciji polaznici će:** - s relativnom lakoćom komunicirati u jasno određenim situacijama i sudjelovati u razgovorima uz uvjet da im sugovornik prema potrebi pomogne - postavljati i odgovarati na pitanja, izraziti osobno mišljenje, razmijeniti misli i informacije o poznatim temama u predvidivim, svakodnevnim situacijama - pratiti jasno artikulirani govor upućen njima osobno u svakodnevnoj konverzaciji ako im se rečeno povremeno ponovi ili preformulira - održavati konverzaciju u svakodnevnom kontekstu, no ponekad je možda teže razumjeti što zapravo pokušavaju reći - pratiti najveći dio onoga što se govori u njihovoj nazočnosti o općim temama - iznijeti i odgovoriti na prijedloge, izraziti slaganje ili neslaganje - objasniti kako nešto treba uraditi dajući jednostavne upute - sažeto iznijeti svoje mišljenje o nekoj priči, članku, predavanju, raspravi, intervjuu ili dokumentarnoj emisiji te na zahtjev i eventualnu pomoć sugovornika i dopuniti izlaganje **MEĐUKULTURALNO DJELOVANJE** Polaznici će: - kroz sve jezične djelatnosti usvajati bitna sociokulturna orijentacijska znanja o zemlji/zemljama jezika koji se uči, prihvaćati potrebu tolerantnoga ophođenja s osobama iz drugih kultura, uočiti postojanje stereotipa i predrasuda te prihvaćati potrebu da ih se razgradi - uz pomoć nastavnika i samostalno uočavati sličnosti i razlike između vlastite kulture i drugih kultura, s naglaskom na kulturi zemalja i naroda čiji jezik uče, u aspektima svakodnevnoga života ili struke, te ih povezivati s novim situacijama i kontekstima učeći se kritičkom razmišljanju
Razrada	
Nastavne cjeline	*Razrada – Nastavne teme*
Europsko okruženje	Mladi i europsko okruženje Euro – zajednička europska valuta Gospodarenje vlastitim novcem Novac - mjerilo vrijednosti
Javne službe	Javno zdravstvo Nezgode, nesreće i bolesti Korištenje liječničkim uslugama
Mladi ljudi i njihov svijet	Obitelj i društvene veze Klubovi i udruženja

	Mladi na djelu Problemi mladih Oblici prihvatljivog i neprihvatljivog ponašanja Kultura i supkultura mladih, odijevanje
Društvo i svijet koji nas okružuje	Svijet u kojem živimo – pogled u budućnost Život u suvremenome društvu (ovisnosti, problemi u ponašanju...) Problemi čovječanstva – glad, siromaštvo, nezaposlenost... **Građanski odgoj** Socijalni i društveni odnosi Duhovne i etičke vrijednosti
Mobilnost i migracije	***Mobilnost*** ljudi i znanja Kompetitivnost na međunarodnom tržištu rada Posjeti i razmjene učenika Stručna praksa i rad u inozemstvu
Znanost i tehnologija	Izumi i otkrića Poznati znanstvenici Suvremene tehnologije
Napomene:	U Dodatku su naznačene gramatičke/jezične strukture kojima bi polaznici trebali ovladati na kraju obrazovnih ciklusa, završetkom 2. i 4. razreda srednjoškolskoga obrazovanja. Postignuća u prvom stranom jeziku orijentiraju se prema prijelaznom stupnju između (A2+) i (B1) *Zajedničkog europskog referentnog okvira za jezike*. Pritom se može očekivati da će polaznici, ukoliko su dotičnom jeziku više izloženi u svakodnevnom okruženju, navedena postignuća vjerojatno nadmašiti.
Ostalo	
Metode i oblici rada:	Metoda razgovora, usmenoga izlaganja (pripovijedanje i objašnjavanje), čitanja i rada na tekstu, metoda pisanja i pisanih radova, metoda demonstracije Frontalni rad, individualni rad, rad u paru, skupinski rad, alternativni oblici rada
Oblici učenja:	Individualno, suradničko i istraživačko učenje
Elementi i oblici praćenja i vrjednovanja polaznika	**Elementi:** usvojenost svih četiriju jezičnih vještina: govorna produkcija i interakcija, pisano izražavanje (kreativnost i originalnost u pisanom izražavanju), čitanje i slušanje s razumijevanjem te uporaba jezika (gramatička točnost i bogatstvo leksika) **Oblici:** Formativno i sumativno vrjednovanje, samovrednovanje Usmena i pisana provjera znanja Načini, postupci i elementi vrjednovanja odgojnoobrazovnih postignuća

	polaznika usklađuju se s odredbama važećega *Pravilnika o načinima, postupcima i elementima vrednovanja učenika u srednjoj školi* (Narodne novine, 112/10).
Literatura	
Literatura za nastavnike:	*Zajednički europski referentni okvir za jezike: učenje, poučavanje, vrednovanje*, Zagreb: Školska knjiga, 2005. *www.coe.int* *Europska jezična mapa,* Zagreb: Školska knjiga, 2005. Stručni članci, časopisi Priručnici za profesore i dodatna didaktička literatura (npr.*Didascalia.es, DELE*)
Literatura za polaznike:	Prema *Katalogu obveznih udžbenika i pripadajućih dopunskih nastavnih sredstava* Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa.

4. RAZRED

Naziv predmeta u 4. godini učenja	**Španjolski jezik**
Kroz ovaj predmet u 4. godini učenja polaznik će steći sljedeće ishode učenja:	**SLUŠANJE** Polaznici će: - globalno, selektivno, a ovisno o sadržaju i vrsti teksta, i detaljno razumjeti različite nešto složenije tekstove na standardnom jeziku o poznatim općim i stručnim temama s kojima se redovito susreću u školi ili na praksi, u obitelji, slobodnom vremenu i sl., uključivši i kratke priče - verbalnim i neverbalnim reakcijama pokazati razumijevanje nešto složenijih slušnih poticaja, kritički procijeniti sadržaj teksta i namjere - nagađati značenje nepoznatih riječi iz konteksta i razumjeti značenje rečenica ako je tema o kojoj se govori poznata - pratiti glavni tijek opširnoga razgovora pod uvjetom da se govori razgovijetno i na standardnom jeziku - razumjeti sadržaj većine emitiranoga ili snimljenoga materijala za slušanje o poznatim stvarima ako je govor relativno polagan i jasan - razumjeti jednostavne činjenične obavijesti o običnim svakodnevnim temama ili onima vezanim uz posao te prepoznati opću poruku i specifične detalje ako je govor jasan i s općepoznatim naglaskom - razumjeti glavnu poantu jasnoga standardnoga govora o poznatim stvarima koje se redovito ponavljaju - pratiti predavanja ili izlaganja u okviru svoje struke ako je tema poznata, a prezentacija jednostavna i jasno organizirana - razumjeti jednostavne tehničke informacije, npr. upute za rad nekoga običnoga uređaja - razumjeti glavne poruke radijskih i televizijskih programa o tekućim događajima ili temama od osobnoga i profesionalnoga interesa ako je jezik relativno polagan i jasan - pratiti većinu filmova u kojima vizualije i radnja nose veći dio priče ako je

	priča jednostavna, a jezik jasan - razumjeti različite jezične funkcije, prepoznati, usvojiti i primjenjivati osnovne obrasce uljudnoga ophođenja na stranomu jeziku, uočiti bitne sociokulturne različitosti - razumjeti izgovoreni tekst širega, ali uglavnom poznatoga vokabulara (s pojedinim idiomatskim izrazima) i gramatičkih struktura. Značenje nepoznatoga vokabulara i složenijih jezičnih struktura nagađati iz konteksta i korištenjem drugih alternativnih strategija te time više ili manje uspješno popuniti praznine u razumijevanju. **ČITANJE** Polaznici će: - steći pozitivan odnos prema čitanju na španjolskom jeziku, samopouzdanje pri čitanju te interes i motivaciju za usvajanje jezika struke - čitati s pozornošću i održati pozornost tijekom čitanja - razlikovati pisanje od izgovaranja nešto složenijih izričaja - vladati pravopisnim pravilima na španjolskom jeziku te rečeničnom intonacijom pri glasnom čitanju - primijeniti veći broj kognitivnih, metakognitivnih i društveno-afektivnih strategija za planiranje i upravljanje čitanjem - rabiti dvojezične i jednojezične rječnike te se služiti različitim izvorima pisanih tekstova, uključujući i elektroničke medije i obrazovne programe - prepoznati i utvrditi ključne ideje u tekstu pregledno izložene argumentacije te prepoznati tijek argumentacije - globalno, selektivno i detaljno razumjeti različite nešto složenije izvorne i didaktičke tekstove s tematikom iz vlastitoga područja interesa i struke - kritički procijeniti sadržaj teksta i namjere autora te tumačiti dobivene informacije i na temelju njih samostalno zaključivati - uočiti značajke različitih vrsta tekstova - samostalno čitati kraće književne i neknjiževne, izvorne i didaktičke tekstove, uključujući i tekstove stručne tematike - povezati tekst s vlastitim iskustvom i znanjem o svijetu te s budućim zanimanjem - razumjeti lakše tekstove o temama koje ih zanimaju - pronaći i razumjeti opće obavijesti koje trebaju u svakodnevnim materijalima, kao što su pisma, brošure i kratki službeni dokumenti - pretražiti jedan dulji ili nekoliko kraćih tekstova da bi pronašli specifične obavijesti koje će im pomoći izvršiti neki zadatak - prepoznati važne detalje u lakšem novinskom članku o poznatim temama - prepoznati glavne zaključke u jasno napisanim polemičkim tekstovima - razaznati glavnu nit neke polemike u tekstu, ali ne i detalje - razumjeti opise događaja, osjećaje i želje u osobnim pismima u dovoljnoj mjeri da se mogu dopisivati s prijateljem ili poznanikom - razumjeti jasno napisane upute za neki uređaj - čitati i razumjeti tekstove širokoga raspona rječnika i jednostavnih jezičnih struktura, ali tek s pojedinim idiomatskim i kolokvijalnim izrazima u jasno organiziranom tekstu **PISANJE** Polaznici će: - uočiti razlike između govorenih i nešto složenijih pisanih tekstova te razlike

	u pisanju na španjolskom i materinskomu jeziku - vladati pravopisnim pravilima na španjolskom jeziku - primjenjivati veći broj kognitivnih, metakognitivnih i društveno-afektivnih strategija pri planiranju i ostvarivanju pisanih tekstova - rabiti dvojezične i jednojezične rječnike te se služiti različitim izvorima, uključujući i elektroničke medije i obrazovne programe - zapisati poruke koje sadržavaju upite, probleme - napisati jednostavne, povezane tekstove o poznatim i aktualnim temama općega interesa te o temama kakva jednostavnijega stručnoga sadržaja služeći se pritom nešto složenijim jezičnim strukturama - pisati tekstove o nizu poznatih tema iz vlastitoga područja interesa, i to na različitim stupnjevima samostalnosti (dopuniti, pisati prema slušnomu, pisanomu ili slikovnomu predlošku, ispričati priču, pisati kratke jednostavne sastavke) - pisati o svojim iskustvima u obliku jednostavnoga, čitkoga teksta npr. osobnoga pisma, opisujući svoju osjećaje i reakcije - opisati istinite i izmišljene sadašnje, prošle i buduće događaje s osnovnim detaljima (putovanja, nesreće, snove, nade, ambicije) - opisati sadržaj knjige ili filma i svoje reakcije na njih - s priličnom sigurnošću sažeti skup činjeničnih informacija o svakodnevnim ili nesvakodnevnim aktivnostima iz vlastitoga područja interesa, napisati izvještaj i iznijeti svoje mišljenje - pisati vrlo kratke izvještaje, standardnoga konvencionalnoga oblika, ukratko navesti razloge i objašnjenja za mišljenje, planove i radnje - u pisanju koristiti usvojena sociokulturna orijentacijska znanja o zemlji/zemljama jezika koji se uči te ih usporediti s vlastitim životom, okružjem i budućim zanimanjem - primjenjivati obrasce uljudnoga ophođenja pisanjem na španjolskom jeziku te napisati kraći, nešto složeniji, tekst u svakodnevnoj komunikaciji u skladu s uvriježenim pravilima kulture jezika koji se uči **GOVORENJE** Polaznici će: - steći pozitivan odnos prema govorenju na španjolskom jeziku i samopouzdanje u govorenju - razumjeti posebnosti izgovora i intonacije španjolskog jezika te pravilno artikulirati glasove, izgovarati i naglašavati riječi i fraze te poštivati ritam i intonaciju nešto složenijih izričaja **U govornoj produkciji polaznici će:** - jednostavno povezivati rečenice kako bi opisali doživljaje i događaje, svoje snove, nade i težnje - ukratko obrazložiti i objasniti svoja stajališta, planove i postupke - ispričati priču, događaje, stvarne ili izmišljene ili prepričati sadržaj knjige ili filma te opisati svoje reakcije - prihvatljivom tečnošću i bez većih prekida prepričati jednostavnu priču ili jednostavno opisati određenu temu iz područja vlastitoga interesa i struke, izlažući je kao linearni niz elemenata - jednostavno govoriti o različitim poznatim temama iz područja vlastitoga interesa i struke - detaljno opisati svoja iskustva navodeći osjećaje i reakcije - iznijeti najvažnije pojedinosti nekoga nepredviđenoga događaja, primjerice,

	nesreće - dovoljno razumljivo iznijeti neki argument tako da ih sugovornici mogu pratiti uglavnom bez poteškoća - održati prethodno pripremljenu, izravnu prezentaciju o poznatoj temi iz svojega područja, na način da ju je uglavnom moguće pratiti bez poteškoća, objašnjavajući glavne misli s prihvatljivom točnošću - odgovoriti na pitanja koja slijede uz uvjet da se pitanje može ponoviti ako je bilo prebrzo i nedovoljno jasno izrečeno **U govornoj interakciji polaznici će:** - se bez pripreme uključiti u razgovor o njima poznatim temama, koje su od osobnoga interesa ili se odnose na svakodnevni život, primjerice, na obitelj, hobi, posao, putovanja i tekuće događaje - komunicirati s određenom sigurnošću o poznatim uobičajenim i neuobičajenim temama iz svojega interesnoga područja - izraziti osobno mišljenje, razmijeniti, provjeriti i potvrditi informacije, snaći se čak i u neuobičajenim situacijama te objasniti uzrok problema - izraziti svoje mišljenje o apstraktnijim, kulturološkim sadržajima poput filmova, knjiga, glazbe i sl. - pratiti jasno artikulirani govor upućen njima osobno u svakodnevnoj konverzaciji, premda ponekad moraju tražiti da im se ponove određene riječi i izrazi - održavati konverzaciju ili raspravu, no ponekad je možda teže razumjeti što zapravo pokušavaju reći - izraziti i primjereno odgovoriti na osjećaje poput čuđenja, sreće, tuge, zanimanja i ravnodušnosti - pratiti najveći dio onoga što se govori u njihovoj nazočnosti o općim temama ako sugovornici izbjegavaju izrazito idiomatske izraze i nastoje jasno izgovarati - kratko komentirati tuđa stajališta - iznijeti, usporediti i suprotstaviti stavove kad se raspravlja o tome što činiti, kamo ići, koga ili što odabrati i sl. - objasniti uzrok problema te raspraviti što treba poduzeti, usporediti i suprotstaviti različita moguća rješenja - objasniti kako nešto treba uraditi dajući detaljne upute - sažeti i iznijeti svoje mišljenje o nekoj priči, članku, predavanju, raspravi, intervjuu ili dokumentarnoj emisiji te na zahtjev i detaljnije dopuniti svoje izlaganje **MEĐUKULTURALNO DJELOVANJE** Polaznici će: - kroz sve jezične djelatnosti usvajati bitna sociokulturna orijentacijska znanja o zemlji/zemljama jezika koji se uči, prihvaćati potrebu tolerantnoga ophođenja s osobama iz drugih kultura, uočiti postojanje stereotipa i predrasuda te prihvaćati potrebu da ih se razgradi - uz pomoć nastavnika i samostalno uočavati sličnosti i razlike između vlastite kulture i drugih kultura, s naglaskom na kulturi zemalja i naroda čiji jezik uče, u aspektima svakodnevnoga života ili struke, te ih povezivati s novim situacijama i kontekstima učeći se kritičkom razmišljanju
Razrada	

Nastavne cjeline	*Razrada – Nastavne teme*
Posao i obrazovanje	Zanimanja Oglasi Životopis i Europass Molba i razgovor za posao Moja budućnost
Kultura i civilizacija	Fenomen globalizacije / Svijet kao globalno selo Pitanje kulturnog identiteta i suvereniteta
Svijet rada	Moje zanimanje u suvremenom društvu Suvremeni trendovi u mome zanimanju Moje zanimanje kao dio zdravstvene djelatnosti Na radnom mjestu
Znanost, umjetnost i popularna kultura	Svijet znanosti i umjetnosti, izložbe, muzeji, koncerti, film, festivali Slavni ljudi (povijesne i suvremene ličnosti, znanstvenici, pisci, pjesnici, umjetnici, pjevači, glumci...) i događaji
Solidarnost	Osjetljivost za druge, za obitelj, za slabe, siromašne i bolesne Međugeneracijska skrb, skrb za svoju okolinu i za cjelokupno životno okružje
Potrošačko društvo	Reklame i utjecaj na mlade Konzumerizam
Napomene:	U Dodatku su naznačene gramatičke/jezične strukture kojima bi polaznici trebali ovladati na kraju obrazovnih ciklusa, završetkom 2. i 4. razreda srednjoškolskoga obrazovanja. Postignuća u prvomu stranom jeziku orijentiraju se prema prijelaznom stupnju (B1) *Zajedničkog europskog referentnog okvira za jezike*. Pritom se može očekivati da će polaznici, ukoliko su dotičnom jeziku više izloženi u svakodnevnom okruženju, navedena postignuća vjerojatno nadmašiti.
Ostalo	
Metode i oblici rada:	Metoda razgovora, usmenoga izlaganja (pripovijedanje i objašnjavanje), čitanja i rada na tekstu, metoda pisanja i pisanih radova, metoda demonstracije Frontalni rad, individualni rad, rad u paru, skupinski rad, alternativni oblici rada
Oblici učenja:	Individualno, suradničko i istraživačko učenje
Elementi i oblici praćenja i vrjednovanja polaznika	**Elementi:** usvojenost svih četiriju jezičnih vještina: govorna produkcija i interakcija, pisano izražavanje (kreativnost i originalnost u pisanom izražavanju), čitanje i slušanje s razumijevanjem te uporaba jezika (gramatička točnost i bogatstvo leksika) **Oblici:** Formativno i sumativno vrednovanje, samovrednovanje

	Usmena i pisana provjera znanja Načini, postupci i elementi vrjednovanja odgojnoobrazovnih postignuća polaznika usklađuju se s odredbama važećega *Pravilnika o načinima, postupcima i elementima vrednovanja učenika u srednjoj školi* (Narodne novine, 112/10).
Literatura	
Literatura za nastavnike:	*Zajednički europski referentni okvir za jezike: učenje, poučavanje, vrednovanje,* Zagreb: Školska knjiga, 2005. *www.coe.int* *Europska jezična mapa,* Zagreb: Školska knjiga, 2005. Stručni članci, časopisi Priručnici za profesore i dodatna didaktička literatura (npr.*Didascalia.es, DELE*)
Literatura za polaznike:	Prema *Katalogu obveznih udžbenika i pripadajućih dopunskih nastavnih sredstava* Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa.

DODATAK – ŠPANJOLSKI JEZIK

Gramatičke strukture

Gramatičke se strukture nikada ne tumače eksplicitno već ih polaznici usvajaju globalno u predloženim jezičnim strukturama.

Na kraju 2. razreda polaznici bi trebali vladati sljedećim jezičnim strukturama **na razini A2+**:

• Imenica i pridjev (rod, broj, osobitosti)

• Stupnjevanje pridjeva i priloga

• Apsolutni superlativ (*-ísimo*)

• Neodređeni pridjevi i zamjenice

• Odnosne zamjenice

• Upitni pridjevi i zamjenice

• Posvojni pridjevi i zamjenice

• Pokazni pridjevi i zamjenice

• Osobna zamjenica – subjekt (oblici i uporaba)

• Osobna zamjenica – indirektni i direktni objekt (oblici i uporaba; uporaba prijedloga *a* u ličnome akuzativu)

- glagoli *gustar, parecer, encantar*

• Određeni i neodređeni član; sažimanje člana s prijedlozima *a* i *de*

• Prijedlozi *a, en, de, por, para* (sistematizacija)

• Uporaba člana (ponavljanje i proširivanje – ispred geografskih imena)

• Glavni i redni brojevi

• Prezent glagola *ser* i *estar*

• Bezlični oblik glagola *haber – hay*

• *Perífrasis verbal* (*tener que* + infinitivo; *hay que* + infinitivo, *ir a* + infinitivo)

• *Perífrasis verbal* (*volver a* + infinitivo; *acabar de* +

infinitivo; *seguir* + gerundio; *dejar de* + infinitivo)

• Prezent glagola 1., 2. i 3. konjugacije (tvorba pravilnih glagola)

• Prezent glagola 1., 2. i 3. konjugacije (nepravilnosti)

• Povratni glagoli

• Gerund (tvorba i uporaba; *estar* + *gerundio*)

• Postavljanje pitanja

• Imperativ u svrhu davanja informacija (potvrdni oblik 2. lica jednine i množine)

• *Pretérito perfecto actual* (tvorba i uporaba); uporaba uz priloge *todavía*, *aun*, *ya*, *nunca*)

• *Pretérito pluscuamperfecto* (tvorba i uporaba)

• *Pretérito imperfecto* (tvorba, nepravilnosti, uporaba); *soler* + infinitivo

• *Pretérito indefinido* (tvorba, nepravilnosti, uporaba)

• Kontrastivna uporaba prošlih vremena + prilozi vremena

Na kraju 4. razreda učenici bi trebali vladati sljedećim jezičnim strukturama **na razini B1**:

• Imenica i pridjev (rod, broj, osobitosti)

• Stupnjevanje pridjeva i priloga

• Apsolutni superlativ (*-ísimo*)

• Neodređeni pridjevi i zamjenice

• Odnosne zamjenice

• Upitni pridjevi i zamjenice

• Posvojni pridjevi i zamjenice

• Pokazni pridjevi i zamjenice

• Osobna zamjenica – subjekt (oblici i uporaba)

• Osobna zamjenica – indirektni i direktni objekt (oblici i uporaba; uporaba prijedloga *a* u ličnome akuzativu) – glagoli *gustar*, *parecer*, *encantar*

• Određeni i neodređeni član; sažimanje člana s prijedlozima *a* i *de*

• Prijedlozi *a*, *en*, *de*, *por*, *para* (sistematizacija)

• Uporaba člana (ponavljanje i proširivanje – ispred geografskih imena)

• Glavni i redni brojevi

• Prezent glagola *ser* i *estar*

• Bezlični oblik glagola *haber – hay*

• *Perífrasis verbal* (*tener que* + infinitivo; *hay que* + infinitivo, *ir a* + infinitivo)

• *Perífrasis verbal* (*volver a* + infinitivo; *acabar de* + infinitivo; *seguir* + gerundio; *dejar de* + infinitivo)

• Prezent glagola 1., 2. i 3. konjugacije (tvorba pravilnih glagola)

• Prezent glagola 1., 2. i 3. konjugacije (nepravilnosti)

• Povratni glagoli

• Gerund (tvorba i uporaba; *estar* + *gerundio*)

• Postavljanje pitanja

• Imperativ u svrhu davanja informacija (potvrdni oblik 2. lica jednine i množine)

• *Pretérito perfecto actual* (tvorba i uporaba); uporaba uz priloge *todavía*, *aun*, *ya*, *nunca*)

• *Pretérito pluscuamperfecto* (tvorba i uporaba)

• *Pretérito imperfecto* (tvorba, nepravilnosti, uporaba); *soler* + infinitivo

• *Pretérito indefinido* (tvorba, nepravilnosti, uporaba)

• Kontrastivna uporaba prošlih vremena + prilozi vremena

• *Futuro absoluto* (tvorba, nepravilnosti, uporaba)

• *Futuro hipotético* za izražavanje želje

• Upravni i neupravni govor I. (slaganje vremena)

• Konjunktiv prezenta (tvorba i uporaba); niječni imperativ

• Konjunktiv perfekta (tvorba i uporaba)

• Konjunktiv imperfekta (tvorba i uporaba)

• Konjunktiv pluskvamperfekta (tvorba i uporaba)

• Kondicionalne rečenice I. i II.

• Upravni i neupravni govor II.

• Kondicionalne rečenice III.

• Zavisne rečenice; veznici (*para que*, *como, cuando*, *si*, *aunque*)

Naziv nastavnog predmeta: TALIJANSKI JEZIK

Cilj predmeta:	Osnovni cilj suvremene nastave talijanskoga jezika je usmena i pisana komunikacijska kompetencija prožeta elementima sociokulturne, interkulturalne i čitalačke kompetencije. Polaznika treba osposobiti za usmenu i pisanu komunikaciju na talijanskom jeziku u različitim situacijama svakodnevnoga života i struke te za samostalno učenje jezika i primjenu izvora znanja na talijanskom jeziku radi dalje izobrazbe i usavršavanja, tj. za cjeloživotno učenje i obrazovanje. Kroz učenje talijanskoga jezika polaznici će razviti jezična i nejezična znanja, vještine, sposobnosti, strategije i vrijednosti koje će im omogućiti da aktivno, kritički i uspješno odgovore na potrebe suvremenoga društva i tržišta rada. Upoznavanjem polaznika s elementima kulture i civilizacije zemalja jezika cilja u korelaciji s onom vlastite zemlje razvija se svijest o višejezičnosti, međukulturalnim sličnostima i razlikama, tolerancija i empatija prema drugom i drugačijem, ali i bolje razumijevanje, zanimanje, poštovanje i skrb za vlastiti jezik i kulturu. Polaznici će: - steći potrebne razine svih jezičnih vještina (slušanja i čitanja s razumijevanjem, govorenja i pisanja) ključnih za učenje, rad i život - naučiti izraziti vlastite misli, osjećaje, ideje, stavove i prikladno jezično reagirati u međudjelovanju sa sugovornicima u različitim situacijama svakodnevnoga života i struke - analizirati različite konkretne činjenice i teorijska znanja iz svakodnevnoga života i okruženja - razviti spoznajne vještine jednostavnoga apstraktnoga logičkoga razmišljanja u promjenjivim uvjetima, razumjeti kako jezici djeluju i ovladati potrebnim jezikoslovnim pojmovima, tekstnim vrstama i stilovima - učenjem talijanskoga jezika ostvariti niz složenih komunikacijskih situacija i suradnji u skupini u promjenjivim uvjetima te osvijestiti povezanost unutar jezično-komunikacijskoga područja i ostalih odgojno-obrazovnih područja stječući temelje za cjeloživotno učenje - usvojiti humanističke vrijednosti, prihvatiti potrebu tolerantnoga i empatičnoga ophođenja u kontaktima s osobama iz drugih kultura i osvijestiti utjecaj vlastite kulture na doživljavanje vlastite i stranih kultura - steći samopoštovanje i samostalnost za izvršenje složenih zadataka na talijanskom jeziku i prilagođavanje vlastitoga ponašanja unutar zadanih smjernica u promjenjivim uvjetima - razviti sposobnost samoprocjene i samovrjednovanja osobnih postignuća u učenju talijanskoga jezika te objektivne prosudbe tuđih postignuća
Opis predmeta:	Talijanski jezik je općeobrazovni predmet koji se uči kroz sve četiri godine školovanja i to dva sata tjedno što ukupno u četiri godine iznosi 274 sata nastave. Nastavom talijanskoga jezika se uz korištenje kombiniranih metoda i oblika rada usvajaju obrasci usmene i pisane komunikacije na tom jeziku. Pri određivanju razina jezične kompetencije koje bi polaznici trebali postići na kraju pojedinih odgojno-obrazovnih razdoblja, tj. ciklusa srednjoškolskoga obrazovanja uzete su

	u obzir smjernice *Zajedničkog europskog referentnog okvira za jezike: učenje, poučavanje, vrednovanje, Europskog jezičnog portfolia* i *Nacionalnog okvirnog kurikuluma za predškolski odgoj i obrazovanje te opće obvezno i srednjoškolsko obrazovanje* te činjenica da je riječ o nastavku učenja prvoga stranoga jezika u kontinuitetu od 1. razreda osnovne škole. Po završetku 2. razreda strukovne škole za zanimanje *Dentalni asistent,* polaznici bi u osnovnim područjima jezičnih djelatnosti u talijanskom jeziku mogli ostvariti razinu A2+. Po završetku četverogodišnjega obrazovanja očekuje se da će polaznici doseći razinu B1, prije svega u području receptivnih jezičnih vještina. Premda bi polaznici sukladno *Nastavnom planu i programu za osnovnu školu* i *Nacionalnom okvirnom kurikulumu za predškolski odgoj i obrazovanje te opće obvezno i srednjoškolsko obrazovanje* nakon osam godina učenja prvoga stranoga jezika već trebali dosegnuti razinu A2, ista je razina jezične kompetencije učenika predviđena i na završetku 1. razreda strukovne škole budući da je u tom razredu realno očekivati heterogenost polazničkih znanja iz osnovne škole koja će trebati poravnati/usložniti uz (manja) proširenja gradiva vezanim za novi kontekst i struku. NAPOMENA: Nastavnik odlučuje o udjelu i postotku nastavnih sadržaja iz područja struke. Postotak može varirati od 20% do 40%, ovisno o razini i godini učenja, uvažavajući činjenicu da se u završnim razredima povećava udio stručnih predmeta/modula i/ili sadržaja u nastavnom planu za zanimanje *Dentalni asistent*.

Nastavni predmet po godinama i ishodima učenja

Naziv predmeta u 1. godini učenja	**Talijanski jezik**
Kroz ovaj predmet u 1. godini učenja polaznik će steći sljedeće ishode učenja:	**SLUŠANJE** Polaunici će: - razumjeti fraze i izraze koji se odnose na područja od neposrednoga interesa (npr. osnovni podatci o njima, njihovoj obitelji, neposrednoj okolini, školi i sl.) ako se govori polako i jasno - prepoznati temu razgovora koji se vodi u njihovoj nazočnosti ako se govori polako i jasno - razumjeti upute za rad na satu koje daje nastavnik na talijanskom jeziku, razumjeti pitanja koja se odnose na osobno iskustvo, svakodnevne potvrdne i niječne zapovijedi u okviru jednostavnih dijaloga koji se odnose na neposredne situacije - globalno, selektivno, a ovisno o sadržaju i vrsti teksta i detaljno razumjeti različite kratke, jasne i jednostavne poruke, obavijesti, razgovore, izvješća na standardnom jeziku o poznatim temama - razumjeti i razlučiti bitne informacije iz kratkih, snimljenih tekstova koji se bave predvidivim svakodnevnim temama ako su izneseni polako i razgovijetno - verbalnim i neverbalnim reakcijama pokazati radoznalost i pozitivan odnos prema slušanju raznovrsnih tekstova **ČITANJE** Polaznici će:

	- razlikovati pisanje od izgovaranja izričaja, vladati pravilima fonetske transkripcije na talijanskom jeziku te rečeničnom intonacijom pri glasnom čitanju - razumjeti kratke, jednostavne tekstove koji sadržavaju najučestaliji vokabular - razumjeti kratke, jednostavne tekstove o poznatim temama i tekstove konkretnoga sadržaja u kojima se rabi uobičajeni svakodnevni vokabular - prepoznati i odrediti podrijetlo, vrstu i funkciju pisanoga dokumenta - razumjeti i izdvojiti glavnu temu teksta - pronaći specifične informacije u jednostavnim informativnim i narativnim tekstovima i dijalozima vezanim uz njima bliske i zanimljive teme i sadržaje (poruke, kratki članci iz novina i prospekti) ili skupljati informacije iz različitih dijelova teksta kako bi odgovorili na određeni zadatak - globalno, selektivno i detaljno razumjeti različite nešto složenije tekstove na standardnom jeziku kao i jednostavnije primjerene izvorne tekstove s tematikom iz vlastitoga područja interesa i struke - povezati tekst s vlastitim iskustvom i znanjem o svijetu te s budućim zanimanjem - kritički procijeniti sadržaj teksta i namjere autora, interpretirati dobivene informacije i na temelju njih samostalno zaključivati **PISANJE** Polaznici će: - napisati osnovne natuknice o razgovoru, tekstu ili vizualnom materijalu i od natuknica sastaviti cjeloviti tekst - napisati bilješke i sažetak nakon slušanja ili čitanja teksta - napisati niz jednostavnih izraza i rečenica povezanih jednostavnim veznicima i veznim riječima o temama i pojavnostima iz svakodnevnoga života vezanim uz njihove osobne potrebe i interese te o temama kakva jednostavnijega stručnoga sadržaja služeći se pritom nešto složenijim jezičnim strukturama i to na različitim stupnjevima samostalnosti (dopuniti, pisati prema slušnomu, pisanomu ili slikovnomu predlošku, pisati slobodno) - napisati vrlo kratak i jednostavan opis određenih događaja, prošlih aktivnosti i osobnih iskustava - rabiti uski izbor osnovnoga vokabulara za snalaženje u svakodnevnim situacijama - napisati kratku i jednostavnu poruku osobne naravi kojom će zahvaliti, ispričati se, čestitati, pozvati na neki događaj, odbiti/prihvatiti prijedlog ili poziv, dogovoriti sastanak ili neku drugu aktivnost i sl. - napisati jednostavno osobno pismo, razglednicu, e-mail kojima će zatražiti ili dati neku informaciju, prepričati neki događaj i sl. **GOVORENJE** Polaznici će: - uočiti posebnosti izgovora i intonacije talijanskoga jezika, pravilno artikulirati glasove, izgovarati i naglašavati riječi i fraze te poštivati ritam i intonaciju jednostavnih i nešto složenijih izričaja - verbalno reagirati na različite jednostavne i nešto složenije slušne, pisane i slikovne poticaje vezane uz svakodnevni život i neposredno okružje služeći se pritom prikladnim jednostavnim jezičnim strukturama

	- samostalno, ili uz pomoć, sudjelovati u različitim oblicima govorne produkcije i interakcije služeći se pritom jednostavnim i nešto složenijim jezikom (odgovarati i postavljati pitanja, opisivati likove i situacije, izvijestiti o nekim događajima, ukratko prepričati pročitani tekst, voditi kraće dijaloge prema zadanome modelu, izraziti svoje mišljenje o nekoj poznatoj temi i sl.) - sudjelovati u jednostavnom neformalnom razgovoru i obavljati jednostavne transakcije - sudjelovati u kratkim dijalozima u društvu, premda obično neće razumjeti dovoljno da bi sami mogli održavati razgovor - steći pozitivan odnos prema govorenju na talijanskom jeziku i samopouzdanje u govorenju **MEĐUKULTURALNO DJELOVANJE** Polaznici će: - kroz sve jezične djelatnosti usvajati bitna sociokulturna orijentacijska znanja o zemlji/zemljama jezika koji se uči, prihvaćati potrebu tolerantnoga ophođenja s osobama iz drugih kultura, uočiti postojanje stereotipa i predrasuda te prihvaćati potrebu da ih se razgradi - uz pomoć nastavnika i samostalno uočavati sličnosti i razlike između vlastite kulture i drugih kultura, s naglaskom na kulturi zemalja i naroda čiji jezik uče, u aspektima svakodnevnoga života ili struke, te ih povezivati s novim situacijama i kontekstima učeći se kritičkom razmišljanju
Razrada	
Nastavne cjeline	*Razrada – Nastavne teme*
Ja i svijet oko mene - Moja jezična putovnica	**PREDSTAVLJANJE SEBE I DRUGIH** Predstavljanje sebe i drugoga (osobni podatci, karakterne osobine...) Ukusi, sklonosti, raspoloženja **OBITELJ I DOM** Članovi uže i šire obitelji Odnosi: roditelji – djeca, braća – sestre, mladi – mladi, mladi – odrasli, muškarac – žena/jednakost spolova Stanovanje, život u gradu, na selu, u manjem mjestu **MOJ JEZIČNI PORTFOLIO**
Slobodno vrijeme	**ORGANIZACIJA SLOBODNOGA VREMENA** Izvannastavne/izvanškolske aktivnosti Hobiji Izleti Zabava i izlasci Igre

	Šport Kućni ljubimci Putovanja
Zdrav način življenja	**ZDRAVLJE** Dijelovi tijela Osobna higijena i njega tijela Bolesti i nezgode Briga za zdravlje **PREHRANA** Hrana i piće/Obroci Zdrave/Alternativne prehrambene navike Posuđe, pribor za jelo Restorani, jelovnik Recepti
Priroda	Biljni i životinjski svijet Klima, klimatske promjene Svijet u kojem živimo – čuvanje okoliša/onečišćenje okoliša
Svakodnevica i stilovi života	**SVAKODNEVNI ŽIVOT I OBIČAJI** **ODIJEVANJE I MODA** Moda/ Modni trendovi **KUPOVANJE** Novac Vrste trgovina. Kupovanje u različitim trgovinama
Zemljopisno-znanstvene teme	Hrvatska i Italija Usporedba života u Hrvatskoj i Italiji
Vrijeme	Dijelovi dana Koliko je sati? Kalendar: godišnja doba, mjeseci, dani u tjednu. Vremenska prognoza Blagdani, praznici, svetkovine prema kalendaru, obilježavanje važnih datuma
Napomene:	U Dodatku su naznačene gramatičke/jezične strukture kojima bi polaznici trebali ovladati na kraju obrazovnih ciklusa, završetkom 2. i 4. razreda srednjoškolskoga obrazovanja. Postignuća u prvom stranom jeziku orijentiraju se prema temeljnom stupnju

	(A2) *Zajedničkog europskog referentnog okvira za jezike*. Pritom se može očekivati da će polaznici, ukoliko su dotičnom jeziku više izloženi u svakodnevnom okruženju, navedena postignuća vjerojatno nadmašiti.
Ostalo	
Metode i oblici rada:	Metoda razgovora, usmenoga izlaganja (pripovijedanje i objašnjavanje), čitanja i rada na tekstu, metoda pisanja i pisanih radova, metoda demonstracije Frontalni rad, individualni rad, rad u paru, skupinski rad, alternativni oblici rada
Oblici učenja:	Individualno, suradničko i istraživačko učenje
Elementi i oblici praćenja i vrjednovanja polaznika	**Elementi:** usvojenost svih četiriju jezičnih vještina: govorna produkcija i interakcija, pisano izražavanje (kreativnost i originalnost u pisanom izražavanju), čitanje i slušanje s razumijevanjem te uporaba jezika (gramatička točnost i bogatstvo leksika) **Oblici:** Formativno i sumativno vrjednovanje, samovrjednovanje Usmena i pisana provjera znanja Načini, postupci i elementi vrjednovanja odgojnoobrazovnih postignuća polaznika usklađuju se s odredbama važećega *Pravilnika o načinima, postupcima i elementima vrednovanja učenika u srednjoj školi* (Narodne novine, 112/10).
Literatura	
Literatura za nastavnike:	*Zajednički europski referentni okvir za jezike: učenje, poučavanje, vrednovanje*, Zagreb, Školska knjiga, 2005. *Europski centar za moderne jezike, Graz, www.ecml.at* *Council of Europe, www.coe.int* *Europska jezična mapa,* Zagreb, Školska knjiga, 2005. Stručni članci **Časopis:** Strani jezici, Internet **Popis literature za talijanski jezik** Tresoldi, R., (2010) *Parlare, scrivere, comunicare meglio con esempi e consigli per scrivere e parlare corettamente*, Giunti Demetra, Firenze. Disdori, P., 2001, (a cura di); *Insegnare italiano a stranieri,* Le monnier, Firenze. Dolci, R., Celestin, P., (a cura di), (2000), *La formazione di base del docente di italiano per stranieri*, Bonacci editore, Roma. Bertocchi, Brasca, Lugarini, Ravizza, (1986), *L'italiano a scuola*, La Nuova Italia, Firenze. Bregantin, D., (2005), *Corso per parlare in pubblico,* De Vecchi, Milano. Benucci, A., CLUS (Centro Linguistico Università di Siena), *Sillabo di italiano per stranieri,* La Guerra edizioni, Perugia, 2007. Pittano, G., *Sinonimi e contrari* (Dizionario fraseologico delle parole

	equivalenti, analoghe e contrarie, Zanichelli edizioni. CILS (Centro Certificazione CILS), *Certificazione di italiano come lingua straniera,* Universita' per Stranieri di Siena, Livelli A2, moduli ragazzi all'estero, posljednje izdanje Sironić-Bonefačić, N., *Razvoj vještine čitanja i pisanja u nastavi talijanskoga kao stranoga jezika,* Filozofski fakultet, Zbornik HDPL, Zagreb. Damiani Einwalter, I. (2002), *Prisutnost internacionalnih izraza u standardnom talijanskom jeziku,* Zagreb – Rijeka. Ascolto di lingua italiana per livelli A2, stranica na Internetu, Edilingua. Mihaljević Djigunović, J., (1998). *Uloga afektivnih faktora u učenju stranog jezika*. Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu. Mihaljević Djigunović, J. (2002), *Strah od stranog jezika: kako nastaje, kako se očituje kako ga se osloboditi,* Naklada Ljevak, Zagreb. Prebeg-Vilke, M., (1991). *Vaše dijete i jezik*. Zagreb: Školska knjiga. Skljarov, M. (1993.): *Teorija i praksa u nastavi stranih jezika*, Zagreb, Školske novine
Literatura za polaznike:	Prema *Katalogu obveznih udžbenika i pripadajućih dopunskih nastavnih sredstava* Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa.

2. RAZRED

Naziv predmeta u 2. godini učenja	**Talijanski jezik**
Kroz ovaj predmet u 2. godini učenja polaznik će steći sljedeće ishode učenja:	**SLUŠANJE** Polaznici će: - razumjeti fraze i izraze koji se odnose na područja od neposrednoga interesa ako se govori standardnim jezikom - prepoznati temu razgovora koji se vodi u njihovoj nazočnosti ako se govori polako i jasno - razumjeti upute za rad na satu koje daje nastavnik na talijanskom jeziku, razumjeti pitanja koja se odnose na osobno iskustvo, svakodnevne potvrdne i niječne zapovijedi u okviru jednostavnih dijaloga koji se odnose na neposredne situacije - globalno, selektivno, a ovisno o sadržaju i vrsti teksta i detaljno razumjeti različite jasne i jednostavne poruke, obavijesti, razgovore, izvješća na standardnom jeziku o poznatim temama - razumjeti i razlučiti bitne informacije iz snimljenih tekstova umjerene dužine koji se bave predvidivim svakodnevnim temama ako su izneseni polako i razgovijetno - verbalnim i neverbalnim reakcijama pokazati radoznalost i pozitivan odnos prema slušanju raznovrsnih tekstova **ČITANJE**

	Polaznici će: - razlikovati pisanje od izgovaranja izričaja, vladati pravilima fonetske transkripcije na talijanskom jeziku te rečeničnom intonacijom pri glasnom čitanju - razumjeti kratke, jednostavne tekstove o poznatim temama i tekstove konkretnoga sadržaja u kojima se rabi uobičajeni svakodnevni i osnovni stručni vokabular - prepoznati i odrediti podrijetlo, vrstu i funkciju pisanoga dokumenta - razumjeti i izdvojiti glavnu temu teksta - pronaći specifične informacije u informativnim i narativnim tekstovima i dijalozima vezanim uz njima bliske i zanimljive teme i sadržaje (poruke, kratki članci iz novina i prospekti) ili skupljati informacije iz različitih dijelova teksta kako bi odgovorili na određeni zadatak - globalno, selektivno i detaljno razumjeti različite složenije tekstove na standardnom jeziku kao i jednostavnije primjerene izvorne tekstove s tematikom iz vlastitoga područja interesa i struke - povezati tekst s vlastitim iskustvom i znanjem o svijetu te s budućim zanimanjem - kritički procijeniti sadržaj teksta i namjere autora, interpretirati dobivene informacije i na temelju njih samostalno zaključivati **PISANJE** Polaznici će: - napisati osnovne natuknice o razgovoru, tekstu ili vizualnom materijalu i od natuknica sastaviti cjeloviti tekst - napisati bilješke i sažetak nakon slušanja ili čitanja teksta - napisati niz jednostavnih izraza i rečenica povezanih jednostavnim veznicima i veznim riječima o temama i pojavnostima iz svakodnevnoga života vezanim uz njihove osobne potrebe i interese te o temama kakva jednostavnijega stručnoga sadržaja služeći se pritom nešto složenijim jezičnim strukturama i to na različitim stupnjevima samostalnosti (dopuniti, pisati prema slušnomu, pisanomu ili slikovnomu predlošku, pisati slobodno) - napisati kratak i jednostavan opis određenih događaja, prošlih aktivnosti i osobnih iskustava - rabiti osnovni vokabular potreban za snalaženje u svakodnevnim situacijama - napisati kratku i jednostavnu poruku osobne naravi kojom će zahvaliti, ispričati se, čestitati, pozvati na neki događaj, odbiti/prihvatiti prijedlog ili poziv, dogovoriti sastanak ili neku drugu aktivnost i sl. - napisati jednostavno osobno pismo, razglednicu, e-mail kojima će zatražiti ili dati neku informaciju, prepričati neki događaj i sl. **GOVORENJE** Polaznici će: - uočiti posebnosti izgovora i intonacije talijanskoga jezika, pravilno artikulirati glasove, izgovarati i naglašavati riječi i fraze te poštivati ritam i intonaciju jednostavnih i nešto složenijih izričaja - verbalno reagirati na različite jednostavne i nešto složenije slušne, pisane i slikovne poticaje vezane uz svakodnevni život i neposredno okružje služeći

	se pritom prikladnim poznatim jezičnim strukturama - samostalno, ili uz pomoć, sudjelovati u različitim oblicima govorne produkcije i interakcije služeći se pritom jednostavnim i donekle složenijim jezikom (odgovarati i postavljati pitanja, opisivati likove i situacije, izvijestiti o nekim događajima, ukratko prepričati pročitani tekst, voditi kraće dijaloge prema zadanome modelu, izraziti svoje mišljenje o nekoj poznatoj temi i sl.) - sudjelovati u jednostavnom neformalnom razgovoru i obavljati jednostavne transakcije - razmjenjivati ideje i informacije o bliskim temama u predvidljivim, svakodnevnim situacijama, pod uvjetom da sugovornik pomaže kad «zaškripi» - u strukturiranim situacijama relativnom lakoćom voditi razgovor, ali uz pomoć, dok je sudjelovanje u nekom razgovoru otvorenoga tipa prilično otežano - govoriti o utiscima upotrebljavajući jednostavne izraze, dati duži opis svakodnevnih radnji iz svoga okruženja (ljudi, mjesta, školsko ili iskustvo s posla), opisati prošle aktivnosti i osobna iskustva, svakodnevne obveze, navike i rutine, planove; objasniti što vole, a što ne vole; dati kraće opise događaja i aktivnosti, opisivati stvari koje su im bliske - upotrebljavati jednostavno opisno izražavanje da bi kratko pričali o predmetima i stvarima koje imaju i usporedili ih s drugima - steći pozitivan odnos prema govorenju na talijanskom jeziku i samopouzdanje u govorenju **MEĐUKULTURALNO DJELOVANJE** Polaznici će: - kroz sve jezične djelatnosti usvajati bitna sociokulturna orijentacijska znanja o zemlji/zemljama jezika koji se uči, prihvaćati potrebu tolerantnoga ophođenja s osobama iz drugih kultura, uočiti postojanje stereotipa i predrasuda te prihvaćati potrebu da ih se razgradi - uz pomoć nastavnika i samostalno uočavati sličnosti i razlike između vlastite kulture i drugih kultura, s naglaskom na kulturi zemalja i naroda čiji jezik uče, u aspektima svakodnevnoga života ili struke, te ih povezivati s novim situacijama i kontekstima učeći se kritičkom razmišljanju
Razrada	
Nastavne cjeline	*Razrada – Nastavne teme*
Mediji i suvremena komunikacija	Tiskani i elektronički mediji Radio, Televizija, emisije, program Aktualnosti Komunikacije – telefon, SMS i MMS poruke, e-mail, Internet, društvene mreže, internet platforme, pametni telefoni, tableti/dlanovnici, Skype, Face time
Putovanja, praznici, multikulturalnost	**PUTOVANJA** Praznici i kako ih provesti Organizacija putovanja

	Vrste prijevoza i Vozni red. Prospekti. Mogućnost snalaženja u stranoj zemlji Znamenitosti **MULTIKULTURALNOST – VAŽNOST UČENJA STRANIH JEZIKA** Hrvatske i kulturne manifestacije naroda čiji se jezik uči Slavni ljudi (povijesne i suvremene ličnosti, znanstvenici, pisci, pjesnici, umjetnici, pjevači, glumci...) i događaji Europa jučer i danas Europska Unija, Vijeće Europe Europske institucije za mlade
Šport	Važnost bavljenja športom Istaknuti hrvatski i svjetski športaši Međunarodni športski događaji (Olimpijske igre)
Zdravlje	Briga o zdravlju i tijelu Prevencija bolesti Bolesti i ovisnosti Posjet liječniku
Škola i obrazovanje	**ŠKOLA I OBRAZOVNI SUSTAV** Vrste škola, predmeti, ocjene. Školski pribor Život u školi. Školske aktivnosti Školski sustav u Hrvatskoj i drugim zemljama
Međuljudski odnosi	Emocije Generacijski jaz Odnosi među spolovima
Kultura i civilizacija	Osnove povijesti, kulture i civilizacije zemalja i naroda čiji se jezik uči
Napomene:	U Dodatku su naznačene gramatičke/jezične strukture kojima bi polaznici trebali ovladati na kraju obrazovnih ciklusa, završetkom 2. i 4. razreda srednjoškolskoga obrazovanja. Postignuća u prvom stranom jeziku orijentiraju se prema jakom temeljnom stupnju (A2+) *Zajedničkog europskog referentnog okvira za jezike*. Pritom se može očekivati da će polaznici, ukoliko su dotičnom jeziku više izloženi u svakodnevnom okruženju, navedena postignuća vjerojatno nadmašiti.
Ostalo	
Metode i oblici	Metoda razgovora, usmenoga izlaganja (pripovijedanje i objašnjavanje), čitanja

rada:	i rada na tekstu, metoda pisanja i pisanih radova, metoda demonstracije Frontalni rad, individualni rad, rad u paru, skupinski rad, alternativni oblici rada
Oblici učenja:	Individualno, suradničko i istraživačko učenje
Elementi i oblici praćenja i vrjednovanja polaznika	**Elementi:** usvojenost svih četiriju jezičnih vještina: govorna produkcija i interakcija, pisano izražavanje (kreativnost i originalnost u pisanom izražavanju), čitanje i slušanje s razumijevanjem te uporaba jezika (gramatička točnost i bogatstvo leksika) **Oblici:** Formativno i sumativno vrjednovanje, samovrjednovanje Usmena i pisana provjera znanja Načini, postupci i elementi vrjednovanja odgojnoobrazovnih postignuća polaznika usklađuju se s odredbama važećega *Pravilnika o načinima, postupcima i elementima vrednovanja učenika u srednjoj školi* (Narodne novine, 112/10).
Literatura	
Literatura za nastavnike:	*Zajednički europski referentni okvir za jezike: učenje, poučavanje, vrednovanje*, Zagreb: Školska knjiga, 2005. *Quadro comune europeo di riferimento per le lingue: apprendimento, insegnamento, valutazione*, Consiglio d'Europa, la Nuova Italia -Qxford, 2002. *Europski centar za moderne jezike, Graz, www.ecml.at* *Council of Europe, www.coe.int* *Europska jezična mapa,* Zagreb: Školska knjiga, 2005. **Časopis:** Strani jezici, Internet **Popis literature za talijanski jezik** Damiani Einwalter, I. (2002), HDPL - Izazovi na početku XXI. *Stoljeća: Prisutnost internacionalnih izraza u standardnom talijanskom jeziku,* Zagreb – Rijeka. Pittano, G., *Così si dice e si scrive* (Dizionario grammaticale e degli usi della lingua italiana, Zanichelli edizioni. Benucci, A., CLUS (Centro Linguistico Università di Siena), *Sillabo di italiano per stranieri*, La Guerra edizioni, Perugia, 2007. Pittano, G., *Sinonimi e contrari* (Dizionario fraseologico delle parole equivalenti, analoghe e contrarie, Zanichelli edizioni. Lesina, R., *Manuale di stile, Guida alla redazione di documenti, relazioni, articoli, manuali, tesi di laurea*. Lorenzetti, L., (2002), *L'italiano contemporaneo*, Carocci, Roma. Bonomi I., Masini A., Morhana S., (2003), *La lingua italiana e i mass media*, Carocci, Roma. Vrhovac, Y., (1990.): K*omunikacijske funkcije videa u nastavi stranih jezika*. Zagreb, Strani jezici 1-2 Titone, R., *Glottodidattica, un profilo storico*, Minerva Italica, 1980.

	Freddi, G., *Didattica delle lingue moderne*, Minerva Italica, 1979. Berrto, G., *La sociolinguistica*, Zauichelli, Bologna, 1982.
Literatura za polaznike:	Prema *Katalogu obveznih udžbenika i pripadajućih dopunskih nastavnih sredstava* Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa.

3. RAZRED

Naziv predmeta u 3. godini učenja	**Talijanski jezik**
Kroz ovaj predmet u 3. godini učenja polaznik će steći sljedeće ishode učenja:	**SLUŠANJE** Polaznici će: - globalno, selektivno, a ovisno o sadržaju i vrsti teksta, i detaljno razumjeti različita jasna standardna izlaganja o poznatim općim i stručnim temama - verbalnim i neverbalnim reakcijama pokazati razumijevanje jednostavnih slušnih poticaja - kritički procijeniti osnovni sadržaj teksta i namjere - nagađati značenje nepoznatih riječi iz konteksta i razumjeti značenje rečenica ako je tema o kojoj se govori poznata i ako se govori polako i standardnim jezikom - razumjeti sadržaj jednostavnoga emitiranoga ili snimljenoga materijala za slušanje o poznatim temama ako je iznesen relativno polako i jasno - razumjeti jednostavne činjenične obavijesti o običnim svakodnevnim temama ili onima vezanim uz posao te prepoznati opću poruku i specifične detalje ako je govor jasan i s općepoznatim naglaskom - razumjeti glavne misli jasnoga standardnoga govora o poznatim stvarima koje se redovito ponavljaju - okvirno pratiti jednostavna kratka predavanja ili izlaganja u okviru svoje struke ako je tema poznata, a govor standardan i jasno artikuliran - razumjeti glavne poruke radijskih i televizijskih programa o tekućim događajima ili temama od osobnoga i profesionalnoga interesa ako je jezik relativno polagan i jasan - pratiti filmove i programe u kojima vizualije i radnja nose najveći dio priče ako je priča jednostavna, a jezik jasan - razumjeti izgovoreni tekst jednostavnoga i uglavnom poznatoga vokabulara (s pojedinim idiomatskim izrazima) i gramatičkih struktura. Značenje nepoznatoga vokabulara i složenijih jezičnih struktura nagađati iz konteksta i korištenjem drugih alternativnih strategija te time više ili manje uspješno popuniti praznine u razumijevanju. **ČITANJE** Polaznici će: - steći pozitivan odnos prema čitanju na talijanskom jeziku, samopouzdanje pri čitanju te interes i motivaciju za usvajanje jezika struke - čitati s pozornošću i održati pozornost tijekom čitanja - razlikovati pisanje od izgovaranja nešto složenijih izričaja - vladati pravopisnim pravilima na talijanskom jeziku te rečeničnom intonacijom pri glasnom čitanju

	- primijeniti veći broj kognitivnih, metakognitivnih i društveno-afektivnih strategija za planiranje i upravljanje čitanjem - rabiti dvojezične i jednojezične rječnike te se služiti različitim izvorima pisanih tekstova, uključujući i elektroničke medije i obrazovne programe - prepoznati i utvrditi ključne ideje u tekstu pregledno izložene argumentacije te prepoznati tijek argumentacije - globalno, selektivno i detaljno razumjeti različite nešto složenije izvorne i didaktičke tekstove s tematikom iz vlastitoga područja interesa i struke - kritički procijeniti sadržaj teksta i namjere autora te tumačiti dobivene informacije i na temelju njih samostalno zaključivati - uočiti značajke različitih vrsta tekstova - donekle samostalno čitati kratke književne i neknjiževne, izvorne i didaktičke tekstove, uključujući i tekstove stručne tematike - povezati tekst s vlastitim iskustvom i znanjem o svijetu te s budućim zanimanjem - razumjeti lakše tekstove o temama koje ih zanimaju - pronaći i razumjeti specifične obavijesti o poznatim temama u jednostavnim pisanim materijalima, kao što su pisma, brošure i kratki novinski članci - pretražiti jedan dulji ili nekoliko kraćih tekstova da bi pronašli specifične obavijesti koje će im pomoći izvršiti neki zadatak - razumjeti opise događaja, osjećaje i želje u osobnim pismima u dovoljnoj mjeri da se mogu dopisivati s prijateljem ili poznanikom - razumjeti jednostavne jasno napisane upute za neki uređaj koji svakodnevno koriste **PISANJE** Polaznici će: - uočiti razlike između govorenih i nešto složenijih pisanih tekstova te razlike u pisanju na talijanskom i materinskomu jeziku - vladati pravopisnim pravilima na talijanskom jeziku - primjenjivati veći broj kognitivnih, metakognitivnih i društveno-afektivnih strategija pri planiranju i ostvarivanju pisanih tekstova - rabiti dvojezične i jednojezične rječnike te se služiti različitim izvorima, uključujući i elektroničke medije i obrazovne programe - zapisati poruke koje sadržavaju upite, probleme - pisati jednostavne, povezane tekstove o poznatim i aktualnim temama iz vlastitoga područja interesa te o temama jednostavnoga stručnoga sadržaja na različitim stupnjevima samostalnosti (dopuniti, pisati prema slušnomu, pisanomu ili slikovnomu predlošku, ispričati priču, pisati kratke jednostavne sastavke) - pisati o svojim iskustvima u obliku jednostavnoga, čitkoga teksta npr. osobnoga pisma, opisujući svoje osjećaje i reakcije - opisati istinite i izmišljene prošle događaje, radnje i iskustva **GOVORENJE** Polaznici će: - steći pozitivan odnos prema govorenju na talijanskom jeziku i samopouzdanje u govorenju - razumjeti posebnosti izgovora i intonacije talijanskoga jezika te pravilno

	artikulirati glasove, izgovarati i naglašavati riječi i fraze te poštivati ritam i intonaciju nešto složenijih izričaja **U govornoj produkciji polaznici će:** - jednostavno opisati događaje, aktivnosti, planove, dogovore, navike i rutine - ukratko obrazložiti i objasniti svoja stajališta - prihvatljivom tečnošću i bez većih prekida ispričati ili prepričati priču, neki događaj, opisati određenu temu iz područja vlastitoga interesa i struke, izlažući je kao jednostavan niz elemenata - jednostavno govoriti o različitim poznatim temama iz područja vlastitoga interesa i struke - ukratko opisati svoja iskustva navodeći osjećaje i reakcije - dovoljno razumljivo iznijeti neki argument tako da ih sugovornici mogu pratiti bez većih teškoća - održati pripremljenu i uvježbanu prezentaciju o poznatoj temi iz svakodnevnoga života, kratko obrazložiti svoja mišljenja, planove i aktivnosti i nositi se s ograničenim brojem izravnih pitanja o temi prezentacije **U govornoj interakciji polaznici će:** - s relativnom lakoćom komunicirati u jasno određenim situacijama i sudjelovati u razgovorima uz uvjet da im sugovornik prema potrebi pomogne - postavljati i odgovarati na pitanja, izraziti osobno mišljenje, razmijeniti misli i informacije o poznatim temama u predvidivim, svakodnevnim situacijama - pratiti jasno artikulirani govor upućen njima osobno u svakodnevnoj konverzaciji ako im se rečeno povremeno ponovi ili preformulira - održavati konverzaciju u svakodnevnom kontekstu, no ponekad je možda teže razumjeti što zapravo pokušavaju reći - pratiti najveći dio onoga što se govori u njihovoj nazočnosti o općim temama - iznijeti i odgovoriti na prijedloge, izraziti slaganje ili neslaganje - objasniti kako nešto treba uraditi dajući jednostavne upute - sažeto iznijeti svoje mišljenje o nekoj priči, članku, predavanju, raspravi, intervjuu ili dokumentarnoj emisiji te na zahtjev i eventualnu pomoć sugovornika i dopuniti izlaganje **MEĐUKULTURALNO DJELOVANJE** Polaznici će: - kroz sve jezične djelatnosti usvajati bitna sociokulturna orijentacijska znanja o zemlji/zemljama jezika koji se uči, prihvaćati potrebu tolerantnoga ophođenja s osobama iz drugih kultura, uočiti postojanje stereotipa i predrasuda te prihvaćati potrebu da ih se razgradi - uz pomoć nastavnika i samostalno uočavati sličnosti i razlike između vlastite kulture i drugih kultura, s naglaskom na kulturi zemalja i naroda čiji jezik uče, u aspektima svakodnevnoga života ili struke, te ih povezivati s novim situacijama i kontekstima učeći se kritičkom razmišljanju
Razrada	
Nastavne cjeline	*Razrada – Nastavne teme*

Europsko okruženje	Mladi i europsko okruženje Euro – zajednička europska valuta Gospodarenje vlastitim novcem Novac - mjerilo vrijednosti
Javne službe	Javno zdravstvo Nezgode, nesreće i bolesti Korištenje liječničkim uslugama
Mladi ljudi i njihov svijet	Obitelj i društvene veze Klubovi i udruženja Mladi na djelu. Problemi mladih Oblici prihvatljivog i neprihvatljivog ponašanja Kultura i supkultura mladih, odijevanje
Društvo i svijet koji nas okružuje	Svijet u kojem živimo – pogled u budućnost Život u suvremenome društvu (ovisnosti, problemi u ponašanju...) Problemi čovječanstva – glad, siromaštvo, nezaposlenost... **Građanski odgoj** Socijalni i društveni odnosi. Duhovne i etičke vrijednosti
Mobilnost i migracije	***Mobilnost*** ljudi i znanja Kompetitivnost na međunarodnom tržištu rada Posjeti i razmjene učenika Stručna praksa i rad u inozemstvu
Znanost i tehnologija	Izumi i otkrića Poznati znanstvenici Suvremene tehnologije
Napomene:	U Dodatku su naznačene gramatičke/jezične strukture kojima bi učenici trebali ovladati na kraju obrazovnih ciklusa, završetkom 2. i 4. razreda srednjoškolskoga obrazovanja. Postignuća u prvom stranom jeziku orijentiraju se prema prijelaznom stupnju između (A2+) i (B1) *Zajedničkog europskog referentnog okvira za jezike*. Pritom se može očekivati da će učenici, ukoliko su dotičnom jeziku više izloženi u svakodnevnom okruženju, navedena postignuća vjerojatno nadmašiti.
Ostalo	
Metode i oblici rada:	Metoda razgovora, usmenoga izlaganja (pripovijedanje i objašnjavanje), čitanja i rada na tekstu, metoda pisanja i pisanih radova, metoda demonstracije

	Frontalni rad, individualni rad, rad u paru, skupinski rad, alternativni oblici rada
Oblici učenja:	Individualno, suradničko i istraživačko učenje
Elementi i oblici praćenja i vrjednovanja polaznika	**Elementi:** usvojenost svih četiriju jezičnih vještina: govorna produkcija i interakcija, pisano izražavanje (kreativnost i originalnost u pisanom izražavanju), čitanje i slušanje s razumijevanjem te uporaba jezika (gramatička točnost i bogatstvo leksika) **Oblici:** Formativno i sumativno vrjednovanje, samovrjednovanje Usmena i pisana provjera znanja Načini, postupci i elementi vrjednovanja odgojnoobrazovnih postignuća polaznika usklađuju se s odredbama važećega *Pravilnika o načinima, postupcima i elementima vrednovanja učenika u srednjoj školi* (Narodne novine, 112/10).
Literatura	
Literatura za nastavnike:	*Zajednički europski referentni okvir za jezike: učenje, poučavanje, vrednovanje*, Zagreb: Školska knjiga, 2005. *Europski centar za moderne jezike, Graz, www.ecml.at* *Council of Europe, www.coe.int* *Europska jezična mapa,* Zagreb: Školska knjiga, 2005. **Časopis:** Strani jezici, Internet **Popis literature za talijanski jezik** Tresoldi, R., (2010) *Parlare, scrivere, comunicare meglio con esempi e consigli per scrivere e parlare corettamente*, Giunti Demetra, Firenze. Vercelli, S., (1999), *Saper scrivere rapporti e relazioni*, De Vecchi, Milano. CILS (Centro Certificazione CILS), *Certificazione di italiano come lingua straniera,* Universita' per Stranieri di Siena, Livello B1, moduli ragazzi all'estero, posljednje izdanje Damiani Einwalter, I., *Argomenti e didattiche a confronto*: *L'aspetto polivalente delle component1 culturali e linguist1che nell'espressione faceta delle barzellette*, Atti *del Corso di Aggiornamento e perfezionamento per docenti di italiano* L2, Casa editrice. Societa di studi e ricerche Pietas Julia, Pola, 2003, Frescaroli, A., (2000), *Saper scrivere bene oggi*, De Vecchi, Milano. Titone, R., *Psicolinguistica applicata*, Armando, Roma, 1975. Arcaini, E., *Dalla linguistica alla glottodidattica*, Torino, 1968. D'Addio Colossimo, W., *Lingua straniera e comunicazione*, Zanichelli, 1978. Skljarov, M. (1993),*Teorija i praksa u nastavi stranih jezika*, Zagreb, Školske novine. 1988.Skljarov, M., *Jezik i govor u nastavi stranih jezika*, Školska knjiga Zagreb 1987.
Literatura za	Prema *Katalogu obveznih udžbenika i pripadajućih dopunskih nastavnih*

polaznike:	*sredstava* Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa.

4. RAZRED

Naziv predmeta u 4. godini učenja	**Talijanski jezik**
Kroz ovaj predmet u 4. godini učenja polaznik će steći sljedeće ishode učenja:	**SLUŠANJE** Polaznici će: - globalno, selektivno, a ovisno o sadržaju i vrsti teksta, i detaljno razumjeti različite nešto složenije tekstove na standardnom jeziku o poznatim općim i stručnim temama s kojima se redovito susreću u školi ili na praksi, u obitelji, slobodnom vremenu i sl., uključivši i kratke priče - verbalnim i neverbalnim reakcijama pokazati razumijevanje nešto složenijih slušnih poticaja - kritički procijeniti sadržaj teksta i namjere - nagađati značenje nepoznatih riječi iz konteksta i razumjeti značenje rečenica ako je tema o kojoj se govori poznata - pratiti glavni tijek opširnoga razgovora pod uvjetom da se govori razgovijetno i na standardnom jeziku - razumjeti sadržaj većine emitiranoga ili snimljenoga materijala za slušanje o poznatim stvarima ako je govor relativno polagan i jasan - razumjeti jednostavne činjenične obavijesti o običnim svakodnevnim temama ili onima vezanim uz posao te prepoznati opću poruku i specifične detalje ako je govor jasan i s općepoznatim naglaskom - razumjeti glavnu poantu jasnoga standardnoga govora o poznatim stvarima koje se redovito ponavljaju - pratiti predavanja ili izlaganja u okviru svoje struke ako je tema poznata, a prezentacija jednostavna i jasno organizirana - razumjeti jednostavne tehničke informacije, npr. upute za rad nekoga običnoga uređaja - razumjeti glavne poruke radijskih i televizijskih programa o tekućim događajima ili temama od osobnoga i profesionalnoga interesa ako je jezik relativno polagan i jasan - pratiti većinu filmova u kojima vizualije i radnja nose veći dio priče ako je priča jednostavna, a jezik jasan - razumjeti različite jezične funkcije, prepoznati, usvojiti i primjenjivati osnovne obrasce uljudnoga ophođenja na stranomu jeziku, uočiti bitne sociokulturne različitosti - razumjeti izgovoreni tekst širega, ali uglavnom poznatoga vokabulara (s pojedinim idiomatskim izrazima) i gramatičkih struktura. Značenje nepoznatoga vokabulara i složenijih jezičnih struktura nagađati iz konteksta i korištenjem drugih alternativnih strategija te time više ili manje uspješno popuniti praznine u razumijevanju.

ČITANJE

Polaznici će:

- steći pozitivan odnos prema čitanju na talijanskom jeziku, samopouzdanje pri čitanju te interes i motivaciju za usvajanje jezika struke
- čitati s pozornošću i održati pozornost tijekom čitanja
- razlikovati pisanje od izgovaranja nešto složenijih izričaja
- vladati pravopisnim pravilima na talijanskom jeziku te rečeničnom intonacijom pri glasnom čitanju
- primijeniti veći broj kognitivnih, metakognitivnih i društveno-afektivnih strategija za planiranje i upravljanje čitanjem
- rabiti dvojezične i jednojezične rječnike te se služiti različitim izvorima pisanih tekstova, uključujući i elektroničke medije i obrazovne programe
- prepoznati i utvrditi ključne ideje u tekstu pregledno izložene argumentacije te prepoznati tijek argumentacije
- globalno, selektivno i detaljno razumjeti različite nešto složenije izvorne i didaktičke tekstove s tematikom iz vlastitoga područja interesa i struke
- kritički procijeniti sadržaj teksta i namjere autora te tumačiti dobivene informacije i na temelju njih samostalno zaključivati
- uočiti značajke različitih vrsta tekstova
- samostalno čitati kraće književne i neknjiževne, izvorne i didaktičke tekstove, uključujući i tekstove stručne tematike
- povezati tekst s vlastitim iskustvom i znanjem o svijetu te s budućim zanimanjem
- razumjeti lakše tekstove o temama koje ih zanimaju
- pronaći i razumjeti opće obavijesti koje trebaju u svakodnevnim materijalima, kao što su pisma, brošure i kratki službeni dokumenti
- pretražiti jedan dulji ili nekoliko kraćih tekstova da bi pronašli specifične obavijesti koje će im pomoći izvršiti neki zadatak
- prepoznati važne detalje u lakšem novinskom članku o poznatim temama
- prepoznati glavne zaključke u jasno napisanim polemičkim tekstovima
- razaznati glavnu nit neke polemike u tekstu, ali ne i detalje
- razumjeti opise događaja, osjećaje i želje u osobnim pismima u dovoljnoj mjeri da se mogu dopisivati s prijateljem ili poznanikom
- razumjeti jasno napisane upute za neki uređaj
- čitati i razumjeti tekstove širokoga raspona rječnika i jednostavnih jezičnih struktura, ali tek s pojedinim idiomatskim i kolokvijalnim izrazima u jasno organiziranom tekstu

PISANJE

Polaznici će:

- uočiti razlike između govorenih i nešto složenijih pisanih tekstova te razlike u pisanju na talijanskom i materinskomu jeziku
- vladati pravopisnim pravilima na talijanskom jeziku
- primjenjivati veći broj kognitivnih, metakognitivnih i društveno-afektivnih strategija pri planiranju i ostvarivanju pisanih tekstova
- rabiti dvojezične i jednojezične rječnike te se služiti različitim izvorima, uključujući i elektroničke medije i obrazovne programe
- zapisati poruke koje sadržavaju upite, probleme

	- napisati jednostavne, povezane tekstove o poznatim i aktualnim temama općega interesa te o temama kakva jednostavnijega stručnoga sadržaja služeći se pritom nešto složenijim jezičnim strukturama - pisati tekstove o nizu poznatih tema iz vlastitoga područja interesa, i to na različitim stupnjevima samostalnosti (dopuniti, pisati prema slušnomu, pisanomu ili slikovnomu predlošku, ispričati priču, pisati kratke jednostavne sastavke) - pisati o svojim iskustvima u obliku jednostavnoga, čitkoga teksta npr. osobnoga pisma, opisujući svoju osjećaje i reakcije - opisati istinite i izmišljene sadašnje, prošle i buduće događaje s osnovnim detaljima (putovanja, nesreće, snove, nade, ambicije) - opisati sadržaj knjige ili filma i svoje reakcije na njih - s priličnom sigurnošću sažeti skup činjeničnih informacija o svakodnevnim ili nesvakodnevnim aktivnostima iz vlastitoga područja interesa, napisati izvještaj i iznijeti svoje mišljenje - pisati vrlo kratke izvještaje, standardnoga konvencionalnoga oblika, ukratko navesti razloge i objašnjenja za mišljenje, planove i radnje - u pisanju koristiti usvojena sociokulturna orijentacijska znanja o zemlji/zemljama jezika koji se uči te ih usporediti s vlastitim životom, okružjem i budućim zanimanjem - primjenjivati obrasce uljudnoga ophođenja pisanjem na talijanskom jeziku te napisati kraći, nešto složeniji, tekst u svakodnevnoj komunikaciji u skladu s uvriježenim pravilima kulture jezika koji se uči **GOVORENJE** Polaznici će: - steći pozitivan odnos prema govorenju na talijanskom jeziku i samopouzdanje u govorenju - razumjeti posebnosti izgovora i intonacije talijanskoga jezika te pravilno artikulirati glasove, izgovarati i naglašavati riječi i fraze te poštivati ritam i intonaciju nešto složenijih izričaja **U govornoj produkciji polaznici će:** - jednostavno povezivati rečenice kako bi opisali doživljaje i događaje, svoje snove, nade i težnje - ukratko obrazložiti i objasniti svoja stajališta, planove i postupke - ispričati priču, događaje, stvarne ili izmišljene ili prepričati sadržaj knjige ili filma te opisati svoje reakcije - prihvatljivom tečnošću i bez većih prekida prepričati jednostavnu priču ili jednostavno opisati određenu temu iz područja vlastitoga interesa i struke, izlažući je kao linearni niz elemenata - jednostavno govoriti o različitim poznatim temama iz područja vlastitoga interesa i struke - detaljno opisati svoja iskustva navodeći osjećaje i reakcije - iznijeti najvažnije pojedinosti nekoga nepredviđenoga događaja, primjerice, nesreće - dovoljno razumljivo iznijeti neki argument tako da ih sugovornici mogu pratiti uglavnom bez poteškoća - održati prethodno pripremljenu, izravnu prezentaciju o poznatoj temi iz svojega područja, na način da ju je uglavnom moguće pratiti bez poteškoća, objašnjavajući glavne misli s prihvatljivom točnošću - odgovoriti na pitanja koja slijede uz uvjet da se pitanje može ponoviti ako je

	bilo prebrzo i nedovoljno jasno izrečeno **U govornoj interakciji polaznici će:** - se bez pripreme uključiti u razgovor o njima poznatim temama, koje su od osobnoga interesa ili se odnose na svakodnevni život, primjerice, na obitelj, hobi, posao, putovanja i tekuće događaje - komunicirati s određenom sigurnošću o poznatim uobičajenim i neuobičajenim temama iz svojega interesnoga područja - izraziti osobno mišljenje, razmijeniti, provjeriti i potvrditi informacije, snaći se čak i u neuobičajenim situacijama te objasniti uzrok problema - izraziti svoje mišljenje o apstraktnijim, kulturološkim sadržajima poput filmova, knjiga, glazbe i sl. - pratiti jasno artikulirani govor upućen njima osobno u svakodnevnoj konverzaciji, premda ponekad moraju tražiti da im se ponove određene riječi i izrazi - održavati konverzaciju ili raspravu, no ponekad je možda teže razumjeti što zapravo pokušavaju reći - izraziti i primjereno odgovoriti na osjećaje poput čuđenja, sreće, tuge, zanimanja i ravnodušnosti - pratiti najveći dio onoga što se govori u njihovoj nazočnosti o općim temama ako sugovornici izbjegavaju izrazito idiomatske izraze i nastoje jasno izgovarati - kratko komentirati tuđa stajališta - iznijeti, usporediti i suprotstaviti stavove kad se raspravlja o tome što činiti, kamo ići, koga ili što odabrati i sl. - objasniti uzrok problema te raspraviti što treba poduzeti, usporediti i suprotstaviti različita moguća rješenja - objasniti kako nešto treba uraditi dajući detaljne upute - sažeti i iznijeti svoje mišljenje o nekoj priči, članku, predavanju, raspravi, intervjuu ili dokumentarnoj emisiji te na zahtjev i detaljnije dopuniti svoje izlaganje **MEĐUKULTURALNO DJELOVANJE** Polaznici će: - kroz sve jezične djelatnosti usvajati bitna sociokulturna orijentacijska znanja o zemlji/zemljama jezika koji se uči, prihvaćati potrebu tolerantnoga ophođenja s osobama iz drugih kultura, uočiti postojanje stereotipa i predrasuda te prihvaćati potrebu da ih se razgradi - uz pomoć nastavnika i samostalno uočavati sličnosti i razlike između vlastite kulture i drugih kultura, s naglaskom na kulturi zemalja i naroda čiji jezik uče, u aspektima svakodnevnoga života ili struke, te ih povezivati s novim situacijama i kontekstima učeći se kritičkom razmišljanju
Razrada	
Nastavne cjeline	*Razrada – Nastavne teme*
Posao i obrazovanje	Zanimanja Oglasi Životopis i Europass

	Molba i razgovor za posao. Moja budućnost
Kultura i civilizacija	Fenomen globalizacije / Svijet kao globalno selo Pitanje kulturnog identiteta i suvereniteta
Svijet rada	Moje zanimanje u suvremenom društvu Suvremeni trendovi u mome zanimanju Moje zanimanje kao dio zdravstvene djelatnosti Na radnom mjestu
Znanost, umjetnost i popularna kultura	Svijet znanosti i umjetnosti, izložbe, muzeji, koncerti, film, festivali Slavni ljudi (povijesne i suvremene ličnosti, znanstvenici, pisci, pjesnici, umjetnici, pjevači, glumci...) i događaji
Solidarnost	Osjetljivost za druge, za obitelj, za slabe, siromašne i bolesne Međugeneracijska skrb, skrb za svoju okolinu i za cjelokupno životno okružje
Potrošačko društvo	Reklame i utjecaj na mlade Konzumerizam
Napomene:	U Dodatku su naznačene gramatičke/jezične strukture kojima bi polaznici trebali ovladati na kraju obrazovnih ciklusa, završetkom 2. i 4. razreda srednjoškolskoga obrazovanja. Postignuća u prvomu stranom jeziku orijentiraju se prema prijelaznom stupnju (B1) *Zajedničkog europskog referentnog okvira za jezike*. Pritom se može očekivati da će polaznici, ukoliko su dotičnom jeziku više izloženi u svakodnevnom okruženju, navedena postignuća vjerojatno nadmašiti.
Ostalo	
Metode i oblici rada:	Metoda razgovora, usmenoga izlaganja (pripovijedanje i objašnjavanje), čitanja i rada na tekstu, metoda pisanja i pisanih radova, metoda demonstracije Frontalni rad, individualni rad, rad u paru, skupinski rad, alternativni oblici rada
Oblici učenja:	Individualno, suradničko i istraživačko učenje
Elementi i oblici praćenja i vrjednovanja polaznika	**Elementi:** usvojenost svih četiriju jezičnih vještina: govorna produkcija i interakcija, pisano izražavanje (kreativnost i originalnost u pisanom izražavanju), čitanje i slušanje s razumijevanjem te uporaba jezika (gramatička točnost i bogatstvo leksika) **Oblici:** Formativno i sumativno vrjednovanje, samovrjednovanje Usmena i pisana provjera znanja Načini, postupci i elementi vrjednovanja odgojnoobrazovnih postignuća polaznika usklađuju se s odredbama važećega *Pravilnika o načinima, postupcima i elementima vrednovanja učenika u srednjoj školi* (Narodne novine, 112/10).
Literatura	
Literatura za	*Zajednički europski referentni okvir za jezike: učenje, poučavanje, vrednovanje*,

nastavnike:	Školska knjiga, Zagreb, 2005. *Europski centar za moderne jezike, Graz, www.ecml.at* *Council of Europe, www.coe.int* *Europska jezična mapa,* Školska knjiga, Zagreb, 2005. **Časopis**: Strani jezici, Internet **Popis literature za talijanski jezik** Lesina, R.,, *Manuale di stile, Guida alla redazione di documenti, relazioni, articoli, manuali, tesi di laurea*. Benucci, A., CLUS (Centro Linguistico Universita' di Siena), *Sillabo di italiano per stranieri,* La Guerra edizioni, Perugia, 2007. Pittano, G., *Così si dice e si scrive* (Dizionario grammaticale e degli usi della lingua italiana, Zanichelli edizioni. Pittano, G., *Sinonimi e contrari* (Dizionario fraseologico delle parole equivalenti, analoghe e contrarie, Zanichelli edizioni. CILS (Centro Certificazione CILS), *Certificazione di italiano come lingua straniera,* Universita' per Stranieri di Siena, Livelli A2, B1, moduli ragazzi all'estero, posljednje izdanje Franceschetti, C., (2005), *L'italiano senza errori,* De Vecchi, Milano. Glovacki, Z., *O tekstu*. Školska knjiga, Zagreb, 1990. Sironić-Bonefačić Nives, Strani jezici u dodiru s materinskim jezikom, FF. Zbornik HDPL, Zagreb. Zurula, M. (2010), *Sapore d'Italia, Antologia di testi sulla cultura italiana con esercitazioni orali e scritte.* Livello intermedio (B1-B2), Edilingua Ascolto di lingua italiana per livelli A2, B1, stranica na Internetu, Edilingua.
Literatura za polaznike:	Prema *Katalogu obveznih udžbenika i pripadajućih dopunskih nastavnih sredstava* Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa.

DODATAK 1. Gramatičke strukture

Gramatičke se strukture tumače eksplicitno samo kada je to nužno te je važno da ih polaznici usvajaju kao dio konteksta, a ne kao izdvojeno gradivo.

Na kraju 2. razreda polaznici bi trebali vladati sljedećim jezičnim strukturama **na razini A2+**:

MORFOLOGIJA

Imenice (promjenjive i nepromjenjive imenice**,** deminutivi**,** određivanje roda složenih imenica)

Članovi (određeni, neodređeni i partitivni član, određeni član s posvojnim pridjevima)

Zamjenice (osobne, pokazne, posvojne, povratne, naglašene i nenaglašene zamjenice u dativu i akuzativu, združene zamjenice, nepromjenjive odnosne zamjenice, upitne, neodređene zamjenice i uporaba **particella NE** i **CI**)

Brojevi (glavni, redni i ostali brojevi)

Pridjevi (nepromjenjivi oblici pridjeva**,** stupnjevanje pridjeva**,** pridjevi izvedeni od participa prezenta i participa perfekta, upitni pridjev ***quale,*** neodređeni pridjevi ***alcuno, qualche***)

Glagoli (indikativ pravilnih, nepravilnih, povratnih, pomoćnih i modalnih glagola u prezentu, perfektu, imperfektu, pluskvamperfektu, futuru I i II, imperativ, kondicional I**)**

Prijedlozi (prijedlozi sa i bez određenoga člana: ***a, di, da, su, in, con, per, tra***)

Idiomatske glagolske strukture; (andarsene, farcela)

Prilozi (mjesta, vremena, načina, uzroka**,** upitni prilozi i uporaba priloga **mai, ancora, più, già** s perfektom).

SINTAKSA

Jednostavne, nezavisno složene i zavisno složene rečenice (poredak riječi u izjavnoj, upitnoj i zapovjednoj rečenici, poredak riječi u nezavisno i zavisno složenoj rečenici te u inverziji, izražavanje želje i zapovijedi i namjere s prijedlogom ***per*** + infinitiv))

Rečenice (nezavisno složene rečenice s veznicima ***e, o, oppure, ma, perciò, però*****;** zavisnosložene rečenice: subjektne i objektne s veznikom ***che*****),** vremenske rečenice s veznicima ***quando, mentre,dopo che,*** uzročne rečenice s veznicima ***perché e siccome,*** načinske rečenice s veznikom ***come,*** odnosne rečenice s veznikom ***anche se,*** pogodbene rečenice s veznikom **se** + indikativ)

Pravopis: (pisanje velikog slova, naglaska, apostrofa, duplih slova, konsonantskih skupina gli, sci, gn i interpunkcijskih oznaka)

Na kraju 4. razreda učenici bi trebali vladati sljedećim jezičnim strukturama **na razini B1**:

MORFOLOGIJA
Imenice (imenice s dva roda**,** tvorba množine nepravilnih imenica**,** imenice izvedene od participa prezenta i participa perfekta**,** tvorba složenih imenica)

Član (određeni, neodređeni i partitivni član)

Pridjevi (stupnjevanje nepravilnih oblika pridjeva, tvorba nepravilnih oblika s prefiksom ***in-, im-, ir-, a-, s-, dis-)***

Zamjenice (nenaglašene osobne zamjenice i njihova uporaba s imperativom, neodređene zamjenice, promjenjive odnosne zamjenice **quale** i ***cui*** possessivo)

Glagoli (indikativ prezenta, imperfekta, perfekta, pluskvamperfekta i futura I i II, pasiv prezenta i perfekta d prijedlogom **da,** imperativ glagola sa i bez negacije, kondicional I i II, gerund, konjunktiv prezenta, perfekta i imperfekta, pasivna konstrukcija s prijedlogom **da**, indikativ bezličnih glagola i bezličnih konstrukcija ***bisogna – c'è bisogno***, konjunktiv prezenta pomoćnih, pravilnih i osnovnih nepravilnih glagola, glagoli s particellom ***ci: crederci, metterci, pensarci, volerci***)

Perifrastična konstrukcija (gerund s prezentom i imperfektom glagola **stare)**

Idiomatske glagolske strukture (***cavarsela, prendersela, mettercela tutta***)
Perifrastična konstrukcija: (gerund + prezent i imperfekt glagola ***stare***)

Prijedlozi (***a, di, da, su, in, con, per, tra*** + određeni član)

Prilozi (stupnjevanje priloga, tvorba priloga s prijedlozima **con, in, per** + imenica)

SINTAKSA
Poredak riječi u zavisnoj i nezavisnosloženoj rečenici te u upitnoj rečenici-

Rečenice (nezavisno složene rečenice s veznicima ***e, o, oppure, ma, perciò, però*****;** zavisnosložene rečenice: subjektne i objektne s veznikom ***che*****),** vremenske rečenice s veznicima ***quando, mentre,dopo che,*** uzročne rečenice s veznicima ***perché e siccome,*** načinske rečenice s veznicima ***come i come se,***

odnosne rečenice s veznicima ***anche se, benchè, sebbene*****),** pogodbene rečenice s veznikom **se** + indikativ i konjunktiv)

Uporaba participa perfekta s veznikom **appena**
Neupravni govor (slaganje glagolskih vremena)

Pravopis: (pisanje velikog slova, naglaska, apostrofa, duplih slova, konsonantskih skupina gli, sci, gn i interpunkcijskih oznaka)

Naziv nastavnog predmeta: POVIJEST

OBRAZOVNI STANDARDI[1] I ISHODI[2] UNASTAVI POVIJESTI

A. CILJEVI NASTAVE POVIJESTI

Uspostavljanje kriterija (obrazovnih standarda i ishoda) za nastavu povijesti u školama zahtjeva jasnu viziju mjesta i važnosti koje povijest ima u općem obrazovanju svih polaznika. Škola je oduvijek imala svoja dva velika cilja: prenijeti znanje i vještine, te pomoći mladim ljudima da postanu dobri ljudi, da se jasno znaju odrediti prema dobru i zlu. O odnosu tih dviju temeljnih komponenti nastavnog procesa, obrazovanju i odgoju, vode se posljednja tri desetljeća u stručnoj i znanstvenoj literaturi najžešće rasprave. Tradicionalna građanska škola smatra da je odgoj oduvijek bio temeljna obveza i pravo obiteljskog doma izuzev u slučajevima kada ona to nije sposobna činiti. Danas se taj koncept potpuno napušta. Duhovni razvoj (razvijanje samopouzdanja, potrebe i osjećaja važnosti druženja s drugim i drugačijim polaznicima, sagledavanje i otvoreni razgovori o vlastitom i tuñem religioznom iskustvu, samopoštovanje, stalno propitivanje i traganje za smislom i svrhom osobnog života, entuzijazam i odlučnost) kao i moralni odgoj (tolerancija i nepristranost, slobodno iskazivanje vlastitog mišljenja, poštivanje tuñih stavova i uvjerenja, miroljubivost i izbjegavanje sukoba) postaju sastavni dio svih nastavnih predmeta, a osobito nastave povijesti na svim razinama školovanja. Novi zahtjevi koji se postavljaju pred obrazovne sustave posljedica su multikulturalizma koji prožima društva danas na svim kontinentima. U takvim okolnostima vrednovanjem nasljeña svih etničkih i kulturnih baština olakšava se prilagodba i dijalog meñu pripadnicima različitih kultura. Dijalog se strukturira u slijedećim okvirima: jednakopravnost kultura, dehijerarhizacija kultura, raznolikost kultura, kulturni pluralizam i demokratizacija kultura. Međutim, kako naći ravnotežu u nastavi povijesti izmeñu ove dvije vrlo složene komponente i zadanih okvira? Kako odrediti ciljeve i strukturirati ishode, a da oni zahvate ravnomjerno oba dijela nastavnog procesa? Rješenje se traži u interkulturalnom pristupu nastavi povijesti. Nastava povijesti treba biti tako strukturirana da otvori polaznicima prozor u

[1] *Obrazovni standardi* opisuju funkcionalno grupirane ishode učenja u nastavi povijesti.
[2] *Obrazovni ishodi* su izjave iskazane aktivnim glagolom o tome što se od učenika očekuje da će znati, razumjeti ili moći pokazati nakon završenog učenja, a što prije toga nije mogao.

svijet velikog ljudskog iskustva na raznim podnebljima i u raznim vremenima, iskustva koje otkriva širok opseg prilagođavanja pojedinaca i društava u odnosu na probleme s kojima su se morali suočiti i osvjetljava posljedice različitih izbora koje su ljudi donosili. Cilj nastave povijesti tako postaje s jedne strane opisivanje načina na koji ljudi, u različitim prostorima i vremenima, organiziraju svoj život i oblikuju pravila, kako oblikuju svoj duhovni svijet i kako opisuju sebe i druge. Među njima tražimo sličnosti i razlike, te osobita svojstva. Promatramo snažne, dugotrajne kulturne cjeline i procese unutar njih i među njima. Proučavajući izbore i odluke ljudi u prošlosti, polaznici se mogu lakše i sa dubljom sviješću, suočiti sa današnjim problemima i izborima, te alternativama koje im se nude i vidjeti jasnije vjerojatne posljedice svake od njih. S druge strane, bez dobrog poznavanja povijesti mi danas ne možemo pristupiti bilo kakvom istraživanju političkih, socijalnih i moralnih tema u društvu. Bez povijesnog znanja i istraživanja mi ne možemo dobiti informirane i samosvjesne građane što je bitno za djelotvorno sudjelovanje u demokratskim procesima upravljanja i ostvarivanja demokratskih ideala nacije za sve građane. Bitno za ekstrapolaciju koja dolazi iz povijesti na današnje teme, traži se kod polaznika razvijanje posebnih vještina koje ovise o razumijevanju prošlosti. Polaznici moraju biti dovoljno potkovani u povijesnom razumijevanju kako bi donosili kvalitetne povijesne analize kao preduvjet za kvalitetno donošenje odluka. Ono što se traži jest sposobnost povijesnog (kritičkog) mišljenja. Koji put polaznici trebaju prijeći da bi razvili sposobnost povijesnog mišljenja?

U nastavi povijesti stručnjaci su razvili dvije razine obrazovnih standarda. Prva razina se odnosi na **temeljna povijesna znanja** koja određuju što bi polaznici trebali znati o povijesti svoje nacije, regije, Europe i svijeta. Ovo znanje izvodi se iz podataka o ljudskim težnjama, postignućima i neuspjesima u najmanje pet sfera ljudske aktivnosti: društvenoj, znanstveno- tehnološkoj, ekonomskoj, političkoj, kao i filozofijsko- religijsko-estetskoj sferi. One također pružaju polaznicima temelje za razvijanje druge razine obrazovnih standarda koja se odnosi na razvijanje **sposobnosti povijesnog (kritičkog) mišljenja.** Ona omogućuje polaznicima da vrednuju dokaze, razviju komparativnu i uzročno-povijesnu analizu, interpretiraju povijesne podatke, te konstruiraju čvrste povijesne argumente i povijesne perspektive na kojima će analizirati suvremene teme i probleme, te temeljiti svoje odluke u životu. Temeljna povijesna znanja i sposobnost povijesnog mišljenja ne razvijaju se naravno neovisno jedno od drugoga. Više razine povijesnog mišljenja ovise i povezani su s postignućima viših razina povijesnog razumijevanja. Iz tih razloga obrazovni ciljevi u nastavi povijesti su integracija temeljnih povijesnih znanja i sposobnosti povijesnog mišljenja.

NAČELA STRUKTURIRANJA KURIKULUMA POVIJESTI

Izbor obrazovnih ciljeva u svjetskoj, europskoj i nacionalnoj povijesti pruža poseban izazov izboru iz ogromnog rezervoara ljudske povijesti onoga što je najznačajnije za polaznička postignuća. Možda je manje zahtjevno, ali ne i manje važno, odlučivanje koje intelektualne vještine i koji stavovi trebaju biti razvijeni u svih polaznika.

Slijedeća načela, razvijena i pročišćena prema preporukama Vijeća Europe, osnovna su smjernica za razvoj obrazovnih ciljeva i ishoda u nastavi povijesti u strukovnim četverogodišnjim školama u Republici Hrvatskoj:

1. Obrazovni ishodi[3] trebaju biti intelektualno zahtjevni i prilagođeni kognitivnim sposobnostima polaznika te odražavati znanstvena povijesna tumačenja i unapreñivati aktivno propitivanje i učenje više nego pasivno usvajanje činjenica, datuma i imena.
2. Kompetencije[4] koje se očekuju od svih polaznika nakon završenog školovanja traže da se polaznicima omogući jednak pristup kurikularnim[5] aktivnostima potrebnim za postizanje tih kompetencija.
3. Obrazovni ishodi moraju se temeljiti na kronologiji i organiziranoj strukturi sadržaja te trebaju pružiti ravnotežu između tema iz nacionalne, europske i svjetske povijesti. To se postiže integracijom temeljnih aspekata ljudske kulture kao što su religija, znanost i tehnologija, politika i upravljanje, gospodarstvo, interakcije s okruženjem, intelektualni i društveni život, literatura i umjetnosti i to na način da ističemo samo izuzetno važne povijesne događaje, ideje, pokrete, osobe i dokumente.
4. Obrazovni ishodi za nacionalnu, europsku i svjetsku povijest trebaju biti izdvojeno razvijeni, ali povezani u sadržaju i slični po obliku. Obrazovni ishodi u nacionalnoj povijesti trebaju odražavati globalni kontekst u kojemu se nacija razvijala, a ishodi u svjetskoj i europskoj povijesti trebaju nacionalnu povijest tretirati kao jedan od njenih sastavnih dijelova.
5. Obrazovni ishodi u nacionalnoj i svjetskoj povijesti trebali bi uključiti regionalnu i lokalnu povijest na način da se istraže posebni događaji i pokreti kroz studije slučajeva

[3] Stečena znanja, sposobnosti i stavovi
[4] Funkcionalne skupine obrazovnih ishoda
[5] Kurikulum je popis kompetencija (iskazanih kroz obrazovne standarde i ishode), te opis organiziranog pristupa poučavanju i učenju koji omogućuje realizaciju cilja (u ovom slučaju to su povijesna razdoblja i moduli), kao i popis nastavnih metoda i metoda učenja. Za razliku od kurikuluma nastavni program je samo opis nastavnih sadržaja.

i povijesno istraživanje. Lokalna i regionalna povijest trebala bi unapređivati šire obrasce nacionalne i svjetske povijesti.

6. Cjelokupno učenje povijesti uključuje u sebi izbor i redoslijed informacija u svijetlu zajedničkih vrijednosti svjetskih i europske civilizacije[6]. Isto tako, obrazovni ishodi bi trebali odražavati načela zdravog povijesnog razmišljanja koje se temelji na vrednovanju dokaza, uspostavi uzročno-posljedičnih odnosa, uravnoteženoj interpretaciji i komparativnoj analizi.
7. Obrazovni ishodi trebaju potaknuti polaznike da otkrivaju sličnosti, razlike i osobitosti drugih kultura, nacija, religija i tradicija, te da prihvaćaju duhovne i kulturalne razlike među ljudima kao veliku vrijednost, a ne prepreku.
8. Obrazovni ishodi moraju uključiti svijest o važnosti i sposobnosti da se služimo različitim izvorima i dokazima iz kojih dobivamo povijesna saznanja uključujući pisane dokumente, usmenu tradiciju, popularnu kulturu, literaturu, materijalne ostatke, umjetnost i glazbu, povijesne lokacije, fotografije i filmove.
9. Obrazovni ishodi iz nacionalne povijesti moraju odražavati raznolikost identiteta prikazanu kroz, rad, društveni i ekonomski status, spol, regiju, politiku, religiju i etnikum ili naciju. Oni također trebaju pridonijeti građanskom odgoju kroz razvoj razumijevanja našeg vlastitog građanskog identiteta, kao i građanskih vrednota unutar drugih zajednica.
10. Obrazovni ishodi trebaju objasniti prirodu građanskog društva i njen odnos prema vladi i državi. U nacionalnoj povijesti oni moraju naglašavati izvorne povijesne dokumente koji vode trajnom razvoju građanskih ideala i institucija, njihove proturječnosti i borbe da se smanji jaz između ideala i prakse. U svjetskoj povijesti ishodi trebaju uključiti različite oblike političkih institucija - od demokratskih do autoritarnih, kao i ideje i aspiracije što su ih civilizacije razvile u raznim dijelovima svijeta.

[6] Ekspertna skupina Europske komisije za obrazovanje sastavila je slijedeći popis zajedničkih vrijednosti: poštivanje ljudskih prava, temeljnih sloboda, ozakonjenje demokracije, mir i odbacivanje nasilja, poštivanje drugih i drugačijih, ljudska solidarnost unutar Europe i prema ostalom svijetu, pravedan razvoj, jednakost mogućnosti, načelo racionalnog mišljenja (etika činjenica i dokaza), očuvanje ekosustava i individualna odgovornost.

OBRAZOVNI STANDARDI

STANDARD 1:
TEMELJNA POVIJESNA ZNANJA činе:

1.a. poznavanje najvažnijih činjenica, datuma i povijesnih osoba

1.b. razumijevanje temeljnih povijesnih pojmova i procesa

- o povijesti svijeta i svoje nacije na pet područja ljudske aktivnosti: društvenom, ekonomskom, znanstveno-tehnološkom, političkom i filozofsko-religijsko-estetskom. Temeljna povijesna znanja osnova su za razvijanje sposobnosti povijesnog razmišljanja. Sposobnost povijesnog razmišljanja sastoji se od pet vještina:

STANDARD 2:

1. SPOSOBNOST[7] POVIJESNOG RAZMIŠLJANJA

1. vještina kronološkog razmišljanja
2. vještina razumijevanja povijesne naracije
3. vještina analize povijesnih događaja i interpretacija
4. vještina povijesnog istraživanja
5. vještina analize vrijednosnih povijesnih tema i zauzimanje stavova

Svaka slijedeća razina sposobnosti ovisi o dovoljno razvijenim vještinama na prethodnoj razini - one su, dakle, kumulativne.

Standard 2.1. vještina kronološkog razmišljanja

Kronološko razmišljanje je srce povijesnog razmišljanja. Bez jakog kronološkog osjećaja – dakle kada su se događaji dogodili i kojim vremenskim redoslijedom – polazniku je nemoguće istražiti odnose između tih događaja ili objasniti povijesni kauzalitet. Kronologija nam pruža mentalni kostur za organizaciju povijesnog razmišljanja. U osnovnoj i srednjoj školi polaznici moraju biti u stanju služiti se svojim matematičkim vještinama kako bi mjerili vrijeme

[7] *Sposobnost* je grupa funkcionalno povezanih i uvježbanih *vještina*.

godinama, desetljećima, stoljećima i tisućljećima, kao i izračunavati vrijeme od čvrstih točaka u kalendaru (prije Krista ili poslije Krista) kao i interpretirati podatke na lenti vremena. Polaznici također moraju biti u stanju analizirati obrasce povijesnog kontinuiteta i promjene.

Pokazatelji:

2.1.1. razvijanje jasnog osjećaja za povijesno vrijeme – prošlost, sadašnjost i budućnost – s namjerom da identificiramo vremenski slijed u kojem su se događaji dogodili

2.1.2. mjerenje kalendarskog vremena

2.1.3. kreiranje lenti vremena i njihova interpretacija

2.1.4. objašnjavanje povijesnog kontinuiteta i promjena kroz vrijeme

Standard 2.2. vještina razumijevanja povijesne naracije

Važan je zadatak nastave povijesti da polaznik nauči povijesno misliti, a to se najbolje može postići na tekstovima znanstvenika. Pristupajući analizi povijesne naracije mi razumijevamo povijesne događaje i procese i dajemo svoju ocjenu. Bez tih dimenzija čitanje povijesnog teksta gubi svoj smisao. Dakle, nisu odlični oni polaznici koji mogu najtočnije izreći o kojim povijesnim događajima i osobama tekst govori i najtočnije ponoviti što su pojedine osobe rekle (tekst nije predmet upamćivanja već sadržaj razgovora). Povijesna naracija razotkriva namjere ljudi koji su u određeni događaj uključeni, teškoće na koje su oni nailazili i složen svijet u kojemu su te povijesne osobe živjele i u kojemu se događaj zbivao. Dakle, kako bi č*itali s razumijevanjem* povijesne naracije, polaznici moraju *razviti povijesnu perspektivu*. Radi se o sposobnosti opisivanja prošlosti njenim terminima kroz oči i iskustva onih koji su bili tamo. Proučavajući literaturu, dnevnike, pisma, debate, umjetničke predmete i artefakte nekadašnjih ljudi, polaznici moraju naučiti kako izbjegavati "sadašnje stavove" kako ne bi sudili o prošlosti prema normativima i vrijednostima današnjice, već kako bi *uzeli u obzir povijesni kontekst* u kojemu su se događaji razvijali.

Razumijevanje povijesnih naracija bit će također olakšano ako polaznici budu u stanju *apsorbirati predočene povijesne mape, grafiku, kao i različite vizualne izvore* kao što su povijesne fotografije, političke karikature, slike i materijalni ostaci koji mogu objasniti, ilustrirati ili elaborirati informaciju predstavljenu u tekstu.

Pokazatelji:

2. 2. 1. čitanje povijesne naracije s razumijevanjem i uključivanjem osnovnih elemenata strukture naracije (osobe, situacije, redoslijed događaja, uzroci događaja i posljedice događaja)

1.2. 2. opisivanje prošlosti iz povijesne perspektive tj. kroz oči i iskustva onih koji su sudjelovali u događaju uz izbjegavanje prosudbe prošlosti isključivo kroz terminologiju, normative i vrednote današnjice

2.2.3. interpretacija povijesnih izvora (pisanih, slikovnih, materijalnih, kao i usmenih iskaza), te vizualnih i matematičkih podataka prikazanih na povijesnim zemljovidima i tablicama

Standard 2.3. vještina analize povijesnih događaja i njihova interpretacija

Jedan od najčešćih problema u pomaganju polaznicima da postanu pažljivi čitatelji povijesne priče je poriv koji polaznici osjećaju kako bi pronašli jedan pravi odgovor, jednu bitnu činjenicu, jednu autoritarnu interpretaciju. Ili još gore, da odmah idu na zaključak smatrajući da su zaključci predstavljeni u dokumentu ili tekstu istina koja se sama po sebi razumije.

Ovi problemi su duboko ukorijenjeni u uobičajenom načinu na kojim udžbenici predstavljaju povijest: a to je niz događaja koji idu ravno prema predviđenoj interpretaciji. Kako prevladati ovaj problem? Treba se poslužiti s više povijesnih tekstova tj. onih koji nisu u udžbenicima, a koji su napisani na temelju raznolikih povijesnih izvora, te koji predstavljaju alternativna mišljenja i zaključke. Na taj način učenici će shvatiti da se povjesničari razlikuju po izboru činjenica koje uključuju u razvoj svoje priče i mogu se također ne slagati o tome kako su te činjenice interpretirane.

Dobro napisana povijesna priča ima moć da unapreñuje učeničku analizu uzroka i posljedica povijesnih događaja, kako se promjene događaju u društvu, koliko su važni ljudski interesi i namjere i kako su posljedice rezultat načina na koji smo te namjere ostvarili, što se sve skupa zove povezanost izmeñu procesa i ishoda. Malo je izazova koji mogu više fascinirati učenike nego što je otkrivanje često vrlo dramatičnih komplikacija što ih izazivaju raznoliki uzroci. I ništa nije opasnije nego pojednostavljeno i jedno-uzročno objašnjenje prošlih iskustava i sadašnjih problema.

I konačno dobro napisane povijesne priče mogu upozoriti polaznike na zamke *linearnosti i neizbježnosti*. Polaznici moraju razumjeti važnost prošlosti za vrijeme u kojemu žive, ali oni moraju također izbjeći zamku povlačenjem ravnih linija između prošlosti i sadašnjosti, kao da

su nekadašnji događaji bili teleološki usmjereni prema nekim rezultatima koji su danas vidljivi. I dok god učenici ne shvate da se povijest mogla i drukčije dogoditi, postoji mogućnost da nesvjesno usvoje ideju da je budućnost neizbježna i unaprijed određena i da ljudsko djelovanje i individualne akcije nemaju nikakvo značenje.

Pokazatelji:

2.3. 1. usporedba i razlikovanje različitih iskustava, vjerovanja, motiva, tradicija, nadanja i strahova pojedinaca i skupina u različitim prostorima i vremenima;

2.3..2. analiza kako su ti različiti motivi, interesi, vjerovanja, nade i strahovi utjecali na ponašanje pojedinaca i skupina

2.3.3. uvažavanje višestrukih perspektiva u opisu ljudskih iskustava

2.3.4. uočavanje i uvažavanje različitih uzroka u analizi povijesnih događaja i procesa

2.3. 5. dovođenje u pitanje argumenata o linearnom tijeku i neizbježnosti povijesnih događaja

2.3.6. usporedbe i vrednovanja suprotstavljenih interpretacija prošlosti

Standard 2.4. vještina povijesnog istraživanja

Povijesno istraživanje u smislu "stvaranja povijesne priče" polaznicima je vrlo zanimljivo i najčešće stvara u njima duboku motivaciju za rad. Samostalni istraživački radovi polaznika mogu nastati uvidom u povijesne dokumente, slušanjem priča živih svjedoka, čitanjem pisama, dnevnika, opisivanjem artefakata, fotografija, posjeta povijesnoj lokaciji, zapisima usmene povijesti ili drugih dokaza iz prošlosti te njihovom spretnom kombinacijom. Vrijedna istraživanja mogu se naročito pojaviti susretom s iskazima ljudi o samom događaju koji su dovoljno raznoliki da polaznicima ožive interese, vjerovanja i strahove ljudi koji imaju različitu pozadinu i suprotna stajalištima o tom događaju.

Povijesno istraživanje počinje formulacijom problema ili nizom pitanja koja su vrijedna daljnjeg istraživanja. Tko je proizveo povijesni izvor, kada, kako i zašto? Koji je dokaz da je upravo taj dokument (ili neki drugi izvor) autentičan, mjerodavan i vjerodostojan. Što im on govori o stajalištu, pozadini i interesima njegova autora ili tvorca? Što još oni moraju otkriti kako bi stvorili upotrebljivu priču, objašnjenje ili opis događaja, kojemu je ovaj dokument ili artefakt jedan dio? Kakvu interpretaciju mogu oni izvesti iz raspoloživih podataka i koji argument oni mogu ponuditi u povijesnoj priči koju su stvorili iz tih podataka? To su ključna pitanja.

U tom procesu polaznikovo kontekstualno znanje povijesnog razdoblja u kojemu je bio stvoren taj dokument ili artefakt postaje kritički važan. Otkrivanje šireg konteksta treba biti poduprt udžbenikom, ali ne i ograničen.

Pokazatelji:

2.4.1. postavljanje istraživačkih pitanja prilikom rada na povijesnim izvorima

2.4.2. određivanje povijesnog vremena i povijesnog konteksta u kojem su povijesni izvori nastali

2.4.3. procjena vrijednosti i vjerodostojnosti povijesnih izvora

2.4.4 stvaranje povijesne naracije i dokaza koji se nje tiču

Standard 2.5. vještina analize vrijednosnih povijesnih tema i zauzimanje stavova

Analiza usredotočena na zauzimanje stavova i donošenje odluka dovode polaznike u samo središte povijesnih dilema i problema s kojima su bili suočeni ljudi u kritičnim trenucima prošlosti i bliske sadašnjosti. Ulazak u takve momente, suprotstavljanje posljedica ili problema onog vremena, analiza dostupnih alternativa, vrednovanje posljedica koje su mogle slijediti nakon takvih opcija (što bi bilo da je bilo) i onih koje su se dogodile jesu aktivnosti koje unapređuju učenikovo duboko osobno uključivanje u te događaje.

Ako su dobro izabrane, ove aktivnosti također unapređuju kapacitete bitne za građansku demokraciju:

- vještina identificiranja i definiranja javne politike i etičkih dilema;
- vještina analize opseg interesa i vrednota koje su imale mnoge osobe zahvaćene određenom situacijom i njenim posljedicama;
- vještina lociranja i organiziranja podataka potrebnih da se ocjene posljedice alternativnih pristupa u rješavanju te dileme;
- vještina ocijene etičkih implikacija kao i komparativne slabosti i prednosti svakog pristupa;
- kao i vještina vrednovanja posebnog tijeka akcija u svjetlu svih gore nabrojanih elemenata u slučaju povijesne analize posljedica, također i u svjetlu dugoročnih posljedica koje se otkrivaju u tijeku vremena.

Kako su prijelomni povijesni događaji često vrijednosno opterećeni, oni također otvaraju mogućnost da se razmotre moralna uvjerenja koja su pridonijela poduzetim društvenim akcijama. Želimo reći da nastavnici ne bi smjeli upotrijebiti kritične povijesne događaje kako bi utuvili u glavu nekakvu "moralnu lekciju" ili etičku poduku. Ne samo da će mnogi polaznici

odbiti takav pristup, već on ne uzima u obzir proces kroz koji polaznici postižu složene vještine principijelnog razmišljanja i moralnog rezoniranja. Najbolji je pristup otvaranju ovih tema na temelju povijesnih dokaza i da se dozvole raznolike perspektive u svezi s problemom koji se pojavio. Na ovoj razini polaznici će naučiti kako upotrebljavati svoje znanje o prošlosti za donošenje dobrih povijesnih analiza u službi donošenja utemeljenih odluka.

Pokazatelji:

2.5.1. identifikacija vrijednosnih dilema i problema u prošlosti

2.5.2. analiza različitih interesa i stajališta ljudi koji su se našli u određenim situacijama

2.5.3. vrednovanje alternativa i prijedloga za pristup tim problemima

2.5.4. analiza donesenih odluka i ocjena poduzetih akcija

2.5.5. upotreba povijesne perspektive za donošenje utemeljenih odluka u sadašnjosti

Napomena:

Ovo poglavlje prikazuje obrazovne standarde i vještine povijesnog razmišljanja koji su neovisni od povijesnog sadržaja, dobi polaznika i razine programa. Dakle, oni jednako vrijede za učenike osnovne škole i gimnazije te polaznike strukovnih škola. Niti jedna od navedenih vještina povijesnog razmišljanja ne može se razvijati ili čak izraziti neovisno jedna od druge, a temeljna povijesna znanja osnova su za razvijanje sposobnosti povijesnog razmišljanja. U tekstu koji slijedi obrazovni standardi razrađeni su u obrazovne ishode i njihove komponente za predviđenu razinu u četverogodišnjim strukovnim školama.

B. OBRAZOVNI ISHODI U STRUKOVNIM ČETVOROGODIŠNJIM ŠKOLAMA

SPOSOBNOST POVIJESNOG RAZMIŠLJANJA

1. vještina kronološkog razmišljanja

U srednjim strukovnim školama polaznici trebaju biti u stanju:

1. *Razlikovati* autobiografije, biografije, literarne naracije i povijesne naracije kao i *objasniti* vremensku strukturu događaja u priči.
2. *Izraditi* višeslojne usporedbene tablice na temelju raspoloživih podataka.
3. *Odrediti* vremenski slijed događaja u široko definiranim povijesnim erama, iz nacionalne povijesti , povijesti Europe i svijeta.
4. *Izračunati* kalendarsko vrijeme događaja ili procesa i *odrediti* njihov početak, trajanje i kraj.
5. *Interpretirati* podatke predočene u vremenskim lentama na način da se *odredi* kada su se prijelomni događaji zbivali i što se u isto vrijeme događalo na drugim mjestima.

2. vještina razumijevanja povijesne naracije

U srednjim strukovnim školama polaznici trebaju biti u stanju:

1. *Identificirati* glavna pitanja povijesne naracije koja se odnose na svrhu, perspektive ili stajalište iz kojega su izvedena.
2. *Demonstrirati* povijesne perspektive uzevši u obzir živote pojedinaca njihove vrednote i poglede unutar povijesnog konteksta.
3. *Objasniti* specifične karakteristike prostora i vremena koje su utjecale na tijek događaja tamo, gdje i kada su se dogodili.
4. Čitati *i interpretirati* podatke na povijesnim zemljovidima.
5. Čitati zemljopisne simbole, zemljopisna mjerila i indikatore smjerova kako bi se određeni povijesni događaji interpretirali na temelju geografskih svojstva i ambijenti u kojim su se dogodili.

6. Čitati *i interpretirati* vizualne i matematičke podatke predstavljene u statističkim tablicama histogramima i dijagramima.
7. Čitati *i interpretirati* vizualne podatke predstavljene na povijesnim fotografijama i slikama.

3. vještina analize povijesnih događaja i njihova interpretacija

U srednjim strukovnim školam polaznici trebaju biti u stanju:

1. Čitati povijesnu priču kako bi se *utvrdile* autorove glavne točke kao i svrha ili stajalište s kojega je priča bila napisana.
2. *Analizirati* povijesne priče kako bi se utvrdile činjenice koje je autor pružio i *vrednovati* vjerodostojnost generalizacije ili interpretacije koju je autor predočio na temelju dokaza koje je skupio.
3. *Analizirati ili konstruirati* uzročno-posljedičnu analizu uzevši u obzir dva ili više faktora koji su pridonijeli povijesnom događaju.

4. Vještina povijesnog istraživanja

U srednjim strukovnim školama polaznici trebaju biti u stanju:

3. *Proučavati* povijesne dokumente radi formuliranja značajnih pitanja kao npr. tko je proizveo dokument? Kada? Kako? I zašto? Što nam dokument govori o osobi koja ga je učinila? Što sve učenici moraju pronaći kako bi ispričali priču o tom dokumentu kao i ljudima i događajima s njim u vezi?

5. Vještina analize vrijednosnih povijesnih tema i donošenje odluka

U srednjim strukovnim školama polaznici trebaju biti u stanju:

1. *Ispitati* prijedloge za rješenje problema, *usporediti* moguće posljedice dvaju ili više tijekova događaja i *analizirati* njihove učinke na raznim pojedincima ili grupama koji su se našli u toj situaciji.

2. *Jdentificirati* vrijednosti i moralna uvjerenja osoba na suprotnim stranama i *vrednovati* neke dugorocne kao i kratkorocne posljedice donesenih odluka.
3. *Primijeniti* iste te vjestine na analizu suvremenih tema u ucenickoj lokalnoj zajednici i *utvrditi* koja od njih ima korijenje u proslim odlukama i koja traze danasnja rjesenja.

PRVO POVIJESNO RAZDOBLJE – OD LOVCA I SAKUPLJAČA PLODOVA DO STANOVNIKA GRADA

(od pojave čovjeka do oko 1000. godine pr. Krista)

Nastajanje najstarije ljudske kulture, njezino širenje i razvijanje zbivalo se u ledeno doba. Radi boljeg razumijevanja kulture i načina života ljudi ledenog doba potrebno je poznavati ta zbivanja. Golemi ledenjaci pokrivali su trećinu cjelokupne kopnene površine Zemlje. Goleme ledene mase vezivale su znatan dio vode na površini Zemlje. Na taj su način bile slobodne kopnene veze koje su danas pod vodom, što je bilo od velikog značenja za rasprostiranje čovječanstva ledenog doba. Tijek pojedinih epoha ledenog doba nije bio ravnomjeran, već je unutar njih bilo kolebanja, koja su dovodila do neprekidnog pomicanja granice leda. U tijesnoj vezi s klimatskim promjenama na Zemlji dolazilo je u pojedinim predjelima na Zemlji i do promjena biljnog i životinjskog svijeta. Čovjek ranog ledenog doba najradije je birao južne predjele za život jer su oni bili bliži ekvatoru, ali krajem ledenog doba on je već bio naselio čitavu Afriku, južnu i zapadnu Europu, Prednju Aziju, Indiju, istočnu Aziju, Kinu i Indoneziju (Java). Na temelju materijalnih nalaza možemo dokučiti o načinu života ljudi ledenog doba. Svakodnevne potrebe za hranom čovjek je zadovoljavao skupljanjem bobica, plodova i biljaka, a i lovom (lovci divljači), te ribolovom. Čovjek živi u pećini, jednostavnoj sjenici, kolibama i zemunicama.

Prije otprilike 10 000 godina ledeno se doba bližilo svome kraju. Ledenjaci se povlače i kopno se oslobađa. Morska se razina podigla i preplavila široka, prije prohodna obalna područja. U tisućljećima koja su slijedila ostali su u mnogim predjelima Zemlje i dalje stari oblici dobivanja hrane i načina života. Ipak na jednom malenom području, na Bliskom Istoku, klijalo je nešto novo što je unutar vrlo kratkog vremenskog razdoblja usmjerilo razvoj čovječanstva na potpuno nov put. Bio je to prijelaz na ratarstvo i stočarstvo. Ratari su zauzimali zemljište uz tokove velikih rijeka, a stočari pašnjake u stepama i brdima. Od tog trenutka naglo je napredovao put čovječanstva na tehničkom, duhovnom i kulturnom području. Trebalo je više od pola milijuna godina dok je čovjek mogao izvesti taj revolucionarni korak, ali je od tada do slijedećeg koraka, do stvaranja prvih visokih kultura i do pronalaska pisma, trebalo svega četiri tisuće godina. Samo je još daljnjih pet tisuća godina bilo potrebno do stvaranja naše suvremene civilizacije, pa da se učini posljednji korak: dohvate zvijezde. Unutar nepunih 10 000 godina čovjek je uspio tako izmijeniti lice Zemlje da danas kultivirano tlo zauzima prostrana područja, dok se prirodna područja sve više smanjuju. Međutim, nisu se svi dijelovi Zemlje jednakomjerno mijenjali. Još i danas imamo ljudi na

Zemlji koji žive poput lovaca i skupljača plodova u ledeno doba, a u njihovoj neposrednoj blizini tehnički visokorazvijene kulture.

Budući da će se u ovom povijesnom razdoblju prvi put govori o civilizacijama kao kontrastu života paleolitskog i neolitskog čovjeka i njihovoj kulturi i da će se ovaj pojam neprestano koristiti i u povijesnim razdobljima koja slijede, pojam civilizacija treba jasno definirati. Najprikladniji i ujedno najuočljiviji kriterij za ovaj vrijednosni pojam jest poznavanje pisma i urbanizirano društvo. "Pisanje nije samo nov instrument za prenošenje ljudskih iskustava i zgrtanje znanja, nego je ono i pokazatelj nove socijalno-ekonomske strukture – grada." Grad je zajednica ljudi sastavljena od svećenika, profesionalnih upravljača, činovnika, obrtnika i trgovaca, te poljodjelaca i ribara koji žive u neposrednoj blizini grada. Ljudi se u gradu podvrgavaju disciplini i specijaliziraju u poslu, a pojedinci se služe raznim povoljnim prilikama koje im pruža život u gradu da se obrazuju i bave umjetnošću. Znanost je u ovo rano doba civilizacije bila tek u povojima – čovjeka još nisu zanimale duhovne spekulacije i teorije, ali on je shvaćao umjetnost življenja i vješto i inteligentno iskorištavao prilike za dobar život koji mu je pružala priroda. Civilizacija dakle ne podrazumijeva povijest samo jednog naroda ili nacije već zajednički napor koji su ulagale različite zajednice u stvaranje i promjene u svijetu jer nijedan narod nije nikada živio sam za sebe. Vidjet ćemo da su rat, trgovina ili seobe različitih naroda oduvijek stapali različite elemente njihovih kultura u nešto novo i vrijedno.Dakle,"civilizacije su "skupine kulturnih obilježja; povjesničar ih vidi kao orkestar posebnih povijesti: jezika, književnosti, znanosti, umjetnosti, prava, ustanova, osjećaja, tehnika, običaja, praznovjerja, vjerovanja, religija". One meñusobno opće, dolaze u doticaj, odbijaju se ili prihvaćaju. Upravo te mijene, doticaje i razlike opisujemo.

CILJ PROUČAVANJA OVOG POVIJESNOG RAZDOBLJA

1. Počinjemo od zajedničke povijesti svijeta u najstarijem razdoblju u kojem se naseljava cijeli planet i na kojemu se širi sjedilački način života.
2. Oblici kulture i organizacija društvenog života, tehnička rješenja do kojih se došlo u neolitiku položili su temelje za stvaranje svih ranih civilizacija.
3. Proučavanje najstarijih početaka čovječanstva važno je jer se upoznajemo s temeljnim elementima za proučavanje svih povijesnih razdoblja, a to su: mogućnosti i ograničenja ljudskog utjecaja na okoliš; zašto pojedina društva prihvaćaju, modificiraju ili odbacuju inovacije; raznolikost društvenih i kulturnih

putova kojima razna društva mogu poći; kao i ubrzanje društvenih i kulturnih promjena u pojedinim dijelovima svijeta tijekom vremena.

4. Zatim proučavamo razdoblje kad su se javljale prve civilizacije oblikujući složenu sliku svijeta nasuprot statičnom stanju u prapovijesnom razdoblju. Polaznici trebaju upoznati prirodu drevnih civilizacija kao poseban način organizacije društva i povijesni fenomen podložan promjeni i propadanju.
5. U tom razdoblju javlja se većina od temeljnih izuma, otkrića, institucija i tehnologija. Treba ih upoznati jer će sve kasnije civilizacije biti izgrađene na tim postignućima.
6. U tom razdoblju polaznici će učiti o dubokom korijenju susreta i razmjene između društava. Naime, rane civilizacije nisu bile same sebi dovoljne, već su razvijale svoje osobitosti djelomično kao rezultat dinamičkih interakcija zemljoradničkih civilizacija i stočarskih naroda u stepama i planinama.

OBRAZOVNI MODULI ZA PRVO POVIJESN RAZDOBLJE

MODUL 1: Prvi ljudi ledenog doba - kultura i način života

a. Najstarije kulture – oruđa i oružje
b. Način života najstarijih ljudi
c. Najstarija religijska vjerovanja i prvi tragovi umjetnosti

MODUL 2: Nagli kulturni uspon čovječanstva nakon ledenog doba

a. "Neolitska revolucija": prijelaz na ratarstvo i stočarstvo, te sjedilački način života
b. Neolitski izumi, podjela rada po spolu i zanimanju, te materijalna i kulturna razmjena
c. "Urbana revolucija": prva naselja u obliku grada, rat kao posljedica borbe za zemlju

MODUL 3: Nastanak pisma i postanak prvih civilizacija

a. Od stanovnika grada do građanina države – gradovi-države u Mezopotamiji, Egipatska država, države u Indiji i Kini
b. Jezici i sistem pisma, počeci znanosti i umjetnosti, religijska vjerovanja i rituali
c. Političke, socijalne i kulturne posljedice kretanja stanovništva i jačanje vojne moći pojedinih država

MODUL 4: Danasnji hrvatski prostor u prapovijesno doba

a. Zivot paleolitskog lovca i sakupljaca plodova-krapinski pracovjek
b. Vucedolska kultura-sjedilacki zivot i metalurgija
c. Iliri i njihova kultura-svakodnevni zivot, materijalna kultura, duhovni zivot, gospodarstvo i drustvo, ratovi i naoruzanje

DRUGO POVIJESNO RAZDOBLJE – MEDITERANSKA CIVILIZACIJA STAROGA SVIJETA (oko 1200 g. pr. Kr. – oko 400 g.)

Ovo povijesno razdoblje opisuje kulturni, znanstveni, društveni i politički napredak čovječanstva u ključnom razdoblju povijesti kada se oblikovala klasična civilizacija Zapada i kada se oblikovala indijska i kineska civilizacija Istoka. Tu se govori o ljudskom napretku tijekom razdoblja koje je dalo pečat svim kulturama i civilizacijama što su potekle od naprijed spomenutih (prvo povijesno razdoblje- treći modul).

Do oko 1200 g. pr. Krista urbane civilizacije istočne hemisfere nisu više bile ograničene na nekoliko navodnjavanih riječnih dolina, već su se širile i na susjedna područja. Svjetska populacija je rasla, meñuregionalne trgovačke veze su se širile, a trgovišta i gradovi pojavljivali su se svagdje gdje su prije bila zemljoradnička naselja ili nomadska boravišta. Tehnologija izrade željeza imala je sve veći utjecaj na gospodarstvo i društvo. Nova središta urbanog života i političke moći javljaju se i na područjima mediteranskog bazena. Veze izmeñu različitih društava, Europe, Azije i Afrike su se pojačavale. Nekoliko civilizacija razvilo je institucije, misaone sustave i kulturalne stilove koji će utjecati na susjedne narode i održati se stoljećima. Multietnička carstva postaju veća nego ikad prije, a državna birokracija sve efikasnija u organiziranju i oporezivanju stanovnika u interesu države. Izgradnja carstava u tom razdoblju pojačala je ekonomsku i kulturalnu povezanost pojedinih regija. Pri kraju tog razdoblja, Rimsko Carstvo i Carstvo Han u Kini, obuhvatila su ogroman dio hemisfere, a karavane i brodovi prevozili su robu od jednog kraja Euroazije do drugog.

U ovom razdoblju pojavile su se velike religije i svjetonazori: judaizam, kršćanstvo, budizam, hinduizam, konfucijanizam i taoizam. Ovi sustavi vjerovanja bili su u stanju stabilizirati i obogatiti ljudske odnose u većem dijelu svijeta. Svaka od tih religija objedinjavala je narode različitih političkih i etničkih identiteta i nudila plodne putove kulturalne razmjene izmeñu pojedinih regija Afrike, Europe, Azije. Istodobno u mediteranskom bazenu postavljeni su temelji drugačijeg čovjekovog mišljenja: procvala je grčka misao i grčka znanost, razvilo se rimsko pravo, pa je tako stvorena osnova zapadnog nasljeña (stapanje židovske predaje, klasične grčke filozofije i kršćanske vizije čovjeka). To je ujedno i razdoblje u kome se prvi put osjetila podvojenost izmeñu Istoka i Zapada.

U ovom povijesnom razdoblju Grci i Rimljani šire svoju utjecaj, kulturu i vlast i na istočnu obalu Jadrana na kojoj Iliri razvijaju osobitu materijalnu kulturu, vjerovanja, simboliku i umjetnost, a koja će u simbiozi s rimskim tradicijama i utjecajima imati snažan

udio u etnogenezi, kao i formiranju duhovne i materijalne kulture Hrvata. Naime, ilirska kultura, kao ni sami Iliri nisu nestali s povijesne pozornice ni dolaskom Rimljana ni dolaskom Slavena već su nastavili živjeti u nama stanovnicima koji danas živimo na tlu što su ga oni u prapovijesno i povijesno doba nastavali. Grci i Rimljani stvaraju urbane centre koji razvijaju bogatu kulturu i tradiciju duž čitavog Mediterana uključujući i istočnu obalu Jadrana od Tršćanskog zaljeva do Boke Kotorske i Krfa. Ti su gradovi na našoj obali velikim dijelom izrastali iz autohtonih ilirskih naselja, ali su se osnivali i novi gradovi. Oni su u središtu našeg proučavanja.

Cjelokupan razvoj ovog povijesnog razdoblja proučavat će se kroz razvoj pojedinačnih regija i društava kako su niže prezentirani u navedenim modulima 1-4.

CILJ PROUČAVANJA OVOG POVIJESNOG RAZDOBLJA

1. Klasične civilizacije tog razdoblja stvorile su institucije i definirale vrijednosti i stilove koji su izdržali mnogo stoljeća i koji utječu na naše živote i danas.
2. Šest vodećih religija i etičkih sistema javlja se u tom razdoblju i stvaraju temelje današnjih svjetonazora.
3. Afrika, Europa i Azija kretale su se zajedno u smjeru stvaranja jedinstvenog svijeta ljudske razmjene kao rezultat trgovine, migracija, izgradnje carstava, misionarske aktivnosti i širenja tehnologija i ideja. Ove interakcije imaju duboke posljedice za većinu civilizacija i svih kasnijih razdoblja u svjetskoj povijesti.
4. To je bilo stvaralačko razdoblje za mnoge temeljne institucije i ideje u povijesti svijeta kao što je jedinstvena religija, monoteizam, administrativno upravljana državama, grad-država, kao i odnos između tehnologije i društvenih promjena. Intelektualne sposobnosti učenika bit će obogaćene razumijevanjem ovih temeljnih povijesnih pojmova.
5. Ovo povijesno razdoblje predstavlja bogatu prigodu da polaznici usporede carstva, religije, društvene sisteme, umjetničke stilove i druge vidove u prošlosti tako oštreći svoje razumijevanje i vrijednosnu ocjenu različitih ljudskih iskustava danas.
6. Ilirska kulturna baština i antički gradovi na istočnoj obali Jadrana s bogatom tradicijom dio su kulturne baštine kojom se Hrvatska ponosi i koja je dio njezine kulturne svijesti i nacionalne povijesti.

OBRAZOVNI MODULI ZA DRUGO POVIJESNO RAZDOBLJE

MODUL 1: Inovacije i promjene od godine 1200. pr. Krista do 600 g. pr. Krista

a. Kako su izgradnja država, nove tehnologije, trgovina i migracije doveli do sve složenijih veza između naroda mediteranskog bazena i jugozapadne Azije
b. Pojava judaizma i povijesna važnost Židovskog kraljevstva
c. Kako su stočarski i nomadski narodi srednje Azije počeli igrati važnu ulogu u svjetskoj povijesti.

MODUL 2: Pojava egejske civilizacije i širenje veza između naroda istočnog Mediterana i jugozapadne Azije

a. Postignuća i ograničenja demokratskih institucija koje su se razvile u Ateni i u drugim egejskim gradovima-državama
b. Glavna kulturna postignuća grčke civilizacije
c. Osvajanja Aleksandra Makedonskog i njihov utjecaj na oblikovanje helenističkog društva i kulture, te utjecaj helenističke kulture na susjedne regije

MODUL 3: Najvažnije religije i velika carstva u mediteranskom bazenu, Kini i Indiji

a. Ujedinjenje Mediterana pod Rimskim Carstvom
b. Pojava kršćanstva u Rimskom Carstvu
c. Religije i kulture u Indiji i Kini

MODUL 4: Susreti, razmjene i prožimanja istočnog Jadrana i Mediterana

a. Od autohtonog ilirskog sela do autohtonog grada
b. Grčki i rimski gradovi i zajednice na istočnoj obali Jadrana
c. Način života i arhitektura rimskoga grada na istočnoj obali Jadrana (svetišta, bazilike i kurije, trgovi, terme, komunalije, teatri i amfiteatri, stambena izgradnja)

TREĆE POVIJESNO RAZDOBLJE – SREDNJOVJEKOVNE CIVILIZACIJE (od 395. g do 1300.g.)

Počevši od 4. stoljeća pa sve do 7. stoljeća gotovo cijelo područje Euroazije i sjeverne Afrike proživljava nekoliko velikih poremećaja – euroazijski stepski narodi u iznenadnom prodoru ulaze u povijesni život razvijenih europskih kultura. Trajno se naseljavaju na područja Zapadnog Rimskog Carstva i tijekom narednih stoljeća ulaze u nov period snažnije razmjene, miješanja i kulturalne kreativnosti - odbacuju poganska vjerovanja i primaju kršćanstvo, oblikuju novu svijest, formiraju nova kulturna žarišta i nove centre političke moći. U Europi se tako postavljaju temelji nove civilizacije.

U Aziji, pak, na povijesnu pozornicu stupaju Arapi koji nadahnuti novom vjerom Muhamedovom, postaju najveća sila ovoga razdoblja – od Indije do južne Francuske proteže se vlast kalifa, a islam kao nova svjetska religija i nova civilizacijska tradicija širi se na golemo područje od Indije, preko sjeverne Afrike do južne Francuske. Arapsko carstvo dinastije Abasida postaje od 8. do 10. stoljeća glavni posrednik u razmjeni dobara, ideja i tehnologije preko cijele hemisfere. Na azijskom kontinentu u ovom razdoblju širile su se i učvršćivale još dvije velike religije – huinduizam i budizam. Gdjegod su se spomenute religije pojavljivale donosile su sa sobom različite kulturalne tradicije, estetske ideje i načine organiziranja ljudskog djelovanja. Svaka od njih obuhvaćala je ljude svih klasa i različitih jezika u zajedničko obožavanje i moralno jedinstvo.

Unatoč različitim religijskim i kulturalnim tradicijama Europa, sjeverna Afrika i Azija razvit će od 1000. do 1300. godine u jedinstveno područje meñusobne komunikacije koje se protezalo od Mediterana do kineskih mora i postati povezaniji negoli ikada prije u povijesti. Kina je u to doba proživljavala eksploziju tehničkih inovacija, komercijalizaciju i urbanizaciju, javljajući se kao najjača ekonomija svijeta. Izvozila je svilu i porculan u druge zemlje, a uvozila velike količine začina iz Indije i jugoistočne Azije što je utjecalo na proizvodnju i trgovinu u cijeloj hemisferi. Trgovci su putovali kopnom i morem. Karavani su prelazili unutrašnje azijske stepe i pustinju Saharu. Jedrenjaci su prelazi velika morska prostranstva istočne hemisfere. U stvari hemisferom se prostirao cijeli lanac mora – Kinesko more, Indijski ocean, Perzijski zaljev, Crveno more, Crno more, Mediteran i Baltik, koji su oblikovali zajedničku povezanu mrežu pomorske trgovine.

Najspektakularniji događaj ovog kasnog razdoblja svakako je nastajanje mongolskih država u prostoru izmeñu Žutog mora i Volge. Mongoli su pod vlašću Džingis-kana u 13. stoljeću stvorili najveće kopneno carstvo koje je svijet ikad vidio. Djelujući od Poljske do

Koreje i od Sibira do Indonezije mongolski gospodari rata utjecali su na razne načine na živote gotovo svih stanovnika Europe i Azije. Za razliku od Europe, mongolski osvajački val teško je pogodio islamski Istok: poharana je središnja Azija sa svojom bujnom kulturom, Bagdad kao duhovno središte kalifata bio je uništen, a bila su uništena i glasovita znanstvena središta središnje Azije. Uslijed tih pustošenja istok islamskoga svijeta gubi u toku 13. stoljeća svoj vodeći položaj.

U zapadnoj i srednjoj Europi, u 13. stoljeću formirala su se moćna carstva, kao nova središta kršćanske civilizacije, u kojoj se razvijala poljoprivredna proizvodnja, rastao broj stanovnika, napredovala trgovina i jačala njihova vojna moć. Kako su se pojačavali trgovina i transport tako su se povećavali susreti i kulturna razmjena izmeñu triju kontinenata donoseći lokalnim društvima nove mogućnosti, ali opasnosti. Naime, objedinjavanje Euroazije imalo je i jednu zastrašujuću posljedicu u 14. stoljeću – kugu. Ona je zahvatila ne samo Europu već i islamski svijet, a vjerojatno i Kinu.

Struktura hrvatskog srednjovjekovlja izuzetno je složena, a njezino prikazivanje u obliku sinteze u ovom povijesnom razdoblju od gotovo tisuću godina vrlo je zahtjevno. Vladari i feudalni dinasti, bitke i ratovi, te politički lomovi učenicima su već poznati iz prvog ciklusa učenja (tri godine u osnovnoj školi). U drugom ciklusu učenja u srednjoj školi, stoga će se izložiti i objasniti učenicima temeljni procesi rasta i zastoja, širenja i stezanja, dakle odredit će se prostor i oslikati društvo u hrvatskom srednjovjekovlju, tumačiti svijet njegovih ideja, te odrediti oblici intelektualnog i umjetničkog stvaralaštva. Naime, nakon 800. godine počinju se ocrtavati prvi obrisi dugog procesa oblikovanja hrvatskog društvenog prostora koji se proteže sve do kraja 11. stoljeća. Geopolitičke i etnodruštvene pretpostavke hrvatske povijesti od 11. stoljeća mogu se poduprijeti mnoštvom povijesnih vrela, za razliku prethodnih stoljeća. Od druge polovice 11. stoljeća hrvatski prostor zahvaćaju prvi valovi onih procesa što su jedno stoljeće ranije počeli preobražavati europski prostor. Društvo se počinje naglo preobražavati i prelaziti u razdoblje društvenog sazrijevanja i rasta na svim društvenim područjima i na čitavom prostoru njezine povijesti. Na njezinom jadranskom prostoru šire se komunalna društva, a i Slavonija stvara mrežu gradskih naselja. Na kontinentalnom prostoru pojavljuju se prve plemićke obitelji, povećava se broj stanovništva, stvaraju se nova zemljišna vlastelinstva i širi se mreža seoskih naselja. U brdskom središtu, između Međurječja i jadranske obale razvija se specifično društvo srednjovjekovne Bosne. Zrelost društvenih struktura doseći će vrhunac u 14. stoljeću.

CILJ PROUČAVANJA OVOG POVIJESNOG RAZDOBLJA

1. U ovih devet stoljeća budizam, kršćanstvo, hinduizam i islam raširili su se daleko izvan zemalja svog podrijetla. Ove religije učvrstile su se u područjima gdje danas oblikuju vjeru milijuna ljudi.
2. U tom razdoblju oblikovanje carstava i kraljevstava na svijetu dramatično se promijenilo. Zašto su gigantska carstva propala, a druga se naglo razvila da zauzmu njihovo mjesto trajno je pitanje svih razdoblja.
3. U ranim stoljećima ovog razdoblja kršćanska Europa bila je marginalna u odnosu na gusta središta stanovništva, njihove proizvodnje i gradski život Euroazije i sjeverne Afrike. Učenici bi morali razumjeti ovu perspektivu, ali istodobno istražiti i one promjene koje su omogućile uzlet novih civilizacija u Europi poslije 1000. godine.
4. Civilizacije koje su cvjetale u tom razdoblju - kineska, japanska, indijska, islamska, europska, zapadnoafrička i druge stvorile su nasljeñe kulturnih i društvenih postignuća od trajne važnosti sve do danas. Da bismo razumjeli kako kulturalne tradicije utječu na društvene promjene i meñunarodne odnose u suvremenom svijetu zahtijeva izučavanje posebnih povijesnih konteksta u kojima su se te tradicije oblikovale.
5. Suvremeni svijet sa svom svojom jedinstvenom složenošću nije nastao iznenada u proteklih pet stotina godina nego ima svoje korijenje razvoja u razdoblju od 1000 – 1500 god. a odnosi se na sazrijevanje meñunarodne trgovine na velikim udaljenostima, kao i na ekonomskim i društvenim institucijama u svezi s tim.
6. Da bismo razumjeli i povijest suvremene Europe i hrvatsko srednjovjekovlje, potrebno je obuhvatiti razne institucije ideje i stilove koji su se oblikovali u zapadnom kršćanstvu za vrijeme tog razdoblja ekspanzije i inovacije.
7. Hrvatsko srednjovjekovlje promatra se u jasnoj društvenoj dinamici i povezanošću s europskim procesima: od razdoblja početnog oblikovanja i društvene osnovice, do razdoblja sazrijevanja i rasta.

OBRAZOVNI MODULI ZA TREĆE POVIJESNO RAZDOBLJE

MODUL 1. Susret i suživot triju svjetova na Mediteranu

a. ostava nove civilizacije na području Zapadnog kršćanstva u pet stotina godina nakon podjele Rimskog Carstva
b. Razvoj feudalizma, jačanje centraliziranih monarhija i nastanak gradova-država u Europi

c. Uzroci i posljedice uspona islamske civilizacije u srednjem vijeku
d. Konsolidacija Bizantskog Carstva kao posljedica ekspanzije islama i prodor kršćanstva iz Bizantskog Carstva prema jugoistočnoj Europi i Rusiji

MODUL 2. Gradovi-države u Europi: razvoj međunarodne trgovine i razmjene, počeci kapitalizma

a. Uspon gradova-država u Italiji i sjevernoj Europi
b. Razvoj međunarodne trgovine i kulturna razmjena između različitih naroda Europe, Azije i Afrike
c. Križarski ratovi

MODUL 3. Slavenski svijet u Europi

a. Propast zapadnog dijela Rimskog Carstva i konsolidacija slavenskih naroda nakon njihove seobe
b. Slavenski svijet na razmeđu Istoka i Zapada – primanje kršćanstva, širenje pismenosti i organizacija države i društva
c. Uspon Mongolskog carstva i njen utjecaj na Rusiju, Ukrajinu, Poljsku i Mađarsku

MODUL 4: Hrvatska između mediteranskog i srednjoevropskog kulturnog prostora

a. Bizantsko carstvo na istočnoj obali Jadrana i avaro-slavenska seoba
b. Prva stoljeća u novoj postojbini – organizacija političke vlasti, razvoj društva i gospodarstva
c. Prostor Crkve – stvaranje katoličkog i pravoslavnog prostora, bosanska hereza
d. Glagoljska i ćirilska kultura i uloga latinske pismenosti u razvoju hrvatskih zemalja
e. Razvoj srednjovjekovnih komuna na Jadranu i srednjovjekovni grad u kontinentalnom prostoru
f. "Rubna područja" hrvatskog srednjovjekovlja – istarski prostor, dukljanski Hrvati, svijet srednjovjekovne Bosne

ČETVRTO POVIJESNO RAZDOBLJE – TEMELJI MODERNOG SVIJETA
(od 1300 g. do 1750 g.)

U ovome razdoblju u svjetskim razmjerima, a osobito što se tiče zapadne hemisfere, položeni su temelji svemu onome po čemu su devetnaesto i dvadeseto stoljeće dobili svoju odreñenu i nama poznatu fizionomiju. Na bazi srednjovjekovnih struktura nastalih nakon seobe naroda, formiraju se nove strukture, druge političke tvorevine, koje svojim granicama zahvaćaju manje više identične etničke elemente. Drugim riječima, to je doba nastajanja modernih nacija na zapadu i sjeveru Europe. Ti procesi daju povijesnom zbivanju posve drugačiju dinamiku. Meñutim, nisu samo nacionalne monarhije bile prekretnica, već su i društveno-duhovni procesi toga razdoblja urezali svoje bitne crte u izgled civilizacije kojoj smo mi svjedoci, a po kojima se ona razlikuje od svih drugih dosadašnjih civilizacija.

U ovom povijesnom razdoblju tradicionalno jedinstvo srednjovjekovne crkve se lomi, teologija se odvaja od filozofije, nastaje opreka izmeñu znanja i vjere, rañaju se sumnje u doslovno tumačenje Sv. Pisma. Rađa se humanistička filozofija u koju polako prodire znanstvena metoda. Humanisti ističu čovjekovo dostojanstvo nasuprot vjerničkoj poniznosti. Polažu se temelji današnjim prirodnim znanostima. Javljaju se teoretičari koji društvena kretanja i političke borbe popraćuju razmišljanjima o suverenosti naroda, ograničavanju apsolutne vlasti vladara i ideji narodnog predstavništva.

U Europi se u tom razdoblju već formiraju nacionalni jezici i oni su postali snažna poluga u procesu nastajanja političkih centara koji će izazvati sukobe s univerzalnom vlašću rimskih papa i njihovom politikom. Latinski jezik prestaje biti jedino sredstvo priopćavanja duhovnih zbivanja. Pronalazak tiska snažno podupire taj proces. Knjiga i znanje postaje pristupačnije i manje imućnima; kultura i znanost se šire.

Do drugog širenja uskog horizonta dovodi djelatnost na polju likovnog oblikovanja; u slikarstvu, kiparstvu, arhitekturi i dekorativnim umijećima. To je doba renesanse. Sloboda savjesti, skeptični i kritički duh, racionalizam, počeci mehanike, dinamike, proučavanja magnetizma i elektriciteta, optike i akustike, kemije, fiziologije i biologije, liječništva i ljekarništva sve se to rodilo u ovom razdoblju kojeg nazivamo "temelji modernog svijeta".

Prekomorska otkrića Španjolaca i Portugalaca u 15. i 16. stoljeću nova su prekretnica u povijesti Europe i svijeta, a pripadaju ovom razdoblju. Razvitak brodogradnje, nove spoznaje u astronomiji i zemljopisu postaju temelji prekomorskih pothvata Europljana. Djela Arapa bitno obogaćuju nautičku znanost. Otkrića su povezala ne samo Europu s Amerikom, već i položili temelje komunikacijske mreže koja je u konačnici povezala sva područja svijeta

meñusobno. Europljani su počeli pokazivati veću moć i utjecaj u cijelom svijetu više nego bilo koji narodi neke regije prije toga. U Americi Europljani su uspostavili kolonijalni sustav i granice europskih naselja. U njima su bile na snazi europske tradicije zakona, religije, vlasti i kulture. Europljani su u tom razdoblju osvojili relativno malena područja u Aziji i Africi, ali su njihova pomorska i trgovačka poduzeća duboko utjecala na način proizvodnje i meñunarodnu trgovinu. Trgovina ljudima izmeñu Afrike i Amerike, kako bi se osigurala radna snaga za europsku izvoznu zemljoradnju, bio je naročito zastrašujući aspekt širenja globalne ekonomije. Tijesno povezano sa europskim dalekosežnim uključivanjem u cijeli svijet imao je za posljedicu i njezinu vlastitu unutrašnju transformaciju – političku, društvenu, ekonomsku i intelektualnu. Odatle proizlaze dramatični politički i društveni zapleti i ratovi.

Na hrvatskom prostoru, procesi koji su u započeli oko godine 1100, zaključuju se prostornom i društvenom integracijom u 14. stoljeću. Međutim, upravo tada kada je društveni razvoj hrvatskih zemalja dosegao vrhunac, pojavljuju se potkraj toga stoljeća unutar društva ali i izvana prvi znakovi zastoja i krize koji će uvesti hrvatske zemlje u razdoblje razgradnje, ratova i razaranja. Zemlje krune sv. Stjepana i hrvatskog kraljevstva koje su već čvrsto zakoračile na europsko kopno u potpunosti će promijeniti svoje lice. U zemlji se pojavio jak otpor plemstva protiv centralne vlasti, a dinastički sukob oko hrvatskog prostora buktio je više od dvadeset godina. Razjedinjena i oslabljena država postala je lak plijen Osmanlijama koji se tijekom 15. i 16. stoljeća nezaustavljivo šire prema srednjoj Europi. U prvoj trećini 16. stoljeća temeljito se promijenio prostorni izgled i geopolitički položaj hrvatskih zemalja. Ugasila se srednjovjekovna ugarsko-hrvatska država, a ostaci hrvatskog prostora ulaze u sastav Habsburške Monarhije, te novo središte moći postaje habsburški Beč. Venecija je zaokružila Dalmaciju u neprekinutu upravno-političku cjelinu u čijem su se sastavu našle otočke i kopnene dalmatinske komune. Kotor, Skadar, Ulcinj i Bar početkom 15. stoljeća postaju sastavni dio Mletačke Albanije. Neovisni Dubrovnik i habsburški posjedi na Jadranu od Raše do Baga onemogućili su Veneciju u ujedinjavanju cijelog prostora istočne obale Jadrana. Osmanska osvajanja i mletačko zaposjedanje Dalmacije zaustavila su gospodarski, politički i kulturni razvoj Hrvatske u uveli je u "produženo srednjovjekovlje". Tek je osmansko slabljenje tijekom 17. stoljeća postavilo zahtjev za ponovnim ujedinjavanjem obale i kontinenta.

Ratovi protiv Osmanlija koji su započeli 1683. godine trajali su s prekidima više od 30 godina. Završili su Požarevačkim mirom 1718. godine kada je uspostavljena granična crta prema Osmanskom carstvu na rijeci Savi, do njezina ušća u Dunav, na jugoistoku se pomakla preko rijeke Cetine do planine Dinare, a zatim se spuštala preko Imotskog i Vrgorca na donju

Neretvu kod Metkovića. Ova granica je ostala gotovo nepromijenjena do propasti Habsburške Monarhije 1918. godine. Jedna znatnija promjena uslijedila je 1808. u vrijeme Napoleonove vladavine.

CILJ PROUČAVANJA OVOG POVIJESNOG RAZDOBLJA

1. Suvremeni svijet s cijelom svojom jedinstvenom složenošću nije nastao iznenada u proteklih petsto godina već je imao svoje razvojne korijenje u razdoblju od 1300. do 1750. godine, naročito sazrijevanje prekomorske trgovine, kao i ekonomskih i društvenih institucija vezanih uz njih.
2. Da bi se razumjela povijest suvremene Europe i svijeta, te vlastita nacionalna povijest, traži se razumijevanje različitih institucija, ideja i stilova koji su se oblikovali u zapadnom kršćanstvu za vrijeme razdoblja inovacija i ekspanzije.
3. Sve snage koje su načinile svijet "modernim" u 19. i 20. stoljeću nastale su upravo u ovom razdoblju. Shvaćanje složenosti svjetske meñuzavisnosti danas traži znanje o tome kako je narasla svjetska ekonomija kao i načine na koje je ona proizvela ogroman materijalni napredak i velike društvene i političke nejednakosti.
4. Stvaranje europskih kolonijalnih carstava u Americi, Africi i Aziji u 17. stoljeću dogodilo se unutar vrlo širokog konteksta događaja: katastrofično opadanje američke indijanske populacije, širenje španjolskog carstva, trgovina afričkim robovima, prekoatlanska trgovina i migracije Europejaca. Povijest kolonijalizma dobiva smisao samo u odnosu na ovu širu pozadinu.
5. Velika carstva u Europi i Aziji: Osmansko i Perzijsko carstvo, Mogulsko carstvo Indiji i Carstvo Ming u Kini – sva su doživjela kulturni procvat paralelno s humanizmom i renesansom u Europi. Ova postignuća su važan dio našeg suvremenog svjetskog nasljeña.
6. Zbivanja na hrvatskom prostoru možemo razumjeti samo unutar širokog konteksta europskih događaja: prodora Osmanlija na jugoistok Europe, ekspanzionističkog zanosa Venecije, jačanja Habsburgovaca u srednjoj Europi, sukoba Crkve i države i europskih vjerskih ratova.

OBRAZOVNI MODULI ZA ČETVRTO POVIJESNO RAZDOBLJE

MODUL 1: Razvoj europskog grada, pojava humanizma i renesanse u talijanskim gradovima u 14. i 15. stoljeću i njihovo širenje Europom

a. Ekonomski rast gradova na Mediteranu i u sjevernoj Europi – razvoj manufakture, meñunarodne trgovine i novčarstva
b. Otkrivanje grčko-rimske kulture i izum tiskarskog stroja - pojava novih oblika literature, filozofije i širenje obrazovanja, te njihov odraz na razvoj tehnologije i znanosti
c. Razvoj glazbe, slikarstva, kiparstva, arhitekture i dekorativnih umijeća te njihov odraz na kršćansko društvo

MODUL 2: Velika geografska otkrića i europska ekspanzija

a. Preduvjeti, uzroci i tijek velikih geografskih otkrića
b. Posljedice geografskih otkrića – kolonijalizam i europeizacija svijeta
c. Rast kapitalističke ekonomije i tehnologije, te njezine posljedice na razvoj društva i promjene u njemu

MODUL 3: Raspad srednjovjekovnih univerzalnih carstava i pojava nacionalnih monarhija

a. Pojava i uspon Osmanskog Carstva i propadanje i kraj Bizantskog Carstva
b. Kriza srednjovjekovne ideje o univerzalnosti crkve i države – reformacija i vjerski ratovi u Europi
c. Nacionalne monarhije u Europi – od konfesionalnog do dvorskog apsolutizma

MODUL 4: Hrvatska u "produženom srednjovjekovlju"

a. Dinastički prijelom u ugarsko-hrvatskom kraljevstvu i stoljeće sazrijevanja b. Osmanlije na jugoistoku Europe – osvajanje slavenskih država i pustošenje Hrvatske
c. Hrvatske zemlje u sastavu Habsburškog carstva i Mletačke Republike – zastoj u društvenom, gospodarskom i političkom razvoju
d. Kriza Osmanskog carstva, austro-turski ratovi, teritorijalne promjene i njihove posljedice za daljnji razvitak Hrvatske
e. Političke, institucionalne, ekonomske, kulturne i religijske promjene u hrvatskim zemljama kao posljedica osmanskih osvajanja

PETO POVIJESNO RAZDOBLJE – DOBA GRAĐANSKIH REVOLUCIJA (od 1750. do 1914. godine)

Ovo povijesno razdoblje obilježila su tri međusobno povezana događaja: industrijska revolucija, građanska revolucija i uspostava europske dominacije gotovo na cijelom svijetu. Nagli uspon i velike promjene gospodarskog, društvenog, kulturnog i znanstvenog razvoja u 19. stoljeću imaju svoje korijene u prosvjetiteljstvu 18. stoljeća i nizu znanstvenih otkrića koja su uslijedila u tom vremenskom razdoblju. Na političkom planu ovo razdoblje omeđuju dva velika događaja. Na početku razdoblja to je američki rat za neovisnost koji dovodi do proglašenja neovisnosti 13 engleskih kolonija u sjevernoj Americi, a na njegovu isteku to je Prvi svjetski rat, do tada najveći ratni sukob u povijesti. U tim granicama to je ujedno i vrijeme najvišeg uspona europske civilizacije, uspona čije će se negativne posljedice pokazati u prvim desetljećima 20. stoljeća.

Znanstvena i industrijska revolucija što su započele u Europi sredinom 18. stoljeća i dostigle svoj puni zamah u 19. stoljeću zahvatile su sva područja ljudskog privreñivanja: industrijsku proizvodnju, poljoprivredu i promet, što će sve zajedno imati nesagledive posljedice na cjelokupan razvoj čovječanstva u narednom razdoblju. Industrijalizacija je bila posljedica stoljetnog razvitka ekonomije u cijelom svijetu, a taj proces je uključio složene ekonomske i financijske veze meñu društvima u pojedinim državama. Izum parnog stroja i željezničke lokomotive, a kasnije sredinom 19. stoljeća telegrafa i telefona promijenio je svjetsku komunikaciju tog razdoblja. Vrijeme i novac potrebni za prijevoz roba, poruka ili ljudi preko oceana i kontinenata drastično su se smanjili. Industrijalizacija je mobilizirala ogroman broj radnika koji su selili iz sela u gradove, kao i iz jedne države u drugu, te s jednog kontinenta na drugi. Europski migranti stvorili su nove granice kolonijalnih naselja i u sjevernoj i u južnoj hemisferi, a Kinezi, Indijci i drugi Azijci selili su u jugoistočnu Aziju i obje Amerike. Meñunarodna trgovina je cvjetala i doslovno nije bilo društva na svijetu na koje nije utjecalo svjetsko tržište. Posljedica tog napretka u komunikaciji, migracijama i trgovini bio je porast svjetske populacije koja se povećavala brže nego u ijednom prethodnom razdoblju prisiljavajući ljude gotovo svagdje da eksperimentiraju s novim načinima organizacije kolektivnog života.

Nove ideologije druga su velika značajka ovog razdoblja. Američka i francuska revolucija ponudile su svijetu snažnu ideju narodnog suvereniteta, neotuñivih prava i nacionalizma. Pretvaranje ovih ideja u političke pokrete imalo je učinak mobilizacije ogromnog broja običnih ljudi u sudjelovanju u javnom životu i u vjerovanje u bolju budućnost

za sve ljude. Liberalni, ustavni i nacionalni ideali inspirirali su pokrete za reforme, neovisnost i revolucije koji su izbijali u cijelom ovom razdoblju u raznim dijelovima svijeta. U isto to vrijeme političke i društvene reakcionarne snage nastojale su potkopati i ograničiti učinak ovih demokratskih pokreta i revolucija.

Demokracija i nacionalizam pojačali su društvenu moć pojedinih zapadnoeuropskih država koje su zatim povećale svoju dominaciju u svjetskim događajima. Početkom 19. stoljeća moćne europske države kontrolirale su oko 35% svjetske kopnene površine, da bi do 1914. godine dominirale na 84% svjetskog teritorija. Europska ekspanzija zadobila je tri osnovna oblika: 1. narodi europskog porijekla stvorili su kolonijalne posjede i naselja u mnogim dijelovima svijeta istjerujući ili asimilirajući starosjedilačko stanovništvo; 2. europske države i trgovačka poduzeća stvorili su znatnu ekonomsku dominaciju na pojedinim područjima svijeta, naročito u Latinskoj Americi i Kini; dok su Japan i SAD također sudjelovale u toj ekonomskoj ekspanziji; 3. krajem 19. stoljeća najmoćnije europske države upustile su se u "novi imperijalizam", natjecanje u uspostavi ekonomske dominacije u područjima Azije i Afrike koji još nisu bili pod kolonijalnom upravom. Masovna proizvodnja novog oružja povezana s revolucijom u transportu i komunikaciji omogućila je taj "novi imperijalizam".

Pod rastućim pritiskom europske vojne snage i promjena u svjetskoj ekonomiji vladajuće elite u azijskim i afričkim državama organizirale su reformističke pokrete koji su prihvatili i proveli neke od ideja i programa demokratske revolucije. Istodobno, pojedini narodi Afrike, Azije i Latinske Amerike pružaju oružani otpor europskoj hegemoniji. Kako se približavao Prvi svjetski rat kolonijalna društva su, umjesto konsolidacije i sigurnosti, sve više karakterizirale ubrzane društvene promjene i nove snage otpora i obnove.

Teritorij hrvatskih zemalja je do pada Mletačke Republike bio podijeljen između Habsburške Monarhije i Venecije. Hrvatska je nakon povlačenja Osmanlija zadržala poseban državnopravni položaj prema Ugarskoj, a Ugarskom pragmatičkom sankcijom proglašena je nerazdruživim dijelom šire Ugarske, a s njome i Habsburške Monarhije u cjelini. Reforme austrijskog dvora u drugoj polovici 18. stoljeća služile su modernizaciji zastarjelog staleškog sistema, pa su kao takve značile nesumnjiv napredak, ali je uz to slijedila centralizacija i germanizacija javnog života, što se negativno odrazilo na narode koji su živjeli u rubnim dijelovima carstva i odredilo njihov daljnji gospodarski i društveni razvoj. Gospodarstvo u carstvu bilo je potpuno podređeno interesima metropole, pa Hrvatska nije raspolagala nikakvom mogućnošću za slobodan razvoj. Ista je situacija u hrvatskim zemljama pod mletačkom vlašću. Hrvatsko-slavonska vojna krajina zbog militarizacije bila je izolirana od

većine gospodarskih tijekova i stanovništvo se bavilo uz poljoprivredu, uglavnom trgovinom. Nakon Berlinskog kongresa sve su se hrvatske zemlje našle najzad okupljene pod vlašću Habsburgovaca ali su ratovi koje je Austrija s povremenim prekidima vodila protiv Francuske revolucije i Napoleona više od dva desetljeća, ostavili za sobom teške posljedice i u daljnjem gospodarskom i društvenom razvoju hrvatskih zemalja. Pokušaji da se stvori ekonomska i institucionalna baza neophodna jednom nacionalnom pokretu, koji su se nezaustavljivo širili Europom u prvoj polovici 19. stoljeća, uglavnom su propadali. Feudalni društveni odnosi u kojima je slabo građanstvo s naporom sebi probijalo put, a seljaci sputani kmetskim obvezama nisu još dopuštali da ovi pokušaji naiñu u hrvatskom društvu na potreban odjek. Ipak, hrvatsko plemstvo unatoč svemu održava i njeguje političku svijest o jedinstvu hrvatskih zemalja, a hrvatska inteligencija, svjetovna i duhovna, pokazuje porast interesa za jezična i kulturna pitanja. Oni će zajedno utjecati na dozrijevanje otpora centralističkim težnjama Austrijanaca i Mađara u drugoj polovici 19. stoljeća, a s kojim počinje proces stvaranja moderne hrvatske nacije.

CILJ PROUČAVANJA OVOG POVIJESNOG RAZDOBLJA

1. Učenici će razumjeti različite "–izme" koji su zaokupljali suvremena društva toga vremena: industrijalizacija, kapitalizam, nacionalizam, liberalizam, socijalizam, komunizam, imperijalizam i kolonijalizam, istražujući ih unutar povijesnog konteksta druge polovice 18. i 19. stoljeća.
4. Na početku 20. stoljeća narodi zapadne Europe uživali su u dominaciji u svjetskim poslovima. Proučavajući ovo razdoblje učenici mogu postaviti neka od temeljnih pitanja suvremenog svijeta: kako je relativno malen broj država u zapadnoj Europi uspio stvoriti takvu hegemoniju nad većim dijelom svijeta? Na koji način je dominacija Zapada bila ograničena ili nedosljedna? Zašto se nije održala?
5. Proces konstituiranja moderne hrvatske nacije koji je počeo u tom razdoblju nije nastao sam po sebi, već je potpuno uronjen u kontekst europskih i svjetskih promjena. Kako bi razumjeli ta zbivanja, učenici moraju stvoriti povijesnu perspektivu i promatrati taj dugotrajan proces koji traje do danas iz različitih perspektiva..

OBRAZOVNI MODULI ZA PETO POVIJESNO RAZDOBLJE

MODUL 1: Uzroci i posljedice građanskih revolucija krajem 18. i početkom 19. stoljeća

a. Doba prosvjetiteljstva – napredak prirodnih i društvenih znanosti, filozofije, političke i ekonomske doktrine
b. Američki rat za neovisnost i francuska revolucija i njihov utjecaj na pokrete za neovisnost i stvaranje građanskog društva

MODUL 2: Uzroci i posljedice industrijske i agrarne revolucije u 18. i 19. stoljeću

a. Agrarna revolucija i rana industrijalizacija u Engleskoj i njezino širenje u europskim društvima
b. Industrijalizacija SAD-a u 19. stoljeću. Ukidanje ropstva, nacionalna integracija i uspon SAD- a do svjetske sile

MODUL 3: Promjene u euroazijskim društvima u razdoblju svjetske trgovine i porasta europske moći

a. Osmansko carstvo u 19. stoljeću - odnos prema nacionalnim ideologijama i liberalnim pokretima. ruski imperijalizam 19. stoljeća
b. Japan i Kina u 19. stoljeću - snažna industrijalizacija i tehnološki napredak, transformacija u modernu nacionalnu državu. Susret i sukob s europskim imperijalizmom

MODUL 4: Primjeri nacionalizma, izgradnje država i društvenih reformi u Europi od 1830. do 1914. godine

a. Uzroci, karakter i posljedice građanskih revolucija u europskim državama 1848./49. godine
b. Njemačka, Italija i Austro-ugarska monarhija u znaku nacionalnih i liberalnih pokreta c.

Utjecaj novih društvenih kretanja i ideologija u Europi 19. stoljeća – marksizam, socijalizam i anarhizam, radnički pokreti, počeci socijalne politike države;

MODUL 5: "Novi imperijalizam" moćnih nacionalnih država 1850. -1914. godine i važniji globalni trendovi

a. Europska, američka i japanska kolonijalna ekspanzija 1850. -1914.
b. Demografska ekspanzija i urbanizacija u Europi i svijetu. Prekooceanske migracije

MODUL 6: Teritorijalna integracija hrvatskih zemalja i počeci stvaranja moderne hrvatske nacije

a. Političke, ekonomske i društvene prilike u hrvatskim zemljama od 1740. do 1815.
b. Previranja u Europi i njihov odraz na politička, gospodarska i društvena kretanja u Hrvatskoj u prvoj polovici 19. stoljeća

c. Reorganizacija Austrijskog carstva 1867./68. i razvoj modernog hrvatskog drustva do pocetka Prvog svjetskog rata
d. Hrvatski nacionalni pokret u Austro-ugarskoj Monarhiji: u procjepu dviju ideologija, kroatocentrizma i juznoslavizma

ŠESTO POVIJESNO RAZDOBLJE – DVADESETO STOLJEĆE

Razmatrajući velike promjene u dalekoj prošlosti možemo postići makar djelomičnu suglasnost što je bilo važno za razvoj čovječanstva, a što nije. Međutim, što smo bliže sadašnjosti to je teže razlikovati velike promjene i prijelomne događaje od malih. I zato mi ne možemo znati što će znanstvenici nakon sto ili dvjesto godina misliti da je važno zapamtiti o 20. stoljeću. Danas je jasno je da je 20. stoljeće bilo doba neslućenog razvoja prirodnih znanosti i tehničkih dostignuća. Pojavio se novi oblik energije po kojem će vjerojatno ovo stoljeće ući u povijest kao "atomsko doba". U ovom stoljeću po prvi put se ukazuje mogućnost da čovječanstvo samo sebe uništi. Naime, brz gospodarski uspon zapadnoeuropskih država, a u svezi s rasističkim idejama, s ideologijom poslanja i zahtjevima za položajem svjetske velesile, vodi do zaoštravanja nacionalističkih težnji i do izbijanja meñunarodnih sukoba koji završavaju u svjetskim ratovima. Destruktivne snage koje su se okupljale u tehničkom i znanstvenom miljeu pokazale su ljudima zastrašujuću moć oružja koja se vidjela u Prvom i Drugom svjetskom ratu. Danas, s distancom od gotovo stotinu godina ovaj svjetski sukob koji je trajao od 1914. do 1945. možemo karakterizirati kao "tridesetogodišnji rat" u 20. stoljeću. Niti četrdeset godina nakon početka prvih ratnih sukoba još nije bila uklonjena opasnost meñusobnih sukoba. Sredinom stoljeća, pod težinom upravo završenog rata i velikim pritiskom nacionalističkih pokreta raspala su se mnoga velika carstva i oslabile do tada moćne nacionalne države. Na njihovim ruševinama, nastao je velik broj novih neovisnih država u kojima se grañani još i danas bore za uspostavu demokratskih vlada, nacionalnu neovisnost, društvenu i ekonomsku pravdu. Na kraju 20. stoljeća, dok u zapadnoj Europi proces globalizacije i ujedinjenja snažno napreduje, srednja i jugoistočna Europa, nakon pada komunizma ulaze u novu fazu nacionalnih i liberalnih pokreta koji mijenjaju politički krajobraz čitave Europe. Samo je raspad SSSR-a koji je počeo godine 1990. dao 15 novih nacionalnih država. Eksplozivna snaga ideje o nacionalnoj državi, u spletu s moćnim silama autoritarnosti, totalitarizma, neokolonijalizma i krute birokracije uzrokovala je nacionalnu mržnju i etničke sukobe s neopisivim stradanjima stanovništva i golemim materijalnim gubicima.

Unatoč žestokih konfrontacija, ljudi u cijelom svijetu nastavili su tražiti mir. Postignuća i ograničenja Lige naroda dovela su poslije Drugog svjetskog rata do stvaranja Organizacije ujedinjenih naroda, Europske ekonomske zajednice, pregovora na Srednjem istoku i mnogih drugih oblika meñunarodne suradnje čiji je temeljni cilj sprečavanje ratnih sukoba i mirno rješavanje meñunarodnih sporova.

Središnji dio hrvatske moderne povijesti dvadesetog stoljeća bio je kontinuitet borbe za nacionalnu državu u okvirima dviju jugoslavenskih država i otpor velikosrpskoj politici i hegemoniji. Interpretacija dokumenata i analiza povijesnih naracija ovdje je najosjetljivija. Povijesna perspektiva je izuzetno važna. Treba izbjegavati nacionalističku retoriku i strasti i bez ideologijskih naočala, a u skladu s znanstvenim interpretacijama objasniti prijelomna zbivanja nacionalne povijesti 20. stoljeća. Interpretacije koje su dane na popularan način, a koje idu na štetu znanstvenosti, i "filozofijskog" aspekta povijesti, prepravile su medije i snažno okupiraju učenike. Nastavnici su pred velikim izazovom u pokušaju da slome ove "pretkoncepcije" s kojima stižu učenici u razred i objasne im povijesnu, kulturnu i vjersku pozadinu različitih ideologija koje se otimaju za njihovu pozornost u društvu koje ih okružuje.

Na početku 21. stoljeća svijet divovskim koracima grabi naprijed, a promjene s kojima se svijet suočavao u prethodnim stoljećima sada izgledaju sasvim skromno u usporedbi s divovskim koracima i složenošću suvremenih. U ekonomiji, politici i kulturi ljudska zajednica je u trajnom procesu restrukturiranja. Revolucija u globalnoj komunikaciji otvorila je mogućnost da svatko komunicira sa svakim. Trgovački putnici, znanstvenici, migracija radne snage i izbjeglice bez zastoja se kreću iz države u državu. Znanost i medicina nastavljaju pružati blagodati društvima na zadivljujući način. Mladež u Pekingu, New York-u, Moskvi i Berlinu gleda iste filmove i nose istu marku traperica. Istodobno, eksplozija svjetskog stanovništva, rastuće siromaštvo, uništavanje okoliša i epidemije poništavaju najplemenitije napore pojedinih državnika i građanskih akcija, kao i maštovite i plemenite napore znanstvenika. Kako pušu vjetrovi promjene ljudi traže utočište u zajedničkim vezama i identitetu više nego ikad. Zajedništvo često dovodi do straha i sumnjičenja onih drugih. Ipak institucije i zajedničke vrijednosti donekle ih štite od šoka pred novim i nepredviđenim. Usred nesreća i opasnosti suvremenog svijeta ljudi traže ne samo veze u zajednici, već i moralnu i metafizičku sigurnost. Velike religije stoga nastavljaju rasti i dinamički se mijenjaju. Duhovna pitanja i etički problemi postaju glavni dio kulturalne povijesti suvremenog doba.

CILJ PROUČAVANJA OVOG POVIJESNOG RAZDOBLJA

1. Postojeće sile koje pokreću svijet teško je razumjeti, osobito ako ih ne stavimo u vezu s događajima u prošlom stoljeću, pa čak i s događajima prethodnih stoljeća. Povijesne perspektive svjetskih ratova, gospodarske krize, Hladnoga rata, raspada velikih država u Europi, eksplozije stanovništva i drugih dramatičnih događaja ovog razdoblja nezamjenjive su za otkrivanje uzroka, a možda čak naslućivanja vjerojatnih posljedica tekućih događaja.

Današnji učenici će u budućnosti biti odgovorni za ostvarivanje obećanja i paradokse našeg vremena. Oni neće biti u stanju to učiniti čitajući novinske naslove, gledajući televizijske vijesti i filmove te prikupljajući mrvice iz prošlosti u povijesnim udžbenicima. Oni moraju dobiti osjećaj cjeline tijeka povijesnih događaja i također razumjeti suvremeni svijet u svoj njegovoj cjelini.

OBRAZOVNI MODULI ZA ŠESTO POVIJESNO RAZDOBLJE

MODUL 1: Opća kriza modernog svijeta: problemi industrijalizacije, demokracije i nacionalnosti

a. Karakteristike šest europskih velesila: Velike Britanije, Francuske, Njemačke, Italije, Rusije i Austro-ugarske monarhije
b. Uzroci i posljedice revolucionarnih pokreta u svijetu početkom 20. stoljeća: burski ratovi, ruska revolucija, mladoturska revolucija, meksička revolucija i kineska revolucija

MODUL 2: Uzroci, karakter i globalne posljedice Prvoga svjetskog rata

a. Pitanje krivnje za rat. Politički učinak rata u raznim državama
b. Uzroci i posljedice ruske revolucije 1917. godine
c. Ljudske žrtve i globalne posljedice Prvog svjetskog rata

MODUL 3: Tri tipa političke scene u svijetu od 1919. do 1939. godine

a. Građanska parlamentarna demokracija. Komunistički sovjetski sistem
b. Europa i svijet u znaku fašizma: Italija, Njemačka, Španjolska i Japan
d. Razvoj znanosti, tehnologije i osnovne značajke europske kulture

MODUL 4: Uzroci i globalne posljedice Drugoga svjetskog rata

a. Višestruki uzroci i karakter Drugog svjetskog rata
b. Pokreti otpora i ljudske žrtve Drugog svjetskog rata
c. Globalne posljedice. Rascjep Europe i novi međunarodni savezi.

MODUL 5: Dekolonizacija i stvaranje novih međunarodnih odnosa u drugoj polovici 20. Stoljeća

a. Internacionalne krize (berlinska kriza, mađarska revolucija, korejski rat, kubanska raketna kriza, nastajanje Izraela i stvaranje trajne krize na Bliskom istoku)
b. Uzroci i posljedice natjecanja SAD- a i SSSR-a za dominaciju u svijetu: Egipat, Iran, Čile, Vijetnam, Nikaragva, Afganistan i Etiopija

36

c. Kina i Japan u drugoj polovici 20. stoljeća. Nacionalni pokreti u Africi i jugoistočnoj Aziji i njihove posljedice

MODUL 6: Hrvatska u južnoslavenskoj zajednici. Stvaranje samostalne hrvatske države

a. Hrvatska u Kraljevini SHS (Kraljevini Jugoslaviji): sukob dviju državnih ideja, srpske i hrvatske

b. Infiltracija neofašističke i boljševičke ideologije u Hrvatsku: oslobodilački i građanski rat 1941 -1945

c. Hrvatska u drugoj Jugoslaviji: nacionalno pitanje i odnos prema tržištu, dva glavna žarišta sukoba

d. Agresija Srbije i JNA na jugoslavenske republike i pokrajine– stvaranje samostalne hrvatske države

37

Naziv nastavnog predmeta: VJERONAUK

Cilj predmeta:	Nastavni plan i program Vjeronauka za stjecanje kvalifikacije dentalni asistent ima **cilj** omogućiti i posredovati polaznicima stjecanje znanja, vještina i sposobnosti polaznika u području vjerskog odgoja i obrazovanja, osobito se usredotočujući na značenje kršćanske vjere za cjeloviti rast i razvoj polaznika te njihovo osposobljavanje za zanimanja u zdravstvu.	
Opis predmeta:	Katolički vjeronauk u srednjoj školi po svojoj naravi i zadaći teži cjelovitu odgoju i promaknuću ljudske osobe kao pojedinca i člana društvene zajednice. U okviru srednjoškolskog obrazovanja on osobito pridonosi ostvarivanju odgojno-obrazovnih ciljeva iz društveno-humanističkog područja te promiče njihovo religiozno i socijalno sazrijevanje. Polaznicima omogućuje i pomaže da objektivno i sustavno, u povezanosti s vlastitim pitanjima i suvremenim životnim iskustvom, na osobnoj i zajedničkoj razini, upoznaju i dožive katoličku vjeru, da steknu znanje i razumijevanje njezinih temelja, njezina odnosa prema drugim religijama i svjetonazorima, njezina povijesnog hoda i utjecaja na ljudsko društvo. Pomaže im da prepoznaju njezin doprinos općeprihvaćenim ljudskim vrednotama, da uočavaju i znaju obrazložiti njezine specifičnosti te da kroz dijalog s vjerskim sadržajima, vrednotama i stavovima i sami postanu humanije osobe. Vjeronauk im, u međupredmetnoj korelaciji sa sadržajima i ciljevima drugih nastavnih predmeta, želi pružiti cjelovitu sliku o njima samima i svijetu u kojemu žive, otvarajući osobito pitanja smisla života koja tek na obzorju transcendencije i govora o Bogu nalaze svoj cjelovit odgovor. U tu svrhu školski se vjeronauk, poštujući odgojno-obrazovnu vlastitost i ciljeve pluralne i demokratske škole, sustavno uobličuje u školski kurikulum kao i drugi nastavni predmeti, čuvajući dakako svoju vjersku, odgojnu i obrazovnu posebnost.	

Nastavni predmet po godinama i ishodima učenja

Naziv predmeta u 1. godini učenja	**Vjeronauk**	
Kroz ovaj predmet u 1. godini učenja polaznik će steći sljedeće ishode učenja:	*S obzirom na raznolikost i mnoštvo ishoda učenja tijekom nastavne godine, svi su ishodi napisani detaljno uz nastavne teme u ovoj godini učenja (odgojno-obrazovna postignuća).*	
Razrada		
Nastavne cjeline	*Razrada – Nastavne teme*	*Odgojno-obrazovna postignuća*
1. U potrazi za smislom života	1. U vrtlogu svijeta i života	1. Poznavati neka bitna životna pitanja i njihovu životnu važnost; razumjeti temeljne odgovore na pitanja: odakle smo, kamo idemo i koja je budućnost svemira, svijeta i čovjeka?; spremnost prihvaćanja vlastitog mjesta u svijetu i otvorenost trajnom traženju odgovora i uporišta na temeljna pitanja smisla života.

38

	2. Upoznaj samoga sebe – Vlastitosti ljudske osobe	2. Navesti bitna obilježja ljudske osobnosti; otkriti jedinstvenost i originalnost svake ljudske osobe; razumjeti vlastite sposobnosti razmišljanja, doživljavanja i odlučivanja; prihvatiti sebe kao jedinstvenu osobu pozvanu na zajedništvo i suradnju s drugim osobama.
	3. Smisao i besmisao života	3. Razumjeti povezanost svagdanjeg života s pitanjem smisla života; prepoznati kriterije na temelju kojih život izgleda smislenim ili besmislenim; opisati tumačenja različitih znanosti (filozofije, psihologije, medicine) i svjetonazora o patnji i smislu života; otkriti važnost osobnog napora u traženju životnog smisla, nade i optimizma.
	4. Kršćanska vjera kao odgovor smisla	4. Razlikovati trenutačni, partikularni i univerzalni smisao; prepoznati povezanost između pitanja o smislu i pitanja o Bogu; poznavati različite poglede i odgovore na pitanje smrti radi ispravne spoznaje o čovjekovoj besmrtnosti.
	5. Živjeti kao protagonist – životna uporišta	5. Razumjeti važnost kritičke prosudbe različitih ponuda koje donosi život i zauzimanja vlastitog stava i izbora; poznavati vlastite talente i sposobnosti; spremnost na izgradnju osobnog života, vlastitog životnog projekta i boljeg svijeta.
2. Čovjek - religiozno biće	1. Vjera - iskonska ljudska potreba	1. Uočiti da se sav ljudski život temelji na vjerovanju i povjerenju; poznavati glavna obilježja vjere u Boga; otvorenost izgradnji vlastitog odnosa prema Bogu, prema vjeri, prema religioznom fenomenu uopće.
	2. Čovjek je po naravi religiozan	2. Objasniti pojam religije; navesti ključne odrednice religije; navesti osnovne pojavne oblike religioznosti; otkriti religiozno obilježje ljudske naravi; zaključiti koja su temeljna pitanja na koja religija nastoji dati odgovor; spremnost na izgradnju zrele religioznosti otvorene Božjim poticajima i pozivu na život pun smisla.
	3. Razvoj religije	3. Zaključiti koja su temeljna pitanja na koja religija nastoji dati odgovor; uočiti razvojni put religije kroz povijest; protumačiti razliku između naravne i

39

		nadnaravne Objave; odrediti koje su to Objavljene religije; nabrojiti velike svjetske religije; otkriti važnost i smisao religijskih obreda, molitve, žrtve…
	4. Politeističke religije i religije bez božanstva i osobnoga Boga	4. Objasniti razliku između monoteističkih i politeističkih religija; navesti vjerovanja i svjetonazore dalekog Istoka koji ne poznaju pojam osobnoga Boga ili božanstva; poznavati neke temeljne značajke istočnjačkih religija; razumjeti odnos pojedinih velikih religija prema socijalnoj, kulturnoj i političkoj stvarnosti.
	5. Monoteističke religije	5. Imenovati tko je zajednički praotac triju velikih monoteističkih religija; nabrojiti i objasniti temeljne odrednice Židovstva: sv. spisi, vjerovanje, kult i moral; navesti sličnosti i razlike između Pashe i Uskrsa; navesti temeljna razdoblja židovske povijesti; nabrojiti i objasniti temeljne odrednice Islama: utemeljitelj, sv. spisi, vjerovanje, kult i moral; navesti i objasniti pet stupova islama; poznavati bitna obilježja Kršćanstva, od Krista objavitelja i njegova nauka, do drugih monoteističkih obilježja kršćanske religije; izgrađivati stav poštovanja duhovnih vrijednosti različitih religija, kultura i civilizacija.
	6. Posebnost kršćanstva u odnosu na druge religije	6. Izdvojiti temeljne činjenice kršćanske vjere objavljene u Isus Kristu i razumjeti koja je posebnost kršćanstva u odnosu na druge monoteističke religije; nabrojiti četiri osnovna oblika dijaloga s nekršćanskim religijama; usvojiti stav poštovanja prema drugim religijama; razvijati sposobnosti međureligijskoga dijaloga te uvažavanja tuđih stajališta i mišljenja na području vjere i života.
3. Kršćanska objava i sveto pismo	1. Kršćanska objava i njezino prenošenje	1. razumjeti pojam Objave; navesti primjere nadnaravne Objave iz Staroga i Novoga zavjeta; prepoznati načine prenošenja Objave; uočiti i objasniti različite vrste i obilježja Objave; razumjeti Božju Objavu kao zahtjev koji traži čovjekov slobodni odgovor; shvatiti ulogu crkvenog Učiteljstva u tumačenju Objave i s povjerenjem osluškivati njegove poticaje.
	2. Biblija kao pisana Božja riječ i pristup Bibliji	2. Protumačiti tvrdnju *Biblija je riječ Božja*; prepoznati Bibliju kao temelj kršćanske vjere; objasniti pojam, nastanak, strukturu, povijesni i zemljopisni okvir Biblije; navesti autora Biblije, jezike kojima su pisane biblijske

40

		knjige (u izvorniku) i neke najvažnije prijevode (LXX, Vg.); navesti podjelu biblijskih knjiga prema nekim glavnim književnim vrstama; prepoznati i primijeniti način citiranja biblijskih knjiga, poglavlja i redaka.
	3. Biblijski govor o Bogu	3. Razumjeti i naznačiti biblijsku poruku kroz odnos čovjeka i Boga te međuljudske odnose u nekoliko tema: istina, pravednost, milosrđe, ljubav i vjernost.
	4. Biblija u životu kršćana	4. Prepoznati Bibliju kao istinu vjere u kojoj čovjek traži i pronalazi odgovore na najvažnija egzistencijalna pitanja; poznavati vrijednost čitanja Svetog Pisma u liturgiji i svakodnevici; razumjeti prožetost suvremene kulture biblijskim motivima i navesti primjere iz književnosti, umjetnosti, arhitekture; otvoriti se poticajima Duha koji dolaze čitanjem i razmatranjem Božje riječi sadržane u Bibliji.
4. Isus Krist - vrhunac objave	1. Isus - povijesna osoba	1. Razlikovati nekršćanske i kršćanske izvore koji govore o Isusu kao povijesnoj osobi; uočiti važnost i podudarnost nekršćanskih i kršćanskih izvora o Isusu; prepoznati koji izvori prikazuju Isusa Krista kao pravog Boga i pravog čovjeka; navesti osnovne povijesne činjenice o Isusu iz Nazareta.
	2. Isusov lik i tajna njegove osobe	2. Objasniti značenje Isusova imena (najčešće nazive) i prepoznati Isusov stil i program djelovanja; uočiti ljudske crte Isusove osobe, način pristupa i postupanja prema ljudima čime je neodoljivo privlačio; otkriti posebnost Isusova lika koji ostaje trajni izazov i nadahnuće za vlastiti život.
	3. Navještaj kraljevstva Božjega	3. Protumačiti pojam *Kraljevstva Božjeg*; uočiti Kristovu poruku (Kraljevstvo Božje) kao ispunjenje temeljnih čovjekovih težnji; povezati Isusov govor o Kraljevstvu s njegovim čudesima (djelovanjem u korist čovjeka), poznavati temeljne poruke Isusova Govora na Gori; pobuditi stav otvorenosti i prihvaćanja Isusove poruke s Gore u osobnom i društvenom životu.
	4. Isusovo otkupiteljsko djelo	4. Razumjeti razlog i smisao Isusove smrti; objasniti Isusov stav bezuvjetnog prihvaćanja svakog čovjeka; razumjeti što znači *živjeti u skladu s vjerom u Isusa Krista*; razumjeti Kristovo uskrsnuće kao početak i zalog sveopćeg

41

		uskrsnuća; osjetiti radost Uskrsa i graditi vlastiti život u vjeri i nadi Kristova uskrsnuća.
	5. Isus Krist - pravi Bog i pravi Čovjek	5. Spoznati najdublju istinu o Isusu Kristu: on je pravi Bog i pravi čovjek; razumjeti da je Isus Krist jedini posrednik između Boga i ljudi - jedini Spasitelj i otkupitelj; razumjeti vrijednost spasenja čovjeka, stvorenja i svijeta, ostvarenog u Isusu Kristu.
	6. Zajedništvo s Kristom	6. Poznavati načine Kristove otajstvene prisutnosti u sakramentima, Crkvi i svijetu, osobno se suočiti s Isusom Kristom i njegovom porukom; graditi put, stavove i krjeposti vlastitog nasljedovanja Krista.
5. Tajna stvaranja - govor znanosti i govor vjere	1. Prirodoznanstvena tumačenja nastanka svijeta	1. Razlikovati prirodoznanstveni i biblijski pristup stvarnosti i stvaranju svijeta i čovjeka; poznavati znanstvene teorije o postanku svemira; uočiti i razumjeti različite pristupe o nastanku čovjeka; otkriti kozmičku i duhovnu jedinstvenost i neponovljivost svakog pojedinog čovjeka kao ljudske osobe.
	2. Biblijsko-vjernički pristup stvaranju	2. Razumjeti i objasniti biblijski govor o postanku svijeta i čovjeka prema Post 1,1-2,4 b; protumačiti značenje pojma *čovjek – slika Božja;* razumjeti trajnost procesa stvaranja i ulogu čovjeka kao sustvaratelja; razumjeti Božju nakanu da je svijet povjeren čovjeku na odgovorno upravljanje; navesti primjer poznatih znanstvenika koji su bili osvjedočeni vjernici.
	3. Odnos vjere i prirodnih znanosti	3. Uočiti područje prirodnih znanosti i područje vjere; poznavati pojam, načine i metode znanstvenih spoznaja i njihove granice; otkriti dodirne točke znanosti i vjere; razumjeti nepostojeću dvojbu "vjera ili znanost" i uočiti važnost njihova uzajamnog prihvaćanja i nadopune u otkrivanju cjelovite slike svijeta i čovjeka.
Napomene:	Sukladno *Ugovoru o katoličkom vjeronauku u javnim školama i vjerskom odgoju u predškolskim ustanovama* iz 1999. godine, nastava katoličkog vjeronauka u načelu je planirana za dva školska sata tjedno (70 sati godišnje), ali se trenutno u većini škola u Republici Hrvatskoj realizira unutar jednog školskog sata tjedno (35 sati godišnje) što je i u programu dentalnog asistenta slučaj. U skladu s time, nastavnik je slobodan unutar postojeće satnice prilagoditi nastavni plan i načiniti vlastiti izbor ponuđenih tema.	

42

Ostalo	
Metode i oblici rada:	**Metode:** metoda razgovora *(vođeni razgovor, debata, parlaonica, interpretacija književnih i biblijskih tekstova, analize problemskih situacija, rasprave..*) demonstracije, igranja uloga, metoda pisanja (*asocijacija, osobnih iskustava, intervjua, eseja*), rada na tekstu, portfolio metoda, praktičnih radova (*izrada maketa, plakata*), usmenog izlaganja, terenskog rada, rad s filmom, rad s glazbom, rad s fotografijama, meditacija, molitva **Oblici rada**: frontalni, individualni, skupni, rad u paru, timski rad, terenski rad, projektna nastava
Oblici učenja:	suradničko učenje, istraživačko učenje, samostalno učenje, učenje putem projekta
Elementi i oblici praćenja i vrjednovanja polaznika	**Elementi praćenja i vrjednovanja**: znanje, zalaganje, kultura međuosobne komunikacije, stvaralačko izražavanje **Oblici praćenja i vrednovanja**: pismena provjera, usmena provjera, samostalni praktični rad (eseji, referati, projekt, prezentacija, istraživanje, plakat, poster, modeli)
Literatura	
Literatura za nastavnike:	**TRAŽITELJI SMISLA** Asiški zbornik, Zagreb 1984. AUGUSTIN A., Ispovijesti, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1973. BALOBAN J., Aktualnost Isusove životne opcije, Teovizija, Zagreb 1996. BANKES G., Religije svijeta, Kršćanska sadašnjost – Grafički zavod Hrvatske, Zagreb 1991. BIŽACA N., Dijalog i navještaj u vremenu religijskog pluralizma. Odnos Katoličke crkve i religija danas, u: »Crkva u svijetu« 32(1997)1, 69-87. BIŽACA N., Iskustvo spasenja u kršćanstvu i budizmu, u: »Crkva u svijetu« 32(1997)3, 306-310. BOCCHINI S., Između horoskopa i magije, Crkva u svijetu, Split 1999. BOSCO T., Ukrali ste mi srce, Katehetski salezijanski centar, Zagreb 1988. BOSMANS Ph., Taj nevjerojatni Bog, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1993. Britannica CD 99 Multimedia Edition, Encyclopaedia Britannica 1994-1999. BROWKER J. (ur.), Das Oxford-Lexikon der Weltreligionen (njem. izdanje uredio K.-H. Golzio), Patmos, Düsseldorf 1999 (izvorno englesko izdanje: The Oxford Dictionary of World Religions, Oxford University Press, Oxford 1997) BÜRKLE H., Čovjek traži Boga. Religijski pristup, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 2000. CAVENDISH R. – T. O. LING (prir.), Mitologija, Mladinska knjiga, Ljubljana – Zagreb 1990. CEROVAC K., On nas stvori..., u: »Mi-Zbor« (1995)11, 5. CHAUCHARD P., Vjera kršćanskog znanstvenika, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1977.

CHOURAQUI A., Židovska misao, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1982.

CIMOSA M., Guida alla Bibbia, Paoline, Roma 1982.

DE MARTINI N., Kako i zašto biti zreo, Katehetski salezijanski centar, Zagreb 2001.

DE MARTINI N., Molitva – preobrazba čovjeka i svijeta, Katehetski salezijanski centar, Zagreb [5]2000.

DE VANNA U. – P. DAMU, Prijateljstvo s Kristom, Katehetski salezijanski centar, Zagreb 1987.

DEVČIĆ I., Pred Bogom blizim i dalekim, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1998.

FILKIN D., Svemir Stephena Hawkinga. Objašnjeni svemir, Izvori, Zagreb 1997.

FISCHER N., Čovjek traži Boga. Filozofski pristup, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 2000.

FRANKL V. E., Liječnik i duša. Temelji logoterapije i egzistencijske analize,

Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1990.

FRANKL V. E., Zašto se niste ubili?, Biblioteka »Oko tri ujutro«, Zagreb 1982.

GAARDER J., Sofijin svijet, Znanje, Zagreb 1995.

GIBELLINI R., Teologija dvadesetog stoljeća, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1999.

GJERGJI L., Majka Terezija, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1982.

GLAZIER M. – M. K. HELLWIG (prir.), Suvremena katolička enciklopedija, Laus, Split 1998.

GÖRRES I. F. i dr., Isus: 2000 godina povijesti vjere i kulture, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1999.

GUARDINI R., L'essenza del Cristianesimo, Morcelliana, Brescia 1968.

HALAMBEK V., Razgovor sa svetom Marijom Magdalenom, u: »Obnovljeni život« 40(1985)3-4, 335-339.

IVAN PAVAO II, Bit ćete mi svjedoci. Govori za vrijeme pastoralnog pohoda Hrvatskoj od 2. do 4. listopada 1998., Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1998.

IVAN PAVAO II, Fides et ratio, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1999.

IVAN PAVAO II, Govor pred Papinskom akademijom znanosti, 31. listopada 1992. (navedeno prema: S. Kušar, Religija i znanost od antagonizma do dijaloga.

Perspektiva crkvenog učiteljstva, u: »Svesci« 28(1994)82-84, 3-12)

IVAN PAVAO II, Mladi i nada, Zagreb 1985.

IVAN PAVAO II (ur. V. Messori), Prijeći prag nade, Mozaik knjiga, Zagreb 1994.

IVAN PAVAO II, Redemptoris missio, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1991.

44

IVANČIĆ T., Isus iz Nazareta – povijesna osoba, Teovizija, Zagreb 1996.

IVANČIĆ T., Religija i religije. Morfologija i fenomenologija religija, Teovizija, Zagreb 1998.

IVANČIĆ T., Tko je čovjek, Teovizija, Zagreb 2000.

Jeruzalemska Biblija. Stari i Novi zavjet s uvodima i bilješkama iz »La Bible de Jérusalem«, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1996.

JURICA N. – B. PETRAČ (ur.), U sjeni transcendencije. Hrvatsko pjesništvo XX stoljeća, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1987.

KASPER W., Isus Krist, Crkva u svijetu, Split 1995.

Katekizam Katoličke crkve, HBK – Glas Koncila, Zagreb 1994.

KERN W. – F. NIEMANN, Nauka o teološkoj spoznaji, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1988.

KEŠINA I., Moderna evolucionistička teorija i kršćanska slika čovjeka. O problemu hominizacije prigodom 50. obljetnice enciklike Humani generis, u: »Bogoslovska smotra« 70(2000)1, 95-109.

KLAIĆ B., Rječnik stranih riječi, Matica hrvatska, Zagreb 1979.

KOMISIJA ZA VJERNIČKE ODNOSE SA ŽIDOVSTVOM, Bilješke za ispravno prikazivanje Židova i židovstva u propovijedanju i katehezi Katoličke crkve, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1986.

KOŠ J., Alef bet židovstva. Pogled u krug židovske povijesti, religije i običaja, vlastita naklada, Zagreb 1999.

KOVAČEC A. (ur.), Hrvatski opći leksikon, Leksikografski zavod »Miroslav Krleža«, Zagreb 1996.

KRALJEVIĆ V., Obasjani svjetlom neba, Katehetski salezijanski centar, Zagreb 2000.

KRALJEVIĆ V., Put u spašenu budućnost, Katehetski salezijanski centar, Zagreb 2000.

KRESINA A., Čovjek s onu stranu tvari, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1989.

KRESINA A., O Bože žeže tvoja riječ, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1993.

KUHARIĆ F., Kako je lijep čist naraštaj, Glas Koncila, Zagreb ^{2}1985.

KUPAREO R., Pjesništvo, Zagreb 2002.

KUSTIĆ Ž., Velike religije svijeta, Glas Koncila, Zagreb 1987.

LAENG M. (ur.), Enciclopedia pedagogica, sv. 1-6, Ed. La Scuola, Brescia 1992.

LÄNGLE A., Osmišljeno živjeti, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1990.

LÉON-DUFOUR X. (ur.), Rječnik biblijske teologije, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1969.

LOHFINK G., Posljednji dan Isusov, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1984.

MADINGER H., Temelji vjere, Obiteljski centar – U pravi trenutak, Zagreb –

45

Đakovo 1998.

MANDARIĆ V. B., Religiozni identitet zagrebačkih adolescenata, Institut društvenih znanosti »Ivo Pilar«, Zagreb 2000.

MARKIĆ B., Primjeri privlače, Split 1965.

MARTINI C. M., Gospa Velike subote, Katehetski salezijanski centar, Zagreb 2000.

MARTINI C. M., Povratak Ocu, Katehetski salezijanski centar, Zagreb 1999.

MATELJAN A., Tražeći uporište, Crkva u svijetu, Split 2000.

MILOT J.-R., Islam i muslimani, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1982.

NIGOSIAN S. A., World religions. A Historical Approach, Macmillan Press Ltd., London 2000.

NIKIĆ M. (ur.), Reinkarnacija i/ili uskrsnuće, Filozofsko-teološki institut Družbe Isusove, Zagreb 1998.

Objašnjeni svemir, Izvori, Zagreb 1997.

PAPINSKO VIJEĆE ZA PROMICANJE JEDINSTVA KRŠĆANA – POVJERENSTVO SVETE STOLICE ZA RELIGIJSKE ODNOSE SA ŽIDOVSTVOM, Sjećamo se: razmišljanje o shoahu, u: »Ika« 5(1988)11, IV-V.

PASCAL, Misli, Zora, Zagreb 1969.

RAHNER K., Molitve života, Filozofsko-teološki institut Družbe Isusove, Zagreb 1995.

REBIĆ A. (ur.), Opći religijski leksikon, Leksikografski zavod »Miroslav Krleža«, Zagreb 2002.

REBIĆ A., Religijski rječnik, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1997.

SMERDEL T., Suton u Emausu, u: »Crkva u svijetu« 2(1967)5, 62-63.

STOJIĆ A., Susreti s Isusom, vlastito izdanje, Rijeka 1998.

STÖRIG H. J., Kleine Weltgeschichte der Philosophie, Kohlhammer, Stuttgart ^{17}1999.

SVETONIJE, Dvanaest rimskih careva, Naprijed, Zagreb 1978.

ŠAGI-BUNIĆ T., Bogu nije nitko nevažan, Kršćanska sadašnjost, Zagreb ^{2}1984.

ŠAGI-BUNIĆ T., Kršćanstvo ne može biti umorno, Kršćanska sadašnjost, Zagreb ^{2}1985.

TACIT K., Anali, Matica hrvatska, Zagreb 1970.

TOMIĆ C., Pristup Bibliji, Provincijalat franjevaca konventualaca, Zagreb 1986.

VECCHI J. E., Otkriće Krista – spasitelja i evangelizatora, u: »Kateheza« 19(1997)3, 164-176.

VULETA B. – R. ANIĆ, Na putu mira, Franjevački institut za kulturu mira –

Nacionalni katehetski ured HBK, Split 1999.

46

Literatura za polaznike:	Prema *Katalogu obveznih udžbenika i pripadajućih dopunskih nastavnih sredstava* Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa.

Naziv predmeta u 2. godini učenja	**Vjeronauk**	
Kroz ovaj predmet u 2. godini učenja polaznik će steći sljedeće ishode učenja:	S obzirom na raznolikost i mnoštvo ishoda učenja tijekom nastavne godine, svi su ishodi napisani detaljno uz nastavne teme u ovoj godini učenja (odgojno-obrazovna postignuća).	
Razrada		
Nastavne cjeline	*Razrada – Nastavne teme*	*Odgojno-obrazovna postignuća*
1. Sloboda – izbor i odgovornost	1. Mladi čovjek u hodu prema slobodi i zrelosti	1. Navesti čimbenike koji utječu na razvoj osobnosti; objasniti razliku između zrele i nezrele osobnosti; navesti najčešće poteškoće adolescentne dobi (u odnosu prema prijateljima, vršnjacima, odraslima, školskim obvezama, suprotnom spolu...); razumjeti obitelj kao temelj za razvoj osobnosti; razlikovati načine shvaćanja slobode; otkriti biološku, psihološku i društvenu uvjetovanost slobode; razlikovati slobodu "od" i slobodu "za"; razumjeti povezanost slobode i tolerancije; objasniti razliku između vanjske i unutarnje slobode; shvatiti slobodu kao čovjekov poziv i vrhunsko ostvarenje; otkriti i prihvatiti Isusa kao istinskog osloboditelja.
	2. Ususret drugome	2. Otkriti važnost prijateljstva za osobno dozrijevanje; objasniti ulogu prijateljstva u procesu razvoja osobnosti; razumjeti što pomaže ostvarenju prijateljstva, a što ga onemogućuje; navesti obilježja i razlike između zaljubljenosti i zrele ljubavi; protumačiti važnost zrele ljubavi kao norme ljudske spolnosti i odnosa među spolovima; otkriti duboku povezanost ljudske spolnosti, zrele ljubavi i odgovornosti u intimnom zajedništvu i stvaranju novog života.
	3. U potrazi za vrjednotama	3. Usporediti i kritički prosuđivati vladajuće vrjednote u obitelji i izvan nje; razumjeti povezanosti između adolescentne krize i različitih oblika

47

		bijega od stvarnosti (droga, alkohol…); prepoznati trajne životne vrjednote i znati napraviti izbor i ljestvicu vrjednota, ljudskih i kršćanskih.
2. Život s crkvom i u crkvi	1. Ustanovljenje Crkve i pripadnost Crkvi	1. Razumjeti kako Crkva shvaća samu sebe; navesti čine kojima je Isus ustanovio Crkvu; prepoznati značenje susreta s Uskrslim i događaja Pedesetnice za nastajanje prve Crkve; razumjeti bitna obilježja Crkve: jedna, sveta, katolička i apostolska; razlikovati 4 bitne oznake Crkve: služenje, zajedništvo, slavljenje i naviještanje (svjedočenje) vjere.
	2. Sakramenti kršćanske inicijacije – darovi milosnoga života i zajedništva	2. Poznavati biblijske temelje sakramenata inicijacije; shvatiti otajstveno milosno obilježje sakramenata inicijacije i njihovih obrednih znakova u liturgiji Crkve; razumjeti doktrinarni izričaj otajstvenog značenja pojedinih sakramenata kršćanske inicijacije (krštenje, potvrda, euharistija) za život kršćana u osobnom, crkvenom i društvenom životu; uočiti unutrašnju povezanost sakramenata, sakramenta krštenja, potvrde i euharistije u izgradnji kršćanskoga života i svjedočenja; razumjeti važnost euharistije za život Crkve i svoj vlastiti život; otkriti i prihvatiti svoje mjesto u Crkvi i svoju odgovornost za Crkvu.
	3. Službe i karizme u Crkvi – slobodno i radosno življenje evanđelja	3. Objasniti univerzalnost Crkve i razlikovati veze jedinstva Crkve; razlikovati službe i karizme u Crkvi i navesti primjere jednog i drugog; uočiti krsno i služiteljsko dostojanstvo, mjesto i zadaću muškarca i žene u životu Crkve; poznavati mjesto i ulogu laika u životu Crkve; nabrojiti i poznavati osnovna obilježja 3 stupnja svetoga reda; uočiti važnost i potrebu vjerničke molitve i zalaganja za duhovna zvanja.
	4. Jedna Crkva u mnoštvu Crkava – prema punom zajedništvu	4. Uočiti prisutnost Crkve u svim kulturama i narodima i shvatiti njezinu univerzalnost s obzirom na njezino spasenjsko poslanje; uočiti znakove i poznavati područja misijskog i evangelizacijskog djelovanja Crkve; objasniti pojam *Crkve kao zajedništva* prema Drugom vatikanskom saboru; objasniti pojam, važnost i ciljeve ekumenizma; osjetiti potrebu vlastitog angažiranja na polju ekumenizma i

48

		moliti za jedinstvo svih kršćana.
	5. Marija – uzor vjere i majka Crkve	5. Otkriti Marijinu ulogu i mjesto u povijesti spasenja; poznavati odlike Marijine vjere po kojima je uzor vjeri Crkvi i svim vjernicima; razumjeti Marijinu ulogu u Kristovu životu i djelu Kristova otkupljenja; navesti neke oblike štovanja Marije u liturgiji i u Crkvi, osobito u hrvatskome narodu; otkriti Marijino mjesto u svom vlastitom životu i slijediti primjer njezine vjere i povjerenja u Boga.
3. Zajednica koja oslobađa i služi – povijest crkve	1. Susret s antičkim svijetom – evanđeoska sloboda i mučeništvo	1. Prepoznati obilježja i strukturu prve kršćanske zajednice; prepoznati ulogu i značenje života i djelovanja sv. Pavla; prepoznati poteškoće s kojima se susretala prva Crkva u svom okruženju (među Židovima, u susretu s antičkim svijetom i u Rimskom carstvu); razumjeti uzroke, posljedice i značenje progona Crkve u Rimskom carstvu; objasniti pojam mučeništva i nabrojiti najpoznatije ranokršćanske mučenike na našim prostorima; objasniti značenje cara Konstantina i cara Teodozija za povijest Crkve.
	2. Kršćanstvo na hrvatskom jezičnom području u srednjem vijeku	2. Navesti glavna vjerovanja starih Hrvata prije pokrštenja (staroslavenska vjerovanja); objasniti proces pokrštavanja Hrvata i razvoj kršćanstva na našem prostoru; razumjeti značenje veza s papom za nastajanje hrvatske države; prepoznati povezanost početaka pismenosti u Hrvata s Crkvom (glagoljica).
	3. Crkva u srednjem vijeku – od duhovnog i kulturnog procvata do ratova i raskola	3. Prepoznati pojavu i razvoj redovništva, osnivanje škola i sveučilišta, promicanje pismenosti i kulture, ukidanje ropstva, laičku investituru i Grgurovsku obnovu kao najvažnije doprinose Crkve u srednjem vijeku; upoznati vjerodostojne činjenice i razumjeti problematiku križarskih ratova i inkvizicije kao tamne strane Crkve srednjega vijeka; kritički i objektivno protumačiti pozitivne i negativne strane Crkve u srednjem vijeku; navesti uzroke i razumjeti posljedice Istočnog raskola 1054. godine; navesti temeljna obilježja Pravoslavlja i razlike u odnosu na Katoličku Crkvu; razvijati sposobnost uvažavanja tuđih stajališta i mišljenja; uočiti odgovornost sviju za zajednički život u društvu i Crkvi.

49

	4. Crkva kršćanskoga služenja siromašnima - dominikanci i franjevci (13.-14. st.)	4. Poznavati neke načine i oblike organiziranja po kojima se Katolička Crkva brinula za siromašne, bolesne, odbačene; otkriti ulogu prosjačkih redova u navještanju i svjedočenju evanđelja u doba krize Crkve; poznavati ulogu dominikanaca i franjevaca u životu Crkve u hrvatskome narodu; poznavati ulogu Crkve u organiziranju visokog školstva u Hrvatskoj, osobito biskupa Kažotića.
	5. Crkva u doba humanizma – promicanje vjere, tradicije i kulture	5. Otkriti važnost opismenjavanja i knjige za duhovni i kulturni život naroda, upoznati ulogu Marka Marulića u stvaranju hrvatskoga i europskoga humanizma; poznavati osnovne činjenice iz razdoblja islamizacije hrvatskih i katoličkih prostora, navesti neke podatke o ulozi Crkve, svećenika i redovnika u očuvanju vjere i kulture hrvatskoga naroda u doba Otomanske okupacije; uočiti važnost poznavanja vlastitih korijena (obiteljskih, nacionalnih, vjerskih, povijesno kulturoloških) te poznavanja i poštovanja drugih vjera i kultura.
	6. Vrijeme dubokih podjela – reformacijska kriza i obnova Crkve	6. Navesti uzroke te objasniti tijek i ishode Zapadnog raskola; nabrojiti reformatore i objasniti glavne crte njihova nauka (Martin Luther, Jean Calvin, Urlich Zwingli); opisati nastanak i specifičnosti anglikanske Crkve; razumjeti značenje Tridentskog sabora u obnovi Crkve nakon reformacije; upoznati značajnu ulogu isusovaca u sveopćoj obnovi Crkve i opisati misijski pokret u obnovi Crkve.
	7. Crkva i moderno doba – duhovni, prosvjetni i kulturni preporod	7. Razumjeti situaciju Crkve u vrijeme Francuske revolucije*;* poznavati djelovanje i poteškoće Crkve u doba prosvjetiteljstva, humanizma i renesanse (Deizam, racionalizam, sekularizacija, liberalizam, ateizam); prepoznati neke zasluge pojedinaca iz redova Crkve u našem narodu na različitim područjima društvenog života (Augustin Kažotić, Andrija Kačić-Miošić, Josip Juraj Strossmayer, Bartol Kašić, Ruđer Bošković, Stjepan Glavač, Juraj Haulik).
	8. Crkva u suvremenom svijetu – služiteljica čovjeka i čovječanstva	8. Prepoznati doprinos Crkve u razvoju znanosti i demokracije te njezino zalaganje za socijalnu pravdu; nabrojiti novine koje u Crkvu donosi II. Vatikanski sabor; razumjeti razloge stradanja Crkve u vrijeme totalitarnih

50

		sustava (nacizam, komunizam) i tijekom Domovinskog rata; nabrojiti hrvatske svece i blaženike.
4. S crkvom na putu vjere i slobode – molitva, slavlje, svjedočenje	1. Molitva Crkve, osobna i zajednička molitva	1.Navesti definiciju molitve i razumjeti molitvu kao temeljni ljudski stav pred Bogom; na primjerima psalama raspoznati vrste molitve; otkriti važnost molitve u Isusovu životu; razlikovati liturgijsku i privatnu molitvu; navesti osnovne kršćanske molitve; razumjeti povezanost molitve i života; razumjeti i doživjeti kršćansku meditaciju kao dublji oblik molitve; obrazložiti važnost osobne molitve tijekom dana, tjedna i u kršćanskoj zajednici; opisati neke molitvene izričaje i geste; razvijati osjećaj za duhovnu dimenziju postojanja i razvijati sposobnosti gledanja, doživljavanja i kontemplacije - naglasiti važnost mira i samoće u ljudskom životu
	2. Slaviti život u crkvenom zajedništvu i slavljima	2. Uvidjeti i objasniti zašto je čovjeku za život i vjeru potrebna zajednica; otkriti povezanost slavlja i druženja; poznavati načine crkvenog organiziranja, druženja i slavlja mladih vjernika; otkriti crkveno zajedništvo kao put mladenačkog vjerničkog života; prepoznati važnost doprinosa mladih u crkvenim i liturgijskim slavljima Crkve.
	3.Dobrovoljstvo kao oblik općeljudskog i kršćanskog služenja	3. Prepoznati biblijsko utemeljenje i mogućnosti dobrovoljnog kršćanskog služenja; razumjeti i opisati Isusov primjer služenja i radikalnost toga služenja; otkriti i poznavati različite oblike kršćanskog služenja kroz povijest, osobito brigu Crkve za mlade, napuštene, siromašne i potrebite; poznavati oblike dobrovoljnog služenja mladih u različitim socijalnim ustanovama; prihvatiti dobrovoljnost i dobrovoljno služenje drugima kao izraz vlastitog životnog i vjerničkog opredjeljenja; razvijati sposobnost za društveni angažman, tj. za aktivno i odgovorno sudjelovanje u životu društva (osuda nepravde, borba za pravdu) te spremnost izgradnje čovječnijeg društva.
Napomene:	Sukladno *Ugovoru o katoličkom vjeronauku u javnim školama i vjerskom odgoju u predškolskim ustanovama* iz 1999. godine, nastava katoličkog vjeronauka u načelu je planirana za dva školska sata tjedno (70 sati godišnje), ali se trenutno u većini škola u Republici Hrvatskoj realizira unutar jednog školskog sata tjedno (35 sati godišnje) što je i u programu dentalnog asistenta slučaj. U skladu s time, nastavnik je slobodan unutar postojeće satnice prilagoditi nastavni plan i načiniti vlastiti izbor ponuđenih tema.	

51

Ostalo	
Metode i oblici rada:	**Metode:** metoda razgovora *(vođeni razgovor, debata, parlaonica, interpretacija književnih i biblijskih tekstova, analize problemskih situacija, rasprave..*) demonstracije, igranja uloga, metoda pisanja (*asocijacija, osobnih iskustava, intervjua, eseja*), rada na tekstu, portfolio metoda, praktičnih radova (*izrada maketa, plakata*), usmenog izlaganja, terenskog rada, rad s filmom, rad s glazbom, rad s fotografijama, meditacija, molitva **Oblici rada**: frontalni, individualni, skupni, rad u paru, timski rad, terenski rad, projektna nastava
Oblici učenja:	suradničko učenje, istraživačko učenje, samostalno učenje, učenje putem projekta
Elementi i oblici praćenja i vrjednovanja polaznika	**Elementi praćenja i vrjednovanja**: znanje, zalaganje, kultura međuosobne komunikacije, stvaralačko izražavanje **Oblici praćenja i vrednovanja**: pismena provjera, usmena provjera, samostalni praktični rad (eseji, referati, projekt, prezentacija, istraživanje, plakat, poster, modeli)
Literatura	
Literatura za nastavnike:	**ODVAŽNI SVJEDOCI** ANČIĆ N. A., Na koncilskom putu, Crkva u svijetu, Split 2003. AUGUSTIN A., O slobodi volje, Demetra, Zagreb 1998. BABIĆ M., Milost slobode, Svjetlo riječi, Sarajevo 2002. BABIĆ N. – S. IROVIĆ, »Edukacija vrijednosti i vrijednosti u edukaciji«, u: H. VRGOČ (ur.), Odgoj, obrazovanje i pedagogija u razvitku hrvatskog društva, Hrvatski pedagoško-književni zbor, Zagreb, 2003, str. 268-276. BACH R., Galeb Jonathan Livingston, Znanje, Zagreb ^{3}1979. BARTZ W., Sekte danas. Nauk, organizacija, rasprostranjenost, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1984. BENZI O., Cosa fare con questi figli, Ancora, Milano 2001. BONHOEFFER D., Otpor i predanje, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1974. CHARBONNEAU P.-E., Adolescence et liberté, Fides-Cerf, Montréal-Paris 1981. DANNEELS G. – I. DRIESSEN, Dio, a che serve? Il cardinal Godfried Danneels dialoga con i giovani sulla vita e sulla fede, Edizioni Paoline, Milano 2004. DE VANNA U. – P. DAMU, Biti slobodan, Katehetski salezijanski centar, Zagreb 1987. DE VANNA U. – P. DAMU, Najvažnija je ljubav, Katehetski salezijanski centar, Zagreb 1986. DE VANNA U. – P. DAMU, Prijateljstvo s Kristom, Katehetski salezijanski centar, Zagreb 1987. DRUGI VATIKANSKI SABOR, Dokumenti, Kršćanska sadašnjost, Zagreb

52

1980.

DUGANDŽIĆ I., Isus. Vječno pitanje i jedini odgovor, Teovizija, Zagreb 2000.

FERRERO B., Poučne priče za katehezu, propovijedi i vjeronauk, Katehetski

salezijanski centar, Zagreb 2003.

FILINIĆ B. J., Ti si Petar... Sažetak povijesti Crkve, Provincijalat franjevaca konventualaca, Zagreb 2000.

FRANZEN A., Pregled povijesti Crkve, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1988.

Galeb Jonathan Livingstone, Didaktički priručnik uz dijafilm Ed 7, Katehetski salezijanski centar.

GJERGJI L., Poziv na zajedništvo, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 2001.

GOLUŽA B., Povijest Crkve, Teološki institut, Mostar 1998.

HAMMAN A. G., Svagdašnji život prvih kršćana, Provincijalat franjevaca trećoredaca, Zagreb 1983.

HÄRING B., Kristov zakon. Prvi svezak. Opća kršćanska moralna teologija, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1973.

HEINZMANN J., Tvoj je poziv ljubiti, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1984.

HRANIĆ Đ., Sloboda u Kristu, u: »Bogoslovska smotra« 70(1998)3, 363-378.

HRVATSKA BISKUPSKA KONFERENCIJA – NACIONALNI KATEHETSKI URED, Program nastave katoličkoga vjeronauka za srednje škole, Nacionalni katehetski ured HBK, Zagreb 2002.

HRVATSKA BISKUPSKA KONFERENCIJA, Na svetost pozvani. Pastoralne smjernice na početku trećeg tisućljeća, Glas Koncila, Zagreb 2002.

IVAN PAVAO II, Dominum et vivificantem, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1997.

IVAN PAVAO II, Ecclesia in Europa.

Crkva u Europi. Apostolska postsinodska pobudnica biskupima, prezbiterima i đakonima, posvećenim muškarcima i ženama te svim vjernicima laicima o Isusu Kristu koji živi u svojoj Crkvi – izvoru nade za Europu, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 2003.

IVAN PAVAO II, Tertio millenio adveniente, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1994.

IVAN PAVAO II, Ut unum sint. Orientale lumen, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1995.

IVANČIĆ T., Crkveni pokreti i udruge – mjesto katehizacije, u: »Kateheza« 20(1998)3, 258-264.

IVANČIĆ T., Karizme u službi zajednice, u: »Kateheza« 19(1997)1, 19-28.

JELENIĆ J. (ur.), Mladi u postmodernoj. Kamo idu mladi naraštaji?, Filozofsko-teološki institut Družbe Isusove, Zagreb 2002.

Jeruzalemska Biblija. Stari i Novi zavjet s uvodima i bilješkama iz »La Bible de Jérusalem«.

A. REBIĆ – J. FUĆAK – B. DUDA (ur.), Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1996.

KASPER W. – J. MOLTMANN, Krist da – Crkva ne?, Družba katoličkog apostolata, Zagreb 1980.

Katekizam Katoličke crkve, Hrvatska biskupska konferencija – Glas Koncila, Zagreb 1994.

KAUFMANN F.-X., Kako da preživi kršćanstvo?, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 2003.

KOLARIĆ J., Povijest kršćanstva u Hrvata, Sveučilište u Zagrebu. Studia Croatica – Nakladna kuća »Dr. Feletar«, Zagreb 1998.

KONGREGACIJA ZA NAUK VJERE, Dominus Jesus, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 2000.

KOPREK I., Zlo vrijeme za dobro, Filozofsko-teološki institut Družbe Isusove, Zagreb 1997.

KOVAČ M., Obiteljske teme, U pravi trenutak, Đakovo 1994.

KOZELJ I., Savjest. Put prema Bogu, Filozofsko-teološki institut Družbe Isusove, Zagreb ^{2}1990.

KUHARIĆ F., Božja remek-djela, Glas Koncila, Zagreb 2002.

KÜNG J., Sloboda u svijetu. Sir Thomas More, Družba katoličkog apostolata, Zagreb 1980.

KUSTIĆ Ž., Mali ključ povijesti Crkve u Hrvata, Nadbiskupski duhovni stol – Glas Koncila, Zagreb ^{7}1991.

LEPP I., Psihologija prijateljstva, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1978.

LUKŠIĆ B., Sloboda u istini ili sloboda kao istina? Idejna analiza liberalizma, u: »Crkva u svijetu« 30(1995)1, 3-14.

MAGGIOLINI A., Temelji kršćanskog života za mlade, Verbum, Split 2001.

MANICARDI E., Zakon, savjest i milost u naučavanju sv. Pavla, u: »Crkva u svijetu« 28(1993)1,16-31; 28(1993)2,131-142.

MARASOVIĆ Š., Demos ante portas. Crkva u Hrvatskoj pred demokratskim izazovima, Crkva u svijetu, Split 2002.

MERZ I., Ljubav i čistoća. Tekstovi o ljubavi, ženi, braku, čistoći i Božjoj ljubavi, Filozofsko-teološki institut Družbe Isusove, Zagreb 2002.

MOLLO G., A scuola di valori. Una metodologia per la formazione del carattere morale, Edizioni Porziuncola, Assisi ^{2}1996.

MURPHY A. – J. MURPHY, Uspješno roditeljstvo, U pravi trenutak, Đakovo 1999.

NIKIĆ M., Novi religiozni pokreti, Filozofsko-teološki institut Družbe Isusove, Zagreb 1997.

OBLAK M., Karizme. Crkveni pokreti. Laici, Verbum, Split 2003.

Odgovornost kršćana za Evropu danas i sutra. Sveti Benedikt i njegovo djelo, Pastirsko pismo biskupa Jugoslavije uz 1500. obljetnicu Benediktova rođenja, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1980.

54

PERIĆ R., Ekumenske nade i tjeskobe, Biskupski ordinarijat, Mostar 1993.

POZAIĆ V., Droga – od beznađa do nade, Filozofsko-teološki institut Družbe Isusove, Zagreb 1993.

RATZINGER J., Bog i svijet. Vjera i život u našem vremenu. Razgovor s Peterom Seewaldom, Mozaik knjiga, Zagreb 2003.

RATZINGER J., Bog je s nama. Euharistija: središte života, Verbum, Split 2004.

RATZINGER J. – V. MESSORI, Razgovor o vjeri, Verbum, Split ^{2}2001.

RODE F., Biti i ostati. I-II, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 2000.

ROMAC S., O Kristu, Crkvi i čovjeku. U ozračju nedokučivoga, Kršćanska sadašnjost i Hrvatski naddušobrižnički ured u Njemačkoj, Zagreb-Frankfurt/M 1984.

ROSSI L. – A. VALSECCHI (ur.), Dizionario di teologia morale, Edizioni Paoline, Milano ^{4}1976.

SABOL J., Sloboda i odgovornost. Kršćanski pogledi na značajna pitanja našeg vremena, Glas Koncila, Zagreb 2001.

Savjest – jezgra i svetište čovjeka. Zbornik radova teološko-pastoralnog tjedna za svećenike 1977, u: »Bogoslovska smotra« 47(1977)2/3, 145-346.

SCHÖNBORN C., Jesus nachfolgen im Alltag. Impulse zur Vertiefung des Glaubens, Herder, Freiburg-Basel-Wien 2004.

SZENTMARTONY M., Svijet mladih. Psihološke studije, Filozofsko-teološki institut Družbe Isusove, Zagreb 1989.

ŠAGI-BUNIĆ T., Izazov starih, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1972.

ŠAGI-BUNIĆ T., Nema privatnoga Boga, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1970.

ŠANJEK F., Crkva i kršćanstvo u Hrvata, Srednji vijek, Kršćanska sadašnjost, Zagreb ^{2}1993.

ŠANJEK F., Kršćanstvo na hrvatskom prostoru. Pregled religiozne povijesti Hrvata (7-20. st.), Kršćanska sadašnjost, Zagreb ^{2}1996.

ŠANJEK F., Počeci kršćanstva u Hrvata, u: »Crkva u svijetu« 11(1976)3, 201-209.

ŠANJEK F. – I. TOMLJENOVIĆ, Dominikanci i razvoj školstva u srednjovjekovnoj Hrvatskoj, u: »Croatica christiana periodica« 10(1986)17, 48-73.

ŠARČEVIĆ I., Tri tajne, Svjetlo riječi, Sarajevo – Zagreb 2003.

ŠIMUNDŽA D., Crkva – sakrament zajedništva, u: »Vjesnik Nadbiskupije splitsko-makarske« (2003)3, 35-36.

ŠIMUNIĆ M., Zašto ne pušiti?, Vlastita naklada, Zagreb ^{4}2001.

ŠUŠTAR A., Odgoj savjesti, Družba katoličkog apostolata, Zagreb 1983.

ŠUŠTAR A., Sloboda savjesti, Družba katoličkog apostolata, Zagreb 1982.

TESTAS G. – J. TESTAS, Inkvizicija, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1982.

55

	VIDAL M., Kršćanska etika, U pravi trenutak, Đakovo 2001. VIDOVIĆ M., Povijest Crkve u Hrvata, Crkva u svijetu, Split 1996. VIJEĆE EUROPSKIH BISKUPSKIH KONFERENCIJA (CCEE) – KONFERENCIJA EUROPSKIH CRKAVA (KEK), Ekumenska povelja za rast suradnje među Crkvama u Europi. Charta oecumenica, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 2002. WARNACH V., Tajna Krista, U pravi trenutak, Đakovo 1993. WEIL S., Sloboda i tlačenje (i drugi eseji), Naprijed, Zagreb 1979. WESSELING P., Neobičan dnevnik. Vjerski problemi mladih, Nadbiskupski duhovni stol – Glas Koncila / Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1968. WRIGHT J. J., Savjest i autoritet. Napetost i sklad, Družba katoličkog apostolata, Zagreb 1984. ZIHERL S., Kako svladati alkohol, Mladinska knjiga, Ljubljana – Zagreb 1990. Žitja Konstantina-Ćirila i Metodija i druga vrela, Preveo i protumačio Josip Bratulić, Kršćanska sadašnjost, Zagreb [3]1998.
Literatura za polaznike:	Prema *Katalogu obveznih udžbenika i pripadajućih dopunskih nastavnih sredstava* Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa.

Naziv predmeta u 3. godini učenja	**Vjeronauk**	
Kroz ovaj predmet u 3. godini učenja polaznik će steći sljedeće ishode učenja:	S obzirom na raznolikost i mnoštvo ishoda učenja tijekom nastavne godine, svi su ishodi napisani detaljno uz nastavne teme u ovoj godini učenja (odgojno-obrazovna postignuća).	
Razrada		
Nastavne cjeline	*Razrada – Nastavne teme*	*Odgojno-obrazovna postignuća*
1. Kršćansko poimanje čovjeka	1. Čovjek kao stvorenje i slika Božja	1. Shvatiti da iza shvaćanja čovjeka postoje prijeporna pitanja koja imaju ideološka, politička, društvena i kulturna obilježja; uočiti neke različite i raširene poglede na čovjeka u odnosu na kršćansku sliku čovjeka; objasniti značenje čovjeka kao osobe i subjekta na temelju biblijskog teksta (Post 1, 26); prepoznati u biblijskoj slici čovjeka uporište za međuljudske odnose; objasniti razliku između biblijskog i suvremenog poimanja čovjeka; razumjeti teološko antropologijsko poimanje čovjeka kao *stvorenog, ranjenog, spašenog, etičkog i besmrtnog* bića.

56

	2. Isusov put kao paradigma kršćaninova puta	2. Otkriti važnost izgradnje kršćanskoga života u stavu povjerenja u Boga koji ljubi čovjeka i želi mu postignuće punine života; spoznati da naša volja nije uvijek u suglasnosti s Božjom voljom; upoznati Kristov način vršenja volje Očeve i otkriti vlastiti put vršenja volje Božje; izdvojiti i opisati neka važna obilježja kršćanskog života po kojima čovjek u vlastitom životu i u svijetu može ostvariti Božju volju promičući milosrđe, pomirenje, ljubav i pravednost.
2. Čovjek – moralno biće	1. Čovjek - polazište etičkog razmišljanja	1. Prepoznati različite definicije čovjeka u specifičnom poimanju pojedinih znanosti o čovjeku; razumjeti pojmove etika, moral i kršćanski moral.
	2. Kriteriji dobra i zla	2. Navesti uvjete o kojima ovisi moralnost čovjekovih čina (shvaćanje dobra i zla te njihove razlike, sloboda, spoznaja i prirodni zakon kao univerzalna norma); prepoznati društvene utjecaje na oblikovanje kriterija određivanja dobra i zla.
	3. Odnos vjere i morala	3. Razumjeti razliku između prirodnog i objavljenog moralnog zakona; uočiti postojanje objektivnih moralnih normi; objasniti povezanost vjere i morala; poznavati obilježja ljudske moralnosti, izvanjska i unutarnja, te načela moralnog djelovanja; razumjeti i usvojiti načela moralnog djelovanja; uočiti bitnu poveznicu između vjere i morala i upoznati njihovo značenje za istinski kršćanski život.
	4. Savjest - norma etičkog djelovanja	4. Prepoznati razliku između pojmova "dobro", "vrijednost" i „vrjednota“; razumjeti i objasniti pojam kršćanske krjeposti; objasniti pojam savjesti i razumjeti nužnost njezinog usklađivanja s moralnim vrjednotama; navesti oblike (vrste) savjesti i njihovo shvaćanje u biblijskim tekstovima, kršćanskim spisima i Učiteljstvu Crkve.
	5. Savjest pred zakonom i suvremenim etičkim pitanjima	5. Prepoznati izvore moralnosti ljudskih čina (sloboda, objekt, nakana, okolnosti); navesti Zlatno pravilo moralnosti i prepoznati ga kao vrhunac humanističke etike; prepoznati sličnosti temeljnih moralnih zahtjeva u svjetskim religijama.

57

3. Ljubav prema Bogu i bližnjemu – temelji kršćanske moralnosti	1. Bog – temelj kršćanske moralnosti	1. Razumjeti tvrdnju da je čovjeku Bog najviše Dobro; shvatiti da se na Bogu koji je najviše Dobro temelji kršćanski moral; otkriti i shvatiti odnos između kršćanskog morala i čovjekove moralne odgovornosti u vršenju ljudskih čina; upoznati obilježja pojma „vršiti volju Božju“ i njegovo značenje za kršćanski život; objasniti tvrdnju da je *Isus Krist mjera kršćanske moralnosti*.
	2. Objavljeni moralni zakon – temeljni zakon	2. Otkriti postojanje objektivnih moralnih normi u osobnom životu i društvu; razumjeti važnost osvarenja reda, pravila i pravednih zakona u međuljudskim odnosima i u društvu; otkriti i poznavati Dekalog, objavljeni Božji zakon, kao naravni temelj ljudskog moralnog postupanja i života; uočiti i objasniti ulogu razuma i slobode u vršenju Dekaloga i prirodnog moralnog zakona.
	3. Znakovi ljubavi prema Bogu	3. Razumjeti vjeru kao nadnaravni Božji dar i čovjekov odgovor koji uključuje svjesno i slobodno predanje Bogu; prepoznati sadržaj i važnost prve Božje zapovijedi; razumjeti klanjanje, molitvu, žrtvu i zavjete kao izraze ljubavi prema Bogu; razumjeti značenje i navesti oblike povrede vjere; navesti neke povrede ljubavi prema Bogu; razumjeti značenje i oblike slavljenja dana Gospodnjeg u kršćanskom životu.
	4. Zlo i grijeh – prijestup istinske ljubavi prema Bogu i bližnjemu	4. Kritičko uočavanje prisutnosti dobra i zla, stvarnosti grijeha u svijetu te raznih pokušaja negiranja grijeha; poznavanje razlike o težini grijeha, između smrtnoga i lakoga grijeha te razliku između osobnoga grijeha i „strukture grijeha“; otkriti grijeh kao prijestup ljubavi prema Bogu i bližnjemu; spoznati da Božje milosrđe i praštanje nadilazi ljudsko zlo i grijeh i da je Bog pravedni Sudac i milosrdni Otac; usvojiti svijesti o potrebi za priznanjem vlastite krivnje kod počinjenog grijeha i o potrebi trajnog obraćenja; otkriti da put obraćenja traži opredjeljenje za dobro i dobrog Boga te međusobno praštanje i pomirenje s ljudima.
	5. Evanđeoski zakon ljubavi	5. Opisati temeljno značenje evanđeoskog pojma ljubavi, osobito Zapovijed ljubavi; shvatiti da je

58

		kršćanska moralnost "višeg reda" suobličiti se Isusu Kristu, a ne tek "red ljudske naravi"; otkriti novost, razine i obilježja kršćanskog shvaćanja ljubavi u pojmovima philia, eros i agape; usvojiti potrebu nasljedovanja Krista i izgradnje vlastitoga kršćanskog moralnog djelovanja po evanđeoskom zakonu ljubavi.
4."Muško i žensko stvori ih"	1. Čovjek - žena i muškarac 2. Obitelj u Božjem naumu 3. Ženidba - sakrament bračne ljubavi i zajedništva 4. Roditelji i obitelj - odgovorno roditeljstvo	1. Razumjeti poruku Drugog biblijskog izvješća o stvaranju čovjeka kao temelj kršćanskog poimanja čovjeka kao muškarca i žene; prepoznati razliku između spola i spolnosti (seksualnosti); razumjeti povezanost pojmova dostojanstvo, odgovornost i spolnost; razumjeti kršćansko shvaćanje spolnosti. 2. Razumjeti narav i smisao braka i obitelji. 3. Navesti i objasniti biblijsko utemeljenje sakramenta ženidbe; razumjeti sakrament ženidbe kao otvorenost životu i sudjelovanje u Božjem stvarateljskom činu; navesti preduvjete za valjano sklapanje sakramenta ženidbe i put priprave za sakramentalni brak. 4. Prepoznati i objasniti odrednice odgovornog roditeljstva; navesti i razumjeti povrede protiv dostojanstva spolnosti, braka i obitelji; upoznati crkveni nauk o odgovornom planiranju i rađanju djece; otkriti važnost cjelovita odgoja djece čemu pripada i vjerski odgoj; upoznati važnost brige za djecu i obitelj kao temelj osobnog i društvenoga dobra i napretka.
5. Dostojanstvo ljudskoga života	1. Svetost i dostojanstvo ljudskoga života 2. Životom obdareni i u život pozvani	1. Poznavati biblijske temelje o vrijednosti i svetosti ljudskoga života; objasniti temeljni kršćanski stav prema ljudskom životu (nepovredivost i svetost) upoznati i razumjeti bitna bioetička načela; poznavati značenje Hipokratove prisege. 2. Poznavati bitna obilježja ljudske osobe po kojima je čovjek jedinstveno i nepovredivo biće; razumjeti i usvojiti stav zaštite čovjeka kao osobe od začeća do prirodne smrti, navesti i objasniti povrede ljudskoga života (ubojstvo, pobačaj, samoubojstvo, eutanazija); navesti stav Katoličke crkve o pobačaju

59

		i razloge zbog kojih odobrava transplantaciju organa; prepoznati opasnosti manipulacije u transplantaciji organa; navesti i objasniti uzroke i posljedice najučestalijih autodestruktivnih ponašanja mladih: bolesti ovisnosti.
	3. Čuvanje cjelovitosti i dostojanstva ljudske osobe – izazovi znanosti	3. Razumjeti promicanje ljudskoga života kao kršćansku obvezu; objasniti pojam i navesti područja kojima se bavi bioetika; razumjeti i navesti razloge zbog kojih sve što je znanstveno moguće na području biogenetike (genom, kloniranje, matične stanice) nije i moralno dopustivo; navesti i objasniti razloge zbog kojih sve što je znanstveno moguće na području reproduktivne biologije (umjetna oplodnja) nije i moralno dopustivo; navesti načine na koje treba čuvati i promicati vlastito i tuđe zdravlje (ishrana, odijevanje, higijena, kretanje...).
	4. Dostojanstvo osobe pred stvarnošću patnje, bolesti i smrti	4. Uočiti probleme suvremenoga svijeta koji donose siromaštvo, bolesti i umiranje djece; upoznati biblijske tekstove o Isusovoj posebnoj brizi i skrbi za siromašne i potrebne; poznavati načine na koje Crkva danas promiče brigu za bolesne i nemoćne; otkriti donekle zaboravljeno značenje sakramenta bolesničkog pomazanja u životu kršćana; razumjeti povezanost sakramenta bolesničkog pomazanja i skrbi za zdravlje i život čovjeka; poznavati biblijsko utemeljenje, značenje i učinke sakramenta bolesničkog pomazanja; opredjeljenje za siromašne i ugrožene i spremnost pomaganja potrebitima.
6. Živjeti u istini	1. Hoditi u istini	1. shvatiti važnost iskrenosti i istinoljubivosti među ljudima; razumjeti negativne posljedice lažnog svjedočenja, laži i krivokletstva za osobu i društvo individualnu i društvenu težinu razumjeti; spremnost zauzimanja za istinu na osobnoj i društvenoj razini; upoznati opasnost prikrivanja istine, lažnog prikazivanja činjenica i zloporabe istine koja se događa preko masovnih medija.

60

	2. „Istina će vas osloboditi“	2. poznavanje temeljnih obilježja istine; razumjeti kršćanski moralni pristup istini; upoznati Krista kao potpunu Istinu koja oslobađa; prihvatiti Isusov primjer i put življenja i promicanja istine.
Napomene:	Sukladno *Ugovoru o katoličkom vjeronauku u javnim školama i vjerskom odgoju u predškolskim ustanovama* iz 1999. godine, nastava katoličkog vjeronauka u načelu je planirana za dva školska sata tjedno (70 sati godišnje), ali se trenutno u većini škola u Republici Hrvatskoj realizira unutar jednog školskog sata tjedno (35 sati godišnje) što je i u programu dentalnog asistenta slučaj. U skladu s time, nastavnik je slobodan unutar postojeće satnice prilagoditi nastavni plan i načiniti vlastiti izbor ponuđenih tema.	
Ostalo		
Metode i oblici rada:	**Metode:** metoda razgovora *(vođeni razgovor, debata, parlaonica, interpretacija književnih i biblijskih tekstova, analize problemskih situacija, rasprave..*) demonstracije, igranja uloga, metoda pisanja (*asocijacija, osobnih iskustava, intervjua, eseja*), rada na tekstu, portfolio metoda, praktičnih radova (*izrada maketa, plakata*), usmenog izlaganja, terenskog rada, rad s filmom, rad s glazbom, rad s fotografijama, meditacija, molitva **Oblici rada**: frontalni, individualni, skupni, rad u paru, timski rad, terenski rad, projektna nastava	
Oblici učenja:	suradničko učenje, istraživačko učenje, samostalno učenje, učenje putem projekta	
Elementi i oblici praćenja i vrjednovanja polaznika	**Elementi praćenja i vrjednovanja**: znanje, zalaganje, kultura međuosobne komunikacije, stvaralačko izražavanje **Oblici praćenja i vrednovanja**: pismena provjera, usmena provjera, samostalni praktični rad (eseji, referati, projekt, prezentacija, istraživanje, plakat, poster, modeli)	
Literatura		
Literatura za nastavnike:	**ŽIVOTOM DAROVANI** **Udžbenik katoličkoga vjeronauka za 3. razred srednjih škola** **Izvori i dokumenti** BISKUPI JUGOSLAVIJE (bivše), Uzvišenost i radost života. Pastirsko pismo o zaštiti nerođene djece, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1979. DOKUMENTI DRUGOG VATIKANSKOG SABORA, Pastoralna konstitucija o Crkvi u suvremenom svijetu Gaudium et spes, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1993. HRVATSKA BISKUPSKA KONFERENCIJA, Katekizam Katoličke Crkve, Zagreb, 1994. HRVATSKA BISKUPSKA KONFERENCIJA, Direktorij za pastoral sakramenta u župnoj zajednici, Glas koncila, Zagreb, 2008., br. 160-178. IVAN PAVAO II., Redemptor hominis, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1980. IVAN PAVAO II., Familiaris consortio, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1981.	

61

	IVAN PAVAO II., Mulieris dignitatem, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1989. IVAN PAVAO II., Evangelium vitae, Kršćanska sadašnost, Zagreb, 1997. IVAN PAVAO II., Veritatis splendor, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1998. IVAN PAVAO II, Govor sudionicima Međunarodnog kongresa o transplantaciji (Rim 29. 8. 2000), hrvatski prijevod, u: Glasnik HKLD 4 (2001) 47. KONGREGACIJA ZA NAUK VJERE, Jura et bona. Izjava o eutanaziji KONGREGACIJA ZA NAUK VJERE, De abortu procurato, Izjava o namjernom pobačaju, KS, Zagreb 1987. KONGREGACIJA ZA NAUK VJERE, Dignitas personae, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2009. Obitelj – put Crkve i naroda, Pastirsko pismo hrvatskih biskupa povodom trećeg apostolskog pohoda Pape Ivana Pavla II. Hrvatskoj **Ostala literatura** ANIĆ, (s. Rebeka) Jadranka, Više od zadanoga. Žene u Crkvi u Hrvatskoj u 20. stoljeću, Franjevački institut za kulturu mira, Split, 2003. ANIČIĆ, Miljenko, Bračna neplodnost i njezine mogućnosti, u: Bogoslovska smotra 2007. str. 181-216., ovdje 215. ARAČIĆ, Pero, Crkveno djelovanje i mladi brak i obitelj, u: Uspjeli brak-sretna obitelj, Biskupijski ordinarijat, Đakovo, 1989. BARIČEVIĆ, Josip (prir.), Snaga susreta. Muško i žensko stvori ih, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1974. BEZIĆ, Živan, Etika i život, U pravi trenutak, Đakovo, 1995. BILLINGS, Evelyn - WESTMORE, Ann, Billingsova metoda, Obiteljski centar, Zagreb, 1991. BONHOEFFER, Dietrich, Otpor i predanje, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1974. BROWN R.E., - CASTELOT J.J., Biblijska teologija Staroga i Novoga zavjeta. II. izdanje, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1993. ČEHOK, Ivan,- KOPREK, Ivan, Etika- priručnik jedne discipline, Školska knjiga, Zagreb, 1996. ČORIĆ, Josip, Obitelj – subjekt i objekt pastorala, u: Bogoslovska smotra, Vol. 75 No. 1, 2005. DUDA, Bonaventura, Savjest i obraćenje u Bibliji, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1990. DUGANDŽIĆ, Ivan, Biblijska teologija Novog zavjeta, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2004. FILIPOVIĆ, Vladimir (ur.), Filozofski rječnik, Nakladni zavod Matice hrvatske, Zagreb, 1984. FREGNI, Gianfranco, O bračnoj ljubavi - Misli crkvenih otaca, Verbum, Split, 2002.

62

FUĆEK, Ivan, Poruka prve ploče. Tri Božje zapovijedi, Filozofsko-teološki institut Družbe Isusove , Zagreb, 1990.

FUĆEK, Ivan, Susret s Bogom dobrote, Filozofsko-teološki institut Družbe Isusove, Zagreb, 1980.

FUĆEK, Ivan, Bogoštovlje- Molitva. Peti svezak. Moralno-duhovni život, Verbum, Split, 2006.

FUĆEK, Ivan, Zakon-Vjera. Drugi svezak. Moralno-duhovni život, Verbum, Split 2004.

FUĆEK, Ivan, Vojevati pod Kristovom zastavom-duhovne vježbe, Verbum, Split 2004.

FUĆEK, Ivan, Osoba- Savjest. Treći svezak. Moralno-duhovni život, Verbum, Split 2003.

GLAZIER, Michael – HELLWIG, Monika (pr.), Suvremena katolička enciklopedija, Marjan tisak, Split, 2005.

GOLUB, Ivan, Milost. S predavanja, Kršćanska sadašnjost, Zagre, 1997

GRBAC, Josip, Kršćanska etika u ozračju svakodnevice, „Josip Turčinović“, Pazin, 2004. str. 34-35.

GUARDINI, Romano, Gospodin, U pravi trenutak, Đakovo, 2000.

HÄRING, B., Kristov zakon. Prvi svezak. Opća kršćanska moralna teologija, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1984.

HÄRING, B., Kristov zakon. Drugi svezak. Posebna moralna teologija, I. dio, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1984.

HÄRING, B., Kristov zakon. Treći svezak. Posebna moralna teologija, II. dio, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1984.

HRANIĆ, Đuro, Božji plan o braku i obitelji, nacrt predavanja na pripravi za sakrament ženidbe u Đakovačko-osječkoj nadbiskupiji, Đakovo.

IVANČIĆ, Tomislav, 33 meditacije, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2002.

JARM, Antun (prir.), Dolazim ti reći, Đakovo, 1998.

KEŠINA, Ivan, Etika terapeutskog kloniranja i manipuliranja matičnim stanicama, u: CUS 40 (2005.)4., str. 485-505.

KOZELJ, Ivan, Savjest. Put prema Bogu, Verbum, Split, 2006.

KÜBLER-ROSS, Elisabeth, Razgovori s umirućima, Oko tri ujutro, Zagreb, 2007.

KURJAK, Asim – SILOBRČIĆ, Vlatko (ur.), Bioetika u teoriji i praksi, Nakladni zavod Globus, Zagreb, 2001.

KUŠAR, Stjepan, Filozofija o Bogu. Građa i literatura za studij teodiceje. Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2001.

KUŠAR, Stjepan, Bog kršćanske objave. Građa i literatura za studij teološkog traktata o trojedinom Bogu, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2001

LUCAS, Lucas, Ramon, Bioetika za svakoga, Verbum, Split, 2007.

63

LUJIĆ Božo, Drugi - mogućnost ljubavi, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2003.

LUJIĆ, Božo, Drugi - mogućnost ljubavi, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2003.

MANDARIĆ, Valentina., Profil mladih danas, u: Kateheza 21(1999)1.

MARASOVIĆ, Špiro., Opća moralna teologija (skripta), Šibenik, 1995.

MARASOVIĆ, Špiro., Teološki pogled na vrednote u hrvatskom društvu, u: Bogoslovska smotra 71(2001)2-3.

MATULIĆ, Tonči, Bioetika, Glas koncila, Zagreb, 2001.

MATULIĆ, Tonči, Pobačaj.Drama savjesti, Filozofsko-teološki institute DI, Zagreb, 1997.

MATULIĆ, Tonči, Oblikovanje identiteta bioetičke discipline: etička odgovornost za opstanak u budućnosti. Vodič kroz bioetiku 1, Glas koncila, Zagreb, 2006.

MATULIĆ, Tonči, Život u ljudskim rukama: nova biologija i biotehničko revolucioniranje života. Vodič kroz bioetiku 2, Glas koncila, Zagreb, 2006.

MATULIĆ, Tonči, Medicinsko prevrednovanje etičkih granica. Svetost života priklještena između autonomije i tehnicizma, Vodič kroz bioetiku 3, Glas koncila, Zagreb, 2006.

MATULIĆ, Tonči, Bioetički izazovi kloniranja čovjeka: filozofsko-teološko tematiziranje, Glas koncila, Zagreb, 2006.

MATULIĆ, Tonči, Primjena i razvoj tehnike iz perspektive kršćanske etike (II.), u: Crkva u svijetu, 6 (2005.) str. 465-484.

MINISTARSTVO ZDRAVSTVA I SOCIJALNE SKRBI REPUBLIKE HRVATSKE, Vodič za kvalitetu i sigurnost u transplantaciji organa, tkiva i stanica, Naklada Vijeća Europe, Zagreb, 2007.

POZAIĆ, Valentin., Vrednota života u nauku Katoličke crkve, u: Obnovljeni život 56(2001.)2, str. 197-206.

POZAIĆ, Valentin, Život prije rođenja. Etičko-moralni vidici, Filozofsko-teološki institut DI, Zagreb, 1990.

Radni materijali za biskupijsko savjetovanje Evangelizacija (prvi dio), Biskupski ordinarijat Đakovo, Đakovo, 1999.

RATZINGER, Joseph, Bog i svijet, Mozaik knjiga, Zagreb, 2003.

RATZINGER, Joseph, Bog je s nama. Euharistija : središte života, Verbum, Split, 2004.

RATZINGER, Joseph, Zajedništvo u Crkvi, Verbum, Split, 2006.

RATZINGER, Joseph, Božja revolucija, Verbum, Split, 2005.

RATZINGER, Joseph, Hod prema Uskrsu, Verbum, Split, 2006.

RATZINGER, Joseph, Vjera - istina i tolerancija. Kršćanstvo i svjetske religije. Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2004.

RATZINGER, Joseph, Crkva, Izrael i svjetske religije, Verbum, Split, 2007.

RATZINGER, Joseph, Isus iz Nazareta, Verbum, Split, 2007.

64

	REBIĆ, Adalbert, Središnje teme Staroga zavjeta. Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1996. REBIĆ Adalbert, Blaženstva, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1986. RUSTIJA, Božo, Sitne zgode za dušu, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2004. ŠEPAROVIĆ, Zvonimir, Granice rizika, etičko – pravni pristup medicini, Pravni fakultet u Zagrebu, Zagreb, 1985. ŠKALABRIN, Nikola, Ženidba, Pravno – pastoralni priručnik, Teologija u Đakovu. Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku – Pravno fakultet, Đakovo, 1995. TOMAŠEVIĆ, Luka, Umjetna oplodnja: Katolički stav, u: A. KURJAK-V. SILOBRČIĆ (urednici), Bioetika u teoriji i praksi, Nakladni zavod Globus, Zagreb, 2001., str. 158- 171. UGENTI, A., Problemi mladih, U pravi trenutak, Đakovo, 2002. VALJAN, Velimir, Moral spolnosti, braka i obitelji, Svjetlo riječi, Sarajevo, 2002. VALJAN, Velimir, Bioetika, Svjetlo riječi, Sarajevo, 2004. VIDAL, Marciano, Kršćanska etika, U pravi trenutak, Đakovo, 2001. VUKASOVIĆ, Ante, Obitelj – vrelo i nositeljica života, Zagreb. VUKASOVIĆ, Ante, Pregled moralnih osobina osobnosti, u: Obnovljeni život 47(1992.) ZINK J., Kako danas moliti, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1988.
Literatura za polaznike:	Prema *Katalogu obveznih udžbenika i pripadajućih dopunskih nastavnih sredstava* Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa.

Naziv predmeta u 4. godini učenja	**Vjeronauk**	
Kroz ovaj predmet u 4. godini učenja polaznik će steći sljedeće ishode učenja:	S obzirom na raznolikost i mnoštvo ishoda učenja tijekom nastavne godine, svi su ishodi napisani detaljno uz nastavne teme u ovoj godini učenja (odgojno-obrazovna postignuća).	
Razrada		
Nastavne cjeline	*Razrada – Nastavne teme*	*Odgojno-obrazovna postignuća*
1.Suvremeni čovjek pred pitanjem Boga	1. Poteškoće suvremenoga čovjeka s Bogom - izazov nevjere	1. Propitati uzroke poteškoća s vjerom u Boga kod suvremenoga čovjeka; navesti i protumačiti uzroke religioznog indiferentizma (utilitarizam, hedonizam, konzumerizam, relativizam); razlikovati i objasniti pojmove sekularizacija i sekularizam;

65

		prepoznati i razlikovati suvremene oblike ateizma; prepoznati utjecaje ateističke interpretacije religije u svom okruženju.
	2. Suvremena religioznost i njezina pitanja	2. Upoznati i kritički propitati rezultate sociooloških istraživanja religioznosti u Europi i na hrvatskom govornom području; razlikovati deklarativnu i funkcionalnu od istinske religioznosti; prepoznati utjecaje postmoderne kulture (subjektivizam, fragmentarnost, trenutačnost) na čovjekovu religioznost; raščlaniti odnos vjere i slobode te slobode i ovisnosti kod suvremenoga čovjeka; prepoznati nove oblike pojavljivanja religioznih pitanja; objasniti posebnost i autentičnost kršćanskoga duhovnog iskustva; promišljati vlastiti odnos prema Bogu i prepoznati različite utjecaje na njega(pozitivne i negativne); navesti i objasniti oblike i uzroke iskrivljenih predodžbâ o Bogu; pojasniti vlastitu predodžbu o Bogu kroz sučeljavanje s kršćanskim i nekršćanskim iskustvima i interpretacijama Boga.
	3. Traganje za iskustvom svetoga i "nova religioznost"	3. Navesti bitna obilježja novih religioznih pokreta i sljedbâ te ih vrjednovati iz kršćanske perspektive; razlikovati autentičnu religioznost od religioznog fanatizma i fundamentalizma; razumjeti da se religija odnosi na čitava čovjeka (spoznajna, doživljajna i djelatna dimenzija) te uočiti opasnost isključivosti bilo koje dimenzije; uočiti opasnost relativiziranja vlastitog religioznog opredjeljenja pod pritiskom pluralizma religioznih praksa.
	4. Pitanje Boga pred iskustvom patnje i zla u svijetu	4. Prepoznati problem zla i patnje u svijetu kao klasično pitanje koje izaziva sumnju u Božju svemoć, dobrotu i pravednost; suočiti se s kritikom religije i propitati vlastite stavove; prepoznati povezanost čovjekove slobode i Božjeg dopuštenja zla i patnje prema Post 2; objasniti Kristov put kroz muku i smrt do uskrsnuća kao Božji odgovor na problem patnje; razumjeti da je pridruživanje Kristovu pashalnom otajstvu kršćanski način sučeljavanja sa zlom i patnjom.

66

	5. Dokazi o Božjoj opstojnosti	5. Promišljati o odnosu vjere i razuma; uvidjeti racionalno i emocionalno značenje razumskog utemeljenja vjere za vlastiti život; navesti i objasniti dokaze o Božjoj opstojnosti; uočiti da Bog nadilazi sve ljudske predodžbe.
2. Biblijska slika i iskustvo Boga	1. Bog u svjedočanstvu vjere Staroga zavjeta	1. Uočiti procesualnost i povijesnost objave i spoznaje Boga u Bibliji; razumjeti i objasniti proces spoznaje Boga u Starome zavjetu kroz povijesne i društvene mijene, od Abrahamova plemenskog Boga do univerzalnog Boga kojega navješćuju proroci; navesti i objasniti bitna obilježja starozavjetne slike o Bogu, osobito na temelju objave Božjeg imena (Izl 3,13-15); razumjeti Izraelovo iskustvo savezničkog odnosa Boga i naroda te Boga i pojedinca kao trajni model povezanosti čovjeka s Bogom.
	2. Bog u svjedočanstvu vjere Novoga zavjeta	2. Uočiti i objasniti novost i jedinstvenost slike Boga kojega objavljuje Isus kroz svoje propovijedanje i djelovanje; uočiti i objasniti novozavjetno svjedočanstvo Isusova posebnog sinovstva u odnosu prema Bogu; navesti i protumačiti novozavjetna svjedočanstva vjere u Isusa kao Sina Božjega; razumjeti značenje pojmova ontološko i funkcionalno sinovstvo; otvoriti se Božjem univerzalnom očinstvu po Isusu i bratsko-sestrinskoj povezanosti među ljudima; navesti i objasniti različita gledanja na značenje Isusa Krista u odnosu na druge religije (ekskluzivizam, inkluzivizam, pluralistička teologija religija) te razumjeti središnjost Isusa Krista za kršćane; prepoznati ključne momente objave trojedinoga Boga u Novome zavjetu.
	3. Kršćansko iskustvo Božje prisutnosti u skrivenosti	3. Uočiti i navesti mogućnosti i načine kršćaninova susreta s Bogom danas; razumjeti Riječ Božju kao povlašteno mjesto susreta s Bogom; razumjeti molitvu kao vrijeme osobnog i zajedničkog susreta s Bogom; razumjeti sakramente kao djelotvorne znakove susreta s Bogom; razumjeti Crkvu kao nezaobilazno mjesto kršćanskoga susreta s Bogom; razumjeti da kršćanin u bližnjemu prepoznaje i susreće Boga; učiti

67

		prepoznavati Boga po događajima vlastitoga života.
	4. Sakramentalno iskustvo milosrdnoga Boga	4. Uočiti važnost Božjega milosrđa u biblijskoj objavi i shvaćanju Boga; objasniti narav i važnost sakramenata kao znakova susreta s Bogom i ljudima za kršćanski život; protumačiti posredništvo Božje milosti po sakramentu pomirenja; doživjeti Boga kao onoga koji praštanjem spašava i daje mogućnost novoga početka; upoznati važnost sakramenta pomirenja u Crkvi kroz povijest i danas; navesti i protumačiti značenje različitih naziva sakramenta pomirenja (obraćenje, ispovijed, oproštenje, pokora, pomirenje); navesti bitne elemente i učinke sakramenta pomirenja.
	5. Bog u iskustvu kršćanskih svetaca i svjedoka vjere	5. Prepoznati kršćansko iskustvo Boga na primjerima života svetaca i svjedoka vjere; upoznati glavne crte životopisa sv. Augustina i njegova puta s Bogom; navesti sličnosti Augustinova odlaženja od Boga i traženja Boga s primjerima osoba iz vlastite sredine; upoznati glavne odrednice života sv. Franje Asiškoga i njegova životnog puta s Bogom; prepoznati aktualnost Franjine duhovnosti danas; upoznati bitne crte životopisa male sestre Magdalene Hutin; prepoznati aktualnost njezina nenametljivog svjedočanstva života s Bogom u islamskom kontekstu; prepoznati zajednička obilježja iskustva Boga u kršćanskih svetaca i svjedoka vjere; vježbati se odgovarati na Božji poziv u vlastitom životu.
3. Ljudski rad i stvaralaštvo	1. Čovjek sustvaratelj	1. Objasniti razliku i odnos između poziva (zvanja) i zanimanja; prepoznavati povezanost vlastitih sposobnosti i sklonosti sa životnim pozivom; posvijestiti zadatke koji proizlaze iz krsnog poziva; upoznati različite pozive u Crkvi; uočiti čovjekovu sličnost s Bogom po sposobnosti rada i stvaranja; protumačiti pravo na rad u kontekstu temeljnih ljudskih prava.
	2. Kršćanski pogled na rad	2. Izložiti biblijsko shvaćanje i značenje rada; navesti i objasniti ključne odrednice kršćanskoga socijalnoga nauka; protumačiti nužnu povezanost između rada, pravde i solidarnosti u kršćanskom socijalnom nauku; objasniti

68

		odnos Objave i zauzimanja Crkve za cjelovito promicanje čovjeka; upoznati temeljne socijalne dokumente Crkve; usporediti i protumačiti shvaćanje i vrjednovanje rada u socijalnom nauku Crkve i u današnjem neoliberalnom kapitalizmu; sagledati problematiku nezaposlenosti (njezine uzroke, posljedice i odnos prema pravu na rad); kritički propitivati negativne pojave u društvu koje su posljedica otuđenja od pravog značenja rada; objasniti značenje načela supsidijarnosti.
	3. Opće dobro, pravda i solidarnost	3. Uvidjeti nužnost pravednih odnosa u društvu i tražiti načine njihova promicanja; shvatiti pravdu kao izraz poštovanja ljudske osobe; navesti vrste pravednosti i obvezu pravednosti i solidarnosti, objasniti značenje pojma socijalna pravda; uočiti da je skrb za potrebite (djela milosrđa) i svijest solidarnosti bitna odrednica kršćanskog identiteta.
	4. Etika poslovanja	4. Upoznati genezu gospodarske etike; objasniti pojam i uključnice etike poslovanja; prepoznati kriterije etike poslovanja na primjeru jednog etičkog kodeksa gospodarskog ponašanja; uvidjeti dosege i posljedice neetičnog ponašanja u gospodarstvu; uvidjeti i promicati nužnost etike u gospodarstvu i politici.
	5. Kršćansko zauzimanje za mir	5. Objasniti pojmove osobnog i općeg dobra i njihov odnos; zainteresirati se za promicanje općeg dobra i shvatiti ga kao vlastitu obvezu; protumačiti značenje starozavjetnoga pojma "šalom"; objasniti kršćansko shvaćanje mira; protumačiti kršćanski nauk o pravednom miru i nužnoj obrani; prepoznati istinu, pravdu i mir kao putove ostvarivanja općeg dobra; uočiti odnos između razvoja i mira.
4. Izazovi znanstveno-tehničkog napretka	1. Budućnost i moć znanja	1. Cjelovitije shvaćati važnost znanja i znanosti za napredak i razvoj čovjeka i čovječanstva; uočiti ambivalentnost osjećaja i stavova naspram razmjera i brzine znanstveno-tehničkog razvoja; zauzimati stav suodgovornosti i sudjelovanja u traženju rješenja za pitanja koje nameće znanstveno-tehnički

69

		razvoj; navesti i obrazložiti prednosti i rizike znanstvenih spoznaja i tehnoloških dostignuća; posvijestiti relativnost i djelomičnost znanstvenih spoznaja; uočiti opasnost ideologizacije znanosti; shvatiti nužnost cjeloživotnog i životnog učenja; uočiti i objasniti razliku između znanja i mudrosti; gajiti ljubav prema mudrosti.
	2. Informatizacija i globalizacija	2. Prepoznati suvremene društvene procese i uočiti njihovu međusobnu povezanost; razvijati potrebu praćenja društvenih pojava i aktivnog uključivanja u društvo; uočiti prednosti i opasnosti globalizacije; usvajati kršćanski stav prema upotrebi medija; učiti kritički propitivati i suoblikovati medijski prostor; protumačiti kršćansko shvaćanje istine i obveze kršćana prema istini; navesti i razlikovati povrede istine.
	3. Znanost u službi poboljšanja života	3. Usvojiti pozitivan stav prema čovjekovoj težnji za poboljšanjem kvalitete života; uočiti pozitivne mogućnosti novih medicinskih tehnologija, ali i njihovu zloporabu; navesti i objasniti kriterije autentičnosti svakog napretka; zauzimati se za istinski napredak i etičku primjenu tehnoloških dostignuća; zauzimati se za ljudski život kao najveću vrijednost; prepoznati različite načine zauzimanja za humaniji svijet; uočiti posebnosti kršćanskoga humanizma; zauzimati se za cjelovito dobro čovjeka u perspektivi vječnog spasenja; shvatiti zahtjeve kršćanske etike kao poticaj na preuzimanje odgovornosti snagom vjere.
	4. Briga za okoliš	4. Propitivati odnos ekološke krize i potrošačkog mentaliteta; uočiti povezanost bogatstva i siromaštva na svim razinama; zauzimati se za pravednu raspodjelu i održavanje dobara Zemlje; propitivati različite stilove života; gajiti ljubav prema svjesno izabranoj i kultiviranoj skromnosti; zauzimati se za zdrav okoliš i očuvanje prirode; razlikovati radikalni i umjereni biocentrizam; gajiti svijest odgovornosti pred Bogom za stvoreni svijet.
	5. Zajedništvom do napretka	5. Uočiti temeljnu potrebu čovjeka za drugim i za Drugim; prepoznati tendencije razvijanja individualizma u društvu; uočiti kobne

70

		posljedice individualizma; razumjeti odnos individualizma i moralnog subjektivizma; zauzimati se za očuvanje i razvijanje ljudskog zajedništva; shvatiti najužu povezanost Kraljevstva Božjega i kršćanskoga zauzimanje za oblikovanje humanijega svijeta.
5. Kršćanska nada u budućnost	1. Svjetovna očekivanja budućnosti	1. Zapaziti značenje planiranja i predviđanja budućnosti u suvremenom društvu; posvijestiti opasnosti i strahove koje doživljava suvremeni čovjek s obzirom na budućnost; povezati čovjekovu usmjerenost ka budućnosti sa sviješću o povijesnosti, vremenitosti i prolaznosti; propitati vlastite stavove spram budućnosti i vlastita očekivanja budućnosti; upoznati različite povijesne modele očekivanja budućnosti.
	2. Eshatološki i apokaliptički tekstovi u Bibliji	2. Razumjeti značenje pojma apokalipsa (otkrivenje) i navesti značajke apokaliptike kao književne vrste; propitati razloge i navesti situacije u kojima se javljaju apokaliptičke vizije i proroštva; uočiti specifičnu poruku biblijske apokaliptike; nabrojiti najvažnije slike i poruke biblijske apokaliptike; doživjeti oslobađajući učinak biblijske poruke o Božjem promislu i pobjedi dobra; integrirati vlastite želje i strahove glede budućnosti u promišljanje o kršćanskoj nadi u budućnost koja se temelji na Božjem obećanju.
	3. Čovjek pred pitanjem svršetka	3. Uočiti različitost ljudskih osjećaja i pitanja naspram očekivanja osobnog i općeg svršetka; navesti bitne oznake kršćanskoga stava prema svršetku čovjekova života i svijeta; razlikovati pojedinačni i opći (posljednji) sud; gajiti pouzdanje u Boga koji želi čovjekovo dobro; uvidjeti potrebu odgovornog života i angažmana za dobro, razumjeti značenje pojma paruzija i objasniti kršćansku nadu u Kristov ponovni dolazak; usvojiti kriterije prosudbe jednostranog i pogrešnog tumačenja apokaliptičkih slika.
	4. Kršćanska nada u dovršenje: novo stvorenje, uskrsnuće i život vječni	4. Poznavati biblijske temelje i suvremeno poimanje kršćanske eshatologije; uočiti važnost eshatoloških tema u likovnoj, književnoj, glazbenoj, filmskoj i scenskoj umjetnosti; razlučiti kršćanski

71

		nauk o raju, paklu i čistilištu od popularnih i iskrivljenih interpretacija; prepoznati značenje Kristova uskrsnuća za naše uskrsnuće; uočiti da je nada i pouzdanje u Božju ljubav temeljni kršćanski stav u odnosu na čovjekove posljednje stvar(nost)i; razumjeti da je Marija pralik otkupljenoga čovjeka i novog stvorenja.
Napomene:	Sukladno *Ugovoru o katoličkom vjeronauku u javnim školama i vjerskom odgoju u predškolskim ustanovama* iz 1999. godine, nastava katoličkog vjeronauka u načelu je planirana za dva školska sata tjedno (70 sati godišnje), ali se trenutno u većini škola u Republici Hrvatskoj realizira unutar jednog školskog sata tjedno (35 sati godišnje) što je i u programu dentalnog asistenta slučaj. U skladu s time, nastavnik je slobodan unutar postojeće satnice prilagoditi nastavni plan i načiniti vlastiti izbor ponuđenih tema.	
Ostalo		
Metode i oblici rada:	**Metode:** metoda razgovora *(vođeni razgovor, debata, parlaonica, interpretacija književnih i biblijskih tekstova, analize problemskih situacija, rasprave..*) demonstracije, igranja uloga, metoda pisanja (*asocijacija, osobnih iskustava, intervjua, eseja*), rada na tekstu, portfolio metoda, praktičnih radova (*izrada maketa, plakata*), usmenog izlaganja, terenskog rada, rad s filmom, rad s glazbom, rad s fotografijama, meditacija, molitva **Oblici rada**: frontalni, individualni, skupni, rad u paru, timski rad, terenski rad, projektna nastava	
Oblici učenja:	suradničko učenje, istraživačko učenje, samostalno učenje, učenje putem projekta	
Elementi i oblici praćenja i vrjednovanja polaznika	**Elementi praćenja i vrjednovanja**: znanje, zalaganje, kultura međuosobne komunikacije, stvaralačko izražavanje **Oblici praćenja i vrednovanja**: pismena provjera, usmena provjera, samostalni praktični rad (eseji, referati, projekt, prezentacija, istraživanje, plakat, poster, modeli)	
Literatura		
Literatura za nastavnike:	**Svjetlom vjere, udžbenik za 4. razred** **Izvori, dokumenti, rječnici** BENEDIKT XVI., *Deus caritas est (Bog je ljubav),* Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2006. BENEDIKT XVI., *Spe salvi (U nadi spašeni),* Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2008. *Enciklopedijski teološki rječnik*, Sveto pismo – Povijest – Duhovnost – Fundamentalna teologija – Dogmatika – Moral – Ekumenizam – Religije, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2009. GRABNER-HAIDER, A. (ur.), *Praktični biblijski leksikon*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1997. HRVATSKA BISKUPSKA KONFERENCIJA, *Crkva i mediji. Pastoralne smjernice*, Glas Koncila, Zagreb, 2006. DRUGI VATIKANSKI KONCIL, *Dokumenti.* Latinski i hrvatski, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1980. IVAN PAVAO II., *Evangelium vitae (Evanđelje života)*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1995.	

72

IVAN PAVAO II., *Fides et ratio (Vjera i razum),* Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1999.

IVAN PAVAO II., *Laborem exercens (Radom čovjek),* Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1981.

IVAN PAVAO II., *Pismo obiteljima,* Informativna katolička agencija, Zagreb, 1994.

IVAN PAVAO II., *Redemptoris missio,* Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1991.

IVAN PAVAO II., *Sollicitudo rei socialis (Socijalna skrb),* Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1998.

IVAN PAVAO II., *Centesimus annus (Stota godina),* Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2001.

Jeruzalemska Biblija, ur. A. Rebić – J. Fućak – B. Duda, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1996.

Katekizam Katoličke Crkve, HBK, Zagreb, 1994.

LÉON-DUFOUR, X. i dr. (ur.), *Rječnik biblijske teologije,* Kršćanska sadašnjost, Zagreb, ^{2}1980.

MIŠIĆ, A. (ur.), *Rječnik filozofskih pojmova*, Verbum, Split, 2000.

PAPINSKO VIJEĆE ZA KULTURU – PAPINSKO VIJEĆE ZA MEĐU-RELIGIJSKI DIJALOG, *Isus Krist – donositelj vode žive. Kršćansko promišljanje o »New Ageu«,* Verbum, Split, 2003.

PAPINSKO VIJEĆE ZA OBAVIJESNA SREDSTVA, *Etika u obavijesnim sredstvima,* Informativna katolička agencija, Zagreb, 2000.

PRANJIĆ, M. (ur.), *Religijsko-pedagoško katehetski leksikon,* Katehetski salezijanski centar, Zagreb, 1991.

VIJEĆE BISKUPSKIH KONFERENCIJA EUROPE, *Evangelizirati »sekulariziranu« Europu,* Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1986.

Ostala literatura

ANČIĆ, N. A. – N. BIŽACA (ur.), *Govor o Bogu jučer i danas*. Zbornik radova teološkog simpozija, Crkva u svijetu, Split, 2005.

AURELIJE AUGUSTIN, *Ispovijesti*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1973.

BALOBAN, J. (ur.), *U potrazi za identitetom, Komparativna studija vrednota: Hrvatska i Europa*, Golden marketing – Tehnička knjiga, Zagreb, 2005.

BALOBAN, S., »Socijalna budućnost Hrvatske: rad – supsidijarnost – solidarnost«, u: ISTI (ur.), *Socijalna budućnost Hrvatske: kršćani, nacija, politika, Europa*, Centar za promicanje socijalnog nauka Crkve – Glas Koncila, Zagreb, 2002., str. 59–82

BARTZ, W., *Sekte danas. Nauk, organizacija, rasprostranjenost,* Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1984.

BOSNAR, D. – J. VNUČEC (ur.), *Kratke priče za bogoslužje i katehezu tijekom godine 2,* Fos-Zoe, Sesvete, 1998.

BOZANIĆ, J., *Božićna poruka: Nije li došlo vrijeme povezivanja u duhu odgovornosti?*, u: »Glas Koncila«, Božić, 2004.

BUBALO, I., »Uskrsnuće tijela«, u: *Vjerujem,* Posebni broj *Svjetla riječi*, kolovoz 2007., str. 55–58

BUDEŠ, R., *Poslovna etika,* na: http://filaks.hr/index.php?option=com_content&task=view&id=25&Itemid=36

CHANG, H. A., »Rasprava o globalizaciji. Odgojno gledište«, u: *Kateheza* 25 (2003.), 2, str. 106–117

CORETH, E., »Od temelja bitka do živoga Boga. Filozofsko pitanje o Bogu«, u: *Obnovljeni život* 56 (2001.), 4, str. 411–421

73

DAIKER, A., *Prijeđene granice. Život i duhovnost male sestre Magdalene,* Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2003.

DE MARCO, D. – B. WIKER, *Arhitekti kulture smrti,* Verbum, Split, 2007.

DETHLOFF, K. i dr., *Religija, moderna, postmoderna. Filozofsko-teološka razmatranja*, Hegelovo društvo, Zadar – Hrvatski studiji, Zagreb, 2006.

DEVČIĆ, I., *Bog i filozofija*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2003.

DEVČIĆ, I., *Pred Bogom blizim i dalekim. Filozofija o religiji*, Filozofsko- -teološki institut Družbe Isusove, Zagreb, [2]2007.

DUDA, B. (ur.), *Još nam uvijek govore,* Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1994.

DUDA, B., *U svjetlu Božje riječi*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2000.

DŽOLAN, M., »I život vječni«, u: *Vjerujem,* Posebni broj *Svjetla riječi*, kolovoz 2007., str. 59–62

FILIPOVIĆ, A. T., *Socijalna dimenzija kršćanske vjere*, Nastavni tekstovi, Zagreb, 2008.

FLEET, S., *Uhren,* Ariel Verlag, Frankfurt am Main, s. a.

FLOEGEL, M., »Znanost i etika«, u: *Filozofska istraživanja* 61 (1996.), str. 423–438

FUČEK, I., *Moralno-duhovni život. Zakon. Vjera,* Verbum, Split, 2004.

GADŽA, V. i dr., *Odvažni svjedoci*, Vjeronaučni udžbenik za drugi razred srednje škole, Katehetski salezijanski centar, Zagreb, 2004.

GALIĆ, B., »Paradoksi globalizacije i multipolarni svijet«, u: *Socijalna ekologija* 9 (2000.), 3, str. 163–174

GALOT, J., *Tko si ti, Kriste? Kristologija,* U pravi trenutak, Đakovo, 1996.

GIORDANO, G., »Kršćanstvo i znanost. Od klasične znanosti do znanosti složenosti*«,* u: *Kateheza* 28 (2006.), 3, str. 259–268

GOLUB, I. – V. PAAR, *Skriveni Bog*, Teovizija, Zagreb, [2]1996.

GOLUB, I., *Prijatelj Božji,* Naprijed, Zagreb, 1990.

GOZZELINO, G., »Eshatologija«, u: *Kateheza* 26 (2004.), 1, str. 68–79

GUARDINI, R., *Posljednje stvari,* Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2002.

GUILLET, J., *Isus Krist u našem svijetu,* Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2006.

HABERMAS, J., *Budućnost ljudske prirode: na putu prema liberalnoj eugenici? Vjerovanje i znanje,* Naklada Breza, Zagreb, 2006.

HABERMAS, J., *Znanost i tehnika kao »ideologija«,* Školska knjiga, Zagreb, 1986.

HOFFSÜMMER, W., (ur.), *Kratke priče za bogoslužje i katehezu*, Fos-Zoe, Sesvete, 1996.

JAGODIĆ, I. i dr. (ur.), *Ja izabrah vas (Iv 15, 16). Kateheza mladih. Materijali za odgoj mladih u vjeri,* Alfa, Zagreb, 2000.

JAMES, W. S., *Izazov svjetonazora, Pregled temeljnih svjetonazora,* 2. prošireno izdanje, Zagreb, 2002.

JELENIĆ, J. (ur.), *Mladi u postmodernoj. Kamo ide mladi naraštaj,* Filozofsko-teološki institut Družbe Isusove, Zagreb, 2002.

JONAS, H., *Princip odgovornosti*, Veselin Masleša, Sarajevo, 1990.

JURČEVIĆ, M., *Čovjek – biće budućnosti: promišljanje o čovjeku u teološkoj perspektivi,* Dominikanska naklada Istina, Zagreb, 2005.

JURČEVIĆ, M., *Gdje naći Boga,* na: http://www.dominikanci.hr/propovijedi/5vaz-a.php

KALANJ, R., »Kraj ideologije ili 'velikih priča' o kraju 'velikih priča'«, u: *Revija za sociologiju* 31 (2000.), str. 1–2; 21–33

KALANJ, R., *Moderno društvo i izazovi razvoja,* Hrvatsko sociološko društvo: Zavod za sociologiju Filozofskog fakulteta, Zagreb, 1994.

74

KALANJ, R., »Napredak i transcendencija. Poimanje napretka u kršćanskom socijalnom nauku«, u: *Revija za sociologiju* 23 (1992.), 3/4, str. 209–223

KÄMPCHEN, M., »Tod und Trauer in Indien«, u: *Christ in der Gegenwart* br. 47/2008., str. 525–526.

KARLIĆ, I., *Bogočovjek Isus Krist. 1. Uvod u kristologiju*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2001.

KASPER, W., *Bog Isusa Krista. Tajna trojedinog Boga,* U pravi trenutak, Đakovo, 1994.

KASPER, W., *Isus Krist,* Crkva u svijetu, Split, 1995.

KERŠEVAN, M. – A. ULE – F. JERMAN, *Odnos religije i znanosti,* Školske novine, Zagreb, 1988.

KEŠINA, I., »Ekološka etika i Jonasov princip odgovornosti«, u: *Filozofska istraživanja* 23 (2003.), 4, str. 1111–1127

KIERKEGAARD, S., *Strah i drhtanje. Dijalektička lirika Johannesa de Silentija,* Verbum, Split, 2000.

KIRN, A., »Održivi razvoj i environmentalističke vrijednosti«, u: *Socijalna ekologija* 9 (2000.), 3, str. 149–162

KNOCH, W., *Bog traži čovjeka. Objava, Pismo, Predaja*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2001.

KOKIĆ, T. – J. BALABANIĆ, »Pojam biološkog napretka te informacija kao pokazatelj i mjera ontičkog (pri)rasta«, u: *Prolegomena* 3 (2004.), 2, str. 119–134

KOLOVRAT, I., »Kakvoća podzemne vode«, u: *Una terra* 20/2007.

KOPREK, I. (ur.), *Ljudska prava; Čovjekovo dostojanstvo. Filozofsko-teološka promišljanja,* Filozofsko-teološki institut Družbe Isusove, Zagreb, 1999.

KOPREK, I., *Priđi da možeš čuti. Etika u sjeni globalizacije i postmoderne,* Filozofsko-teološki institut Družbe Isusove, Zagreb, 2005.

KÜNG, H., *Postoji li Bog? Odgovor na pitanje o Bogu u novome vijeku,* Naprijed, Zagreb, 1987.

KUŠAR, S. (ur.), *Isus Krist Bogočovjek i Spasitelj,* Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1997.

KUŠAR, S., *Bog kršćanske objave. Građa i literatura za studij teološkog traktata o Trojedinom Bogu*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2001.

KUŠAR, S., *Filozofija o Bogu. Građa i literatura za studij teodiceje*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2001.

KUŠAR, S., *Kad velim Bog. Kršćanski govor o Bogu – izazov našem vremenu?,* Teovizija, Zagreb, 1997.

LAMBERT, D., *Znanost i teologija. Oblici dijaloga, Kršćanska sadašnjost,* Zagreb, 2003.

LAVIĆ, S., »Znanost, nadanja i društvo znanja«, u: *Odjek* 58 (2005.), 3/4, str. 72–84

LUCAS LUCAS, R., *Bioetika za svakoga,* Verbum, Split, 2007.

LUJIĆ, B., *Isusova otvorena antropologija,* Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2005.

LUJIĆ, B., »Od Boga ratnika do Boga sveobuhvatne ljubavi. Biblijska interpretacija rata«, u: *Bosna franciscana* 2 (1994.), 2, str. 32–58

LUJIĆ, B., »Teološka funkcija 'b^{e}rit' u izražavanju i oblikovanju odnosa između Jahve i naroda u starozavjetnim spisima«, u: *BS*, 61 (1991.), 3/4, str. 274–290

MACAN, I., *Socijalna etika i druge studije,* Filozofsko-teološki institut Družbe Isusove, Zagreb, 2003.

MANDARIĆ, V., *Svijest grješnosti kod današnjih mladih. Sociološki i*

75

pastoralno-katehetski vid, u: ANČIĆ, N. A. – N. BIŽACA (ur.), *Osobna i društvena dimenzija grijeha*. Zbornik radova znanstvenoga skupa, Crkva u svijetu, Split, 2002., str. 257–278

MARDEŠIĆ, Ž., *Individualizam i kršćanstvo,* u: *Svjetlo riječi* 3/2004.

MARDEŠIĆ, Ž., *Rascjep u svetome*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2007.

MATELJAN, A., *Tragovi tvoje blizine*, Crkva u svijetu, Split, 1994.

MATELJAN, A., *Tražeći uporište. Teološki radovi,* Crkva u svijetu, Split, 2000.

MATULIĆ, T., »Primjena i razvoj tehnike iz perspektive kršćanske etike«, u: *Crkva u svijetu* 40 (2005.), 3, str. 303–324 i 4, str. 465–484

MATULIĆ, T., »Ratio eugenica«, u: *Glas Koncila*, 25. 9. 2005.

MATULIĆ, T., *Vodič kroz bioetiku*, I–III, Glas Koncila, Zagreb, 2006.

McKIBBEN, B., *Dosta. Genetički inženjering i kraj ljudske prirode,* Planetopija, Zagreb, 2006.

MEDVEŠEK, Ž. (priredio prema *Focusu*), »Internet je opojna droga«, u: *Školske novine* (X./2007.), str. 12

MIJATOVIĆ, A., »Znanje kao temeljna odrednica XXI. stoljeća«, u: I. CIFRIĆ (ur.), *Znanost i društvene promjene.* Zbornik radova međunarodnog znanstvenog kolokvija, Hrvatsko sociološko društvo: Zavod za sociologiju Filozofskog fakulteta, Zagreb, 2000., str. 361–376

MORANTE, G., »Mediji i religiozno iskustvo«, u: *Kateheza* 26 (2004.), 3, str. 251–264

NEMET, L., »Kršćanin na pragu trećeg tisućljeća«, u: *Obnovljeni život* 54 (1999.), 3, str. 339–350

NEMET, L., *Kršćanska eshatologija*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2002.

NIKIĆ, M. (ur.), *Novi religiozni pokreti*, Zbornik radova, Filozofsko- -teološki institut Družbe Isusove, Zagreb

NOVALIĆ, F., *Rasipanje budućnosti. Kritika mita napretka i cinizma rasipanja*, Alinea, Zagreb, 2003.

PANDŽA, G., »Religijski 'boom' u Hrvatskoj više je dekorativnog no egzistencijalnog karaktera«, u: *Vjesnik*, 27. studenoga 2000.

PASQUALETTI, F. – C. NANNI, »Novi mediji i digitalna kultura. Izazov odgoju«, u: *Kateheza* 27 (2005.), 3, str. 244–265

PAŽANIN, A., »Ekološka etika i metafizika uma«, u: *Filozofska istraživanja* 16 (1996.), 1 (60), str. 3–11

PERUŠKO, E., »Bioetika u svjetlu uporabe tehničko-tehnološkog napretka u sofisticiranoj medicini«, u: *Acta anaesthesiologica Croata* 5 (2001.), 1/2, str. 353–356

»Plastične vrećice žive tisuću godina«, u: *Una terra* 24/2008.

POLŠEK, D., *Sudbina odabranih: eugeničko nasljeđe u vrijeme genske tehnologije*, ArTresor Naklada, Zagreb, 2004.

PRANJIĆ, M., *Jeka duše,* Vjeronaučni udžbenik za prvo godište srednjih škola, Katehetski salezijanski centar, Zagreb, 1992.

PRAVDIĆ, V., »Gospodarenje okolišem. Raskorak između globalizacije i etike«, u: *Socijalna ekologija* 9 (2000.), 1/2, str. 113–123

RAOS, N., »Poraz mišljenja«, u: *Priroda* 4/2007.

RATZINGER, J., *Bog i svijet. Vjera i život u našem vremenu,* Razgovor s Peterom Seewaldom, Mozaik knjiga, Zagreb, 2003.

RATZINGER, J., *Uvod u kršćanstvo*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2008.

RATZINGER, J., *Vjera – istina – tolerancija. Kršćanstvo i svjetske religije,* Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2004.

REBIĆ, A. *Središnje teme Staroga zavjeta,* Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1996.

76

REBIĆ, A., »Biblijska eshatologija«, u: *Bogoslovska smotra* 73 (2003.), 1, str. 71–100

REBIĆ, A., *Očenaš. Molitva Gospodnja*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1995.

RIVOLTELLA, P. C., »Internet i odgoj. Analiza pedagoških modela i smjernice za razmišljanje«, u: *Kateheza* 24 (2002.), 3, str. 265–280

RODÉ, F., *Biti i opstati,* O kršćanstvu, demokraciji i kulturi, Sv. 1, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2000.

ROTZETTER, A. – M. THADDÉE, *Živjeti evanđelje s Franjom Asiškim*, Brat Franjo, Zagreb, 1984.

SANTINI, A., *Izazovi novog pape. Laicitet, relativizam, znanost,* Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2007.

SCHILLEBEECKX, E. H., *Krist sakrament susreta s Bogom,* Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1992.

SCHNACKENBURG, R., *Osoba Isusa Krista u četiri evanđelja,* Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1997.

SINGER, P., *Jedan svijet. Etika globalizacije,* Ibis, Zagreb, 2005.

STANKOVIĆ, N., »Smisleno govoriti o Bogu«, u: *Obnovljeni život* 61 (2006.), 2, str. 161–174

STOJANOVIĆ, I., »Školovanje je mladima najsigurniji put izlaza iz siromaštva«, u: *Don Bosco danas,* br. 1/2009., str. 22–24

ŠIMUNOVIĆ, M., »Govor o grijehu u navještaju i katehezi«, u: ANČIĆ, N. A. – N. BIŽACA (ur.), *Osobna i društvena dimenzija grijeha*. Zbornik radova znanstvenoga skupa, Crkva u svijetu, Split, 2002., str. 229–256

ŠPEHAR, M., *Nekoristan Bog,* Glas Koncila, Zagreb, 2001.

ŠPEHAR, M., *U potrazi za duhovnim iskustvom,* Glas Koncila, Zagreb, 2004.

ŠULJIĆ, A., *Dobri menadžer,* Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2004.

ŠUMAN, L., »Etički pristup laboratorijskim životinjama«, u: *Priroda*, 9/2007.

ŠUNDALIĆ, A., »Utilitarna i etička mjerila tehno-znanstvenog napretka«, u: *Socijalna ekologija* 9 (2000.), 1/2, str. 95–105

TAMARUT, A., *Bog otac i majka,* Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2002.

TAMARUT, A., »Katolička eshatologija u svjetlu postmoderne«, u: *Bogoslovska smotra* 73 (2003.), 1, str. 101–122

TOMA AKVINSKI, *Izabrano djelo* (priredio Tomo Vereš), Globus, Zagreb, 2005.

TOMAŠEVIĆ, L., »Ekologija: izazov kršćanstvu«, u: *Socijalna ekologija* 9 (2000.), 1/2, str. 23–33

VALKOVIĆ, M. (ur.), *Sto godina katoličkoga socijalnog nauka*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1991.

VANIER, J., *Zajednica i rast*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2007.

VARONE, F., *Nevolje s odsutnim Bogom. Religija, ateizam i vjera – tri pogleda na tajnu,* Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1998.

VERNETTE, J., *Sekte. Sve o novim religioznim pokretima i sljedbama,* Verbum, Split, 2004.

VIDOVIĆ, M., »Biblija u životu Crkve«, u: *Crkva u svijetu* 36 (2001.), 1, str. 27–54

VRCAN, S., »Suvremena upitnost ili neupitnost ideje o Bogu na djelu u prirodi i povijesti«, u: *Nova prisutnost* 3 (2005.), 2, str. 221–230

VUKOVIĆ, L., *Etika u poslovanju*, na: http://www.manager.hr/default.asp?ru=111&gl=200511010000003&sid=&jezik=1 (21. 3. 2008.)

VULETA, B. – R. ANIĆ, *Na putu mira,* Split – Sinj, 1996.

WALSCH, N. D., *Bog sutrašnjice, Naš najveći duhovni izazov,* Zagreb, V. B.

77

	Z., 2005. WOJTYLA, K., *Put do Krista,* Razmatranja za mlade, Verbum, Split, 2004. WUCHERER – HUDENFELD, A. K., »Današnjem čovjeku govoriti o Bogu. Nužnost povratka osnovnom iskustvu«, u: *Diakovensia* 2 (1994.), 1, str. 264–27
Literatura za polaznike:	Prema *Katalogu obveznih udžbenika i pripadajućih dopunskih nastavnih sredstava* Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa.

Naziv nastavnog predmeta : Etika

Cilj predmeta:	Usvajanje etičkih znanja, razvijanje sposobnosti etičkog argumentiranja i moralnog prosuđivanja Razmišljanje o općim vrijednostima, razvijanje kritičkog mišljenja, razložnog i razboritog djelovanja i govora i ukazivanje na moralne dimenzije života Etičko promišljanje sveukupnosti odnosa čovjeka u društvenom okruženju Prihvaćanje sebe kao jedinstvene osobe pozvane na zajedništvo i suradnju s drugim ljudima
Opis predmeta:	Nastavni plan i program iz Etike osposobljava učenike za promišljanje i suočavanje s etičkim izazovima današnjice. Težište je na razmatranju moralnih pitanja svakodnevnog života te mogućim načinima rješavanja potencijalnih moralnih izazova.

Nastavni predmet po godinama i ishodima učenja

Naziv predmeta u 1. godini učenja	**Etika**
Kroz ovaj predmet u 1. godini učenja polaznik će steći sljedeće ishode učenja:	• Osvijestiti i objasniti moralne izazove suvremenog svijeta • Usvojiti sposobnost promatranja situacije iz različitih perspektiva • Usvojiti ideju odgovornosti za vlastite postupke • Osvijestiti važnost djelovanja u skladu s moralnim normama i vrijednostima • Osvijestiti potrebu o poštovanju, obzirnosti, dostojanstvu i pravednosti kao preduvjetima odnosa s drugim ljudima • Razviti moralnu osjetljivost i shvatiti ulogu moralnih vrijednosti u izgradnji identiteta i društvenoj integraciji osobe • Osvijestiti moralnu orijentaciju i etičko promišljanje sveukupnih međuljudskih odnosa u čovjekovu društvenom okruženju • Razviti kritičko promišljanje i izgraditi vrijednosne stavove prema temeljnim životnim pitanjima

78

Razrada:

Nastavne cjeline	**Razrada – Nastavne teme**
U potrazi za identitetom	• Uvod u etiku • Učimo slušati jedni druge • Tko sam ja • Dimenzioniranje slike o sebi • Samoostvarenje • Moj lik u odnosu na druge • Moj pravi lik
Izazovi odrastanja i sazrijevanja	• Životni put - mit o Edipu • Odgovornost za vlastita djela • Prava i odgovornosti • Borba za vlastiti dom • Manipulacije djecom • Konvencija o pravima djeteta • Pohlepa, moć, strah • Moć znanja • Izazovi suvremenog društva
Orijentiri i zamke na životnom putu	• Poroci i vrline • Vrijednost vrlina • Privlačnost cjelovitih ljudi • Ustrajnost u hodu ispravnim životnim putem • Istinoljubivost i pravednost • Nametnute potrebe i masovna kultura
Ciljevi: lažni i istinski	• Logika srca iznad logike razuma • Potraga za nedostižnim • Transcendiranje realiteta kao put do vrednota
Moralna dimenzija života	• Moralna načela, pravila i pravni sustav • Moralni i pravni poredak u zajednici • Normativna snaga moralnih zahtjev • Poštivanje pravila kao preduvjet života u zajednici • Moralne dileme

Metode i oblici rada:	**Metode rada**: usmeno izlaganje, razgovor, čitanje i rad s tekstom, objašnjavanje, demonstracija, igranje uloga, simulacije, projektna nastava, seminari učenika, radionice **Oblici rada**: frontalni oblik rada, individualni oblik rada, rad u paru, rad u skupinama, timski rad, istraživačko učenje, samostalno učenje, višesmjerna komunikacija
	Oblici učenja: Individualni rad, radu paru, rad u skupini, timski rad

79

Elementi i oblici praćenja i vrjednovanja polaznika	**Elementi:** usvojenost nastavnih sadržaja, sposobnost etičkog argumentiranja **Oblici:** samovrednovanje i zajednička ocjena (evaluacija) rada, usmena provjera, pisana provjera, seminarski rad

Literatura:

Literatura za nastavnike:	• Ćoh, Lamot, Matuš (2007.), Etika1: Zagreb: Školska knjiga • Bettelheim, B. (2000.), Smisao i značenje bajki, Cres: Pod. Jakić • Cipra, M. (1999.), Misli o etici, Zagreb: Školska knjiga • Čehok, I., Koprek I., ((1996.), Etika: priručnik jedne discipline, Zagreb: Školska knjiga • Tolkien, J.R.R. (2001.), Gospodar prstenova I,II,III, Zagreb: Algoritam • Prvi koraci – priručnik o odgoju i obrazovanju za ljudska prava, (2000.) Zagreb: Amnesty International • e-learning - korištenje elektronskih medija
Literatura za polaznike:	Prema *Katalogu obveznih udžbenika i pripadajućih dopunskih nastavnih sredstava* Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa.

Naziv predmeta u 2. godini učenja	**Etika**
Kroz ovaj predmet u 2.godini učenja polaznik će steći sljedeće ishode učenja	• Razviti svijest o osobnom identitetu i potrebi poštivanja drugih ljudi • Osvijestiti moralnu orijentaciju i etičko promišljanje sveukupnih međuljudskih odnosa u čovjekovom društvenom okruženju • Spoznati vrijednost osnovnih ljudskih odnosa (roditeljstvo, prijateljstvo, brak) • Spoznati važnost moralnog sustava vrijednosti kao preduvjeta za život u zajednici • Razviti toleranciju u međuljudskim odnosima – prihvaćanje različitosti • Upoznati različite mogućnosti rješavanja sukoba • Osvijestiti posljedice nasilja i načine njegove prevencije • Osvijestiti tematiku ljudskih prava u etičkom kontekstu • Objasniti pojam i aspekte globalizacije

80

Razrada

Nastavne cjeline	**Razrada- Nastavne teme**
Čovjek u odnosima	• Obitelj • Prijateljstvo • Spolnost. Ljubav • Odnosi među spolovima • Dostojanstvo • Autoritet • Moć i uporaba moći
Sukobi u odnosima Reguliranje odnosa	• Egoizam i njegove granice • Razlike i legitimnost interesa • Sukob i suradnja • Rješavanje sukoba: medijacija • Nasilje • Terorizam • Sloboda i njezine granice • Etički sustavi svjetskih religija • Stereotipi i predrasude • Zlatno pravilo • Vrline • Suosjećanje
Društvo i država	• Organizacija zajednice • Građansko društvo • Osoba i institucija • Demokracija. Ljudska prava • Opća deklaracija o pravima čovjeka • Organizacije u službi ljudskih prava
Globalizacija	• Pojam globalizacije • Pozitivni i negativni vidovi globalizacije • Pravednost i mirotvorstvo • Multikulturalnost i neokolonijalizam

81

Metode i oblici rada:	**Metode rada:** usmeno izlaganje, razgovor, čitanje i rad s tekstom, objašnjavanje, demonstracija, igranje uloga, simulacije, projektna nastava, seminari učenika, radionice, debata **Oblici rada**: frontalni oblik rada, individualni oblik rada, rad u paru, rad u skupinama, timski rad, istraživačko učenje, samostalno učenje, višesmjerna komunikacija **Oblici učenja:** Individualni rad, radu paru, rad u skupini, timski rad
Elementi i oblici praćenja i vrjednovanja polaznika	**Elementi**: usvojenost nastavnih sadržaja, sposobnost etičkog argumentiranja **Oblici:** samovrednovanje i zajednička ocjena (evaluacija) rada, usmena provjera, pisana provjera, seminarski rad

Literatura za nastavnike:	• Marušić Brezetić D., Ćurko B. (2010.), Ja, mi, oni: Zagreb: Profil International • Perasović, B. (2001.) Urbana plemena, Zagreb: HSK • Primorac, I. (2001.), Filozofija na djelu, Zagreb: HFD • Zsifkovits, V. (1995.) Politika bez morala, Zagreb: Školska knjiga • Prvi koraci – priručnik o odgoju i obrazovanju za ljudska prava, (2000.) Zagreb: Amnesty International • e-learning - korištenje elektronskih medija
Literatura za polaznike:	Prema *Katalogu obveznih udžbenika i pripadajućih dopunskih nastavnih sredstava* Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa.

Naziv predmeta u 3. godini učenja	**Etika**
Kroz ovaj predmet u 3. godini učenja polaznik će steći sljedeće ishode učenja	• Upoznati bioetički pristup i bioetičko predmetno područje • Spoznati da je čovjek dio cjeline na zemlji, dio prirode • Izgraditi odgovornost prema životinjskim vrstama • Uočiti povezanost čovjekovog odgovornog i neodgovornog ponašanja i

82

	moguće ugroženosti vrsta • Upoznati načine manipulacije biljkama • Objasniti nužnost povezanosti bioetike i tehnološkog razvoja • Uočiti vlastite odgovornosti za zaštitu okoliša • Osvijestiti granicu tehnološke izvedivosti i etičke dopustivosti • Razviti svijest o potrebi poštivanja ljudskog života i embrija ali i prava na izbor • Objasniti pojam eugenike • Promotriti kloniranje iz etičke perspektive • Upoznati znanstvena dostignuća u transplantaciji organa • Shvatiti pojam smrti u u medicinskom i kulturološkom značenju • Objasniti pojam i vrste eutanazije • Usvojiti liječnički profesionalni moralni kodeks

Razrada

Nastavne cjeline	**Nastavne teme**
Čovjek, priroda i etika	• Čovjek i priroda • Antropocentrizam – biocentrizam • Etika i priroda
Čovjek i okoliš	• Misli globalno djeluj lokalno • Problemi okoliša 21. stoljeća • Napredak i održivi razvoj • Odgovornost u tehnološkoj civilizaciji • Tehnološka izvedivost i etička dopustivost • Ekološki pokret i ekološka etika
Čovjek i biljni svijet	• Biljni svijet • Ljudska intervencija: agrokultura i hortikultura • GMO

83

	• Proizvodnja hrane i glad
Čovjek i životinjski svijet	• Ljudi i životinje • Moralni obziri prema životinjama • Pokusi na životinjama • Speciesizam
Stvaranje života	• Umjetna oplodnja • Status embrija • Kloniranje • Reproduktivno i terapijsko kloniranje • Odgovornost znanosti • Transplantacija organa • Doniranje organa • Trgovina organima • Pobačaj • Moralna i zakonska dopustivost pobačaja • Debata : pobačaj treba biti legaliziran
Etika umiranja i smrti	• Pitanje smrti • Eutanazija • Vrste eutanazije • Hipokratova zakletva i Ženevska zakletva • Kodeks medicinske etike i deontologije

Metode i oblici rada	**Metode rada**: usmeno izlaganje, razgovor, čitanje i rad s tekstom, objašnjavanje, demonstracija, igranje uloga, simulacije, projektna nastava, seminari učenika, radionice, debata **Oblici rada**: frontalni oblik rada, individualni oblik rada, rad u paru, rad u skupinama, timski rad, istraživačko učenje, samostalno učenje, višesmjerna komunikacija **Oblici učenja:** Individualni rad, radu paru, rad u skupini, timski rad
Elementi i oblici praćenja i vrjednovanja polaznika	**Elementi:** usvojenost nastavnih sadržaja, sposobnost etičkog argumentiranja **Oblici:** samovrednovanje i zajednička ocjena (evaluacija) rada, usmena provjera, pisana

84

	provjera, seminarski rad

Literatura za nastavnike	Reškovac ,T. (2009.), Bioetika , Zagreb: Profil Cifrić, I.(2000.), Bioetika i ekologija, Zaprešić: Matica Hrvatska Čović, A. (2004.), Etika i bioetika, Zagreb: Pergamena Fukuyama, F. (2003.), Kraj čovjeka?, Zagreb: Izvori Habermas, J. (2006.), Budućnost ljudske prirode, Zagreb: Naklada Breza Matulić, t. (2006.), Bioetički izazovi kloniranja e-learning - korištenje elektronskih medija

Literatura za polaznike:	Prema *Katalogu obveznih udžbenika i pripadajućih dopunskih nastavnih sredstava* Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa.

Naziv predmeta u 4. godini učenja	**Etika**
Kroz ovaj predmet u 4. godini učenja polaznik će steći sljedeće ishode učenja	• Razvijati analitičnosti na području međuljudskih odnosa i razumjeti različite pristupe unutar etike • Objasniti poistovjećivanja znanja i djelovanja • Objasniti razgraničenje teorijskog i praktičnog pristupa • Objasniti razliku između deskriptivnog i perskriptivnog (normativnog) pristupa moralu • Razumjeti Sokratov etički optimizam • Objasniti sustav vrlina u antičkoj filozofiji • Upoznati Aristotelov sustav vrlina i razumjeti Kantov etički rigorizam • Analizirati prednosti i nedostatke suvremenog društva • Objasniti povezanost slobode, moći i odgovornosti te ukazati na različite vrste odgovornosti

85

	• Analizirati moralne dileme u različitim vrstama poslovanja

Razrada

Nastavne cjeline	**Razrada- Nastavne teme**
Moral i moralnost	• Moral u različitim kulturama • Mitski i književni pristup moralu • Religijski pristup moralu : Kršćanstvo • Religijski pristup moralu: Islam • Religijski pristup moralu: Judaizam • Formulacije zlatnog pravila (Konfucije, Tales, Pitak, Sv. Pismo, Kategorički imperativ) • Deklaracija o svjetskoj etici
Povijest etike	• Sokrat – pojam vrline, poistovjećenje znanja i dobrog djelovanja • Aristotel- pojam dobra, pojam etičkih i dijanoetičkih vrlina • Osnovni pojmovi Kantove etike
Etika – pluralizam pristupa moralu	• NORMATIVNA ETIKA • Teleološke etike • Hedonistička etika, stoici • Etički egoizam • Utilitarizam (J. Bentham, J.S.Mill) • Deontološke etike • Kantova teorija • Etika vrlina • PRIMIJENJENA ETIKA • Moralne dileme – pobačaj, eutanazija, patriotizam, prava životinja) • METAETIKA
Poslovna etika	• Razvoj poslovne i poduzetničke etike • Moralno gospodarstvo • Moralne dileme u poslovanju • Korupcija

86

	• Različiti oblici gospodarskog kriminala • Poslovni bonton • Ljudska prava u kontekstu poslovanja

Metode i oblici rada	**Metode rada**: usmeno izlaganje, razgovor, čitanje i rad s tekstom, objašnjavanje, demonstracija, igranje uloga, simulacije, projektna nastava, seminari učenika, radionice, debata **Oblici rada**: frontalni oblik rada, individualni oblik rada, rad u paru, rad u skupinama, timski rad, istraživačko učenje, samostalno učenje, višesmjerna komunikacija **Oblici učenja**: Individualni rad, radu paru, rad u skupini, timski rad
Elementi i oblici praćenja i vrjednovanja polaznika	**Element**i: usvoje nost nastavnih sadržaja, sposobnost etičkog argumentiranja **Oblici**: samovrednovanje i zajednička ocjena (evaluacija) rada, usmena provjera, pisana provjera

Literatura za nastavnike	Aristotel, (1992.) Nikomahova etika, Zagreb: Hrvatska sveuĉilišna naklada Bebek B., Kolumbić A., (2000.) Poslovna etika, Zagreb: Sinergija Bubalo I., (1984.) Kantova etika i odgovornost za svijet, Zagreb: Kršćanska sadašnjost Čehok I. – Kopre I. (1996.) Etika. Priručnik jedne discipline , Zagreb: Školska knjiga Deklaracija o svjetskoj etici (Parlament svjetskih religija, 4. 9. 1993.god., Chichago, SAD) Fromm E., (1996.) Čovjek za sebe. Istraživanje o psihologiji etike, Zagreb: Naprije Jonas H., (1990.), Princip odgovornosti, Sarajevo: V. Masleša Kant I.,(1990.) Kritika praktičnog uma, Zagreb: Naprijed Jodl, F., (1995.) Historija etike, I-II, Sarajevo: V. Masleša Vranicki, P., (1988.) Filozofija historije, Zagreb: Naprijed
Literatura za polaznike	Prema *Katalogu obveznih udžbenika i*

87

	pripadajućih dopunskih nastavnih sredstava Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa.

Naziv nastavnog predmeta: GEOGRAFIJA

1. Uvod:

Nastavni plan i program Geografije za stjecanje kvalifikacije dentalna asistentica / dentalni asistent ima cilj razviti temeljna znanja, vještine i kompetencije polaznika u području Geografije i osposobiti ih prije svega za zanimanja u strukovnom području Zdravstvo i socijalna skrb.

Nastavni predmet geografija ciljevima i obrazovnim ishodima pridonosi ostvarenju općih ciljeva odgoja i obrazovanja u Hrvatskoj, a posebice općim ciljevima prirodoslovnog i društveno-humanističkog područja kao i temeljnim vrijednostima navedenim u Nacionalnom okvirnom kurikulumu. Primjenom načela aktualizacije i korelacije geografija ostvaruje posebnu ulogu u povezivanju društvenog i humanističkog područja, čime pridonosi korelaciji i integraciji nastavnih sadržaja, a time i koherentnosti poučavanja u ova dva područja odgoja i obrazovanja.

Budući da geografija primarno proučava prirodno-geografske i društveno-geografske elemente, procese i sustave, u različitim prostornim okvirima, od lokalnog, preko regionalnog i nacionalnog do globalnog, geografsko obrazovanje omogućuje polaznicima razumijevanje svijeta u kojem žive, razumijevanje prostornih odnosa i organizaciju prostora, prakticiranje načela održivog razvoja te razvija vještine važne za svakodnevni život. Geografska znanja i vještine primarno omogućuju razvoj prirodoslovne kompetencije i opće kulture (kulturna svijest i izražavanje), a participiraju u razvoju svih ostalih temeljnih kompetencija, posebice u razvoju kompetencije komuniciranje na materinskom i stranom jeziku, matematičke kompetencije i primjeni informacijsko-komunikacijske tehnologije.
U sustavu znanosti geografija je polje u području interdisciplinarnih znanosti i podijeljena je na četiri grane: fizičku, društvenu, regionalnu i primijenjenu geografiju. Nastavni sadržaji koji će se poučavati u prvoj i drugoj godini za zanimanje dentalna asistentica/dentalni asistent znanstveno su utemeljeni, prilagođeni dobi polaznika i strukturirani po načelu od bližeg prema daljnjem.

Opći ciljevi predmetnog kurikuluma

Polaznici će:

- usvojiti znanja o važnim pojavama i procesima u prirodi
- razviti i primijeniti vještinu orijentacije u prirodi te koristiti mjerne instrumente u proučavanju elemenata prirodne osnove
- istražiti međuzavisnost prirodnih i društvenih pojava na Zemlji
- analizirati, vrjednovati i interpretirati prikupljene podatke, znati prikazati rezultate opažanja i mjerenja dijagramom, tablicom, tematskom kartom
- razviti kartografsku pismenost, koristiti informacijsku tehnologiju u prikupljanju, obradi i prikazivanju podataka
- usvojiti znanja potrebna za očuvanje prirode, odgovorno se odnositi prema uporabi prirodnih bogatstava prema konceptu održivog razvoja, čuvajući prirodnu ravnotežu i biološku raznolikost
- razviti sposobnost tumačenja prirodno-geografskih i društveno-geografskih pojava i procesa na lokalnoj, nacionalnoj i globalnoj razini
- razumjeti i poznavati prostorni, nacionalni i kulturni identitet u odnosu prema kulturnim identitetima Europe i izvaneuropskih kontinenata
- steći znanja i sposobnost kritičkoga prosuđivanja položaja hrvatskoga društva u kontekstu europskih integracija i globalizacijskih procesa
- razumjeti demografske i ekonomske procese, tj. kako ljudi proizvode, razmjenjuju i kako se koriste dobrima.

2. Obrazovna postignuća i nastavne teme

1. razred (70 sati):

Nastavne cjeline	Obrazovna postignuća	Nastavne teme
Povijest znanosti i razvoj civilizacije	- opisati razvoj geografije kao znanosti u Hrvatskoj i svijetu, nabrojiti grane i discipline geografije i navesti objekt proučavanja pojedinih grana - objasniti doprinos geografije tumačenju prirodno i društveno-geografskih pojava i procesa - objasniti važnost medicinske geografije i geomedicine	Podjela i razvoj geografije u Hrvatskoj i svijetu Medicinska geografija i geomedicina
Zemlja u Sunčevu sustavu i Svemiru	- koristiti teoriju velikog praska u objašnjavanju postanka Svemira, objasniti strukturu svemira i Sunčev sustav - opisati na temelju promatranja glavne objekte u Svemiru: zvijezde, zviježđa, galaksije i nakupine galaksija - opisati postanak i gibanja Zemlje - objasniti utjecaj gibanja Zemlje na ljude (sezonska pojava zdravstvenih problema), ljudske djelatnosti i naselja	Svemir – postanak i struktura Sunčev sustav Gibanja Zemlje Utjecaj gibanja Zemlje na ljude
Orijentacija u prostoru i predočavanje prostornih pojava i procesa	- rabiti planove naselja, topografske karte, kompas i GPS za kretanje u prostoru - razlikovati suvremena tehnička sredstva za orijentaciju i objasniti njihovu primjenu - razlikovati osnovne kartografske pojmove - predočiti prostorne pojave i procese (posebno medicinske sadržaje) na temelju zadanih i samostalno prikupljenih podataka koristeći se skicama, dijagramima, tablicama, tematskim kartama i računalnim programima - rabiti jednostavne računalne programe za predočavanje prostornih pojava i procesa	Orijentacija u prostoru Određivanja položaja na Zemlji Predočavanje prostornih pojava i procesa Geografska karta Izrada tablica, dijagrama i tematskih karata Geografski informacijski sustavi
Prirodna osnova Zemlje	- opisati razlike među elementima prirodne osnove na lokalnoj, regionalnoj, nacionalnoj i kontinentalnoj razini - istražiti i analizirati prirodno-geografske	Elementi i oblici reljefa na Zemlji Geološka prošlost Zemlje

89

	procese na lokalnoj, regionalnoj, nacionalnoj i kontinentalnoj razini - objasniti prirodne pojave i interakcije pozivajući se na osnovne principe prirodnih znanosti i koristiti znanstveno nazivlje - analizirati utjecaj prirodno-geografskih faktora na pojavu i razvoj bolesti - koristiti istraživačke metode u prikupljanju, obradi te prikazivanju rezultata istraživanja (npr. analizirati kakvoću vode obližnjeg vodenog toka) - raspraviti i obrazložiti zaključke istraživanja	Minerali i stijene Zonalna građa Zemlje Globalna tektonika ploča Endogeni procesi i oblici reljefa Egzogeni procesi i oblici reljefa Vrijeme i klima Klasifikacija klima Promjena klime Klima i zdravlje Postanak, vrste i korištenje tla Klimatsko-vegetacijske zone Svjetsko more Svojstva i gibanja mora Vode na kopnu (voda u podzemlju, tekućice, jezera, močvare) Led na Zemlji
Prirodna bogatstva i održivi razvoj	- istražiti odnos čovjeka prema prirodnim bogatstvima u zavičaju, Hrvatskoj i svijetu - procijeniti mogućnosti povećanja zaštićenih područja u Hrvatskoj i svijetu - objasniti važnost racionalnog korištenja tla, pitke vode i drugih prirodnih bogatstava - objasniti koncept održivog razvoja i nužnost pravedne raspodjele prirodnih i stečenih dobara - raspravljati problematiku o globalnoj promjeni klime i njezin utjecaj na zdravlje	Prirodna bogatstva Odnos čovjeka prema prirodnim bogatstvima Onečišćenje zraka, voda i tla Zaštićena područja

2. razred (35 sati):

Nastavne cjeline	Obrazovna postignuća	Nastavne teme
Ljudi, prostor i okoliš	- opisati i objasniti društvene strukture u zavičaju, Hrvatskoj i u svijetu - objasniti prirodno i prostorno kretanje stanovništva i povezanost sa zdravljem - objasniti utjecaj svjetskih religija na kulturu, tradiciju, umjetnost, gospodarstvo i način života	Razvoj naseljenosti u Hrvatskoj i svijetu Razmještaj stanovništva u Hrvatskoj i svijetu Prirodno kretanje stanovništva u Hrvatskoj i svijetu Prostorno kretanje stanovništva u

90

	- sustavno pratiti i objasniti društvene događaje iz raznih izvora informacija - usporediti prostorne sustave u mjestu, zavičaju, Hrvatskoj, Europi i svijetu - objasniti prostorne sustave primarnih, sekundarnih i tercijarnih djelatnosti - objasniti energetsku učinkovitost, usporediti obnovljive s neobnovljivim izvorima energije te raspraviti prednosti i nedostatke pojedinih izvora energije - analizirati razvoj zdravstvenog turizma - istražiti i raspraviti ekološka pitanja te prikazati posljedice različitih postupaka s obzirom na očuvanje okoliša i zdravlje - izraziti spremnost za djelovanje na očuvanju okoliša	Hrvatskoj i svijetu Opće kretanje stanovništva u Hrvatskoj i svijetu Populacijska politika u Hrvatskoj i svijetu Biološki, društveno-gospodarski i kulturno-antropološki sastav stanovništva u Hrvatskoj i svijetu Prostorni sustavi primarnih, sekundarnih i tercijarnih djelatnosti u Hrvatskoj i svijetu Ljudske djelatnosti, organizacija prostora i okoliš Naseljenost i naselja u Hrvatskoj i svijetu
Ljudi, društvo i gospodarstvo	- opisati temeljne gospodarske pojmove, sustave i razvojne trendove - opisati i objasniti temeljne pojmove vezane za poduzetništvo - istražiti i objasniti demografske i ekonomske procese te utjecaj jednih na druge - objasniti međuovisnost različitih dijelova svijeta i procijeniti utjecaj globalizacije na proizvođače, potrošače, zdravlje i okoliš - opisati elemente, strukturu i načine funkcioniranja gospodarskog sustava u Republici Hrvatskoj, kao i fiskalni, bankarski, monetarni sustav RH i EU te tržište kapitala - istražiti kriterije za mjerenje razvijenosti gospodarstva - usporediti države prema razvijenosti - objasniti dostupnost zdravstvene djelatnosti u različitim gospodarskim sustavima	Gospodarski sustavi Povezanost demografskih i ekonomskih procesa Opći pokazatelji gospodarskog razvoja Gospodarska razvijenost i stanovništvo Nejednaki gospodarski i regionalni razvoj
Pojedinac, identitet, kultura i društvo	- objasniti procese europskog integriranja i globalizacijske procese te njihov utjecaj na hrvatsko društvo - obrazložiti važnost poznavanja i pozitivnoga vrjednovanja nasljeđa i vlastitoga identiteta kao hrvatskih, europskih građanina i građanina svijeta	Prostor i položaj Republike Hrvatske Položaj Republike Hrvatske u europskim i svjetskim organizacijama

91

Politički sustav, građani i ljudska prava	- opisati djelovanje svjetskih organizacija (UN, WHO, Crveni križ) te europskih integracija, posebice strukturu EU, njezine glavne ciljeve i vrijednosti te raznolikosti i kulturne identitete u Europi	Europska unija Globalizacija i identitet

3. Didaktičke upute

Nastava geografije u četvrtom obrazovnom ciklusu (strukovne škole) nastavak je geografskog obrazovanja iz prethodna tri ciklusa, pri čemu su geografski sadržaji u prvom ciklusu integrirani u nastavni predmet *priroda i društvo*, a u drugom i trećem ciklusu je geografija samostalni predmet. Obrazovanje u četvrtom ciklusu podrazumijeva usvojenost nastavnih sadržaja iz prethodna tri ciklusa, stoga bi bilo dobro na početku prvoga razreda utvrditi inicijalno znanje polaznika.

U ovom ciklusu nastavni sadržaji koncipirani su po načelu od bližeg prema daljnjem, što znači, primjerice za obrazovno postignuće *opisati razlike među elementima prirodne osnove na lokalnoj, regionalnoj, nacionalnoj i kontinentalnoj razini* da polaznici s aspekta reljefnih, klimatskih, hidroloških, pedoloških i biogeografskih značajki zavičaja tumače značajke elemenata prirodne osnove u pojedinim prirodno-geografskim regijama Republike Hrvatske i uspoređuju ih s elementima prirodne osnove u Europi i u svijetu u cjelini.

U planiranju i programiranju nastave geografije važno je uključiti i međupredmetne teme, posebice strategije učenja (*učiti kako učiti*), zatim međupredmetnu temu *Zdravlje, sigurnost i zaštita okoliša* i primjenu informacijsko-komunikacijske tehnologije, posebice u razvoju geografskih vještina. U izradi izvedbenih planova i programa za nastavu geografije potrebno je detaljnije razraditi obrazovna postignuća, pri čemu pozornost treba posvetiti vrstama znanja i kognitivnim razinama, ovisno o populaciji za koju se izrađuju izvedbeni programi.

Važno je nastavne sadržaje posredovati prema multimedijalnom konceptu kako bi polaznici različitih stilova učenja bili u mogućnosti koristiti informacije kroz više kanala. Stoga treba koristiti raznovrsne nastavne metode (razgovora, demonstracije, rada na tekstu, izravna grafička, neizravna grafička, pisanih radova, praktičnih radova, usmenog izlaganja, terenskog rada), izmjenjivati ih zbog dinamike rada i povećanja motivacije, a zbog nastave usmjerene na polaznika izmjenjivati oblike rada (frontalni, samostalni, rad u paru, rad u skupinama, timski rad, terenski rad, projektna nastava) i nastavna sredstva. Polaznici najbolje uče osobnim iskustvom, a prostor (geografsku stvarnost) najbolje mogu upoznati terenskim radom, pri čemu se posebna pozornost posvećuje istraživačkom i problemskom pristupu, samostalnom prikupljanju informacija, obradi prikupljenih podataka i interpretaciji rezultata istraživanja.

Elementi i oblici praćenja i vrjednovanja polaznika

Elementi praćenja i vrednovanja proizlaze iz programskih sastavnica geografije: geografskih znanja, geografskih vještina i primjene znanja i vještina (praktični radovi). Polazište za praćenje i vrednovanje je individualni pristup odnosno uvažavanje individualnih sposobnosti i mogućnosti te poticaj osobnome razvoju. Podaci o praćenju i vrednovanju polaznika povratna su informacija polaznicima, roditeljima i nastavnicima o ostvarenom napretku u radu i temelj za vrednovanje i ocjenjivanje ostvarenosti zadataka nastave, ali i samovrednovanje i samoocjenjivanje.

Elementi vrednovanja: usvojenost nastavnih sadržaja, geografske vještine (spoznajne i praktične), kartografska pismenost.

Elementom vrednovanja *usvojenost nastavnih sadržaja* provjerava se i vrednuje poznavanje i primjena ključnih pojmova te razina usvojenosti obrazovnih postignuća. U ocjenjivanju (pridodavanju brojčane ocjene razini usvojenosti obrazovnih postignuća, poznavanju i primjeni ključnih pojmova) nastavnici geografije koriste sljedeće indikatore: točnost i kvaliteta odgovora; reakcija na postavljeno pitanje; samostalnost u kreiranju odgovora (bez pomoći nastavnika ili uz pomoć nastavnikovih potpitanja). *Spoznajne (kognitivne) geografske vještine* obuhvaćaju samostalnu ili od nastavnika vođenu analizu grafičkih priloga (tematskih karata, profila, svih vrsta dijagrama, fotografija, crteža, shema i tablica), tumačenje prikazanih pojava i procesa te uočavanje zakonitosti u prostornim pojavama i procesima. *Praktične geografske vještine* obuhvaćaju orijentaciju u prostoru te izradu grafičkih priloga samostalnim radom ili radom u paru ili radom u

92

skupini (modela, profila, tematskih karata, više vrsta dijagrama, powerpoint prezentacija, postera, plakata…). U ocjenjivanju razvijenosti geografskih vještina nastavnici uzimaju u obzir individualni napredak polaznika, točnost, preciznost, samostalnost, preglednost uradaka, primjenu statističkih i grafičkih metoda u geografiji, prezentacijske vještine, doprinos radu u paru ili skupini, odgovornost prema postavljenim zadacima, pravodobnost rješavanja postavljenih zadataka. Element vrednovanja *kartografska pismenost* obuhvaća poznavanje elemenata i sadržaja svih vrsta geografskih karata te uporabu općih i tematskih, izvornih i preglednih, priručnih i zidnih geografskih karata te atlasa. U ocjenjivanju razine kartografske pismenosti nastavnici koriste sljedeće indikatore: samostalna ili nastavnikovim potpitanjima vođena orijentacija na općoj geografskoj karti ili planu, čitanje i interpretacija sadržaja svih vrsta geografskih karata, pravilno pisanje geografskih imena.

Elementi i oblici praćenja: odnos prema radu, napredovanje u radu i postignućima, samostalnom i timskom radu. Ocjenjuje se opisno, a ne brojčanom ocjenom.

Oblici vrednovanja: usmena provjera, pisana provjera, samostalni praktični rad (projekt, prezentacija, istraživanje, plakat, poster, modeli, istraživački izvještaj, dnevnik terenskog rada ili terenske nastave).

Uvjeti izvođenja nastave

Minimum materijalnih uvjeta za izvođenje nastave geografije:

- specijalizirana učionica za geografiju ili kabinet za geografiju
- školsko dvorište
- oprema: geografske karte svijeta, kontinenata i Republike Hrvatske, topografske karte (broj listova dostatan radu u paru), satelitske snimke, reljefni modeli, zbirke minerala i stijena, prozirnice, računalna tehnologija i multimedijalne prezentacije, Internet, kompas, krivinomjer, GPS uređaj (broj kompasa, krivinomjera i GPS uređaja minimalno dostatan za rad u skupinama), grafički prikazi, tekstualni materijal.

Literatura:

- za nastavnike: sveučilišni udžbenici, skripta, znanstveni, stručni i metodički članci (dostupni na portalima CROSBI, HRČAK, geografija.hr, http://issuu.com), izvori kvantitativnih podataka (dostupni na mrežnim stranicama DZS-a, DGU-a i svjetskih organizacija)
- za polaznike: odobreni udžbenici prema Katalogu Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa; materijali iz ostalih izvora po preporuci nastavnika
- korištenje elektronskih medija

TJELESNA I ZDRAVSTVENA KULTURA

Uvod

Nastavni plan i program tjelesne i zdravstvene kulture predviđa usvajanje neophodnih znanja za mogućnost cjeloživotnog bavljenja sportskim aktivnostima, kao i stjecanje spoznaja o potrebi cjeloživotnog vježbanja u funkciji očuvanja zdravlja. Program nastave tjelesne i zdravstvene kulture učenica/ka za stjecanje kvalifikacije dentalni asistent pretpostavlja teorijsko-praktični rad pri čemu učenici proširuju umijeća, vještine i navike stečene u osnovnoj školi.

Svrha

Svrha je nastave programa tjelesne i zdravstvene kulture stjecanje temeljnih znanja, sposobnosti, vještina, navika i vrijednosti potrebnih za primjenu raznih oblika sportskih aktivnosti te upoznavanje s hrvatskom kulturno-športskom baštinom.

Cilj je tjelesne i zdravstvene kulture zadovoljiti biološke, psihološke i socijalne potrebe čovjeka za kretanjem kao izrazom zadovoljavanja određenih potreba kojima se uvećavaju adaptivne i stvaralačke sposobnosti u suvremenim uvjetima života i rada te osposobljavanje polaznika/ca za cjeloživotno bavljenje tjelesnim vježbanjem. Uz to, cilj je tjelesne i zdravstvene kulture i razvijanje zdravstvene kulture radi očuvanja i promicanja osobnog zdravlja i zdravlja svoje okoline te radnih i drugih sposobnosti.

93

Zadaće su tjelesne i zdravstvene kulture:

- povezati osnovnoškolska motorička znanja s novim sadržajima i postignućima;
- razvijati potrebu za trajnim bavljenjem tjelesnim vježbanjem;
- pospješiti usvajanje novih motoričkih znanja i razvoj određenih osobina i sposobnosti značajnih za trajno bavljenje određenom kineziološkom aktivnošću;
- njegovanje zdravstvene kulture radi povećavanja otpornosti organizma na štetne utjecaje suvremenog načina života i rada;
- upoznati povijest športa radi razumijevanja uloge i značaja športa u razvoju društva;
- stjecanje temeljnih znanja o prehrani i utjecaju na zdravlje;
- stjecanje bitnih informacija za primjenu u urgentnim situacijama;
- teorijsko-praktično osposobljavanje učenika za stalnu primjenu odgovarajućeg tjelesnog vježbanja kao dijela kulture življenja i to:
    - o utjecaju tjelesnog vježbanja na ljudski organizam u cjelini i na pojedine organske sustave, posebice sa stajališta promicanja i očuvanja zdravlja,
    - o načinu prevencije i sanacije poremećaja uslijed nekretanja ili posljedica prouzročenih obavljanjem određenog zanimanja,
    - elementarna znanja o planiranju, programiranju i nadzoru procesa vježbanja.

Specifičnosti u odnosu na izbor zanimanja

Zdravlje i bio-psiho-socijalni rast i razvoj polaznika ove dobi osnovni su preduvjet za sve životne, radne, stvaralačke i kulturne aktivnosti u kasnijem razdoblju života. Svrha je odgojno-obrazovnih postupaka pozitivan utjecaj na mnoga obilježja antropološkog statusa te utjecati na ukupno zdravlje učenika i na djelotvornije funkcioniranje svih organa i organskih sustava kao svojevrsnoj prepreci pojave mnogih neželjenih posljedica, a ako do njih i dođe, lakše se svladavaju.

U program nastave preporučuju se kineziološke aktivnosti koje će stimulativno i korektivno utjecati na jačanje velikih mišićnih skupina, (ekstenzora tijela, trbušne i leđne mišiće i mišiće nogu) zbog statičkog opterećenja uzrokovanim dugotrajnim stajanjem, zatim na jačanje mišića ruku i ramenog pojasa i posebice utjecati na razvoj mišića šake, koji omogućuju fine pokrete te aktivnosti koje će poboljšati funkciju krvožilnog i dišnog sustava.

Prednost kod odabira nastavnih cjelina i tema treba dati prema kriteriju:

a) jačanje mišičnih skupina leđnih i trbušnih mišića i mišića ekstenzora nogu,

b) jačanje mišića ruku, ramenog pojasa i šake,

c) teme kojima se usavršavaju motorička znanja u kojima prevladavaju sadržaji usavršavanja vještina manipulacije rekvizitima (košarka, odbojka, rukomet, ritmičko-sportska gimnastika, plesovi…),

d) teme gdje prevladava timski rad (grupni rad) i igre (kolektivne, elementarne i štafetne igre).

Navedene nastavne cjeline i nastavne sadržaje pojedinih aktivnosti i športova mogu se implementirati u redoviti nastavni proces ako to uvjeti rada omogućuju, a dijelom polaznici imaju mogućnost proširiti znanja i razvijati sposobnosti stečene u osnovnom programu na druge športove i aktivnosti iz dopunskog programa (preporučljive aktivnosti badminton, stolni tenis, tenis, fitness, bodi bilding, aerobik, biciklizam, trčanje, orjentacijsko trčanje, jedrenje, veslanje) u drugim organizacijskim oblicima rada: izvannastavnim aktivnostima, izvanškolskim aktivnostima, izletima, natjecanjima, športskim kampovima u zimskom ili ljetnom razdoblju što se može planirati kao dio školskog kurikuluma.

Program tjelesne i zdravstvene kulture za polaznice/ke koji se nalaze u razdoblju zdravstvenoga oporavka

Poslije svake ozljede ili preležane bolesti organizam znatno osjetljivije reagira na različite promjene, na vrstu i intenzitet opterećenja. Zato je prijeko potrebno da se program tjelesne i zdravstvene kulture izrađuje i primjenjuje po načelima, koja vrijede za izradbu i provođenje programa tjelesne i zdravstvene kulture za učenike oštećenoga zdravlja. Prema tomu, za svakoga polaznika u razdoblju zdravstvenoga oporavka valja izraditi poseban program, koji ima zadaću što ranijeg i djelotvornijeg zdravstvenog oporavka. Jednako tako potrebno je izraditi poseban program za polaznice/ke s kroničnim bolestima (astma, alergije, epilepsija,

94

dijabetes, bronhitis itd.). U remisiji tih bolesti prijeko je potrebno da se i ovim polaznicima omogući uključivanje u program nastave tjelesne i zdravstvene kulture.

Obrazovna postignuća i nastavni sadržaji

1. razred (m) (70 sati)
Posebne zadaće:

- utjecati na morfološki status polaznika, posebice na razvoj mišićne mase
- utjecati na usklađivanje nesrazmjera u rastu kostiju (u dužinu), mišića i masnog tkiva
- usklađivati nesrazmjer rasta srčanog mišića, mase tijela i krvožilnog sustava, što uvjetuje brzo umaranje i zahtijeva duži oporavak polaznika
- djelovati na brzo uspostavljanje narušenih koordinacijskih sposobnosti s obzirom na ubrzan rast u visinu, a manifestira se u neracionalnim načinima kretanja
- razvijati potrebu za športskim stvaralaštvom u smjeru individualnih športskih dostignuća i u estetskom oblikovanju i doživljavanju motoričkih aktivnosti

Nastavna cjelina	**Obrazovna postignuća**	**Nastavni sadržaji**
Trčanja i hodanja	- usvajanje racionalne tehnike trčanja iz različitih početnih položaja - polaznici će steći znanja o individualnom doziranju volumena opterećenja u skladu s osobnim potencijalnim mogućnostima - steći spoznaju o mogućnostima unapređenja vlastitih fizičkih sposobnosti (kao posljedica redovitog, pravilnog vježbanja)	Ciklično kretanje različitim tempom do 10 minuta. Brzo hodanje uz primjenu pravilne tehnike. Trčanje kratkih dionica «leteće» 20 do 40 m. Trčanje dužih dionica s visokim i niskim startom 60 do 80 m. Štafetno trčanje – tehnika primopredaje palice(odozdo, ODOZGO) Individualna dostignuća, 800/1000 m/m. Prijelaz preko različitih prepreka.
Skokovi	- povećanje sposobnosti i umijeća svladavanja različitih prepreka po visini ili duljini	Skok u dalj koračnom tehnikom - 1,5 korak. Skok u vis (stradle, „flop“) Individualna motorička dostignuća
Bacanja	- povećanje sposobnosti senzorne i motoričke usklađenosti	Bacanje medicinke od 3 kg suvanjem. Bacanje loptica u dalj i u cilj.
Vis, upor, penjanje	- povećanje sposobnosti i umijeća svladavanja različitih vrsta gibanja	Više premeta strance povezano. Kolut naprijed kroz stoj na rukama. Penjanje na mornarskim ljestvama. Njih u potporu i uporu na ručama.

95

		Saskok u prednjihu s okretom za 180°- ruče. Naupor zavjesom o potkoljeno – preča. Kovrtljaj nazad iz upora prednjeg – preča. Sklopka s povišenja (s vrata). Sklopka s glave.
Ravnotežni položaji	- povećanje umijeća i sposobnosti izvođenja višestrukih zadaća u uvjetima različitih podloga	Hodanje po niskoj gredi. Saskok uvitim skokom.
Preskoci, poskoci	- povećanje umijeća i stjecanje sigurnosti za savladavanje različitih prepreka - SVLADAVANJE STRAHA - RAZVIJANJE OSJEĆAJA ZA SVLADAVANJE PROSTORNE ORJENTACIJE	Raznoška i zgrčka sa zanoženjem. Odbočka u lijevu i desnu stranu. Prednoška iz kosog zaleta Skokovi uvito na elastičnom stolu. Pružen skok s okretom za 180° (mini trampolin).
Plesne strukture	- usvajanje različitih plesnih struktura radi lakše društvene komunikacije i sadržajnijeg korištenja slobodnog vremena - upoznavanje s hrvatskom kulturnom baštinom - razvijanje samopoštovanja, empatije, tolerancije i kreativnosti u socijalnim kontaktima - djelotvorno koristiti naučeno i bit će osposobljeni za idividualno provođenje tjelesne aktivnosti	Društveni plesovi: valcer, polka. Izbor narodnih tradicijskih plesova iz okruženja. Preskakivanje vijače naprijed i nazad međuposkokom u mjestu i i kretanju.
Borilačke vježbe	- usvajanje određenog fonda motoričkih informacija prijeko potrebnih za djelotvorno rješavanje potreba razvoja i očuvanja zdravlja, rješavanje svakodnevnih motoričkih zadataka, a posebice zadaća u posebnim situacijama upoznavanje sa tradicijama u športu i životu drugih država	Padovi: naprijed, nazad i u stranu. Bacanje: preko ramena, nožno i ručno Zahvati držanja
Igre	- razvijanje pravilnih stavova prema događanjima u športu, te poduzimanje mjera za čuvanje i promicanje športa - upoznavanje s hrvatskom športskom baštinom - teorijsko-praktično osposobljavanje za stalnu primjenu odgovarajućeg športsko rekreacijskog vježbanja kao dijela kulture življenja i sadržajnijeg korištenja slobodnog vremena - razvijanje tolerancije i nenasilja u športu - odabrati i primijeniti naučeno kako bi riješili problem ili zadatak u	Elementarne i štafetne igre Vođenje lopte lijevom i desnom rukom s promjenom brzine i smjera kretanja (R i K). Hvatanje i dodavanje lopte jednom i objema rukama u mjestu i kretanju s promjenom brzine i smjera kretanja (R i K). Pobiranje lopte jednom rukom uz pomoć druge i objema rukama odozdo (R i K). Ubacivanje lopte u koš iz kretanja, nakon

96

	konkretnoj novoj situaciji - osvrt na svjetski poznate i proslavljene hrvatske športaše koji su ambasadori i promotori naše domovine - spoznati osobne mogućnosti i vlastite vrijednosti, a time ojačati samopouzdanje - usvojiti socijalne vještine za djelotvorno rješavanje sukoba	vođene ili dodane lopte polaganjem i skok šutom (K). Udarci na vrata s mjesta i iz kretanja (R). Sustavi igre u napadu (R). Sustav obrane 6:0, 5:1 (R) Objeručno vršno odbijanje i odbijanje podlakticama iz osnovnog odbojkaškog stava i u kretanju (O). Gornji (tenis) servis (O). Smeč iz zaleta sunožnim odrazom (O). Blok: pojedinačni (O). Igra – taktika igre u obrani i napadu (K,R,O,N) Vođenje lopte unutarnjim i vanjskim dijelom hrpta stopala s promjenom brzine i pravca kretanja (N). Udarci sredinom hrpta stopala i unutarnjom stranom stopala (N). Primanje lopte unutarnjom stranom stopala (N). Dodavanje lopte nogom (N). Oduzimanje lopte: prednje (N). Igra "mali nogomet".
Dinamičke vježbe snage	- steći obavijesti o stvaranju, upotrebi i prijenosu energetskih tvari te čuvanju i promicanju zdravlja - povećanje mišićne mase i redukcija potkožnog masnog tkiva - dozirati opterećenje prema osobnim mogućnostima - usvajanje znanja o važnosti održavanja redovitih higijenskih navika	Primjenom submaksimalnih dinamičkih podražaja i eksplozivnih dinamičkih podražaja, utjecati na povećanje mišićne mase, posebno mišića trupa. AEROBIK, FITNESS, PILATES
Opće pripremne vježbe sa i bez pomagala	- poznavanje dijelova tijela (anatomski i fiziološki) - poznavanje položaja tijela u prostoru (terminologija opće pripremnih vježbi) - poznavanje sprava i pomagala te mogućnosti njihova korištenja u radu - poznavanje kompleksa vježbi i njihov utjecaj - pravilno izvođenje vježbi - napredak u razvoju motoričkih dimenzija - napredak u prostornoj orijentaciji - učenici će spoznati važnost OPV u	Vježbe za jačanje, istezanje, opuštanje i labavljenje mišića Vježbe disanja/ tehnike disanja Vježbe za razvoj prostorne orijentacije u zatvorenom i otvorenom prostoru Kompleksi vježbi

97

	pripremi za sudjelovanje u športskoj aktivnosti	

2. razred (m) (70 sati)
Posebne zadaće:

- nastaviti s procesom utjecaja na morfološki status polaznika, posebice na razvoj mišićne mase
- utjecati na usklađivanje nesrazmjera u rastu kostiju (u dužinu), mišića i masnog tkiva
- stimulirati razvijanje motoričkih sposobnosti: gibljivosti, ravnoteže,AGILNOSTI, preciznosti, brzine, eksplozivne snage, repetitivne snage i statičke snage
- djelovati na brzo uspostavljanje narušenih koordinacijskih sposobnosti s obzirom na ubrzan rast u visinu, a manifestira se u neracionalnim načinima kretanja
- usmjeravati učenike da individualno doziraju volumen opterećenja suzbijajući želju za postizavanjem motoričkih dostignuća koja nisu u sukladnosti s njihovim potencijalnim mogućnostima, uz izuzetak utjecaja na brzinu i koordinaciju
- pomagati polaznicima da svladaju krizu koja se manifestira u konfliktima između pojedinca i društva
- razvijati svijest kod polaznika za sportskom aktivnosti, kao oblika provođenja slobodnog vremena

Nastavna cjelina	**Obrazovna postignuća**	**Nastavni sadržaji**
Trčanja	- steći znanja o individualnom doziranju volumena opterećenja u skladu s osobnim potencijalnim mogućnostima - upoznati olimpijske športove i discipline - usvajanje racionalne tehnike trčanja iz različitih početnih položaja - povećanje funkcionalne sposobnosti kao preduvjet dobre radne učinkovitosti	Ciklično kretanje različitim tempom do 12 minuta. Brzo trčanje dionica 20 do 60m iz visokog i niskog starta. Trčanje dužih dionica do 120m. Individualna dostignuća, 100, 200, 1000 m. Štafetno trčanje 4 x 60m prema pravilu IAAF-a. Orijentacijsko trčanje. Savladavanje prepreka u prirodnim uvjetima**.**
Skokovi	- osposobljavanje povećanjem sposobnosti i umijeća svladavanja različitih prepreka u visinu ili daljinu - usvajanje tehnike skoka udalj i skoka uvis	Skok u dalj – individualna motorička dostignuća. Skok u vis – individualna motorička dostignuća
Bacanja	- povećanje preciznosti i koordinacije senzornih i motoričkih sposobnosti	Bacanje loptica različite težine u cilj i daljinu zaletom. Bacanje medicinke od 3 kg suvanjem
Vis, upori, penjanje	- povećanje sposobnosti i umijeća svladavanja različitih prepreka	Premet strance iz zaleta i poskoka. Stoj na rukama, kolut naprijed. Kolut nazad kroz stoj na rukama. Njihom kroz vis strmoglav do upora stražnjeg –

		karike. Vis prednji – klimom ili zgibom uzmah prednji – preča. Sklopka s glave.
Ravnotežni položaj	- utjecaj na razvoj prostorne orijentacije	Vaga bočno otklonom i odnoženjem.
Preskoci	- biti osposobljen za prelazak različitih prepreka - usvojiti znanja o sprečavanju povreda pri tjelesnom vježbanju i savladavanju prepreka - primjena i usavršavanje usvojenih vještina u problemskim situacijama	Prednoška. Skokovi na elastičnom stolu prednožno, raznožno, pruženo i s okretom do 360°
Borilačke vježbe	- usvajanje određenog fonda motoričkih informacija prijeko potrebnih za djelotvorno rješavanje potreba razvoja i očuvanja zdravlja, rješavanje svakodnevnih motoričkih zadataka, a posebice zadaća u posebnim i hitnim situacijama	Bacanje: bočno i nožno. Obrana od udaraca, zahvata držanja i gušenja Udarci rukama i nogama
Plesne strukture	- usvojiti različite plesne strukture radi lakše društvene komunikacije i sadržajnijeg korištenja slobodnog vremena - razvijanje motoričkih sposobnosti (koordinacije pokreta, fleksibilnosti, ravnoteže) - razvoj osjećaja za ritam – senzornih i motoričkih sposobnosti - razvijanje kulturnih oblika zabave, poštovanja hrvatske tradicije i kulture - razvoj emocionalne stabilnosti - iskazivanje kreativnosti, vlastite osobnosti, samopoštovanja te poštovanja i tolerancije prema tuđim tradicijama i izričajima	Društveni plesovi: tango i rock plesovi. Izbor narodnih tradicijskih plesova iz okruženja.
Igre	- razvijanje pravilnih stavova prema događanjima u športu, te poduzimanje mjera za čuvanje i promicanje športa - razvoj tolerancije i nenasilnog rješavanje mogućih konflikata u športskim događanjima - teorijsko-praktično osposobljavanje za stalnu primjenu odgovarajućeg športsko rekreacijskog vježbanja kao dijela kulture življenja i sadržajnijeg korištenja slobodnog vremena - utjecati na razvoj kulture športskog ponašanja i praćenja športskih događanja - steći znanja i naviku za	Elementarne i štafetne igre. Vođenje lopte s kombinacijom raznih promjena smjera i brzine kretanja (K). Dodavanje lopte objema rukama od tla, s grudi iznad ramena i glave te jednom rukom sa strane i od tla iz kretanja (K). Pivotiranje (K). Ubacivanje lopte u koš jednom rukom u kretanju (K). Slobodno bacanje (K). Fintiranje s promjenom smjera i načina dodavanja lopte (K).

99

	unapređivanje i očuvanje zdravlja i zdrave okoline - usvajanje sustava vrijednosti koji pomaže jačanju samokontrole u iskazivanju osobnosti	Oduzimanje lopte pri vođenju i ubacivanju u koš (K). Osobna obrana preuzimanjem igrača (K). Blokade, kombinacije napada i obrane s dva igrača, s tri igrača, s jednim centrom (K). Igra na dva koša s primjenom pravila (K). Donje odbijanje lopte jednom rukom s povaljkom (O). Dizanje lopte na smeč (O). Individualni napad servisom i smečom (O). Obrana u stražnjoj liniji (O). Blok pojedinačni i grupni (O). Taktika napada putem treće lopte(O). Igra preko mreže s primjenom pravila (O). Udarci lopte na vrata s otklonom u suprotnu stranu (R). Obrana udarca sa strane - tehnika vratara (R). Blokiranje jednom i objema rukama (R). Primanje lopte preuzimanjem (R). Napad s 9m (R). Individualni i skupni protunapad (R). Sustav kombinirane obrane 5:1, 4:2 (R). Napad na kombiniranu obranu (R). Igra u napadu i obrani u specifičnim uvjetima (R). Izvođenje poluvolej i volej udaraca (N). Oduzimanje lopte izbijanjem (N). Dribling (prelaženje protivničkog igrača) unutarnjom i vanjskom stranom stopala (N). Igra na dvoja vrata uz primjenu pravila (N).
Dinamičke vježbe snage	- steći obavijesti o stvaranju, upotrebi i prijenosu energetskih tvari te čuvanju i promicanju zdravlja pojedinca - viši nivo motoričkih i funkcionalnih sposobnosti - povećanje mišićne mase i redukcija potkožnog masnog tkiva	Pripremne vježbe za održavanje ravnoteže između mišićne mase tijela i potkožnog masnog tkiva, posebice vježbe fleksibilnosti primjenom dinamičkih vježbi u serijama.

opće pripremne vježbe - sa i bez pomagala	- poznavanje dijelova tijela (anatomski i fiziološki) - poznavanje položaja tijela u prostoru (terminologija opće pripremnih vježbi) - poznavanje sprava i pomagala te mogućnosti njihova korištenja u radu - poznavanje kompleksa vježbi i njihov utjecaj na organizam - znati sastaviti komleks vježbi prema osobnim zdravstvenim potrebama - pravilno izvođenje vježbi - napredak u razvoju motoričkih dimenzija - napredak u prostornoj orijentaciji	Kompleksi vježbi za jačanje, istezanje, opuštanje i labavljenje mišića Vježbe disanja / tehnike disanja Vježbe za razvoj prostorne orijentacije u zatvorenom i otvorenom prostoru

3. razred (m) (70 sati)
Posebne zadaće:

- nastaviti s procesom utjecaja na razvoj morfološkog statusa polaznika, posebice na povećanje snage ruku i ramenog pojasa
- utjecati na daljnje razvijanje aerobnih i anaerobnih sposobnosti
- utjecati na što učinkovitiji razvoj opće motorike, a posebice onih struktura gibanja koje su u funkciji određenog zanimanja polaunika
- razvijati potrebu za športskim stvaralaštvom u smjeru individualnih športskih dostignuća i u estetskom oblikovanju i doživljavanju motoričkih aktivnosti
- osposobiti učenike da mogu samostalno organizirati športske aktivnosti koje su u funkciji podizanja zdravlja, radnih sposobnosti i što sadržajnijeg korištenja slobodnog vremena.

Nastavna cjelina	**Obrazovna postignuća**	**Nastavni sadržaji**
Trčanja	- steći znanja o individualnom doziranju volumena opterećenja u skladu s osobnim potencijalnim mogućnostima - učenici će upoznati olimpijske športove i discipline - usvajanje racionalne tehnike trčanja iz različitih početnih položaja - povećanje funkcionalne sposobnosti kao preduvjet dobre radne učinkovitosti	Ciklično kretanje različitim tempom do 15'. Brzo trčanje do 60m – leteći start. Štafetno trčanje 4x80m prema pravilima IAAF-a. Individualna dostignuća, 100, 400, 1500m.
Skokovi	- osposobljavanje povećanjem sposobnosti i umijeća svladavanja različitih prepreka u visinu ili daljinu - usvajanje tehnike skoka udalj i skoka uvis	Troskok – tehnika zaleta, odraza i doskoka. Skok u vis i dalj, individualna motorička postignuća.
Bacanja	- povećanje preciznosti i koordinacije senzornih i motoričkih sposobnosti	Bacanje kugle tehnikom „O,Brien“ – 4-5kg (napredni) Bacanje medicinke 3-5kg (suvanjem)

101

Vis, upori, kovrtljaji	- povećanje sposobnosti i umijeća svladavanja različitih prepreka	Vis uznjeto, upor stražnji. Naupor jašući, kovrtljaj nazad, podmetni saskok (P). Premet naprijed. Rameni stoj, kolut do sjeda raznožno (R). Vis strmoglav (K)
Ravnotežni položaj	- utjecaj na razvoj prostorne orijentacije	Prijelaz preko različitih uskih i dužih prepreka uzdignutih od tla.
Preskoci	- biti osposobljen za prelazak različitih prepreka - usvojiti znanja o sprečavanju povreda pri tjelesnom vježbanju i savladavanju prepreka - primjena i usavršavanje usvojenih vještina u problemskim situacijama	Raznoška i zgrčka po dužini sprave.
Borilačke vježbe	- usvajanje određenog fonda motoričkih informacija prijeko potrebnih za djelotvorno rješavanje potreba razvoja i očuvanja zdravlja, rješavanje svakodnevnih motoričkih zadataka, a posebice zadaća u posebnim i hitnim situacijama	Zahvati gušenja Obrana od zahvata gušenja
Plesne strukture	- usvojiti različite plesne strukture radi lakše društvene komunikacije i sadržajnijeg korištenja slobodnog vremena - razvijanje motoričkih sposobnosti (koordinacije pokreta, fleksibilnosti, ravnoteže) - razvoj osjećaja za ritam – senzornih i motoričkih sposobnosti - razvijanje kulturnih oblika zabave, poštovanja hrvatske tradicije i kulture - razvoj emocionalne stabilnosti - iskazivanje kreativnosti, vlastite osobnosti, samopoštovanja te poštovanja i tolerancije prema tuđim tradicijama i izričajima	Društveni ples: samba, ča-ča-ča. izbor suvremenih plesova.
Igre	- razvijanje pravilnih stavova prema događanjima u športu, te poduzimanje mjera za čuvanje i promicanje športa - razvoj tolerancije i nenasilnog rješavanje mogućih konflikata u športskim događanjima - razvijanje kulture sportskog ponašanja - teorijsko-praktično osposobljavanje za stalnu primjenu odgovarajućeg športsko rekreacijskog vježbanja kao dijela kulture življenja i sadržajnijeg korištenja slobodnog vremena - utjecati na razvoj kulture športskog ponašanja i praćenja športskih događanja - steći znanja i naviku za unapređivanje i očuvanje zdravlja i zdrave okoline - usvajanje sustava vrijednosti koji pomaže jačanju samokontrole u iskazivanju osobnosti	Primjena skok šuta u igri (R). Igra u napadu i obrani s igračem više ili igračem manje (R). Igra u napadu i obrani s igračem više i igračem manje (R) Vođenje lopte s promjenom smjera kretanja (K). Situacijsko vođenje i dodavanje lopte, promjenom načina vođenja i dodavanja lopte kroz igru (K) Primjena dvokoraka pri ubacivanju u koš s lijeve i desne strane (K). Primanje lopte i dodavanje u složenim situacijama (O). Padovi i bacanja kod hvatanja niskih lopti (o).

102

		Gornji lelujavi – skok servis (O). Osnovi taktike u napadu i obrani (o). Primjena pravila kroz igru i suđenje (O).
Dinamičke vježbe snage	- steći obavijesti o stvaranju, upotrebi i prijenosu energetskih tvari te čuvanju i promicanju zdravlja pojedinca - viši nivo motoričkih i funkcionalnih sposobnosti - povećanje mišićne mase i redukcija potkožnog masnog tkiva	Pripremnim vježbama utjecati na što skladniji morfološki razvoj i sustavno povećanje motoričkih i funkcionalnih sposobnosti primjenom dinamičkih vježbi u serijama s optimalnim opterećenjem.
opće pripremne vježbe - sa i bez pomagala	- poznavanje dijelova tijela (anatomski i fiziološki) - poznavanje položaja tijela u prostoru (terminologija opće pripremnih vježbi) - poznavanje sprava i pomagala te mogućnosti njihova korištenja u radu - poznavanje kompleksa vježbi i njihov utjecaj na organizam - učenici će znati sastaviti komleks vježbi prema osobnim zdravstvenim potrebama - pravilno izvođenje vježbi - napredak u razvoju motoričkih dimenzija - napredak u prostornoj orijentaciji	Kompleksi vježbi za jačanje, istezanje, opuštanje i labavljenje mišića Vježbe disanja / tehnike disanja Vježbe za razvoj prostorne orijentacije u zatvorenom i otvorenom prostoru

4. razred (m) (64 sata)
Posebne zadaće:

- nastaviti s procesom utjecaja na razvoj morfološkog statusa polaznika, posebice na povećanje snage ruku i ramenog pojasa,snage trupa i donjih ekstremiteta
- utjecati na daljnje razvijanje aerobnih i anaerobnih sposobnosti
- usvajanje određenog fonda motoričkih informacija prijeko potrebnih za očuvanje zdravlja, njegovanje higijenskih navika i navika za očuvanje i korištenje zdrave prirodne sredine
- razvijati potrebu za športskim stvaralaštvom u smjeru individualnih športskih dostignuća i u estetskom oblikovanju i doživljavanju motoričkih aktivnosti
- osposobiti učenike da mogu samostalno organizirati športske aktivnosti koje su u funkciji podizanja zdravlja, radnih sposobnosti i što sadržajnijeg korištenja slobodnog vremena.

Nastavna cjelina	**Obrazovna postignuća**	**Nastavni sadržaji**
Trčanja	- steći znanja o individualnom doziranju volumena opterećenja u skladu s osobnim potencijalnim mogućnostima - upoznati olimpijske športove i discipline - usvajanje racionalne tehnike trčanja iz različitih početnih položaja - povećanje funkcionalne sposobnosti kao preduvjet dobre radne učinkovitosti	Ciklično kretanje različitim tempom do 20 minuta. Brzo trčanje 40 - 60 m. Individualna dostignuća, 100, 800 m. Individualna dostignuća, kros 2000 m. Štafetno trčanje 4 x 100 m, prema pravilima IAAF-a.

Skokovi	- osposobljavanje povećanjem sposobnosti i umijeća svladavanja različitih prepreka u visinu ili daljinu - usvajanje tehnike skoka udalj i skoka uvis	Individualna dostignuća, vis, dalj, troskok.
Bacanja	- povećanje preciznosti i koordinacije senzornih i motoričkih sposobnosti	Bacanje kugle tehnikom «O´Brien» 5 kg,(napredni). Bacanje medicinke 5 kg suvanjem. individualna motorička dostignuća.
Vis, upori, kovrtljaji	- povećanje sposobnosti i umijeća svladavanja različitih prepreka	Kovrtljaj naprijed i nazad iz upora jašućeg (P). Iskret nazad iz njiha (K). Prekopit nazad raznožno (K). Salto naprijed Sastav: po izboru na dvije sprave
Ravnotežni položaji	- utjecaj na razvoj prostorne orijentacije - razvoj osjećaja za ritam	Prelazak različitih uskih prepreka po dužini do visine 1m.
Preskoci	- prelaziti različite prepreke - usvojiti znanja o sprečavanju povreda pri tjelesnom vježbanju i savladavanju prepreka - primjena i usavršavanje usvojenih vještina u problemskim situacijama	Sklonka sa zanoženjem.
Borilačke vježbe	- usvajanje određenog fonda motoričkih informacija prijeko potrebnih za djelotvorno rješavanje potreba razvoja i očuvanja zdravlja, rješavanje svakodnevnih motoričkih zadataka, a posebice zadaća u posebnim i hitnim situacijama	Samoobrana: tehnika obrane od napada različitim predmetima, blokadom i zahvatom poluga u zglobu lakta, ramena i šake.
Plesne strukture	- usvojiti različite plesne strukture radi lakše društvene komunikacije i sadržajnijeg korištenja slobodnog vremena - razvijanje motoričkih sposobnosti (koordinacije pokreta, fleksibilnosti, ravnoteže) - razvoj osjećaja za ritam – senzornih i motoričkih sposobnosti - razvijanje kulturnih oblika zabave, poštovanja hrvatske tradicije i kulture - razvoj emocionalne stabilnosti - iskazivanje kreativnosti, vlastite osobnosti, samopoštovanja te poštovanja i tolerancije prema tuđim tradicijama i izričajima	Realizacija različitih plesnih ritmova: disco-plesovi,TWIST Narodni plesovi lokalne sredine, po izboru.
Igre	- razvijanje pravilnih stavova prema događanjima u športu, te poduzimanje mjera za čuvanje i promicanje športa - razvoj tolerancije i nenasilnog rješavanje mogućih konflikata u športskim događanjima - teorijsko-praktično osposobljavanje za stalnu primjenu odgovarajućeg športsko	Ubacivanje lopte u koš iz vođenja odozdo i s poluokretom (K). Kombinirana obrana zona – čovjek (K). Primjena svladane tehnike kroz igru

104

	rekreacijskog vježbanja kao dijela kulture življenja i sadržajnijeg korištenja slobodnog vremena - utjecati na razvoj kulture športskog ponašanja i praćenja športskih događanja - steći znanja i naviku za unapređivanje i očuvanje zdravlja i zdrave okoline - usvajanje sustava vrijednosti koji pomaže jačanju samokontrole u iskazivanju osobnosti	(K). Primjena taktike u napadu protiv zonske obrane (K). Fintiranje u vođenju i dodavanju (R,K) Primjena različitih varijanti obrane kroz igru (K,R) Sistem individualne obrane (k,r,n) Situacijsko dodavanje i dizanje lopte (O). Igra u napadu i obrani, različite varijante (O). Igra preko mreže kao momčadska igra (O). Igra na dva gola, primjena taktike (R i N). Organizacija natjecanja i vođenje utakmica (K,R,O,N). Suđenje utakmica i vođenje zapisnika (K,R,O,N). igra po pravilima malog nogometa (N).
Dinamičke vježbe snage	- steći obavijesti o stvaranju, upotrebi i prijenosu energetskih tvari te čuvanju i promicanju zdravlja pojedinca - viši nivo motoričkih i funkcionalnih sposobnosti - povećanje mišićne mase i redukcija potkožnog masnog tkiva	Dinamičkim vježbama utjecati na što skladniji morfološki razvoj i sustavno povećanje funkcionalnih sposobnosti kardiopulmonalnog i lokomotornog sustava primjenom dinamičkih vježbi u serijama s optimalnim opterećenjem.
opće pripremne vježbe - sa i bez pomagala	- poznavanje dijelova tijela (anatomski i fiziološki) - poznavanje položaja tijela u prostoru (terminologija opće pripremnih vježbi) - poznavanje sprava i pomagala te mogućnosti njihova korištenja u radu - poznavanje kompleksa vježbi i njihov utjecaj na organizam - znati sastaviti kompleks vježbi prema osobnim zdravstvenim potrebama - pravilno izvođenje vježbi - napredak u razvoju motoričkih dimenzija - napredak u prostornoj orijentaciji	Kompleksi općepripremnih vježbi sa i bez pomagala. Vježbe istezanja, utjecaj, načini izvođenja.

1. razred polaznice (70 sati)

Posebne zadaće:

- nastaviti s procesom utjecaja na morfološki status polaznica, a posebice na proporcionalan razmjer između mišićnog i potkožnog masnog tkiva
- stimulirati razvijanje motoričkih sposobnosti posebno onih koje prije dostižu granicu razvoja - brzina, eksplozivna snaga, preciznost, koordinacija i ravnoteža
- utjecati na daljnji razvoj aerobnih i anaerobnih sposobnosti
- utjecati na što učinkovitiji razvoj opće motorike, a posebice onih struktura gibanja koje su u funkciji određenog zanimanja učenica
- razvijati potrebu za športskim stvaralaštvom u smjeru individualnih športskih dostignuća i u estetskom oblikovanju i doživljavanju motoričkih aktivnosti
- privikavati polaznice na odgovarajuće vježbanje i za vrijeme mjesečnog ciklusa, posebice učenice koje imaju smetnje (dismenoreja)
- utjecati na jakost i gibljivost karličnog pojasa i na snagu leđne muskulature , što je uvjet za nesmetano razvijanje ostalih organskih sustava

Nastavna cjelina	Obrazovna postignuća	Nastavni sadržaji
Trčanja	- usvajanje racionalne tehnike trčanja iz različitih početnih položaja - steći znanja o individualnom doziranju volumena opterećenja u skladu s osobnim potencijalnim mogućnostima - steći spoznaju o mogućnostima unapređenja vlastitih fizičkih sposobnosti (kao posljedica redovitog, pravilnog vježbanja)	Ciklično kretanje različitim tempom do 8 minuta. Trčanje kratkih dionica «leteće» 20 do 40 m. Trčanje dužih dionica s visokim startom 60 do 80 m. Štafetno trčanje – tehnika primopredaje palice (odozdo, ODOZGO) Individualna dostignuća, 800 m, 80 m Prijelaz preko različitih prepreka.
Skokovi	- povećanje sposobnosti i umijeća svladavanja različitih prepreka po visini ili duljini	Skok u dalj koračnom tehnikom - 1,5 korak. Skok u vis (stradle, „flop“) Individualna motorička dostignuća- skoka u dalj i skoka u vis
Bacanja	- povećanje sposobnosti senzorne i motoričke usklađenosti	Bacanje medicinke od 2 kg suvanjem. Bacanje loptica u dalj i u cilj.
Vis, upor, penjanje	- povećanje sposobnosti i umijeća svladavanja različitih vrsta gibanja - usvajanje većeg broja motoričkih zadaća	Njihom strance premah odnožno na nižu pritku, (R). Klimom premah zgrčeni, (R). JIz visa ležećeg prednjeg uzmah na višu pritku odrivom jedne noge, (R). Više premeta strance povezano.

106

		Kolut naprijed kroz stoj na rukama. kolut naprijed do sjeda raznožnog Penjanje na mornarskim ljestvama.
Ravnotežni položaji	- povećanje umijeća i sposobnosti izvođenja višestrukih zadaća u uvjetima različitih podloga	Naskok u upor čučeći, galop naprijed, Saskok čeoni uvito. otvoreno-zatvoreni poskok, «mačji» skok, «leteći» skok, okreti u čučnju i usponu na obje noge za 180° - greda 40, 80 cm. Više elemenata povezano, vježba na gredi 40, 80cm.
Preskoci, poskoci	- povećanje umijeća i stjecanje sigurnosti za savladavanje različitih prepreka	Odbočka u lijevu i desnu stranu. Zgrčka i raznoška sa zanoženjem. Skokovi uvito na elastičnom stolu. Pružen skok s okretom za 180° (mini trampolin).
Plesne strukture	- usvajanje različitih plesnih struktura radi lakše društvene komunikacije i sadržajnijeg korištenja slobodnog vremena - upoznavanje s hrvatskom kulturnom baštinom - razvijanje samopoštovanja, empatije, tolerancije i kreativnosti u socijalnim kontaktima - znati djelotvorno koristiti naučeno i bit će osposobljeni za individualno provođenje tjelesne aktivnosti - osposobiti učenice za samostalan rad i izvođenje zadatka	Kruženje rukama u čeonoj, bočnoj i vodoravnoj ravnini obručem, loptom, vijačom u mjestu i kretanju Zamasi i kruženja pruženom nogom u čeonoj i bočnoj ravnini. Križni okreti «valom» za 180° i 360° u obje strane. Spiralni okret u lijevu i desnu stranu. Poskoci vijačom u kretanju pruženom nogom u prednoženju, zanoženju i odnoženju. Poskoci u mjestu prednoženjem, zanoženjem i odnoženjem uz bacanje i hvatanje lopte. «Jelenji» skok. Korak valcera, poloneze; kretanje u obje strane uz rad nogu i ruku u raznim tlocrtnim oblicima. Realizacija kretnjom 2/4, 3/4 i 4/4 ritmičnog obrasca. Društveni plesovi: valcer, polka, Izbor narodnih tradicijskih plesova iz okruženja, Povezati više elemenata u male sastave – koreografije uz glazbu u trajanju do 45 sec.
Borilačke vježbe	- usvajanje određenog fonda motoričkih informacija prijeko	Padovi: naprijed, nazad i u stranu.

107

	potrebnih za djelotvorno rješavanje potreba razvoja i očuvanja zdravlja, rješavanje svakodnevnih motoričkih zadataka, a posebice zadaća u posebnim situacijama - upoznavanje sa tradicijama u športu i životu drugih država	Bacanje: preko ramena, nožno i ručno Zahvati držanja
Igre	- razvijanje pravilnih stavova prema događanjima u športu, te poduzimanje mjera za čuvanje i promicanje športa - upoznavanje s hrvatskom športskom baštinom - teorijsko-praktično osposobljavanje učenica za stalnu primjenu odgovarajućeg športsko rekreacijskog vježbanja kao dijela kulture življenja i sadržajnijeg korištenja slobodnog vremena - razvijanje tolerancije i nenasilja u športu - odabrati i primijeniti naučeno kako bi riješili problem ili zadatak u konkretnoj novoj situaciji - osvrt na svjetski poznate i proslavljene hrvatske športaše koji su ambasadori i promotori naše domovine - spoznati osobne mogućnosti i vlastite vrijednosti, a time ojačati samopouzdanje - usvojiti socijalne vještine za djelotvorno rješavanje sukoba i jačanje samopouzdanja - razvijanje svijesti o osobnim sposobnostima	Elementarne i štafetne igre Vođenje lopte lijevom i desnom rukom s promjenom brzine i smjera kretanja (R i K). Dodavanje lopte iz različitih udaljenosti iz skoka iznad glave (K). Slobodno bacanje (K). Pivotiranje (K). Hvatanje i dodavanje lopte jednom i objema rukama u mjestu i kretanju s promjenom brzine i smjera kretanja (R i K). Pobiranje lopte jednom rukom uz pomoć druge i objema rukama odozdo (R i K). Ubacivanje lopte u koš iz kretanja, nakon vođene ili dodane lopte polaganjem i skok šutom (K). Udarci na vrata s mjesta i iz kretanja (R). Sustavi igre u napadu (R). Sustav obrane 6:0, 5:1 (R) Gornji (tenis) servis (O). Obrana: pokrivanje terena prilikom očekivanja servisa i pri izvođenju vlastitog servisa (o). Smeč iz zaleta sunožnim odrazom (O). Blok: pojedinačni (O). Igra – taktika igre u obrani i napadu (K,R,O)

108

Dinamičke vježbe snage	- steći obavijesti o stvaranju, upotrebi i prijenosu energetskih tvari te čuvanju i promicanju zdravlja - viši nivo motoričkih i funkcionalnih sposobnosti - povećanje mišićne mase i redukcija potkožnog masnog tkiva - znati dozirati opterećenje prema osobnim mogućnostima - usvajanje znanja o važnosti održavanja redovitih higijenskih navika	Primjenom submaksimalnih dinamičkih podražaja i eksplozivnih dinamičkih podražaja, utjecati na povećanje mišićne mase, posebno mišića trupa. Aerobik - slabijeg i jačeg intenziteta
Opće pripremne vježbe sa i bez pomagala	- poznavanje dijelova tijela (anatomski i fiziološki) - poznavanje položaja tijela u prostoru (terminologija opće pripremnih vježbi) - poznavanje sprava i pomagala te mogućnosti njihova korištenja u radu - poznavanje kompleksa vježbi i njihov utjecaj - pravilno izvođenje vježbi - napredak u razvoju motoričkih dimenzija - napredak u prostornoj orijentaciji - učenici će spoznati važnost OPV u pripremi za sudjelovanje u športskoj aktivnosti	Vježbe za jačanje, istezanje, opuštanje i labavljenje mišića Vježbe disanja/ tehnike disanja Vježbe za razvoj prostorne orijentacije u zatvorenom i otvorenom prostoru Kompleksi vježbi

2. razred polaznice (70 sati)

Posebne zadaće:

- nastaviti s procesom utjecaja na morfološki status polaznica, a posebice na proporcionalan razmjer između mišićnog i potkožnog masnog tkiva
- stimulirati razvijanje motoričkih sposobnosti posebno onih koje prije dostižu granicu razvoja – REPETATIVNA I STATIČKA SNAGA, AGILNOST, ravnoteža ,eksplozivna snaga, preciznost, koordinacija i brzina
- utjecati na daljnji razvoj aerobnih sposobnosti polaznica postupnim organskim prilagođavanjem krvožilnog i dišnog sustava (grudno i dijafragmalno disanje)
- utjecati na što učinkovitiji razvoj opće motorike, a posebice onih struktura gibanja koje su u funkciji određenog zanimanja polaznica
- razvijati potrebu za športskim stvaralaštvom u smjeru individualnih športskih dostignuća i u estetskom oblikovanju i doživljavanju motoričkih aktivnosti
- privikavati polaznice na odgovarajuće vježbanje i za vrijeme mjesečnog ciklusa, posebice učenice koje imaju smetnje (dismenoreja)
- usvajanje određenog fonda motoričkih informacija prijeko potrebnih za očuvanje zdravlja, njegovanje higijenskih navika i navika za očuvanje i korištenje zdrave prirodne sredine

Nastavna cjelina	Obrazovna postignuća	Nastavni sadržaji
Trčanja	- usteći znanja o individualnom doziranju volumena opterećenja u skladu s osobnim potencijalnim mogućnostima - upoznati olimpijske športove i	Ciklično kretanje različitim tempom do 10 minuta. Brzo trčanje dionica 20 do 60m iz visokog i niskog starta.

109

	discipline - usvajanje racionalne tehnike trčanja iz različitih početnih položaja - povećanje funkcionalne sposobnosti kao preduvjet dobre radne učinkovitosti - povezati preciznost i brzinu, te automatizirano izvršavati motorička gibanja	Trčanje dužih dionica do 120m. Individualna dostignuća, 100, 200, 800 M Štafetno trčanje 4 x 60m prema pravilu IAAF-a. Orijentacijsko trčanje. Savladavanje prepreka u prirodnim uvjetima**.**
Skokovi	- osposobljavanje povećanjem sposobnosti i umijeća svladavanja različitih prepreka u visinu ili daljinu - usvajanje tehnike skoka udalj i skoka uvis - povećanon efikasnošću izvršiti motoričko gibanje u savladavanju prepreka	Skok u dalj – individualna motorička dostignuća. Skok u vis – individualna motorička dostignuća
Bacanja	- povećanje preciznosti i koordinacije senzornih i motoričkih sposobnosti	(Bacanje loptica različite težine u cilj i daljinu zaletom. Bacanje medicinke od 3 kg suvanjem
Vis, upori	- povećanje sposobnosti i umijeća svladavanja različitih prepreka - ovladati automatizirano izvođenje motoričkog gibanja	Klimom premah raznožni (dvR). Upor prednji na višoj pritci, spust naprijed u vis ležeći prednji (dvR) - VJEŽBA Premet strance iz zaleta i poskoka. Stoj na rukama, kolut naprijed.
Ravnotežni položaji	- utjecaj na razvoj prostorne orijentacije - razvoj osjećaja za ritam	Naskok premahom jedne noge odnožno do upora jašućeg; polkin korak, tupfer, škare naprijed, vaga iz skoka, saskok «jelenji», saskok uvito – greda 40 – 80 cm.
Preskoci	- učenici će biti osposobljeni za prelazak različitih prepreka - učenici će usvojiti znanja o sprečavanju povreda pri tjelesnom vježbanju i savladavanju prepreka - primjena i usavršavanje usvojenih vještina u problemskim situacijama	Prednoška iz kosog zaleta Skokovi na elastičnom stolu prednožno, raznožno, pruženo i s okretom do 360°. Raznoška i zgrčka sa zanoženjem.
Borilačke vježbe	- usvajanje određenog fonda motoričkih informacija prijeko potrebnih za djelotvorno rješavanje potreba razvoja i očuvanja zdravlja, rješavanje svakodnevnih motoričkih zadataka, a posebice zadaća u posebnim i hitnim situacijama	Bacanje: bočno i nožno. Obrana od udaraca, zahvata držanja i gušenja Udarci rukama i nogama

Plesne strukture	- usvojiti različite plesne strukture radi lakše društvene komunikacije i sadržajnijeg korištenja slobodnog vremena - razvijanje motoričkih sposobnosti (koordinacije pokreta, fleksibilnosti, ravnoteže) - razvoj osjećaja za ritam – senzornih i motoričkih sposobnosti - automatizirano izvođenje plesnih koraka uz glazbu - razvijanje kulturnih oblika zabave, poštovanja hrvatske tradicije i kulture - razvoj emocionalne i mentalne stabilnosti - iskazivanje kreativnosti, vlastite osobnosti, samopoštovanja te poštovanja i tolerancije prema tuđim tradicijama i izričajima	Zamasi i kruženja impulsom s trakom u mjestu i kretanju. Zamasi i kruženja pruženom nogom u kretanju plesnim koracima (valcer, polka, galop). Spiralni okret s loptom u obje strane. Okret iz poskoka za 180° i 360° u obje strane. Otvoreni – zatvoreni poskok na mjestu i u kretanju. Skok "škare" povezano naprijed – nazad. Preskakivanje vijače naprijed i nazad križanjem ruku. «Leteći» skok vijačom. «Vaga» zanoženjem iz okreta za 360°. «Vaga» iz skoka «kadet». «Vaga» iz «letećeg» skoka. Sinusoida trčanjem, niskim «letećim» skokovima uz vođenje lijeve i desne ruke. Realizacija ritmova slobodnim izborom sprave i glazbene pratnje – koreografije do 60 sekundi. Društveni plesovi: tango i rock plesovi. Izbor narodnih tradicijskih plesova iz okruženja.
Igre	- razvijanje pravilnih stavova prema događanjima u športu, te poduzimanje mjera za čuvanje i promicanje športa - razvoj tolerancije i nenasilnog rješavanje mogućih konflikata u športskim događanjima - razvijati kulturu sportskog ponašanja - teorijsko-praktično osposobljavanje za stalnu primjenu odgovarajućeg športsko rekreacijskog vježbanja kao dijela kulture življenja i sadržajnijeg korištenja slobodnog vremena - utjecati na razvoj kulture športskog ponašanja i praćenja športskih događanja - steći znanja i naviku za	Elementarne i štafetne igre. Vođenje lopte promjenom brzine kretanja pri promjeni smjera kretanja (k). Fintiranje s promjenom pravca i brzine kretanja (K). Dodavanje lopte objema rukama od tla, s grudi iznad ramena i glave te jednom rukom sa strane i od tla iz kretanja (K). Pivotiranje (K). Ubacivanje lopte u koš iz kretanja, dvokorakom i skok šutom (K). Oduzimanje lopte pri vođenju i ubacivanju u koš (K). Osobna obrana preuzimanjem igrača (K). Blokade, kombinacije napada i obrane s dva

111

	unapređivanje i očuvanje zdravlja i zdrave okoline - usvajanje sustava vrijednosti koji pomaže jačanju samokontrole u iskazivanju osobnosti	igrača, s tri igrača, s jednim centrom (K). Igra na dva koša s primjenom pravila (K). Donje odbijanje lopte jednom rukom srednjih i niskih povaljkom (O). Dizanje lopte na smeč (O). Individualni napad servisom i smečom (O). Obrana u stražnjoj liniji (O). Blok pojedinačni i grupni (O). Taktika napada putem treće lopte(O). Igra preko mreže s primjenom pravila (O). Udarci lopte na vrata s otklonom u suprotnu stranu (R). Obrana udarca sa strane - tehnika vratara (R). Blokiranje jednom i objema rukama (R). Primanje lopte preuzimanjem (R). Napad s 9m (R). Individualni i skupni protunapad (R). Sustav kombinirane obrane 5:1, 4:2 (R). Napad na kombiniranu obranu (R). Igra u napadu i obrani u specifičnim uvjetima (R).
Dinamičke vježbe snage	- steći obavijesti o stvaranju, upotrebi i prijenosu energetskih tvari te čuvanju i promicanju zdravlja pojedinca - viši nivo motoričkih i funkcionalnih sposobnosti - utjecati na morfološki status polaznica (povećanje mišićne mase i redukcija potkožnog masnog tkiva)	Pripremne vježbe za održavanje ravnoteže između mišićne mase tijela i potkožnog masnog tkiva, posebice vježbe fleksibilnosti primjenom dinamičkih vježbi u serijama. Razvoj eksplozivne snage srednjeg i visokog intenziteta.
Opće pripremne vježbe - sa i bez pomagala	- poznavanje dijelova tijela (anatomski i fiziološki) - poznavanje položaja tijela u prostoru (terminologija opće pripremnih vježbi) - poznavanje sprava i pomagala te mogućnosti njihova korištenja u radu - poznavanje kompleksa vježbi i njihov utjecaj na organizam - znati sastaviti kompleks vježbi prema osobnim zdravstvenim potrebama - pravilno izvođenje vježbi	Kompleksi vježbi za jačanje, istezanje, opuštanje i labavljenje mišića s naglaskom na rameni pojas, ruke , trbušnu i leđnu muskulaturu. Vježbe disanja / tehnike disanja Vježbe za razvoj prostorne orijentacije u zatvorenom i otvorenom prostoru

112

	- poznavanje pomagala te njihova mogućnost korištenja u radu - napredak u razvoju motoričkih dimenzija - napredak u prostornoj orijentaciji - uspostavljanje narušenih sposobnosti s obzirom na ubrzani rast u visinu	

3. razred polaznice (70 sati)

Posebne zadaće:

- nastaviti s procesom potpomaganja harmoničnog razvoja morfološkog statusa polaznica posebice prevencijom protiv pojave adipoznosti (celulita)
- stimulirati razvijanje motoričkih sposobnosti posebno onih koje prije dostižu granicu razvoja - brzina, eksplozivna snaga, preciznost, koordinacija i ravnoteža
- utjecati na daljnji razvoj aerobnih sposobnosti polaznica postupnim organskim prilagođavanjem krvožilnog i dišnog sustava (grudno i dijafragmalno disanje)
- utjecati na što učinkovitiji razvoj opće motorike, a posebice onih struktura gibanja koje su u funkciji određenog zanimanja polaznica
- razvijati potrebu za športskim stvaralaštvom u smjeru individualnih športskih dostignuća i u estetskom oblikovanju i doživljavanju motoričkih aktivnosti
- usvajanje određenog fonda motoričkih informacija prijeko potrebnih za očuvanje zdravlja, njegovanje higijenskih navika i navika za očuvanje i korištenje zdrave prirodne sredine

Nastavna cjelina	**Obrazovna postignuća**	**Nastavni sadržaji**
Trčanja	- steći znanja o individualnom doziranju volumena opterećenja u skladu s osobnim potencijalnim mogućnostima - učenici će upoznati olimpijske športove i discipline - usvajanje racionalne tehnike trčanja iz različitih početnih položaja - povećanje funkcionalne sposobnosti kao preduvjet dobre radne učinkovitosti	Ciklično kretanje različitim tempom do 12 minuta. Brzo trčanje kratkih dionica od 40-80 m. Trčanje od 120 – 150m. 100, 200 m – individualna dostignuća. Štafetno trčanje 4x60 m.
Skokovi	- osposobljavanje povećanjem sposobnosti i umijeća svladavanja različitih prepreka u visinu ili daljinu - usvajanje tehnike skoka udalj i skoka uvis	Skok u dalj – individualna dostignuća. Skok u vis – individualna dostignuća.
Bacanja	- povećanje preciznosti i koordinacije senzornih i motoričkih sposobnosti	Bacanje medicinki od 4 i 5 kg, suvanjem. Bacanje loptice „ O' Brien „ tehnikom.
Vis, upori	- povećanje sposobnosti i umijeća svladavanja različitih prepreka - usvajanje različitih početnih položaja pri izvođenju motoričkog gibanja - usvajanje i povezivanje elemenata u cjelinu	Stoj na rukama i prijelaz u kolut naprijed. Premet strance s okretom do vage. Vježba – jednonožni uzmah na nižu pritku, premahom jedne noge do upora jašućeg, premahom nazad do upora prednjeg, odnjihom saskok /r/ Vježba na parteru od obaveznih elemenata

		prema individualnim sposobnostima učenica.
Ravnotežni položaji	- utjecaj na razvoj prostorne orijentacije - razvoj osjećaja za ritam - usvajanje i razvijanje ravnoteže i koordinacije u izvođenju motoričkih gibanja	Valcer korak s okretom za 180 na jednoj nozi u lijevu i desnu stranu, / greda 40, 80 cm /. Naskok u upor čučeći s odnoženjem - frontalno
Preskoci	- osposoboiti za prelazak različitih prepreka - usvojiti znanja o sprečavanju povreda pri tjelesnom vježbanju i savladavanju prepreka - primjena i usavršavanje usvojenih vještina u problemskim situacijama	Prednoška, Odbočka
Borilačke vježbe	- usvajanje određenog fonda motoričkih informacija prijeko potrebnih za djelotvorno rješavanje potreba razvoja i očuvanja zdravlja, rješavanje svakodnevnih motoričkih zadataka, a posebice zadaća u posebnim i hitnim situacijama	Zahvati gušenja, Obrana od zahvata gušenja
Plesne strukture	- usvojiti različite plesne strukture radi lakše društvene komunikacije i sadržajnijeg korištenja slobodnog vremena - razvijanje motoričkih sposobnosti (koordinacije pokreta, fleksibilnosti, ravnoteže) - razvoj osjećaja za ritam – senzornih i motoričkih sposobnosti - razvijanje kulturnih oblika zabave, poštovanja hrvatske tradicije i kulture - razvoj emocionalne stabilnosti - iskazivanje kreativnosti, vlastite osobnosti, samopoštovanja te poštovanja i tolerancije prema tuđim tradicijama i izričajima - steći znanje iz plesova te estetskom oblikovanju pokreta	Bacanje i hvatanje obruča povezano s plesnim koracima, Preskakivanje vijače plesnim koracima, Preskakivanje vijače škarama pogrčeno, Krug vijačom u vodoravnoj ravnini iznad glave u mjestu i kretanju, Vježba – vijača Društveni ples – samba, rumba, cha, cha,cha
Igre	- razvijanje pravilnih stavova prema događanjima u športu, te poduzimanje mjera za čuvanje i promicanje športa - razvoj tolerancije i nenasilnog rješavanje mogućih konflikata u športskim događanjima - teorijsko-praktično osposobljavanje za stalnu primjenu odgovarajućeg športsko rekreacijskog vježbanja kao dijela kulture življenja i sadržajnijeg korištenja slobodnog vremena - utjecati na razvoj kulture športskog ponašanja i praćenja športskih događanja	Primjena skok šuta u igri /r / Igra u napadu i obrani s igračem više ili igračem manje /r/ Vođenje lopte s promjenom ritma vođenja (visoko,nisko)naprijed,natrag,cik-cak ,naizmjenično mijenjanjem pravca kretanja (k). Situacijsko vođenje i dodavanje lopte s promjenom načina vođenja i dodavanja lopte /k/ Skok šut s okretom (k). Oduzimanje popte kod vođenja i ubacivanja (k).

114

	- steći znanja i naviku za unapređivanje i očuvanje zdravlja i zdrave okoline - usvajanje sustava vrijednosti koji pomaže jačanju samokontrole u iskazivanju osobnosti - primijeniti naučeno kroz igru, poštujući sudionike u igri i biti tolerantan	taktika igre protiv zonske obrane/k/ Igra po pravilima (k). Usavršavanje dodavanja odbijanjem na različitim udaljenostima u oštrim i blagim parabolama/o/ Primanje lopte i dodavanje u složenim situacijama/o/ Igra s primjenom taktičkih vježbi /o/ Primjena pravila kroz igru
Dinamičke vježbe snage	- steći obavijesti o stvaranju, upotrebi i prijenosu energetskih tvari te čuvanju i promicanju zdravlja pojedinca - viši nivo motoričkih i funkcionalnih sposobnosti - povećanje mišićne mase i redukcija potkožnog masnog tkiva	Dinamičke vježbe u serijama s optimalnim opterećenjem posebno vježbe jačanja mišića trupa
Opće pripremne vježbe - sa i bez pomagala	- poznavanje dijelova tijela (anatomski i fiziološki) - poznavanje položaja tijela u prostoru (terminologija opće pripremnih vježbi) - poznavanje sprava i pomagala te mogućnosti njihova korištenja u radu - poznavanje kompleksa vježbi i njihov utjecaj na organizam - znati sastaviti kompleks vježbi prema osobnim zdravstvenim potrebama - pravilno izvođenje vježbi - napredak u razvoju motoričkih dimenzija - napredak u prostornoj orijentaciji	Vježbe kojima ćemo utjecati na skladniji morfološki razvoj i stalno povećanje motoričkih i funkcionalnih sposobnosti organizma / vježbe za jačanje, istezanje, labavljenje, opuštanje /

4. razred polaznice (64 sata)

Posebne zadaće:

- potpomagati harmonični razvoj morfološkog statusa polaznica, a posebice preventivnim utjecajem protiv pojave adipoznosti (celulita)
- stimulirati razvijanje mišićnih skupina bitnih za biološku funkciju žene
- utjecati na daljnji razvoj aerobnih sposobnosti polaznica postupnim organskim prilagođavanjem krvožilnog i dišnog sustava (grudno i dijafragmalno disanje)
- utjecati na povišenje motoričkih sposobnosti učenica primjenom motoričkih aktivnosti koje imaju futurološku primjenu u motoričkoj aktivnosti žene
- razvijati potrebu za športskim stvaralaštvom u smjeru individualnih športskih dostignuća i u estetskom oblikovanju i doživljavanju motoričkih aktivnosti
- usvajanje određenog fonda motoričkih informacija prijeko potrebnih za očuvanje zdravlja, njegovanje higijenskih navika i navika za očuvanje i korištenje zdrave prirodne sredine

Nastavna cjelina	**Obrazovna postignuća**	**Nastavni sadržaji**
Trčanja	- steći znanja o individualnom doziranju volumena opterećenja u skladu s osobnim potencijalnim mogućnostima	Ciklično kretanje različitim tempom 12 minuta i više.

115

	- upoznati olimpijske športove i discipline - usvajanje racionalne tehnike trčanja iz različitih početnih položaja - povećanje funkcionalne sposobnosti kao preduvjet dobre radne učinkovitosti	Brzo trčanje 20, 40, 80 m. Individualna motorička dostignuća 100, 400, 1000m. Štafetno trčanje 4 x 100 m.
Skokovi	- osposobljavanje povećanjem sposobnosti i umijeća svladavanja različitih prepreka u visinu ili daljinu - usvajanje tehnike skoka udalj i skoka uvis	Skok u dalj – individualna motorička dostignuća. Skok u vis – individualna motorička dostignuća.
Bacanja	- povećanje preciznosti i koordinacije senzornih i motoričkih sposobnosti	Bacanje medicinke – 4 kg iz okreta za 180. Bacanje kugle 4 kg tehnikom „O'Brien“.
Vis, upori	- povećanje sposobnosti i umijeća svladavanja različitih prepreka	Premet strance iz okreta za 180. Njihom podmetni saskok /r/. Klimom podmetni saskok /r/. Podmetni saskok iz sjeda na nižoj pritki s hvatom za gornju pritku /r/.
Ravnotežni položaji	- utjecaj na razvoj prostorne orijentacije - razvoj osjećaja za ritam - podići svijest za automatizirano izvođenje motoričkog gibanja - povećati umijeće i sposobnosti u uvjetima različitih podloga - potaknuti kreativnost i samopouzdanje	Sastav na parteru – individualne sposobnosti učenica s obaveznim elementima po osobnom izboru. Skok s promjenom nogu /p/. Vaga iz hodanja, trčanja, poskoka i skokova /p/. Sastav na gredi – individualne sposobnosti učenica s obaveznim elementima po osobnom izboru.
Preskoci	- osposobiti za prelazak različitih prepreka - usvojiti znanja o sprečavanju povreda pri tjelesnom vježbanju i savladavanju prepreka - primjena i usavršavanje usvojenih vještina u problemskim situacijama - stjecanje sigurnosti i prilagođavanje različitim preprekama	Raznoška po dužini kozlića.
Borilačke vježbe	- usvajanje određenog fonda motoričkih informacija prijeko potrebnih za djelotvorno rješavanje potreba razvoja i očuvanja zdravlja, rješavanje svakodnevnih motoričkih zadataka, a posebice zadaća u posebnim i hitnim situacijama	Tehnika obrane od napada različitim predmetima – blokadom.
Plesne strukture	- usvojiti različite plesne strukture radi lakše društvene komunikacije i sadržajnijeg korištenja slobodnog vremena - razvijanje motoričkih sposobnosti (koordinacije pokreta, fleksibilnosti, ravnoteže)	Izbacivanje lopte uvrtanjem. Prebacivanje lopte gornjim i donjim čeonim lukom i donjim bočnim lukom. Kruženje lopte oko tijela povezano s

116

	- razvoj osjećaja za ritam – senzornih i motoričkih sposobnosti - razvijanje kulturnih oblika zabave, poštovanja hrvatske tradicije i kulture - razvoj emocionalne stabilnosti - iskazivanje kreativnosti, vlastite osobnosti, samopoštovanja te poštovanja i tolerancije prema tuđim tradicijama i izričajima	udaranjem lopte o tlo. Kotrljanje lopte po rukama. Društveni ples – realizacija različitih plesnih ritmova po izboru učenica.
Igre	- razvijanje pravilnih stavova prema događanjima u športu, te poduzimanje mjera za čuvanje i promicanje športa - razvoj tolerancije i nenasilnog rješavanje mogućih konflikata u športskim događanjima - teorijsko-praktično osposobljavanje za stalnu primjenu odgovarajućeg športsko rekreacijskog vježbanja kao dijela kulture življenja i sadržajnijeg korištenja slobodnog vremena - utjecati na razvoj kulture športskog ponašanja i praćenja športskih događanja - steći znanja i naviku za unapređivanje i očuvanje zdravlja i zdrave okoline - usvajanje sustava vrijednosti koji pomaže jačanju samokontrole u iskazivanju osobnosti	Ubacivanje lopte u koš iz vođenja s poluokretom /k/. Kombinacija obrane zona – čovjek /k/. Igra uz primjenu ranije savladanih elemenata /k/ Situacijsko dodavanje i dizanje lopte /o/ Dizanje lopte na smeč ispred i iza sebe /o/. Vršno odbijanje lopte preko glave/o/. Obrana u prednjoj i stražnjoj liniji /o/. Igra uz primjenu pravila i suđenje/o/.
Dinamičke vježbe snage	- steći obavijesti o stvaranju, upotrebi i prijenosu energetskih tvari te čuvanju i promicanju zdravlja pojedinca - viši nivo motoričkih i funkcionalnih sposobnosti - povećanje mišićne mase i redukcija potkožnog masnog tkiva - stjecati znanja o vježbama za prevenciju i rehabilitaciju mogućih poremaćaja koji nastaju kao posljedica dugortajnog jednostranog opterećenja	Vježbe u serijama s opterećenjem s naglaskom na rameni pojas, ruke i mišiće trupa i nogu
opće pripremne vježbe - sa i bez pomagala	- poznavanje položaja tijela u prostoru (terminologija opće pripremnih vježbi) - poznavanje sprava i pomagala te mogućnosti njihova korištenja u radu - poznavanje kompleksa vježbi i njihov utjecaj na organizam - učenici će znati sastaviti kompleks vježbi prema osobnim zdravstvenim potrebama - pravilno izvođenje vježbi - napredak u razvoju motoričkih dimenzija - napredak u prostornoj orijentaciji - tjelesnim vježbanje utjecati na povećanje radne sposobnost - upoznati učenice sa zanimanjima u kojima se pojavljuje hipertrofija pojedinih mišičnih grupa	Vježbe kojima ćemo utjecati na skladniji morfološki razvoj i stalno povećanje motoričkih i funkcionalnih sposobnosti

117

Didaktičke upute

Kurikulum tjelesne i zdravstvene kulture po svojoj strukturi i programskim sadržajima pretpostavlja stjecanje temeljnih kompetencija utvrđenih Nacionalnim obrazovnim kurikulumom te se preporučuje sljedeće:

- iz okvirnog nastavnog plana i programa tjelesne i zdravstvene kulture koji je svojevrsni "meni" vršiti odabir nastavnih cjelina i tema koje se mogu ostvariti u školi, poštujući potrebe učenika u svakoj pojedinoj školi vezane za vrstu škole,
- ocjenjivanje polaznika provoditi prema *Pravilniku o načinima, postupcima i elementima vrednovanja učenika u srednjoj školi* (Narodne novine, 112/10) uz napomenu da bi se izbjegli nesporazumi pri ocjenjivanju, a time i psihičko opterećenje polaznika, treba uvažavati osobne mogućnosti i sposobnosti polaznika i u skladu s tim osobni mogući napredak,
- zbog bioloških različitosti osigurati izvođenje nastave podjelom razrednih odjela po spolu,
- nastavu izvoditi u planiranom vremenu od 45 minuta, osim gdje su dvorane udaljene od škole više od 10 minuta hoda i ako nastavu nije moguće na drugi način organizirati,
- poticati stvaranje ugodne radne klime između polaznika i nastavnika, te učenika međusobno,
- poticati zdrave stilove življenja u svrhu očuvanja zdravlja i tjelesnog razvitka kao suprotnost negativnim vrijednostima (droga, pušenje, alkohol....) te poticati i razvijati osjećaj za očuvanje prirode, kroz boravak u prirodi, putem ekoloških aktivnosti, športskih igara i zabave.

Nedvojbeno je da polaznike treba educirati za svakodnevno tjelesno vježbanje i osposobiti ih da vode računa o svome zdravlju i da budu odgovorni za njega. Rješenja treba tražiti u odgoju mladeži za zdrav način življenja u kojem važnu ulogu imaju športske aktivnosti u izvannastavno vrijeme. Steći navike za redovito tjelesno vježbanje jedan je od bitnih elemenata odgoja, kao i razviti svijest o potrebi svakodnevnog vježbanja u funkciji očuvanja zdravlja.

Neki sadržaji zdravstvene kulture mogu se ostvariti u nastavnom procesu, neki u izvannastavnim oblicima rada tjelesne i zdravstvene kulture, a neke informacije o zdravstvenoj kulturi su programirane u drugim nastavnim predmetima te ih ne treba ponavljati.

Metode rada

a) nastavne metode
- metoda usmenog izlaganja,
- metoda demonstracije,
- metoda postavljanja i rješavanja motoričkih zadataka,

b) metode vježbanja
- metode standardno ponavljajućeg vježbanja,
- metode promjenljivog vježbanja,
- situacijska metoda vježbanja

c) metode učenja
- sintetička metoda,
- analitička metoda,
- kombinirana metoda

Metodički organizacijski oblici rada

Frontalni oblik rada, individualni oblik rada, grupni oblik rada, složeni metodički oblici rada

Vrednovanje ishoda

Provjera MZ, MS, MD, FS i odgojnih zadaća.

Praćenje i vrednovanje rada polaznika provoditi uvažavajući aktualno stanje njihova antropološkog statusa, realne mogućnosti svakog pojedinog polaznika i njegov cjelokupni napredak tijekom školske godine.

118

Potrebno je izraditi i obznaniti kriterije vrednovanja polazničkih postignuća prema metodičkim načelima kineziologije.

Oblici: inicijalno, tranzitivno i finalno provjeravanje

Minimalni materijalni uvjeti za izvođenje programa

PROSTOR	OPREMA
Otvoreni i zatvoreni sportski prostori s pratećim higijenskim prostorijama, Sportska dvorana, teretana, igrališta… - prema pedagoškom standardu	Stol za stolni tenis, gimnastičke sprave i pomagala prema standardu za opremanje športskih igrališta i dvorana (švedske ljestve, švedske klupice, niska i visoka greda, trambulin, švedski sanduk, koševi za košarku, odbojkaška mreža i stalci, stalci za skok u vis, strunjače raznih debljina i veličine, razni športski rekviziti za izvođenje nastave, lopte, čunjevi, vijače, palice, medicinke, bučice, utezi, AV sredstva...), prema pedagoškom standardu

119

Naziv nastavnog predmeta: MATEMATIKA

Uvod

U društvu utemeljenom na informacijama i tehnologiji potrebno je svakodnevno kritički misliti o složenim temama, interpretirati dostupne informacije, analizirati i prilagoditi se novim situacijama, donositi utemeljene odluke, rješavati različite probleme, učinkovito primjenjivati tehnologiju te komunicirati ideje i mišljenja. Budući da matematika izučava kvantitativne odnose, strukturu, oblike i prostor, pravilnosti i zakonitosti, analizira slučajne pojave, promatra i opisuje promjene u različitim kontekstima, te daje precizan simbolički jezik i sustav za opisivanje, prikazivanje, analizu, propitivanje, tumačenje i komunikaciju ideja, matematičko obrazovanje polaznicima omogućava stjecanje znanja, vještina, sposobnosti, načina mišljenja i stavova nužnih za uspješno i korisno sudjelovanje u takvom društvu.

Tijekom matematičkog obrazovanja polaznici spoznaju ulogu i važnost matematike u zdravstvenoj struci i svakodnevnom životu. U nastavnom procesu nove matematičke koncepte, prikaze, vještine i procese trebaju povezivati s već poznatima, s kojima imaju iskustva i koje znaju rabiti. Trebaju se baviti matematičkim problemima koji proizlaze iz svakodnevnih, realnih i smislenih situacija i time uspostaviti poveznice između matematike i svakodnevnog života te drugih nastavnih predmeta i zdravstvene struke. Treba im dati dovoljno prilika za primjenu matematike u proširivanju i primjeni svojih znanja, vještina i sposobnosti. Primjerene matematičke aktivnosti i istraživanja polaznici trebaju izvoditi samostalno i timski, što će ih osposobiti za pristup problemima koji uključuju primjenu matematike u raznolikim kontekstima.

Temeljni ciljevi nastavnog plana i programa

Polaznici će:

− usvojiti temeljna matematička znanja, vještine i procese, te uspostaviti i razumjeti matematičke odnose i veze

− biti osposobljeni za samostalno i timsko rješavanje matematičkih problema te primjenu matematike u svakodnevnom životu, drugim nastavnim predmetima i zdravstvenoj struci

− razviti pozitivan odnos prema matematici, odgovornost za svoj uspjeh i napredak te svijest o svojim matematičkim postignućima

− biti osposobljeni za prostorno mišljenje te logičko zaključivanje

− primjereno prikazati i učinkovito komunicirati matematička znanja, ideje i rezultate

− učinkovito primjenjivati tehnologiju

− steći čvrste temelje za cijelo životno učenje i nastavak obrazovanja.

Nastavne cjeline, obrazovna postignuća i nastavni sadržaji

1. razred (70 sati)

Nastavna cjelina	Obrazovna postignuća	Nastavne teme - sadržaji
	I. MATEMATIČKI PROCESI	
Prikazivanje i komunikacija	Polaznici će: − organizirano prikazati matematičke objekte, ideje, postupke i rješenja riječima, crtežima, dijagramima, grafovima, listama, tablicama, brojevima, simbolima i misaono − odabrati i primijeniti prikladan prikaz u skladu sa situacijom i namjerom − povezati različite prikaze i prelaziti iz jednih u druge − prikupiti i interpretirati informacije primjerenog matematičkog sadržaja iz raznovrsnih izvora − izraziti ideje, rezultate i znanje jasnim govornim i matematičkim jezikom kroz različite medije (usmeno, pisano, vizualno i dr.) − raditi u skupinama uz razmjenu i sučeljavanje ideja, mišljenja i stavova.	Matematički proces Prikazivanje i komunikacija ne poučava se kao zasebna nastavna cjelina već se ostvaruje pri poučavanju i učenju svih nastavnih sadržaja organiziranih u matematičke koncepte Brojevi, Algebra i funkcije, Oblik i prostor, Mjerenje i Podatci. Isticanjem ovog procesa nastavnike se izravno potiče na kreiranje raznolikih didaktičkih situacija s učeničkim aktivnostima u kojima učenici samostalno i timski prikazuju i komuniciraju matematičke objekte, ideje, postupke i rješenja.
Povezivanje	Polaznici će: − uspostaviti i razumjeti veze i odnose među matematičkim objektima, idejama, pojmovima, prikazima i postupcima − usporediti, grupirati i klasificirati objekte i pojave prema zadanom ili izabranom kriteriju − povezati matematiku s vlastitim iskustvom, svakodnevnim životom, drugim nastavnim predmetima i zdravstvenom strukom.	Matematički proces Povezivanje ne poučava se kao zasebna nastavna cjelina već se ostvaruje tijekom poučavanja i učenja konkretnih matematičkih sadržaja.Isticanjem ovog procesa nastavnike se izravno upućuje na kreiranje didaktičkih situacija s učeničkim aktivnostima u kojima učenici matematiku povezuju unutar sebe ili je prepoznaju i primjenjuju u različitim nematematičkim kontekstima.
Logičko mišljenje, argumentiranje i zaključivanje	Polaznici će: − postaviti matematici svojstvena pitanja (*Postoji li*? *Ako da, koliko*? *Kako ćemo ih pronaći*? *Zbog čega*? i dr.), te stvoriti i istražiti na njima zasnovane matematičke pretpostavke	Matematički proces Logičko mišljenje, argumentiranje i zaključivanje ne poučava se kao zasebna nastavna cjelina već se ostvaruje tijekom poučavanja i učenja konkretnih matematičkih sadržaja. Isticanjem ovog procesa nastavnike se

121

	− obrazložiti odabir matematičkih postupaka u nekoj situaciji i utvrditi smislenost dobivenoga rezultata − logički zaključiti u matematičkom, svakodnevnom i strukovnom kontekstu.	izravno upućuje na kreiranje matematičkih situacija u kojima učenici samostalno i timski promišljaju i zaključuju.
Rješavanje problema i matematičko modeliranje	Polaznici će: - postaviti i analizirati jednostavniji problem, isplanirati njegovo rješavanje odabirom odgovarajućih matematičkih pojmova i postupaka, riješiti ga, te interpretirati i vrednovati rješenje i postupak - primijeniti matematičke pojmove i postupke u svakodnevnom životu, drugim nastavnim predmetima i zdravstvenoj struci - izgraditi novo matematičko znanje rješavanjem problema i modeliranjem situacija.	Matematički proces Rješavanje problema i matematičko modeliranje ne poučava se kao zasebna nastavna cjelina već se ostvaruje pri poučavanju i učenju konkretnih matematičkih sadržaja. Učenike treba sustavno poticati na samostalno i timsko postavljanje i rješavanje njima primjerenih matematičkih problema te primjenu matematike u nematematičkim situacijama.
Primjena tehnologije	Polaznici će: − istražiti i analizirati matematičke ideje, eksperimentirati s njima, te provjeriti pretpostavke pomoću džepnih računala, primjenskog računalnog programa za izradu proračunskih tablica i računalnog programa dinamične geometrije − racionalno i učinkovito rabiti tehnologiju za prikupljanje, organiziranje, prikazivanje, prezentiranje i razmjenu podataka i informacija, za rješavanje problema i modeliranje, te u situacijama kojima su u središtu interesa matematičke ideje (u svrhu rasterećivanja od računanja i grafičkog prikazivanja) − objasniti prednosti i nedostatke primjene tehnologije u konkretnoj matematičkoj situaciji.	Matematički proces Primjena tehnologije ne poučava se kao zasebna nastavna cjelina već se ostvaruje pri poučavanju i učenju konkretnih nastavnih sadržaja. Nastavnike se izravno upućuje na kreiranje didaktičkih situacija u kojima učenici rabe dostupnu informacijsku i komunikacijsku tehnologiju. Pod nazivom džepno računalo podrazumijeva se tzv. znanstveni kalkulator s mogućnošću računanja s razlomcima te osnovnim statističkim funkcijama.
	II. MATEMATIČKI KONCEPTI	
Brojevi	Polaznici će: − razlikovati prirodne, cijele, racionalne i realne brojeve − rabiti raznovrsne zapise brojeva (razlomak, postotak, decimalni zapis, znanstveni zapis) i oznake za intervale realnih brojeva − prikazati na brojevnom pravcu i s njega	Skupovi N, Z, Q i R Apsolutna vrijednost realnog broja Brojevni pravac Računske operacije u skupu R (zbrajanje, oduzimanje, množenje, dijeljenje, potenciranje i korjenovanje)

122

	očitati cijele brojeve, racionalne brojeve zapisane kao razlomak ili decimalni broj, te intervale realnih brojeva − usporediti realne brojeve zapisane istovrsnim ili raznovrsnim zapisima − odrediti apsolutnu vrijednost realnih brojeva − napamet zbrojiti, oduzeti, pomnožiti i kvadrirati prirodne brojeve do 10 te prepoznati potpune kvadrate u skupu prirodnih brojeva do 100 − metodama pisanoga računa u računski jednostavnim situacijama zbrojiti, oduzeti, pomnožiti, podijeliti i cjelobrojnim eksponentom potencirati cijele brojeve te racionalne brojeve zapisane u obliku decimalnih brojeva, razlomaka i u znanstvenom zapisu − pomoću džepnog računala zbrojiti, oduzeti, pomnožiti, podijeliti, potencirati i korjenovati cijele brojeve te racionalne brojeve zapisane u obliku decimalnih brojeva, razlomaka i u znanstvenom zapisu − prepoznati i pri računanju rabiti osnovna svojstva i međusobne veze računskih operacija zbrajanja, oduzimanja, množenja, dijeljenja, potenciranja cjelobrojnim eksponentom i korjenovanja (drugi korijen) − procijeniti i zaokružiti rezultat računanja − u konkretnim računskim situacijama promišljeno izabrati između računanja napamet, pisanog računanja ili uporabe džepnog računala − primijeniti brojeve, njihove zapise i računske operacije u modeliranju jednostavnih problema iz matematike, svakodnevnog života, drugih nastavnih predmeta i zdravstvene struke.	Procjena i zaokruživanje
Algebra i funkcije	Polaznici će: − uvrstiti konkretne vrijednosti u formulu i izračunati vrijednost preostale veličine − primijeniti postotke i promile te postotni i promilni račun u jednostavnim konkretnim situacijama iz svakodnevnog	Postotci i promili Omjeri i razmjeri Račun smjese i račun diobe

123

	života, drugih nastavnih predmeta i zdravstvene struke − prepoznati i primijeniti omjere i razmjere te produženi razmjer u jednostavnim konkretnim situacijama iz svakodnevnog života, drugih nastavnih predmeta i zdravstvene struke − prepoznati i primijeniti račun smjese i račun diobe u jednostavnim konkretnim situacijama iz svakodnevnog života, drugih nastavnih predmeta i zdravstvene struke − prepoznati i primijeniti proporcionalnost i obrnutu proporcionalnost u jednostavnim konkretnim situacijama iz svakodnevnog života, drugih nastavnih predmeta i zdravstvene struke − grafički prikazati proporcionalne veličine − prepoznati linearnu funkciju zadanu formulom, tablicom pridruženih vrijednosti i grafom te interpretirati značenje koeficijenata linearne funkcije zadane formulom − odrediti funkcijske vrijednosti linearne funkcije − tablično, formulom i grafički prikazati linearnu funkciju i prijeći iz jednog načina zadavanja u drugi − odrediti nultočku linearne funkcije i sjecište njenog grafa s *y*-osi − računski i približno grafički riješiti jednostavniju linearnu jednadžbu, linearnu nejednadžbu i sustav dviju linearnih jednadžbi s dvjema nepoznanicama − primijeniti linearne funkcije, linearne jednadžbe i nejednadžbe te sustave dviju linearnih jednadžbi s dvjema nepoznanicama u modeliranju jednostavnih problema iz matematike, svakodnevnog života, drugih nastavnih predmeta i zdravstvene struke − pomnožiti i podijeliti potencije jednakih baza, te potencije jednakih racionalnih eksponenata − potencirati potenciju − rabiti formule za kvadrat binoma i razliku	Proporcionalnost i obrnuta proporcionalnost Algebarski izrazi i razlomci Linearna funkcija Linearne jednadžbe i nejednadžbe Sustavi dviju linearnih jednadžbi s dvjema nepoznanicama Potencije i korijeni

124

	kvadrata − zbrojiti, oduzeti, pomnožiti i podijeliti jednostavne algebarske izraze i razlomke − rastaviti na faktore jednostavne algebarske izraze i skratiti jednostavne algebarske razlomke primjenjujući svojstva računskih operacija u skupu realnih brojeva.	
Oblik i prostor	Polaznici će: − nacrtati u pravokutnom koordinatnom sustavu u ravnini točku zadanu koordinatama i pravac zadan jednadžbom, te očitati koordinate točke − odrediti udaljenost točaka zadanih koordinatama na brojevnom pravcu − odrediti udaljenost točaka u ravnini zadanih koordinatama u pravokutnom koordinatnom sustavu − odrediti jednadžbu pravca zadanog točkom i koeficijentom smjera − odrediti jednadžbu pravca zadanog dvjema točkama rabeći sustav dviju linearnih jednadžbi s dvjema nepoznanicama − primijeniti uvjet usporednosti dvaju pravaca − prepoznati, imenovati, opisati i klasificirati osnovne geometrijske oblike u ravnini (pravac, dužina, kut, trokut, četverokut, kružnica, krug, kružni isječak) − prepoznati, opisati, usporediti i primijeniti osnovna svojstva trokuta i paralelograma u svrhu crtanja, mjerenja, računanja i zaključivanja − rabiti poučke o sukladnosti trokuta u svrhu crtanja, mjerenja, računanja i zaključivanja − rabiti poučke o sličnosti trokuta u svrhu crtanja, mjerenja, računanja i zaključivanja − rabiti geometrijski pribor i jednostavni računalni program za crtanje, računanje, rješavanje praktičnih zadataka i zaključivanje.	Točka i pravac u pravokutnom koordinatnom sustavu u ravnini Osnovni geometrijski oblici u ravnini i njihova svojstva Sukladnost i sličnost trokuta

125

Mjerenje	Polaznici će: − usporediti, procijeniti i izmjeriti duljinu, obujam, masu, vrijeme i temperaturu u standardnim mjernim jedinicama − preračunati standardne mjerne jedinice za duljinu, površinu, obujam (u litrama i kubnim metrima), masu, vrijeme, temperaturu i novac − izračunati opseg trokuta, četverokuta i kruga − izračunati površinu trokuta, paralelograma i kruga − procijeniti i približno odrediti površinu nepravilnog oblika u ravnini − primijeniti proporcionalnost i sličnost u mjerenju − primijeniti Pitagorin poučak i njegov obrat − primijeniti formule za zbroj unutarnjih kutova trokuta i četverokuta − primijeniti poučak o obodnom i središnjem kutu, naročito Talesov poučak o obodnom kutu nad promjerom kruga − odabrati primjerene mjerne jedinice i mjerne uređaje − primijeniti mjerenje i mjerne jedinice, naročito opseg i površinu, pri rješavanju jednostavnih problema u svakodnevnim situacijama, drugim nastavnim predmetima i zdravstvenoj struci	Mjere i mjerne jedinice Opseg i površina trokuta, paralelograma i kruga Približno određivanje površine Pitagorin poučak i njegov obrat Poučak o obodnom i središnjem kutu
Podatci	Polaznici će: − prikupiti podatke iz primarnih izvora (tzv. primarni podatci) pomoću upitnika i eksperimenta, bilježeći opažanja, mjerenja i/ili rezultate, te raspraviti je li metoda prikupljanja podataka valjana − prikupiti podatke iz sekundarnih izvora (tzv. sekundarni podatci) − razvrstati i organizirati diskretne (npr. krvna grupa, spol, boja očiju) i kontinuirane (npr. visina, tjelesna masa, temperatura) primarne i sekundarne podatke	Prikupljanje podataka Razvrstavanje i organizacija podataka Prikazivanje podataka Čitanje i tumačenje podataka Srednje vrijednosti

126

	− prikazati podatke na primjeren način pomoću tablice i kružnog dijagrama te stupčastog dijagrama i histograma s pravilno označenim osima, nazivima, skalama te razredima jednake širine − pročitati, protumačiti i donijeti zaključke o primarnim i sekundarnim podatcima prikazanima tablicom, dijagramom (uključujući stupčasti dijagram, višestruki stupčasti dijagrami, kružni dijagram) i drugim grafičkim prikazima − odrediti i primijeniti srednje vrijednosti (aritmetička sredina, medijan, mod) niza numeričkih podataka − prikupiti, organizirati, prikazati i protumačiti podatke iz svakodnevnog života, drugih nastavnih predmeta i zdravstvene struke − rabiti džepno računalo i primjenski program za izradu proračunskih tablica za organizaciju i prikazivanje podataka.	

Nastavne cjeline, obrazovna postignuća i nastavni sadržaji

2. razred (70 sati)

Nastavna cjelina	**Obrazovna postignuća**	**Nastavne teme -sadržaji**
	I. MATEMATIČKI PROCESI	
Prikazivanje i komunikacija	Polaznici će: − organizirano prikazati matematičke objekte, ideje, postupke i rješenja riječima, crtežima, dijagramima, grafovima, listama, tablicama, brojevima, simbolima i misaono − odabrati i primijeniti prikladan prikaz u skladu sa situacijom i namjerom − povezati različite prikaze i prelaziti iz jednih u druge − prikupiti i interpretirati informacije primjerenog matematičkog sadržaja iz raznovrsnih izvora − izraziti ideje, rezultate i znanje jasnim govornim i matematičkim jezikom kroz različite medije (usmeno, pisano, vizualno i dr.)	Matematički proces Prikazivanje i komunikacija ne poučava se kao zasebna nastavna cjelina već se ostvaruje pri poučavanju i učenju svih nastavnih sadržaja organiziranih u matematičke koncepte Brojevi, Algebra i funkcije, Oblik i prostor, Mjerenje i Podatci. Isticanjem ovog procesa nastavnike se izravno potiče na kreiranje raznolikih didaktičkih situacija s učeničkim aktivnostima u kojima učenici samostalno i timski prikazuju i komuniciraju matematičke objekte, ideje, postupke i rješenja.

127

	− raditi u skupinama uz razmjenu i sučeljavanje ideja, mišljenja i stavova.	
Povezivanje	Polaznici će: − uspostaviti i razumjeti veze i odnose među matematičkim objektima, idejama, pojmovima, prikazima i postupcima − usporediti, grupirati i klasificirati objekte i pojave prema zadanom ili izabranom kriteriju − povezati matematiku s vlastitim iskustvom, svakodnevnim životom, drugim nastavnim predmetima i zdravstveom strukom.	Matematički proces Povezivanje ne poučava se kao zasebna nastavna cjelina već se ostvaruje tijekom poučavanja i učenja konkretnih matematičkih sadržaja. Isticanjem ovog procesa nastavnike se izravno upućuje na kreiranje didaktičkih situacija s učeničkim aktivnostima u kojima učenici matematiku povezuju unutar sebe ili je prepoznaju i primjenjuju u različitim nematematičkim kontekstima.
Logičko mišljenje, argumentiranje i zaključivanje	Polaznici će: − postaviti matematici svojstvena pitanja (*Postoji li*? *Ako da, koliko*? *Kako ćemo ih pronaći*? *Zbog čega*? i dr.), te stvoriti i istražiti na njima zasnovane matematičke pretpostavke − obrazložiti odabir matematičkih postupaka u nekoj situaciji i utvrditi smislenost dobivenoga rezultata − logički zaključiti u matematičkom, svakodnevnom i strukovnom kontekstu.	Matematički proces Logičko mišljenje, argumentiranje i zaključivanje ne poučava se kao zasebna nastavna cjelina već se ostvaruje tijekom poučavanja i učenja konkretnih matematičkih sadržaja. Isticanjem ovog procesa nastavnike se izravno upućuje na kreiranje matematičkih situacija u kojima učenici samostalno i timski promišljaju i zaključuju.
Rješavanje problema i matematičko modeliranje	Polaznici će: - postaviti i analizirati jednostavniji problem, isplanirati njegovo rješavanje odabirom odgovarajućih matematičkih pojmova i postupaka, riješiti ga, te interpretirati i vrednovati rješenje i postupak - primijeniti matematičke pojmove i postupke u svakodnevnom životu, drugim nastavnim predmetima i zdravstvenoj struci - izgraditi novo matematičko znanje rješavanjem problema i modeliranjem situacija.	Matematički proces Rješavanje problema i matematičko modeliranje ne poučava se kao zasebna nastavna cjelina već se ostvaruje pri poučavanju i učenju konkretnih matematičkih sadržaja. Učenike treba sustavno poticati na samostalno i timsko postavljanje i rješavanje njima primjerenih matematičkih problema te primjenu matematike u nematematičkim situacijama.
Primjena tehnologije	Polaznici će: − istražiti i analizirati matematičke ideje, eksperimentirati s njima, te provjeriti pretpostavke pomoću džepnih računala, primjenskog računalnog programa za izradu proračunskih tablica i računalnog	Matematički proces Primjena tehnologije ne poučava se kao zasebna nastavna cjelina već se ostvaruje pri poučavanju i učenju konkretnih nastavnih sadržaja. Nastavnike se izravno upućuje na kreiranje didaktičkih situacija u kojima učenici rabe dostupnu

128

	programa dinamične geometrije − racionalno i učinkovito rabiti tehnologiju za prikupljanje, organiziranje, prikazivanje, prezentiranje i razmjenu podataka i informacija, za rješavanje problema i modeliranje, te u situacijama kojima su u središtu interesa matematičke ideje (u svrhu rasterećivanja od računanja i grafičkog prikazivanja) − objasniti prednosti i nedostatke primjene tehnologije u konkretnoj matematičkoj situaciji.	informacijsku i komunikacijsku tehnologiju. Pod nazivom džepno računalo podrazumijeva se tzv. Znanstveni kalkulator s mogućnošću računanja s razlomcima te osnovnim statističkim funkcijama.
	II. MATEMATIČKI KONCEPTI	
Brojevi	Polaznici će: − napamet i metodama pisanoga računa u računski jednostavnim situacijama vješto zbrojiti, oduzeti, pomnožiti, podijeliti i potencirati cijele brojeve te racionalne brojeve u različitim zapisima − pomoću džepnog računala vješto zbrojiti, oduzeti, pomnožiti, podijeliti, potencirati i korjenovati cijele, racionalne i realne brojeve u različitim zapisima − u računski jednostavnim situacijama odrediti logaritam pozitivnog broja po danoj bazi rabeći definiciju logaritma − pomoću džepnog računala odrediti logaritam pozitivnog broja po danoj bazi − prepoznati i pri računanju vješto rabiti osnovna svojstva i međusobne veze računskih operacija zbrajanja,oduzimanja, množenja, dijeljenja, potenciranja i korjenovanja − procijeniti i zaokružiti rezultat računanja − u konkretnim računskim situacijama promišljeno izabrati između računanja	Računanje u skupu R Logaritam pozitivnog broja Procjena i zaokruživanje

129

	napamet, pisanog računanja ili uporabe džepnog računala − primijeniti brojeve i njihove zapise, uključujući logaritme, te računske operacije u modeliranju jednostavnih problema iz matematike, svakodnevnog života, drugih nastavnih predmeta i zdravstvene struke.	
Algebra i funkcije	Polaznici će: − izraziti jednu veličinu u formuli pomoću preostalih − primijeniti postotke i promile te postotni i promilni račun u konkretnim situacijama iz svakodnevnog života, drugih nastavnih predmeta i zdravstvene struke − prepoznati i primijeniti omjere i razmjere te produženi razmjer u konkretnim situacijama iz svakodnevnog života, drugih nastavnih predmeta i zdravstvene struke − vješto rabiti formule za kvadrat binoma i razliku kvadrata − prepoznati kvadratnu funkciju zadanu formulom i grafom te interpretirati značenje vodećega koeficijenta i diskriminante kvadratne funkcije zadane formulom − odrediti funkcijske vrijednosti kvadratne funkcije − tablično, formulom i grafički prikazati kvadratnu funkciju i prijeći iz jednog načina zadavanja u drugi − odrediti nultočke kvadratne funkcije te minimum i maksimum kvadratne funkcije (tjeme parabole)	Postotci, promili, omjeri i razmjeri Kvadratna funkcija Kvadratne jednadžbe Eksponencijalna funkcija Eksponencijalne jednadžbe Logaritamska skala

130

	− računski i približno grafički riješiti kvadratnu jednadžbu u skupu realnih brojeva − primijeniti kvadratne funkcije i kvadratne jednadžbe u modeliranju jednostavnih problema iz matematike, svakodnevnog života, drugih nastavnih predmeta i zdravstvene struke − vješto računati s potencijama i korijenima − prepoznati eksponencijalnu funkciju zadanu formulom i grafom − odrediti funkcijske vrijednosti eksponencijalne funkcije − tablično i grafički prikazati eksponencijalnu funkciju zadanu formulom − računski riješiti jednostavnu eksponencijalnu jednadžbu − primijeniti eksponencijalne funkcije i eksponencijalne jednadžbe u modeliranju jednostavnih problema iz matematike, svakodnevnog života, drugih nastavnih predmeta i zdravstvene struke − primijeniti logaritme i logaritamsku skalu u modeliranju jednostavnih problema iz matematike, svakodnevnog života, drugih nastavnih predmeta i zdravstvene struke.	
Oblik i prostor	Polaznici će: − rabiti sa sigurnošću pravokutni koordinatni sustav u ravnini i u njemu prikazati točku i pravac u svrhu crtanja, mjerenja, računanja i zaključivanja	Osnovni geometrijski oblici u ravnini i njihova svojstva. Osnovni geometrijski oblici u prostoru i njihova svojstva.

131

	− prepoznati i sa sigurnošću rabiti osnovna svojstva jednostavnih geometrijskih oblika u ravnini, uključujući sukladnost i sličnost trokut − prepoznati osnovne geometrijske oblike u ravnini (dužina, trokut, četverokut, krug i kružni isječak) kao elemente geometrijskih oblika u prostoru − prepoznati, imenovati, opisati i klasificirati osnovne geometrijske oblike u prostoru (uspravna prizma, pravilna piramida, valjak, stožac, kugla) − rabiti geometrijski pribor i jednostavni računalni program za crtanje, računanje, rješavanje praktičnih zadataka i zaključivanje.	
Mjerenje	Polaznici će: − preračunati sa sigurnošću standardne mjerne jedinice za duljinu, površinu, obujam (u litrama i kubnim metrima), masu, vrijeme, temperaturu i novac − primijeniti sa sigurnošću proporcionalnost, sličnost, Pitagorin poučak i njegov obrat te osnovne formule za opseg i površinu u mjerenju − izračunati oplošje i obujam kocke i kvadra − izračunati oplošje i obujam uspravne prizme − izračunati oplošje i obujam pravilne trostrane i četverostrane piramide − izračunati oplošje i obujam valjka, stošca i kugle − odabrati primjerene mjerne jedinice i mjerne uređaje − primijeniti mjerenje i mjerne jedinice, naročito oplošje i obujam, pri rješavanju problema u svakodnevnim situacijama, drugim nastavnim predmetima i zdravstvenoj struci.	Mjere i mjerne jedinice Opseg i površina osnovnih geometrijskih oblika u ravnini Oplošje i obujam osnovnih geometrijskih oblika u prostoru
Podatci	Polaznici će: − radeći timski, isplanirati, organizirati i provesti statističko istraživanje − prikazati podatke pomoću tablice, kružnog i stupčastog dijagrama, histograma i linijskog dijagrama	Prikupljanje podataka Razvrstavanje i organizacija podataka Prikazivanje podataka

132

	− pročitati, protumačiti i donijeti zaključke o primarnim i sekundarnim podatcima prikazanima tablicom, dijagramom (uključujući stupčasti dijagram, dvostruki stupčasti dijagram, kružni dijagram, linijski dijagram) i drugim grafičkim prikazima − odrediti, usporediti i protumačiti srednje vrijednosti (aritmetička sredina) niza numeričkih podataka − protumačiti utjecaj dodavanja ili uklanjanja jednog ili više podataka na srednje vrijednosti niza numeričkih podataka − usporediti sličnosti i razlike između dva srodna skupa podataka rabeći razne strategije (npr. prikazivanjem podataka pomoću višestrukog stupčastog dijagrama; usporedbom srednjih vrijednosti i mjera raspršenosti; opisujući oblik grafičkog prikaza podataka) − prepoznati grafove u kojima se manipulira podatcima (npr. grafove koji prenaglašuju promjenu počinjući na vertikalnoj osi od točke pridružene broju većem od nule) − razlikovati reprezentativni uzorak, slučajni uzorak i populaciju − protumačiti trendove u podatcima − rabiti džepno računalo i primjenski program za izradu proračunskih tablica za organizaciju i prikazivanje podataka.	Čitanje, tumačenje i analiza podataka Srednje vrijednosti i mjere raspršenosti niza numeričkih podataka

Didaktičke upute

Ovaj nastavni program matematike prepoznaje različitosti polaznika i temelji se na uvjerenju da svi polaznici mogu naučiti matematiku te da zaslužuju kvalitetno matematičko obrazovanje. Program prepoznaje da polaznici usvajaju matematička znanja i razvijaju matematičke vještine na različite načine i različitom brzinom te da su im za to potrebni raznovrsni nastavni materijali i izvori znanja. On podržava pravednost promovirajući aktivno uključivanje svih polaznika u nastavni proces te jasno definirajući znanja i vještine koje polaznici trebaju pokazati na kraju svake nastavne godine. Prepoznaje različite stilove učenja i od nastavnika očekuje primjenjivanje različitih nastavnih pristupa, metoda i načina vrednovanja. Podrazumijeva se da će nastavnici prilagoditi nastavne pristupe potrebama polaznika i ciljevima učenja. Program je dizajniran da pomogne polaznicima izgraditi čvrsto konceptualno razumijevanje matematike koje će im omogućiti primjenu znanja i vještina u svakodnevnom životu, zdravstvenoj struci i drugim nastavnim predmetima, te daljnje obrazovanje. Temelji se na uvjerenju da polaznici najbolje uče matematiku kada imaju mogućnost sami istraživati ideje i koncepte rješavajući probleme uz pomoć nastavnika koji ih pažljivo vodi do razumijevanja matematičkih principa na kojima se temelje.

133

Nastavni program matematike sustavno je organiziran u dvije dimenzije – matematičke procese i matematičke koncepte. Pritom, matematički procesi opisuju tzv. opće matematičke kompetencije, tj. učeničke više kognitivne sposobnosti i vještine čiji razvoj nastava matematike mora omogućiti.

To su:

− prikazivanje i komunikacija

− povezivanje

− logičko mišljenje, argumentiranje i zaključivanje

− rješavanje problema i matematičko modeliranje

− primjena tehnologije.

Ove su matematičke kompetencije zapravo procesi putem kojih polaznici usvajaju i primjenjuju matematičko znanje i vještine. Važno je naglasiti da su svi procesi međusobno povezani. Primjerice, pri rješavanju problemskih zadataka polaznici bi morali objasniti svoje načine rješavanja i smislenost metoda koje su pritom primijenili. Nastavnik ih tada treba navoditi na stvaranje pretpostavki te objašnjavanje smislenosti njihovih rezultata u usmenom ili pisanom obliku. Komunikacija i osvrt na riješene probleme potiču polaznike na dodatno artikuliranje svojih razmišljanja, sagledavanje problema iz različitih perspektiva i usporedbu različitih metoda rješavanja. Time se potiče tzv. proces metakognicije koji polaznike dalje potiče na prilagodbu svojih metoda te stvaranje poveznica između matematičkih koncepta kako bi što učinkovitije došli do preciznih i točnih rješenja. Naravno, stjecanje npr. vještina komuniciranja i suradničkog rada bit će moguće jedino ukoliko polaznici u nastavnom procesu dobiju dovoljno prilika za njihovo prakticiranje nizom raznih aktivnosti. Ovime je poslana jasna poruka da u nastavi matematike treba preferirati tzv. metode aktivne nastave u kojima dominiraju polazničke timske i samostalne aktivnosti, a ne one, mahom tradicionalne, nastavne metode u kojima je dominantna uloga nastavnika. Bitno je istaći da se matematički procesi ne poučavaju kao zasebne nastavne cjeline već se trebaju uklopiti u sve nastavne sadržaje i obje godine učenja matematike. Polaznici moraju rješavati problemske zadatke, stvarati poveznice između matematičkih ideja i koncepata, komunicirati, logički misliti, argumentirati svoje tvrdnje, donositi zaključke i primjenjivati tehnologiju kako bi izgradili svoja matematička znanja, razumijevanje koncepata i vještine koje se od njih zahtijevaju na pojedinoj razini. Nastava matematike stoga se ne smije ograničiti na isključivo nizanje jednostavnih i tehnički zahtjevnijih rutinskih zadataka. Cilj je polaznike razviti u kreativne i fleksibilne mislioce s pozitivnim stavom prema matematici, otvorene prema postavljanju i rješavanju matematičkih problema i uporabi matematike u raznovrsnim situacijama iz svakodnevnog života, zdravstvene struke i drugih nastavnih predmeta.

Drugu dimenziju učeničkih postignuća određuju matematički koncepti. Organizirani su u pet domena:

− Brojevi

− Algebra i funkcije

− Oblik i prostor

− Mjerenje

− Podatci

a definiraju nastavne sadržaje koje polaznici trebaju savladati tijekom dvije godine učenja matematike. Za obje su godine navedene iste nastavne cjeline, čime se želi naglasiti unutrašnja povezanost matematike i kontinuitet u njezinom učenju. Naravno, konkretni nastavni sadržaji i polaznička postignuća razlikuju se od razreda do razreda, a aktivni glagoli upotrijebljeni u iskazima postignuća sugeriraju razinu (dubinu i širinu) do koje u poučavanju i učenju treba ići. Pritom su u drugom razredu na višoj razini ponovljena postignuća iz prvog razreda najvažnija za zdravstvenu struku, kao i ona koja su nužna za savladavanje gradiva drugog razreda. Njihovim isticanjem osigurava se i praćenje polaznikovog napredovanja u učenju matematike. U polazničkim postignućima za sve koncepte naglasak je stavljen na temeljna znanja i vještine, ali i na primjene u svakodnevnim situacijama, zdravstvenoj struci i drugim nastavnim predmetima.

134

Naziv nastavnog predmeta**: F I Z I K A**

1. Uvod

Nastavni predmet fizika u području stjecanja kvalifikacije dentalni asistent/ica ima cilj dopuniti znanja, vještine i kompetencije polaznika u području fizike na razini srednjeg obrazovanja radi cjelovitog osposobljavanja za zanimanje zdravstvu.

Fizika je osnova primijenjenih znanosti i tehnologija pa su zakonitosti fizike temelj za primijenjenu znanost kao što je medicina. Važan i karakterističan u fizici je eksperimentalni pristup koji omogućuje višekratno ponavljanje i istraživanje neke pojave, a time njezino detaljno upoznavanje i opisivanje. Stoga je pokus neizostavan dio fizikalnog odgoja i obrazovanja. Fizika se služi opažanjem i mjerenjem te logičkim razmišljanjem i matematičkim zaključivanjem. Otuda proizlaze dva tijesno povezana pristupa, eksperimentalni i teorijski. Mnoga znanja, vještine i kompetencije kojima se ljudi koriste stječu se učenjem fizike: kreativno rješavanje problema, suradnički rad u timu, učinkovita uporaba tehnologije i vrednovanje cjeloživotnog učenja. Fizikalna pismenost uključuje kompetencije koje osobi omogućuju promatranje i istraživanje pojava, razmišljanje o njima i razumijevanje njihova objašnjenja te na temelju toga kreativno odlučivanje i poduzimanje akcija.

Opći ciljevi predmetnog kurikuluma

Polaznici će:

- proširiti i formalizirati znanja fizike stečena u osnovnoj školi
- primijeniti fizikalne koncepte i zakonitosti u području zanimanja dentalne asistentice/asistenta
- rješavati probleme iz fizike u području važnom za zanimanje dentalne asistentice/asistenta
- povezati praktično i teorijsko očitovanje fizikalnih zakonitosti pri izvođenju pokusa
- primijeniti znanstveni pristup u rješavanju problema od hipoteze do zaključka
- prihvatiti suradnički rad u skupini
- objasniti razvitak i primjenu moderne tehnologije te koristiti informacijsku i komunikacijsku tehnologiju
- raspraviti prednosti i nedostatke pojedinih izvora energije i povezati svaki izvor energije s rizikom štetnog utjecaja
- obrazložiti važnost postignuća u području fizike u povijesnom kontekstu razvitka civilizacije

2. Obrazovna postignuća i nastavne teme

1. razred (70 sati)

Nastavna cjelina	Obrazovna postignuća	Nastavne teme - sadržaji
1. Gibanja	Polaznici će: - primijeniti pojmove pomak, put, brzinu i akceleraciju na pravocrtnim gibanjima i na jednolikom kružnom gibanju	Put i pomak. Brzina. Akceleracija. Jednoliko pravocrtno gibanje. Jednoliko ubrzano i usporeno pravocrtno gibanje. Slobodni pad. Jednoliko kružno gibanje.
2. Sile i polja	- objasniti pojam sile i mase - primijeniti vektorska pravila zbrajanja i rastavljanja sila - opisati impuls sile i količinu gibanja - primijeniti 1., 2. i 3. Newtonov zakon gibanja	Sila i masa. Sila teža, trenje, elastična sila. Sastavljanje i rastavljanje sila. Količina gibanja i impuls sile. Newtonovi zakoni gibanja. Centripetalna sila. Gravitacijska sila. Hidrostatski i atmosferski tlak.

135

	- primijeniti silu težu, trenje i elastičnu silu - primijeniti opći zakon gravitacije - izmjeriti i primijeniti centripetalnu silu - primijeniti opis djelovanja sila u tekućinama i plinovima - prikazati i objasniti međudjelovanje električnih naboja te primijeniti Coulombov zakon i osnovne pojmove za električno polje	Vanjski tlak na fluide. Uzgon. Coulombov zakon. Električno polje.
3. Rad i energija	- primijeniti koncepte rada, snage, kinetičke i potencijalne energije - objasniti unutarnju energiju, temperaturu, toplinu i toplinski kapacitet tijela - opisati zakonitosti toplinskog rastezanja čvrstih tvari, tekućina i plinova - objasniti načine prijelaza topline i promjene agregatnih stanja - primijeniti zakone koji opisuju idealni plin i zakone termodinamike - objasniti i primijeniti električnu potencijalnu energiju (električni potencijal i napon) te rad i snagu u električnim sustavima - objasniti protjecanje fluida - primijeniti zakon očuvanja energije	Mehanički rad i energija. Snaga i korisnost. Temperatura, unutarnja energija, toplina i toplinski kapacitet tijela. Toplinsko rastezanje i stezanje čvrstih tvari i tekućina. Prijenos topline i promjene agregatnih stanja. Plinski zakoni. Zakoni termodinamike. Električni potencijal i napon. Rad i energija u električnim sustavima. Zakon očuvanja energije. Protjecanje fluida. Jednadžba kontinuiteta.

2. razred (70 sati)

Nastavna cjelina	**Obrazovna postignuća**	**Nastavne teme - sadržaji**
4. Elektrodinamika	- objasniti pojmove koji opisuju i o kojima ovisi gibanje električnog naboja i primijeniti ih na strujne krugove istosmjerne i izmjenične struje - izmjeriti napon, električnu struju i otpor te primijeniti Ohmov zakon na strujne krugove istosmjerne i izmjenične struje - primijeniti rad i snagu električne struje - primijeniti opis magnetskoga učinka električne struje te djelovanje sile na naboj u gibanju i na vodič kojim teče struja u magnetskom polju - izvesti pokusom i primijeniti Faradayev	Izvori napona. Električna struja. Električni otpor. Ohmov zakon za strujni krug. Rad i snaga električne struje. Oerstedov pokus. Elektromotor. Elektromagnetska indukcija. Načelo rada generatora. Izmjenična struja. Zaštita od električnog udara.

136

	zakon indukcije - opisati i objasniti pojam izmjenične struje - objasniti djelovanje struje na živi organizam, ljudsko tijelo kao električni vodič	
5. Titranje, valovi, zvuk	- objasniti i primijeniti harmonijsko titranje i pojavu rezonancije - primijeniti opis valnoga gibanja i zvučnih valova	Harmonijsko titranje i rezonancija. Prigušeno i prisilno titranje. Nastanak valova i karakteristične valne veličine. Odbijanje i lom valova. Valovi zvuka.
6. Elektromagnetski valovi i svjetlost	- opisati elektromagnetsko titranje i spektar elektromagnetskih valova - objasniti primjenu elektromagnetskih valova u prijenosu informacija na daljinu - primijeniti zakone geometrijske optike na svjetlost	Elektromagnetski titraji. Nastajanje i rasprostiranje elektromagnetskih valova. Spektar i brzina elektromagnetskih valova. Zakoni geometrijske optike. Zrcala. Disperzija svjetlosti. Leće.
7. Atomi, atomska jezgra, evolucija svemira	- objasniti pojmove, ideje i teorije koje opisuju atom, atomsku jezgru, pojavu radioaktivnosti i kvantiziranost - opisati zakon radioaktivnog raspada - objasniti primjenu nuklearne energije - raspraviti podjelu zračenja na neionizirajuće i ionizirajuće - objasniti primjenu zračenja u medicinskoj dijagnostici i utjecaj na ljudsko zdravlje - objasniti teoriju Velikog praska kao početak prostor-vremena te širenje i hlađenje svemira nakon Velikog praska - objasniti termonuklearne procese u zvijezdama i zračenje energije	Razvoj modela atoma. Struktura atomske jezgre. Radioaktivnost. Zakon radioaktivnog raspada. Nuklearna energija. Ionizirajuće i neionizirajuće zračenje. Rendgensko zračenje. Djelovanje ionizirajućeg i neionizirajućeg zračenja na čovjeka i zaštita. Veliki prasak. Evolucija Sunca.

Popis preporučenih pokusa

Određivanje gustoće papira

Određivanje konstante elastičnosti opruge

Istraživanje jednolikog kružnog gibanja

Određivanje gustoće čvrstog tijela pomoću uzgona u tekućini

Istraživanje prosječne temperature ljudskog tijela u razrednom odjelu

137

Određivanje specifičnog toplinskog kapaciteta

Istraživanje Boyle-Mariotteovog zakona

Istraživanje Faradayevog zakona indukcije

Istraživanje zakona odbijanja svjetlosti na ravnome zrcalu

Određivanje žarišne daljine leće

Demonstriranje hidrostatskog tlaka

Demonstriranje uzgona

Demonstriranje Oerstedovog pokusa

Demonstriranje harmonijskog titranja

3. Didaktičke upute

Planiranje nastave podrazumijeva razradu predmetnog kurikuluma u operativnom planu i programu i detaljno pripremanje nastave na razini nastavne jedinice. Pripremanje nastave na razini nastavne jedinice treba sadržavati tri do pet ključnih mjerljivih očekivanih postignuća od polaznika, pitanja i zadatke za mjerenje svakog od tih postignuća te razradu nastavne strategije kojom će polaznici ostvariti postavljena postignuća.

Primijenjene nastavne strategije, koje uključuju metode, oblike rada i ostale organizacijske sastavnice nastave, trebaju biti usklađene s očekivanim postignućima i kriterijima vrednovanja te s osnovnom idejom predmetnog kurikuluma. Osnovna je ideja predmetnog kurikuluma cjelovita obrada temeljnih fizikalnih koncepata na jednom mjestu u svim područjima fizike, a zatim njihova detaljna razrada na primjerima u području djelovanja dentalne asistentice/asistenta. Predmetni se kurikulum ostvaruje od popularno-fenomenološke razine i rješavanja kvalitativnih problema pomoću pokusa do rješavanja kvantitativnih problema i zadataka. Zajednička je zadaća svih sudionika nastavnog procesa razumijevanje fizikalnog smisla pa je konstrukciju pojmova, teorija i modela potrebno započeti od pokusa ili pojave i kvalitativnog shvaćanja te postupno uvoditi formalno-matematički opis i to samo onaj koji su polaznici svladali u matematici. Preferiraju se problemski i istraživački usmjerene metode uz izvođenje temeljnih pokusa te metoda rasprave između svih sudionika u procesu učenja. Takav interaktivni pristup podupire polaznički rad u paru, manjim skupinama ili timu što poboljšava samostalno učenje. Učenje se ostvaruje aktivnošću svakog polaznika/ce što podrazumijeva njegovo planiranje rada, postavljanje pretpostavki za rješavanje problema, promatranje i opisivanje pojava, izvođenje pokusa i mjerenje, postavljanje pitanja, obradu podataka, zaključivanje i osmišljavanje objašnjenja te raspravu i kritičko prosuđivanje rezultata.

Praćenje, vrednovanje i ocjenjivanje polaznika/ce treba maksimalno integrirati u nastavni proces i provoditi usmenom komunikacijom sa svakim polaznikom i vrednovanjem ishoda učenja u usmenom i pisanom obliku. Tijekom svakog se polugodišta planira po dva pisana jednosatna provjeravanja ishoda učenja. Vrednovanje se ishoda učenja provodi s najmanje tri elementa: temeljno znanje i razumijevanje, primjena i samostalnost.

Temeljno znanje i razumijevanje podrazumijeva usvojenost temeljnih znanstvenih pojmova, koncepcija, načela i teorija fizike, poznavanje veza i odnosa između koncepata, objašnjavanje fizikalnih pojava u prirodi i nastalih ljudskim djelovanjem te razumijevanje primjene tih spoznaja i njihov utjecaj na društvo i prirodni okoliš. To znači:

iskazati značenje pojmova, fizikalnih veličina, mjernih jedinica i fizikalnih simbola,

poznavati mjerne instrumente i opremu te razumjeti njihovu uporabu,

povezati pojmove i fizikalne veličine u zakonitosti, načela i teorije uporabom fizikalnog jezika i simbola,

objasniti pojave opisom i uporabom fizikalnih zakonitosti, načela i teorija,

obrazložiti doprinos i utjecaj znanosti i tehnologije na društvo, gospodarstvo i okoliš.

Primjena fizikalnih zakonitosti na svakodnevnim problemima i primjerima podrazumijeva uporabu stečenih znanja i vještina u poznatim situacijama na temelju uvježbanih modela. To znači:

138

prikazati dostupne podatke o problemu (pojavi) na znanstveni način i razvrstati ih u glavne kategorije,

raspraviti problem (pojavu) s različitih gledišta, smisleno rasčlaniti problem (tabelarni prikaz, grafikon) i zakonitosti međusobnih odnosa u sklopu pojave,

riješiti problem primjenom uvježbanih metoda i modela.

Samostalnost polaznika podrazumijeva polaznikov odnos prema radu pri učenju fizike što uključuje njegovu motivaciju, aktivnost, navike, osobni stav, samopouzdanje, pozitivne osjećaje, prihvaćanje pravila i vrijednosti zajedničkog rada te kvalitetan odnos prema ostalim polaznicima.

Literatura

Polaznici koriste odobrene udžbenike i priručnike od Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa Republike Hrvatske

Nastavnici koriste literaturu iz fizike i didaktičku literaturu koja im pomaže u nastavnom radu.

Naziv nastavnog predmeta: K e m i j a

1. Uvod

Kemija je interdisciplinarna prirodna znanost, a poznavanje osnovnih kemijskih zakonitosti neophodno je za život suvremenog čovjeka izloženog mnogim novim proizvodima kao posljedicom razvoja znanosti i tehnologije. Polaznici će tijekom učenja Kemije steći osnovna kemijska znanja, razvijati vještine pri radu i sposobnosti koje se odnose na uočavanje promjena pri opažanju i mogućnost samostalnog promišljanja o ishodu rada tijekom izvedbe eksperimenta. Stečena kemijska znanja polaznici će primjenjivati u svakodnevnom i profesionalnom životu u sklopu održivog razvoja zajednice. Učenje Kemije za polaznike zanimanja dentalna asistentica/asistent ima i veliku odgojnu ulogu budući da se mladi ljudi učeći Kemiju nalaze u radnom okruženju koje zahtijeva razvijanje motoričkih, ali i komunikacijskih i socijalnih vještina. Primjerice pravila i upute po kojima se izvode kemijski pokusi nužno određuju preciznost u radu, a poštivanje ostalih sudionika (polaznika) ukazuju na uspostavljanje ugodne radne atmosfere i doprinosa timskom radu. Nadalje, učenje Kemije pomoći će polaznicima da spoznaju osnovne biokemijske procese koji se odvijaju u našem organizmu i uoče štetnost nekih tvari po zdravlje čovjeka. Iz tog je razloga potrebno poznavanje kemijskog sastava tvari biološki važnih spojeva kao i složenih struktura odgovornih za prijenos nasljednih svojstava. Usvojena kemijska znanja polaznici će moći primijeniti u svojoj struci budući da će uočiti razloge uporabe upravo određenih materijala u zanimanju dentalna asistentica/dentalni asistent.

Nastavni plan i program Kemije za stjecanje kvalifikacije dentalna asistentica/asistent ima cilj dopuniti znanja, vještine i kompetencije polaznika u području Kemije i osposobiti ih prije svega za zanimanja u zdravstvu.

Opći ciljevi

Polaznici će:

- prihvatiti važnost znanja i znanstvenog istraživanja za napredak zdravstvene struke
- pravilno i sigurno rukovati osnovnim laboratorijskim priborom i kemikalijama potrebnim za rad u struci
- usvojiti osnovne kemijske koncepte, međusobno ih povezati u objašnjavanju strukture i svojstava tvari do kojih dolazi tijekom kemijske promjene
- pravilno primjenjivati stečena kemijska znanja u zdravstvu i svakodnevnom životu u sklopu održiva razvoja zajednice
- utvrditi važnost cjeloživotnog učenja i nastavka profesionalnog obrazovanja

139

- osvijestiti socijalnu osjetljivost u smislu iskazane empatije prema svakom pojedincu i njegovim potrebama

2. Obrazovna postignuća i nastavne teme

1. razred (70 sati)

Nastavne cjeline	Obrazovna postignuća	Nastavne teme sadržaji
Priroda i čovjek/Istraživanja i komuniciranje	• definirati kemiju kao znanost o tvarima, njihovima svojstvima i promjenama tvari • povezati kemiju kao prirodnu znanost sa ostalim prirodnim znanostima • navesti područje primjene kemije u svakodnevnom životu • navesti i opisati područje djelovanja osnovnih grana kemije • navesti osnovne metode i principe istraživanja u kemiji	Kemija-prirodna znanosti i podjela na grane Primjena kemije u svakodnevnom životu Promatranje, opažanje, opisivanje, mjerenje, pravilno rukovanje pri eksperimentalnom radu, Poštivanje mjera opreza i zaštite, Obrada i prikaz rezultata eksperimentalnog rada
Materijali i njihova svojstva/ Vrste i izvori	• raspraviti postojanje različitih tvari u prirodi • razlikovati čiste tvari od smjesa tvari • objasniti strukturu PSE (ovisnost položaja elemenata u PSE o građi njihovih atoma)	Čiste tvari i smjese Periodni sustav elemenata
Struktura i svojstva	• definirati građu atoma • opisati značajke subatomskih čestica • razlikovati protonski i nukleonski broj, te pomoću njih odrediti broj subatomskih čestica u atomu • objasniti što su izotopi i izobari • prikazati elektronsku konfiguraciju atoma • služiti se simbolima kemijskih elemenata glavnih grupa PSE i značajnijih prijelaznih elemenata • upoznati okolnosti koje dovode do kemijske povezanosti između atoma nemetala, nemetala i metala te atoma metala • obrazložiti nastajanje ionske veze • razlikovati katione od aniona • prikazati nastajanje ionske veze Lewisovom simbolikom • navesti svojstva ionskih spojeva • objasniti između kojih atoma dolazi do	Struktura atoma Izotopi i izobari Elektronska konfiguracija elemenata (alkalijski i zemnoalkalijski metali, halogeni i halkogeni elementi) Periodni sustav elemenata Kemijske veze Ionska veza

140

	nastajanja kovalentne veze • prikazati nastajanje zajedničkih elektronskih parova • prikazati nastajanje jednostruke, dvostruke i trostruke veze Lewisovom simbolikom • navesti svojstva kovalentnih spojeva • definirati pojmove elektronegativnost atoma i polarnost molekula • povezati elektronegativnost atoma s vrstom kemijskih veza • upoznati se s pojmom polarnih i nepolarnih molekula (npr., primjer vode kao polarne molekule i benzina kao nepolarne molekule) • prikazati nastajanje vodikove veze upoznati važnost vodikove veze za živi svijet • definirati metalnu vezu • opisati ovisnost svojstava tvari o vrsti veze na primjeru ionskih, atomskih, molekulskih kristala i kristala metala • obrazložiti pojmove disperzni sustav, disperzna faza i disperzno sredstvo	Kovalentna veza Vodikova veza Metalna veza Vrste i podjela disperznih sustava
Prepoznavanje po svojstvima i rukovanje	• primijeniti postupke odjeljivanja smjese (filtracija, sublimacija, destilacija, kromatografija, dijaliza, elektroforeza) • samostalno izvoditi jednostavnije pokuse, riječima i crtežom opisati rezultate izvedenih pokusa • razlikovati osnovna fizikalna i kemijska svojstva kemijskih elemenata predstavnika pojedinih skupina • sistematizirati osnovne fizičke veličine i jedinice međunarodnog sustava mjera • definirati pojam relativne atomske i relativne molekulske mase • izračunati relativnu molekulsku masu, masu atoma i masu spoja • izračunati maseni udio elemenata u spoju • definirati množinu tvari • povezati množinu tvari s masom i brojnošću jedinki • objasniti pojam molarne mase i molarnog volumena • uvježbati rješavanje zadataka na osnovu molarnih veličina • objasniti podjelu disperznih sustava na osnovi veličine čestica disperzne faze • nabrojiti vrste disperznih sustava • objasniti povezanost koloida i živih bića • opisati sol i gel oblik • objasniti primjenu dijalize u medicini • razlikovati nezasićene, zasićene i prezasićene otopine • definirati maseni i volumni udio otopljene	Postupci odjeljivanja tvari iz smjese (filtracija, sublimacija, destilacija, kromatografija, dijaliza, elektroforeza) Periodni sustav elemenata Relativna atomska masa Relativna molekulska masa Maseni udio elemenata u spoju Množina tvari i brojnost jedinki Molarna masa i molarni volumen Koloidne otopine Prave otopine Maseni i volumni udio

141

	tvari u otopini • samostalno rješavati zadatke vezane za maseni i volumni udio • definirati masenu i množinsku koncentraciju otopine • rješavati zadatke vezane za određivanje masene i množinske koncentracije • definirati teorije kiselina i baza • napisati nazive i formule temeljnih kiselina i baza • prikazati kemijskim jednadžbama disocijaciju kiselina i baza, te navesti imena nastalih iona • upoznati pH vrijednost • objasniti primjenu indikatora • opisati dobivanje soli • definirati neutralizaciju • napisati odgovarajuće jednadžbe kemijskih reakcija i nazive nastalih soli • izreći pravila za određivanje oksidacijskog broja • uvježbati određivanje oksidacijskog broja na primjerima • razlikovati oksidaciju od redukcije • samostalno riješavati jednostavnije redox-procese • objasniti razliku između elektrolita i neelektrolita • prikazati procese na elektrodama pri elektrolizi vode • prikazati procese na elektrodama pri elektrolizi taline i vodene otopine NaCl, te vodenih otopina soli	Koncentracije otopina Kiseline i baze pH – vrijednost Dobivanje soli Oksidacijski broj Oksidacija i redukcija Redox-procesi Elektroliti i neelektroliti Elektroliza vode Elektroliza talina i vodenih otopina soli
Kemijske promjene i reaktivnost	• razlikovati smjese tvari od elementarnih tvari i kemijskih spojeva • razlikovati fizikalne i kemijske promjene tvari • raspravljati o kemijskoj reaktivnosti i promjenama pojedinih skupina kemijskih elemenata • razlikovati kvalitativno i kvantitativno značenje kemijskih simbola elemenata, kemijskih formula i jednadžbi • razlikovati pojmove reaktant i produkt • pravilno primijeniti kemijsku simboliku pri pisanju jednadžbi kemijskih reakcija • primijeniti usvojeno gradivo kemijskog računa na jednadžbu kemijske reakcije • uvježbati rješavanje zadataka	Promjene tvari (fizikalna i kemijska) Kvalitativno i kvantitativno značenje kemijskih formula i jednadžbi Stehiometrija kemijskih reakcija

142

2. razred (70 sati)

Nastavne cjeline	Obrazovna postignuća	Nastavne teme
Život/Čovjek i zdravlje	• definirati bitne ili esencijalne elemente • objasniti pojam homeostaze • analizirati ulogu elemenata u izgradnji organizama i njegovu održavanju • raspravljati o biološkom djelovanju tvari • prepoznati da su kalcij i magnezij bitni makroelementi za živi svijet • prepoznati važnost željeza kao biogenog elementa • opisati biološko djelovanje elemenata u tragovima (kadmij, olovo, živa, kobalt, bakar) • naglasiti biološko djelovanje halogenih elemenata i njihovu ulogu u organizmu • kemijski onečišćivači zraka, utjecaj kiselih kiša i ozonskih rupa na zdravlje čovjeka • obrazložiti nužnost pravilne prehrane • objasniti osnovne biokemijske procese metabolizma lipida • objasniti ulogu kolesterola za zdravlje čovjeka • analizirati nastajanje ateroskleroze • obrazložiti važnost vitamina u čovjekovu organizmu • objasniti podjelu vitamina • definirati pojmove: avitaminoze, hipovitaminoze i hipervitaminoze	Biološki značenje elemenata Biološko djelovanje zemnoalkalijskih elemenata (Ca, Mg) Željezo kao biogeni element Biološko djelovanje prijelaznih elemenata u tragovima Biološko djelovanje halogenih elemenata Utjecaj kemijskih onečišćivača zraka na zdravlje čovjeka Kolesterol Vitamini topljivi u vodi i vitamini topljivi u mastima
Struktura i svojstva	• usporediti rasprostranjenost metala u Zemljinoj kori • prikazati jednadžbe nastajanja metalnih oksida, sulfida i klorida • odrediti položaj alkalijskih metala u PSE, te sličnost fizikalnih i kemijskih svojstava • analizirati zastupljenost alkalijskih metala u prirodi • opisati fizikalna i kemijska svojstva natrija – navesti najvažnije spojeve natrija (NaCl, Na_2CO_3, $NaHCO_3$), njihova svojstva i upotrebu • opisati fizikalna i kemijska svojstva kalija • navesti najvažnije spojeve kalija (KOH, KCl, K_2CO_3, $KMnO_4$), njihova svojstva i upotrebu • usporediti položaj zemnoalkalijskih metala u PSE, te sličnost fizikalnih i kemijskih svojstava • analizirati zastupljenost zemnoalkalijskih metala u prirodi • opisati fizikalna i kemijska svojstva kalcija i magnezija • definirati fizikalna i kemijska svojstva željeza • odrediti položaj nemetala u PSE • nabrojati osnovna svojstva nemetala • povezati strukturu nemetala s pojavnosti čestica u	Pojavni oblici metala u prirodi i opća svojstva metala Alkalijski metali Natrij i spojevi natrija Kalij i spojevi kalija Zemnoalkalijski metali Kalcij i spojevi kalcija Magnezij i spojevi Magnezija Željezo Opća svojstva nemetala

143

	različitim agregacijskim stanjima • objasniti važnost nemetala • odrediti položaj halogenih elemenata u PSE • navesti fizikalna i kemijska svojstva • objasniti fizikalna i kemijska svojstva halogenovodika • odrediti položaj halkogenih elemenata u PSE • navesti fizikalna i kemijska svojstva • navesti fizikalna i kemijska svojstva kisika i ozona • opisati upotrebu kisika i ozona • opisati laboratorijsko dobivanje kisika • navesti svojstva vode i njezin značaj za živi svijet • definirati primjenu vodikova peroksida u medicini • navesti fizikalna i kemijska svojstva sumpora • navesti upotrebu sumpora i spojeva sumpora (sumporovodika, sumporovih oksida i sumporne kiseline) • raspravljati o sličnostima i razlikama elemenata 15. skupine • navesti fizikalna i kemijska svojstva dušika i zastupljenost dušika u prirodi • navesti fizikalna i kemijska svojstva amonijaka • prikazati jednadžbama kemijskih reakcija dobivanje amonijaka • prikazati kemijskom formulom poznatije dušikove okside i dušičnu kiselinu • analizirati postojanje velikog broja ugljikovih spojeva • raspravljati o sličnostima i razlika elemenata 14. skupine • razlikovati alotropske modifikacije ugljika i njihova svojstva • nabrojati osnovne anorganske spojeve ugljika i opisati njihova svojstva i upotrebu • obrazložiti neke razlike u kemijskim svojstvima anorganskih i organskih spojeva • definirati sastav organskih spojeva te zajednička fizikalna i kemijska svojstva • izračunati empirijsku i molekulsku formulu iz masenih udjela elemenata u spoju i odrediti molarne mase organskog spoja • opisati povezivanje ugljikovih atoma • primijeniti pisanje strukturne, sažete i molekulske formule alkana, alkena i alkina • usvojiti pravila nomenklature alkana, alkena i alkina prema IUPAC-u • razlikovati alkane, alkene i alkine u homolognom nizu • navesti fizikalna i kemijska svojstva alkana, alkena i alkina • uočiti produkte gorenja alkana, alkena i alkina • razumjeti supstitucijske reakcije alkana i adicijske reakcije alkena i alkina • uvježbavati nomenklaturu alkana, alkena i alkina • razlikovati cis- i trans-stereoizomere • navesti i objasniti fizikalna svojstva alkena – prikazati adicijske reakcije na dvostruku vezu (vode, halogenovodika, halogena i vodika) • navesti i objasniti fizikalna svojstva alkina – prikazati	Halogeni elementi Halogenovodici Halkogeni elementi Kisik i ozon Voda Sumpor Dušik Spojevi dušika: amonijak, oksidi dušika i dušična kiselina Uvod u organsku kemiju Elementi 14. skupine Ugljik i spojevi ugljika Kvalitativna analiza organskog spoja Određivanje formule organskog spoja Ugljikovodici Alkani Nomenklatura alkana, alkena i alkina Fizikalna i kemijska svojstva alkana, alkena i alkina Alkeni Fizikalna i kemijska svojstva alkena Alkini

144

	adicijske reakcije na trostruku vezu • definirati osnovne karakteristike etina (svojstva, upotreba i dobivanje) opisati strukturu benzena kao najjednostavnijeg aromatskog ugljikovodika – usvojiti nomenklaturu arena	Fizikalna i kemijska svojstva alkina Areni
Prepoznavanje po svojstvima i rukovanje	• sistematizirati povezanost PSE sa strukturom atoma • analizirati sličnost svojstava elemenata iste skupine • prepoznati najvažnije spojeve kalcija (sulfati, karbonati, kloridi), njihova svojstva i upotrebu • prepoznati najvažnije spojeve magnezija, njihova svojstva i upotrebu	Raspored elemenata u periodnom sustavu Svojstva i uporaba zemnoalkalijskih metala (Ca,Mg)

3. Didaktičke upute

Polazište za usvajanje novih spoznaja nastave Kemije treba temeljiti na prethodno stečenim kompetencijama polaznika tijekom osnovnoškolskog obrazovanja uvijek polazeći od neposrednog opažanja rezultata eksperimenta uz prikladno objašnjenje sukladno polazničkoj kognitivnoj domeni uključujući pritom usavršavanje motoričkih vještina te poticaj na aktivnost tijekom rada – afektivna domena. Nastava Kemije zahtijeva primjenu priznatih didaktičkih načela napose načela zornosti pri eksperimentalnom radu u kojemu će nastavnik moći usmjeriti polaznikovu pozornost na bit iz koje će polaznici kvalitetno generalizirati i time pridonijeti samostalnom donošenju zaključaka. Na taj će se način osigurati odgovarajuća razina aktivnosti polaznika pri obradi novih nastavnih sadržaja te pri ususta vljivanju stečenih, budući da će se uspostaviti pozitivno radno ozračje. Uz navedeno, poticaj motivaciji polaznika uključuje sve oblike rada (samostalni rad, rad u paru i skupini) i nastavne metode (razgovor, usmeno izlaganje, rad na tekstu, metodu grafičkih i praktičnih radova) koje nastavnik primjenjuje u cilju ostvarivanja zadaća nastave. Raznoliki suvremeni izvori informacija (Internet, literatura), posjet tematskim izložbama i događanjima kao i načini interpretacije sadržaja (ppt-prezentacije, grafički prikazi rezultata eksperimentalnog rada, upitnici, tematska rasprava unutar skupine) doprinose oblikovanju stavova i sustava vrijednosti suvremenog čovjeka, stoga i polaznika zanimanja dentalna asistentica/dentalni asistent. Nastava Kemije usmjerena na polaznika navedenog zanimanja ima cilj poznavanje kemijskih sadržaja na razini primjenjivosti u budućem zanimanju i svakodnevnom životu i dio je prirodoslovne pismenosti. Nadalje, pri planiranju i izvedbi nastave Kemije valja težiti postizanju više razine kemijskih znanja što većeg broja polaznika. Više razine kemijskih znanja očituju se razumijevanjem usvojenih nastavnih sadržaja i njihovom pravilnom primjenom. Detaljnija razrada obrazovnih postignuća pridonosi kvalitetnijem vrednovanju rezultata rada.

Praćenje i vrednovanje postignuća:

Navedena postignuća vrednovat će se kroz slijedeće oblike i elemente:

Oblici vrednovanja postignuća: usmenom provjerom, pisanom provjerom, pomoću unaprijed određenih kriterija za vrednovanje praktičnog rada, prezentacije, seminara i kriterija za vrednovanje aktivnog sudjelovanja polaznika tijekom izvođenja nastave kemije.

Sastavnice ocjenjivanja:

Sastavnice ocjenjivanja te oblici vrednovanja obrazovnih postignuća su rezultat unaprijed određenih kriterija vrednovanja polazničkih postignuća za Kemiju svakog nastavnika s kojima je obvezan upoznati polaznike na početku nastavne godine.

Sastavnice praćenja učeničkih postignuća sadrže kognitivnu, psiho-motoričku i afektivnu domenu.

Obrazovna postignuća u kognitivnoj ili spoznajnoj domeni opisana su ocjenama u sklopu sastavnice **usvojenost nastavnih sadržaja i primjena znanja**.

145

U sklopu sastavnice usvojenost nastavnih sadržaja, ocjenjuje se poznavanje temeljnih načela, pojmova, pravila, zakonitosti, formula, izvoda i stručnog nazivlja, razumijevanje pojava i procesa u prirodi, te sposobnost uočavanja i tumačenja uzročno-posljedičnih veza.

U okviru sastavnice **primjena znanja** vrjednuje se poznavanje kemijskog računa, nomenklature anorganskih i organskih spojeva i rješavanje problemskih zadataka.

Oblici primjene znanja kao postignuća u motoričkom području vrjednuju se putem ostvarenih praktičnih radova (bilo samostalno izvedenih ili unutar skupine kao doprinos pojedinca skupini), plakata, prezentacija, seminarskih radova, referata, grafičkog prikaza eksperimentalnog rada, redovitosti pisanja domaće zadaće:

Aktivnost polaznika – odnos polaznika prema radu (aktivna uključenost polaznika u nastavu kemije tijekom školske godine – procjena razine ostvarenja obrazovnih postignuća uporabom odgovarajućih vještina i aktivnosti). Aktivnost polaznika– odnos prema radu u afektivnoj domeni, ocjenjuje se opisno

Nastavnici mogu, sukladno mogućnostima i sklonostima polaznika te uvjetima rada uvesti i dodatne sastavnice.

Uvjeti izvođenja nastave

Poželjno je nastavu Kemije izvoditi u specijaliziranoj učionici s kabinetom za nastavnike budući da je nastava Kemije usmjerena na zorni prikaz procesa i promjena u prirodi što uključuje temeljitu pripremu nastavnika pri izvedbi eksperimentalnog rada (kemikalije i kemijski pribor, demonstracijski trodimenzijski modeli struktura, didaktički setovi za samostalno sastavljanje molekula), ali i pri izvedbi teorijskih nastavnih sadržaja (zidna tablica PSE-vizualna i audiovizualna sredstva te računalna i projekcijska tehnika). Tijekom izvedbe praktičnog rada u učionici ili praktikumu, treba poštivati mjere opreza i zaštite pri radu.

Literatura:

-za nastavnike: sva stručna i didaktičko-metodička literatura područja kemije

za polaznike: udžbenici i priručnici odobreni od Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa.

Naziv nastavnog predmeta: BIOLOGIJA

1. Uvod:

Učeći Biologiju polaznici trebaju steći temeljna znanja u području glavnih grana matične znanosti, kako bi stekli *osnovnu biološku pismenost* kao svojinu i alat građanina suvremenog demokratskog društva. Školsko učenje Biologije treba omogućiti polazniku stvaranje slike svijeta koja će biti utemeljena na suvremenim znanstvenim spoznajama.

Učenjem biologije polaznici stječu znanja o živome svijetu i njegovim ustrojstvenim razinama, upoznaju temeljne životne procese i fenomene te proučavaju njihove međusobne odnose. Nastava biologije treba omogućiti i razvijanje vještina, počevši od manualne spretnosti i umijeća korištenja pribora za praktičan rad, do promatranja, opisivanja, izdvajanja bitnog, zaključivanja, prezentiranja i rada u timu. Poučavanje biologije nužno utječe i na afektivnu domenu polaznikovog razvoja, usvajanjem poštovanja prema životu i razvijanjem empatije prema drugim ljudima i drugim živim bićima te prihvaćanjem odgovornost za očuvanje prirode, okoliša, vlastitog i tuđeg zdravlja. Učenje biologije u srednjoj školi treba izgraditi podlogu za nastavak školovanja na visokoškolskoj razini te za nastavak školovanja u području struke ili specijalizacije u području primijenjene biologije. U obrazovanju *dentalnog asistenta* biologija ima važnu zadaću izgradnje temelja za usvajanje strukovnog dijela programa.

146

Opći ciljevi predemetnog kurikuluma

Polaznici će:

- upoznati metode i načela prirodoslovnih istraživanja te posebno istraživanja živoga svijeta
- usvojiti i međusobno povezati osnovne biološke koncepte te koristiti temeljno stručno biološko nazivlje u objašnjavanju pojava i procesa u živome svijetu
- objasniti temeljne principe građe i funkcije živih bića
- upoznati osnovna načela razvoja živog svijeta
- upoznati princip djelovanja gena i njihovu ulogu u nasljeđivanju
- razumjeti jedinstveno porijeklo živoga svijeta i načela evolucije
- usvojiti znanja potrebna za očuvanje bogatstva prirode, održanja prirodne ravnoteže i biološke raznolikosti

- primijeniti stečena biološka znanja u tumačenju medicinskih načela i postupaka
- dopuniti i proširiti znanja o pojavama i procesima u živoj prirodi, važnim za zanimanje dentalnog asistenta

2. Obrazovna postignuća i nastavne teme

1. razred (70 sati)

Nastavne cjeline	Obrazovna postignuća	Nastavne teme sadržaji
Priroda i čovjek/ Istraživanja i komuniciranje	Polaznici će: - definirati biologiju kao znanost o životu, odrediti njezino mjesto unutar prirodnih znanosti te navesti i opisati najpoznatije grane biologije - navesti primjere primjene biologije u svakodnevnom životu - navesti osnovne metode i principe istraživanja u biologiji - prikazati rukovanje svjetlosnim mikroskopom - razlikovati osnovne metode istraživanja stanica	- definicija biologije kao prirodne znanosti i njezina podjela (grane) - primjena biologije u svakodnevnom životu - promatranje, mjerenje, opisivanje, pokus, obrada i prikazivanje podataka - svjetlosni mikroskop i mikroskopiranje - metode istraživanja stanice (mikroskopiranje, kultura stanica i tkiva, stanično frakcioniranje, autoradiografija)
Materijali i njihova svojstva/ vrste i izvori	- navesti da su sva živa bića izgrađena iz istih kemijskih elemenata i objasniti ulogu ugljika u građi organskih molekula - objasniti značenje anorganskih soli (minerala) u tjelesnim tekućinama i čvrstim strukturama (zubi, kosti, ljušture) - navesti osnovnu podjelu ugljikohidrata i opisati svojstva najčešćih mono-, di- i polisaharida - opisati zajednička svojstva lipida - analizirati ulogu masti, ulja, fosfolipida i steroida u živom svijetu te u svakodnevnom životu - objasniti građu i uloge proteina te ih navesti kao uzrok biološke raznolikosti - objasniti mehanizam djelovanja enzima - opisati građu DNA i objasniti njezinu	- jedinstvo građe živog i neživog svijeta - biogeni elementi - anorganski spojevi, svojstva i uloge u organizmu (voda, ugljikov(IV) oksid, soli...) - glavni organski spojevi, podjela, osnovna građa, svojstva i uloge - ugljikohidrati - lipidi, - bjelančevine - enzimi - nukleinske kiseline (DNA, RNA)

147

	replikaciju te značenje tog fenomena za živi svijet - razlikovati građu i uloge DNA i RNA	
Život/ Bioraznolikost	- objasniti opće osobine (svojstva) živih bića - navesti i definirati organizacijske razine živoga svijeta i na primjerima objasniti njihov međusobni odnos - razvrstati predstavnike živih bića u carstva na nekoliko primjera - objasniti zašto se viruse opisuje kao čestice na granici živoga i neživoga svijeta - razlikovati viruse prema građi te nabrojati najčešće i najopasnije viroze kod ljudi i životinja - opisati građu i razmnožavanje prokariota na primjeru bakterijske stanice - analizirati raznolikost bakterija prema oblicima i načinima ishrane te opisati *E. coli* kao simbionta i kao parazita - navesti primjere korisne uloge bakterija u biosferi i u životu čovjeka - objasniti važnost cijanobakterija za život na Zemlji - analizirati na primjeru mikroorganizama značenje bioraznolikosti za priagodbe, održavanje i opstanak života na Zemlji - objasniti organizaciju i funkcije eukariotske (biljne i životinjske) stanice - opisati građu i ulogu staničnih organela i stanične membrane - usporediti načine prolaska tvari kroz membranu te razlikovati endocitozu i egzocitozu - opisati građu kloroplasta i objasniti proces fotosinteze (na razini opće jednadžbe fotosinteze) - opisati građu mitohondrija i objasniti stanično disanje (na razini opće jednadžbe staničnog disanja) - objasniti energetsku ulogu ATP-a - objasniti vrenje kao proces kojim anaerobni mikroorganizmi dolaze do energije	- opće osobine (svojstva) živih bića: individualnost, stanična građa, podražljivost, prilagodljivost, kretanje, metabolizam (ishrana i disanje), rast i razvoj, razmnožavanje (spolno, nespolno), nasljeđivanje, starenje i smrt - organizacijske razine živoga svijeta - podjela na nadcarstva i carstva - svojstva virusa, osnovna građa i podjela - subvirusne čestice - prokariotska stanica: građa i uloga pojedinih dijelova - podjela bakterija prema obliku, ishrani, bojenju - razmnožavanje bakterija - značenje prokariota za život na Zemlji - biološka raznolikost - eukariotska stanica - građa i uloga pojedinih staničnih dijelova: biomembrane, citoplazma, ER, ribosomi, Golgijevo tijelo, lizosomi, mitohondriji, plastidi, jezgra - kloroplasti i fotosinteza - mitohondriji i stanično disanje - vrenja
Život/ Čovjek i zdravlje	- raspraviti važnost brige o vlastitome zdravlju - odrediti metabolizam kao skup svih biokemijskih procesa u stanici - objasniti cijepljenje kao prevenciju viroza - definirati pojam *patogenost* i navesti putove ulaska bakterija u organizam - navesti primjere bakterijskih bolesti i objasniti mjere zaštite - objasniti metodu antibiograma - opisati djelovanje sredstava ovisnosti na	- zdravstvena kultura i načela osobne higijene - metabolizam, izmjena tvari i energije - hrana i energija, zdrava prehrana i poremećaji prehrane - viroze, cijepljenje - patogene bakterije i bolesti koje uzrokuju, prevencija i liječenje - antibiogram - djelovanje ovisnosti na zdravlje

148

	zdravlje i ponašanje ljudi. - obrazložiti na primjeru ovisnosti važnost preuzimanja odgovornosti za vlastito zdravlje - navesti metode kontracepcije te objasniti važnost planiranja obitelji - raspraviti različita stajališta vezana uz spolnost, pobačaj i kontracepciju te uz razlike u spolnoj orijentaciji	čovjeka - spolnost čovjeka i metode planiranja obitelji - ravnopravnost društvenih podskupina i uvažavanje različitosti

2. razred (70 sati):

Nastavne cjeline	Obrazovna postignuća	Nastavne teme - sadržaji
Život/ Životni procesi	- razlikovati pojmove nasljedne tvari i nasljednih svojstava - analizirati građu kromosoma - navesti da su broj, građa i oblik kromosoma stalni i karakteristični za vrstu - opisati životni ciklus stanice - navesti temeljne značajke mitoze - navesti temeljne značajke mejoze - analizirati sličnosti i razlike između mitoze i mejoze - navesti diferencijacije stanica kao proces stvaranja tkiva i organa višestaničnoga organizma - imenovati zametne listiće i povezati ih s organima i organskim sustavima koji iz njih nastaju	- nasljedna tvar, geni, DNA - kromatin, kromosomi - stanični ciklus - značaj mitoze za organizam - mejoza kao proces nastanka gameta i njezino značenje za bioraznolikost - embriogeneza (ektoderm, mezoderm, endoderm) - histogeneza - organogeneza
Život/ Nasljeđivanje i evolucija	- opisati kako geni upravljaju životnim procesima - definirati osnovne pojmove u genetici - objasniti kromosomsku teoriju nasljeđivanja - prikazati temeljnu građu kromosoma crtežom ili modelom - razlikovati kromosomske garniture prema broju i vrstama kromosoma - objasniti na primjerima monohibridno, dihibridno i intermedijarno križanje - prikazati osnovna načela određivanja spola (X, Y kromosomi) - razlikovati uzroke varijabilnosti - analizirati značenje nezavisnog razdvajanja homologih kromosoma i krosingover - razlikovati vrste mutacija (gena, građe i broja kromosoma) te - navesti uzroke mutacija te primjere kromosomskih aberacije u čovjeka	- od DNA do proteina (biosinteza proteina) - genotip i fenotip, dominantna i recesivna svojstva, aleli, homozigot i heterozigot - Mendelovi pokusi križanja i zakoni nasljeđivanja - vezani geni i kromosomska teorija nasljeđivanja - kariogram, autosomi i gonosomi - genetika čovjeka - multipli aleli (krvne grupe i Rh faktori) - spolno vezano nasljeđivanje i nasljedne bolesti - mutacije – vrste, uzroci i primjeri - populacijska genetika - kloniranje

149

	- opisati osnovne metode proučavanja nasljeđivanja u ljudi - opisati primjenu DNA u tehnologiji - usporediti modifikacije s mutacijama - analizirati uzroke biološke raznolikosti - objasniti pokretačke sile evolucije - obrazložiti dokaze evolucije - analizirati dokaze evolucije čovjeka	- genetičko inženjerstvo - modifikacije - promjenljivost i prilagodljivost okolišu - pokretačke sile i dokazi evolucije - evolucija čovjeka
Život/ Ekosustavi	- odrediti područje istraživanja ekologije kao interdisciplinarne znanosti - objasniti na primjerima temeljne ekološke pojmove - razlikovati osnovne osobine proizvođača, potrošača i razlagača - objasniti odnose između članova hranidbenog lanca (mreže, piramide) - navesti primjere različitih životnih zajednica i objasniti njihovu ovisnost o abiotičkim čimbenicima - objasniti pojam areala i navesti primjere promjene veličine areala - na primjerima objasniti biogeokemijske cikluse (vode, kisika, ugljika, dušika, fosfora)	- ekologija – predmet istraživanja - ekološki čimbenici, ekološka valencija - abiotički ekološki čimbenici (temperatura, svjetlost, voda i vlažnost) - biotički ekološki čimbenici (odnosi među jedinkama iste vrste i odnosi među jedinkama različitih vrsta) - odnosi prehrane u biocenozi - biocenoza, ekosustavi, biomi i biosfera: podjela, svojstva, sastav, raspored i promjene - kruženje tvari i protjecanje energije (voda, kisik, ugljik, dušik, fosfor)
Priroda i čovjek/ Održivi razvoj	- sistematizirati poremećaje ekosustava zbog utjecaja čovjeka i predvidjeti moguće posljedice - razlikovati koncept zaštite prirode i zaštite okoliša - razlikovati glavne kategorije zaštite prirode (strogi rezervati, NP, parkovi prirode, zaštićene vrste) i obrazložiti potrebu njihova osnivanja - raspraviti na primjerima povezanost biološke raznolikosti i održivog razvoja - raspraviti važnost društvenog djelovanja i sudjelovanja javnosti te ulogu sredstava javnog priopćavanja u zaštiti prirode i okoliša	- poremećaji ekosustava utjecajem čovjeka (uništavanje šuma, melioracija, uništavanje vrsta, promjena sastava biocenoza, onečišćenje vode, tla, zraka, porast ljudske populacije, urbanizacija) - zaštita prirode (upravljanje zaštićenim područjima) - održivi razvoj (NATURA 2000, eko-turizam), proizvodnja hrane, ljekovite biljke - obilježavanje važnih datuma za zaštitu prirode i okoliša (22. 04. Dan planete Zemlje, 22. 03. Dan voda; 22. 05. Dan biološke raznolikosti; 05. 06. Dan zaštite okoliša...)

3. Didaktičke upute

Nastavu biologije treba temeljiti na iskustvu i neposrednom polaznikovu doživljaju. Nova se znanja konstruiraju na temeljima životnog iskustva i predznanja, uz ostvarivanje načela zornosti te uz izvođenje eksperimenta i istraživanje izvorne stvarnosti. Mnoge će biološke teme, posebno one koje su obrađivane i u osnovnoj školi, dati mogućnost polazničkog samostalnog rada, poput istraživanja različitih izvora informacija (literatura, Internet, eksperiment, terensko istraživanje, ankete i intervju) radi dopunjavanja i proširivanja znanja i spoznaja. Pri tome je uloga nastavnika ponajprije u usmjeravanju polazničke pozornosti i njihovih aktivnosti te pružanju pomoći pri ususstavljivanju, organiziranju i vrednovanju novih informacija i spoznaja.

Mnoge teme programa biologije daju mogućnost ciljanog rada na oblikovanju stavova i polazničkog sustava vrijednosti pa njihovu obradu valja organizirati kroz aktivnosti koje uključuju argumentirano iznošenje i sučeljavanje mišljenja i stavova: analize problemskih situacija, simulacije situacija i igranje uloga, rasprava u manjim grupama i slično. Osim što praktičan rad izravno pospješuje razvoj kognitivnih postignuća, on ima značajnu ulogu razvijanja vještina važnih za zanimanje dentalnog asistenta. Stoga je u nastavnom programu biologije ostvarivanje praktičnih radova nužno. Nastava biologije treba rezultirati *općom biološkom pismenošću*, odnosno poznavanjem bioloških sadržaja na razini opće kulture i životne primjenjivosti, ali ujedno biologija u obrazovanju ovog profila ima iznimno važnu zadaću pripremanja polaznika za sadržaje njihove buduće struke.

Nastavne su cjeline određene prema Nacionalnom okvirnom kurikulumu, ali njihov se redoslijed, kao i redoslijed sadržaja unutar cjelina može mijenjati, sukladno potrebama izvedbenog programa. Pri izradi izvedbenih nastavnih programa valja uvažiti nužnost međupredmetnih korelacija i usklađenost s potrebama struke. Također je potrebno detaljnije razraditi obrazovna postignuća, s ciljem da što veći broj polaznika usvoji više razine bioloških znanja (razumijevanje, primjena, analiziranje, vrednovanje). Takva će razrada olakšati ciljano oblikovanje pitanja kojima se provjeravaju ishodi učenja, što u konačnici omogućuje jasnu povezanost vrednovanja s ciljevima obrazovanja.

Cjeloviti i sustavan pristup vrednovanju učeničkih postignuća podrazumijeva korištenje različitih sastavnica i metoda u praćenju i ocjenjivanju polazničkog napretka. Sastavnice koje će nastavnik koristiti, način praćenja i način izvođenja pojedinih ocjena te izvođenja zaključne ocjene, moraju biti transparentni i polaznicima objašnjeni već na početku nastavne godine.

Praćenje polazničkih postignuća obuhvaća kognitivnu, psiho-motoričku i afektivnu domenu njihova razvoja i odvija se kroz sastavnice: *Znanje i razumijevanje, Primjena znanja i Samostalan rad*.

Usvojenost nastavnih sadržaja obuhvaća postignuća u kognitivnoj ili spoznajnoj domeni razvoja. U sklopu te sastavnice vrjednuje se poznavanje temeljnih pojmova i stručnog nazivlja, razumijevanje pojava i procesa u živom svijetu, objašnjavanje međuodnosa i uzročno-posljedičnih veza u živome svijetu te kompleksne međuovisnosti žive i nežive prirode.

Primjena znanja podrazumijeva primjenu usvojenih bioloških zakonitosti i teorija na problemima i primjerima iz okruženja, tumačenje novih (vlastitih) primjera i rješavanje problema. U ovoj se sastavnici ocjenjuje polaznička sposobnost i vještina da prikaže dostupne podatke o nekoj pojavi ili procesu na znanstveni način te da ih razvrsta u glavne kategorije, da raspravi problem (pojavu) s različitih gledišta, smisleno rasčlani problem (tabelarni prikaz, grafikon) i prikaže međuodnose u sklopu pojave, da riješi postavljeni problem na temelju uvježbanih modela ili da predloži vlastita rješenja. U sklopu ove sastavnice može se ocijeniti i praktična primjena teoretskog znanja.

Samostalni rad je sastavnica praćenja individualnih uradaka pa se ovdje vrjednuju polazničke aktivnosti tijekom nastavnog procesa i domaći uradci, samostalni praktični radovi, prikazi istraživanja, prikazi zaključaka rasprava, različite prezentacije, referati, plakati, seminarski radovi. Prilikom vrjednovanja grupnog uratka u ovoj se sastavnici može ocijeniti polaznikov individualni doprinos radu grupe.

Navedene su tri sastavnice brojčanog ocjenjivanja, općenito primjerene za primjenu u prirodoslovnom predmetnom području. Dogovorom stručnog aktiva škole, a sukladno mogućnostima i sklonostima polaznika te uvjetima rada škole, nastavnici mogu i drugačije imenovati sastavnice praćenja polazničkog rada.

Afektivno područje polazničkog razvoja, iskazano kroz *Odnos učenika prema radu* u pravilu se prati bilješkama o radu i napredovanju polaznika i ocjenjuje se opisno.

Uvjeti izvođenja nastave

Nastavu biologije trebalo bi izvoditi u odgovarajućem prostoru, koji će omogućiti:

- ostvarivanje načela zornosti (projekcijska tehnika i druga vizualna nastavna sredstva, prirodni materijal, modeli i slično…)
- polazničko aktivno sudjelovanje (dostatna količina i odgovarajući uvjeti korištenja pribora za rad– primjerice mikroskopa) uz mogućnost organiziranja grupnog rada i suradničkog učenja
- izvođenje pokusa (demonstracijskih pokusa, polazničkih grupnih i individualnih praktičnih radova)

151

- Ukoliko ne postoji specijalizirana učionica za biologiju, minimum materijalnih uvjeta je kabinet za biologiju, odnosno dostatan i odgovarajući prostor za odlaganje nastavnih sredstava i pribora za zornu i praktičnim polazničkim radovima dopunjenu nastavu biologije.
-

Literatura:

- za nastavnike: sva stručna literatura s područja biologije i didaktike
- za polaznike: udžbenici i priručnici odobreni od Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa

Naziv nastavnog predmeta: INFORMATIKA

ORGANIZACIJA RADA 3. godina

- Primijeniti suvremenu informatičku tehnologiju u vođenju medicinske dokumentacije
- Ispuniti dentalni karton pacijenta i osigurati povjerljivost podataka
- Voditi primke i izdatnice za materijal, instrumente, pribor, lijekove i opremu
- Primijeniti podatke za statističku obradu izvršenja dentalnih usluga, potrošnog materijala, lijekova i incidentnih slučajeva
- Upisati dentalni status pacijenta prema nalogu doktora dentalne medicine
- Arhivirati osobnu dentalnu i ostalu medicinsku dokumentaciju prema propisu te izraditi izvješća o izvršenim terapijskim postupcima
- Naplatiti dentalnu uslugu prema cjeniku usluga

KVALITETA U DENTALNOJ MEDICINI

- analizirati pogreške u radu
- analizirati uzroke pogrešaka
- koristiti standardiziranu dokumentaciju
- planirati rješavanje problema
- predvidjeti moguća rješenja problema
- procijeniti vlastiti rad, (samovrjednovanje)

DENTALNI RAČUNALNI PROGRAM

- Objasniti rad s medicinskim podacima o pacijentu.
- Objasniti ergonomiju rada dentalnog programa.
- Istaknuti važnost računalne zaštite podataka o pacijentima.
- Razlikovati rad u različitim operacijskim sustavima na kojima se pokreće dentalni program.
- Izreći važnost sigurnosne kopije računalnih podataka dentalnih programa.

ADMINISTRACIJA U DENTALNOJ ORDINACIJI

- Raščlaniti administrativne i komercijalne poslove u ordinaciji dentalne medicine.
- Organizirati arhivu osobne dentalne dokumentacije prema propisu (karton pacijenta, Rtg snimke, fotografije pacijenta, model).
- Opisati važnost povjerljivosti i sigurnosti podataka i dokumentacije o pacijentu te informacija dobivenih obavljanjem profesionalne dužnosti.
- Objasniti osnove računovodstvenih poslova u ordinaciji dentalne medicine.
- Izdvojiti zakone i pravilnike koji uređuju rad u ordinaciji dentalne medicine.
- Prezentirati važnost promocije ordinacije dentalne medicine

152

Naziv nastavnog predmeta: INFORMATIKA

Cilj predmeta:	Stjecanje znanja i vještina koje su osnova za kasnije korištenje raznih dijagnostičkih instrumenata i uređaja koji su upravljani računalom, za uspješno stjecanje znanja putem Interneta i videokonferencija, te za provođenje racionalizacije troškova u sustavu zdravstva koja se zasniva na mogućnosti korištenja podataka kako o pacijentima tako i o znanstvenim i stručnim informacijama iz cijeloga svijeta.
Opis predmeta:	Tijekom svojeg srednjoškolskog informatičkog obrazovanja polaznici će steći umijeća uporabe današnjih računala i primjenskih programa, upoznati se s osnovnim načelima i idejama na kojima su sazdana računala odnosno informacijska i komunikacijska tehnologija te razviti sposobnosti za primjene informacijske i komunikacijske tehnologije u različitim područjima, posebice u dentalnoj medicini. U okviru nastavnog predmeta polaznici će naučiti djelotvorno upotrebljavati računala i biti sposobni ugraditi osnovne zamisli algoritamskoga načina razmišljanja u rješavanje svakodnevnih problema. Umijeća, temeljna znanja i rješavanje problema tri su važne sastavnice informatičkog obrazovanja koje se nužno odvija uz samostalno korištenje računala. Rješavanje jednostavnih problema vezanih za struku temelji se na samostalnom i timskom radu koji će se razvijati kroz nastavni predmet informatika.

Nastavni predmet po godinama i ishodima učenja

Naziv predmeta u 3. godini učenja	**Informatika**
Kroz ovaj predmet u 3. godini učenja polaznik će steći sljedeće ishode učenja:	– steći vještine i usvojiti procese i koncepte potrebne za korištenje računala – prikazivati i obrađivati podatke korištenjem primjenskih programa – usvojiti temeljna informatička znanja važna za razumijevanje rada računala – upotrebljavati komunikaciju posredstvom različitih medija – usvojiti postupke prikupljanja, organiziranja i analize podataka – analizirati i kritički ocijeniti prikupljene informacije – razviti logičke misaone procese – razviti algoritamski način razmišljanja – biti osposobljeni za samostalno i timsko rješavanje jednostavnijih problema iz vlastitog života i zdravstvene struke primjenom informacijske i komunikacijske tehnologije – biti pripremljeni da mogu usvojiti korištenje specifičnih računalnih programa iz područja zdravstva – steći čvrste temelje za cjeloživotno učenje i nastavak obrazovanja.

Razrada	
Nastavne cjeline	*Razrada – Nastavne teme*
Poznavanje i korištenje informacijsko-komunikacijske	**Građa računala:** Korištenje osnovnih U/I jedinica i vanjskih memorija

tehnologije	Von Neumannov model računala Prikaz podatak u računalu, veličine i mjerne jedinice koje se koriste kod opisivanja računala, osnovni logički sklopovi **Programska oprema računala:** Operacijski sustav, pojam osnovne operacije Rad s datotekama i mapama
Prikupljanje podataka i računalne mreže	**Mreže računala:** Vrste mreža, pojam Interneta, osnovne usluge Interneta, način spajanja na Internet, brzine prijenosa podataka, Internet provider **Etička načela:** Zaštita identiteta, pristojnost, autorska prava, valjanost i kvaliteta informacija i podataka
Obrada i prikaz podataka	**Obrada teksta:** pisanje, označavanje, brisanje, umetanje, ispravljanje, korištenje programa za jezičnu provjeru, umetanje simbola, slika, oblikovanje stranice i cijelog dokumenta, rubnica, zaglavlja i podnožja, tablice, pohranjivanje, ispisivanje **Izrada prezentacija:** Oblikovanje slajda, dodavanje novog slajda, umetanje slika i crteža, korištenje animacijskih efekata, izvođenje prezentacije, korištenje uputa (programi za pomoć) **Tablični proračuni:** Oblikovanje tablica, oblikovanje ćelija, jednostavna obrada podataka, izrada grafikona
Algoritamsko rješavanje problema	**Tablični proračuni:** Primjena naredbe grananja u tabličnom proračunu, filtriranje podataka **Algoritmi i njihov prikaz:** Slijedna struktura, naredba grananja, naredbe ponavljanja Jednostavni algoritmi s brojevima i slovima Grafički prikaz algoritama
Napomene:	Kako bi se ostvarila navedena zadaća nužno je da je za svakog pojedinačnog polaznika predviđeno zasebno radno mjesto s računalom. Također je važno da broj polaznika u informatičkoj učionici ne bude veći od 16, radi učinkovitog praćenja rada polaznika. Ukoliko razredni odjel ima više od 16 polaznika nužno je nastavu organizirati tako da se razredni odjel dijeli u dvije ili više grupa. Isto tako ukoliko specijalizirana računalna učionica ima manje od 16 učeničkih računala razredni odjel treba podijeliti u grupe. Za realizaciju programa potrebno je osigurati primjerena računala, mrežne resurse i licencirane programe. Preporuča se dio programa realizirati i kroz e-učenje, kako bi polaznici upoznali i taj vid savladavanja novih znanja i vještina, isto tako preporuča se korištenje „pomoćnih programa“ i pisanih materijala (udžbenici, upute).
Ostalo	
Metode i oblici	**metode rada:** usmeno izlaganje, razgovor, čitanje i rad s pisanim materijalom, objašnjavanje,

154

rada:	demonstracija, diskusija, **oblici rada:** frontalni, samostalni, rada u paru, rada u skupini,timski rad.
Oblici učenja:	
Elementi i oblici praćenja i vrjednovanja polaznika	**Oblici:** usmena provjera, pismena provjera, provjera rada na računalu, seminarski rad, domaće zadaće, **elementi:** usvojenosti sadržaja, primjene sadržaja.
Literatura	
Literatura za polaznike:	Prema *Katalogu obveznih udžbenika i pripadajućih dopunskih nastavnih sredstava* Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa.

Naziv nastavnog predmeta: Politika i gospodarstvo

Cilj predmeta:	• Uočiti važnost participacije u društvenom, kulturnom, gospodarskom i političkom razvoju društva u kojem živimo • Razviti političku kulturu kao činitelja stvaranja i stabilnosti suvremenih demokracija • Usvojiti znanja o pravima i obvezama građana u demokraciji • Usvojiti znanja o ljudskim pravima kao važnom preduvjetu za život u multikulturalnom svijetu s naglaskom na poštivanje različitosti • Usvojiti znanja i steći sposobnost kritičkog prosuđivanja položaja hrvatskog društva u kontekstu europskih integracija i globalizacijskih procesa • Razviti stavove prema aktualnim političkim zbivanjima • Usvojiti znanja o ustrojstvu vlasti na nacionalnoj razini • Prepoznati čimbenike i razlikovati tipove gospodarskih sustava • Shvatiti važnost razvijanja poduzetničke kompetencije
Opis predmeta:	Nastavni plan i program iz Politike i gospodarstva se sastoji od dva dijela. Prvi dio obuhvaća Politiku u kojoj se obrađuju pojmovi iz politike čija je svrha izgradnja učenikovih stavova prema aktualnim političkim zbivanjima te shvaćanje politike kao nezaobilaznog segmenta u svakodnevnom funkcioniranju pojedinca i društva. U okviru Gospodarstva se obrađuju sadržaji koji uključuju temelje slobodnog tržišnog gospodarstva te razvijanje poduzetničke kompetencije kao bitnog činitelja na tržištu rada.

Nastavni predmet po godinama i ishodima učenja

Naziv predmeta u 4. godini učenja	**Politika i gospodarstvo**
Kroz ovaj predmet u 4. godini učenja polaznik će steći sljedeće ishode učenja:	• Objasniti pojmove politike, vrste politike političkog djelovanja (politički govor, politička utakmica, napisi političkog sadržaja) • Razlikovati pojmove moći i vlasti , objasniti vrste moći i vlasti te navesti primjere

155

	• Prepoznati značajke različitih tipova političkih poredaka te navesti primjere • Objasniti pojam i vrste demokracije • Opisati razvoj višestranačja u Hrvatskoj • Rastumačiti pojam političkih stranaka i njihove vrste • Prikazati djelovanje političkih stranaka u RH • Navesti i objasniti vrste izbornih sustava te objasniti izborni sustav RH • Objasniti načine izbora predsjednika i vlade RH • Protumačiti pojam države te razlikovati različite oblike državnog ustroja (unitarna, federacija, konfederacija) • Razjasniti pojam državne suverenosti i koncept ustroja vlasti RH (trodioba vlasti) • Objasniti djelokrug rada Sabora, vlade i predsjednika RH • Razjasniti hijerarhiju sudova u RH te objasniti značaj i ustroj Ustavnog suda • Upoznati ljudska prava kao temelj svakog demokratskog sustava te razumjeti njihov značaj za suživot, toleranciju i mir • Objasniti odnos politike i vjere u životu čovjeka s obzirom na prava čovjeka i građanina • Objasniti pojam globalizacije, upoznati uzroke globalizacije i utjecaje globalizacije na Republiku Hrvatsku • Objasniti pojmove gospodarstvo/ekonomija, makroekonomija i mikroekonomija • Razumjeti odnos između ukupnoga gospodarstva i njegovih sastavnica • Objasniti pojam oportunitetnog troška te razumjeti odnos ograničenih mogućnosti i neograničenih ljudskih želja i potreba • Rastumačiti pojam proizvodnih činitelja • Objasniti u čemu se sastoje temeljni gospodarski problemi *što, kako, za koga* • Razlikovati tipove gospodarskih sustava (običajnoga, komandnoga, tržišnoga, mješovitoga) i način donošenja odgovora na temeljna gospodarska pitanja te navesti primjere • Razlikovati pojmove: tržište, cijena, ponuda, potražnja te objasniti zakon ponude i zakon potražnje • Razlikovati tržišne funkcije • Opisati i objasniti situaciju tržišne ravnoteže, tržišne slobode (ideju laissez-faire) te ograničene konkurencije • Objasniti teoriju nevidljive ruke • Odrediti pojam ekonomije potražnje i ekonomije ponude • Prepoznati način mjerenja gospodarske uspješnosti na makrorazini (bruto nacionalni proizvod) i mikrorazini (dohodak/stanovniku) • Odrediti pojam kapitala i novca te razlikovati osnovne funkcije novca • Objasniti pojam banke i razjasniti ulogu središnje banke u bankarskome sustavu • Razlikovati makroekonomske i mikroekonomske ciljeve • Razumjeti značenje i ulogu monetarne i fiskalne politike • Objasniti pojmove: budžet, budžetski suficit i budžetski deficit te razlikovati vrste oporezivanja • Objasniti pojam poduzetništva, pojam poduzetnika te

156

	razlikovati poduzetnika i menadžera • Opisati menadžera i njegovu ulogu u poslovnoj organizaciji • Objasniti pojmove: bilanciranje, planiranje • Razlikovati načine ulaska u posao kao i različite organizacijske oblike poslovanja • Objasniti pojmove: dionica, obveznica, dividenda • Objasniti pojam marketinga te znati prepoznati osnovne instrumente marketinškog spleta (4P) • Opisati nastanak i bitna obilježja Europske unije te razlikovati temeljne institucije EU • Objasniti pojam i značenje EMU (Monetarna unija) • Opisati društveno-politički razvoj Hrvatske od 19.stoljeća do danas s naglaskom na gospodarske uvjete (dominantno društveno i privatno vlasništvo) • Opisati razvojne mogućnosti hrvatskoga gospodarstva u europskim i svjetskim razmjerima

Razrada:

Nastavne cjeline	Razrada – Nastavne teme
Politika i političko djelovanje	• Pojam politike • Političko djelovanje • Moć – vlast
Narod	• Narod – nacija • Manjine – rješavanje pitanja manjina
Politički poredak	• Tipovi političkih poredaka • Demokracija
Političke stranke	• Pojam političke stranke • Vrste političkih stranaka
Izbori	• Vrste izbornih sustava • Izborni sustav Republike Hrvatske
Politički sustav Republike Hrvatske	• Država • Ustroj vlasti Republike Hrvatske • Sabor, vlada i predsjednik Republike Hrvatske • Sudska vlast Republike Hrvatske
Ljudska prava, politka i javnost	• Razvoj ideje ljudskih prava • Odnos politike, javnosti i vjere
Globalizacija	• Pojam globalizacije i globalizacijski pokreti

157

Uvod u ekonomiju	• Ekonomija, makroekonomija i mikroekonomija • Zakon ograničenosti i oportunitetni trošak • Temeljna ekonomska pitanja • Gospodarski sustavi • Tržište i cijene / nevidljiva ruka A. Smitha • Država i nacionalno gospodarstvo • Novac i gospodarstvo • Ekonomski ciljevi i ekonomska politika
Poduzetništvo, poslovna organizacija i marketing	• Poduzetništvo i poslovna organizacija • Organizacijski oblici i financiranje poslovanja • Menadžment • Marketing
Gospodarstvo svijeta, Europe i Hrvatske	• Europska unija • Gospodarstva u tranziciji i obilježja gospodarskog sustava u Republici Hrvatskoj

Metode i oblici rada:	**Metode rada**: usmeno izlaganje, razgovor, čitanje i rad s tekstom, objašnjavanje, demonstracija, igranje uloga, simulacije, projektna nastava, seminari učenika, radionice **Oblici rada**: frontalni oblik rada, individualni oblik rada, rad u paru, rad u skupinama, timski rad, istraživačko učenje, samostalno učenje, višesmjerna komunikacija
Oblici učenja:	Individualni rad, radu paru, rad u skupini, timski rad
Elementi i oblici praćenja i vrjednovanja polaznika	**Elementi:** usvojenost sadržaja, primjena usvojenih sadržaja **Oblici:** samovrednovanje i zajednička ocjena (evaluacija) rada, usmena provjera, pisana provjera, seminarski rad

Literatura:

Literatura za nastavnike:	• Benić, Đuro (2009.): Politika i gospodarstvo – udžbenik za strukovne škole, Zagreb: Školska knjiga • Eckarod, Jesse (1999.): Tipologija suvremenih političkih sustava. Osijek-Zagreb- Split: Pan Liber • Izborni zakon Republike Hrvatske • Ustav Republike Hrvatske • McQuoid-Mason,David...<et al.>(2001.) Demokracija za sve: Obrazovanje za političku kulturu, Zagreb: Forum za slobodu odgoja • e-learning - korištenje elektronskih medija
Literatura za polaznike:	Prema *Katalogu obveznih udžbenika i pripadajućih dopunskih nastavnih sredstava* Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa.

158

Strukovni dio kurikuluma

Obvezni strukovni jedinični skupovi ishoda učenja	Modul	Nastavni predmet
Građa i funkcija ljudskog tijela	DENTALNA MEDICINA	LATINSKI JEZIK U MEDICINI
		ANATOMIJA I FIZIOLOGIJA
Građa i razvoj zuba		DENTALNA MORFOLOGIJA
Osnove dentalne medicine		UVOD U DENTALNU MEDICINU
Instrumenti, pribor, oprema i materijali za dijagnostičko terapijske postupke Lijekovi u dentalnoj medicini		DENTALNA OPREMA I MATERIJALI
Hitna medicinska stanja		HITNA MEDICINSKA STANJA
Preventivne mjere u dentalnoj medicini	PREVENTIVNE MJERE U DENTALNOJ MEDICINI	PREVENCIJA U DENTALNOJ MEDICINI
Zdravstveni odgoj		METODIKA ZDRAVSTVENOG ODGOJA
Osnove zdravstvene zaštite Medicinska i dentalna dokumentacija	ORGANIZACIJA RADA	ORGANIZACIJA RADA
Mjere zaštite na radu Dezinfekcija Sterilizacija Etika zdravstvenih djelatnika Osnovni medicinsko-tehnički postupci	ZDRAVSTVENA NJEGA	ZDRAVSTVENA NJEGA
Asistencija tijekom dijagnostičko - terapijskih postupaka u dentalnoj i oralnoj patologiji, pedodonciji i obiteljskoj dentalnoj medicini	DENTALNO ASISTIRANJE	DENTALNO ASISTIRANJE
Asistencija tijekom dijagnostičko - terapijskih postupaka u dentalnoj protetici		
Asistencija tijekom dijagnostičko - terapijskih postupaka u oralnoj kirurgiji i parodontologiji		
Asistencija tijekom dijagnostičko - terapijskih postupaka u ortodonciji		
Sustav kvalitete u dentalnoj medicini	SUSTAV KVALITETE	KVALITETA U DENTALNOJ MEDICINI

159

Izborni strukovni jedinični skupovi ishoda učenja	Modul	Nastavni predmet
Komunikacijske vještine	Komunikacijske vještine	Komunikacijske vještine
Latinski jezik	Latinski jezik	Latinski jezik
Hrvatski znakovni govor	Hrvatski znakovni govor	Hrvatski znakovni jezik
Dentalni računalni program	Dentalni računalni program	Dentalni računalni program
Osnove radiologije u dentalnoj medicini	Osnove radiologije u dentalnoj medicini	Osnove radiologije u dentalnoj medicini
Administracija u dentalnoj ordinaciji	Administracija u dentalnoj ordinaciji	Administracija u dentalnoj ordinaciji

2.2.2. Obvezni strukovni moduli

Naziv modula	***DENTALNA MEDICINA***
Popis strukovnih jediničnih skupova ishoda učenja iz standarda kvalifikacije	• *Građa i funkcija ljudskog tijela* • *Građa i razvoj zuba* • *Osnove dentalne medicine* • *Instrumenti, pribor, oprema i materijali za dijagnostičko -terapijske postupke* • *Lijekovi u dentalnoj medicini* • *Hitna medicinska stanja*
Kako učiti i raditi s ovim modulom:	
Cilj modula	U sklopu ovoga modula polaznici/polaznice će razumjeti građu i funkciju ljudskog tijela kao cjeline, s posebnim naglaskom na građu i fiziologiju glave i vrata. Steći će znanja o građi zubi. Osposobit će se za interpretaciju načina označavanja zubi te ploha zubi. Razlikovati će pojedine grupe zuba. Dobiti će uvid u značaj dentalne medicine kao grane medicinskih znanosti te o karakteristikama njezinih područja. Steći će osnovna znanja o patološkim stanjima u dentalnoj medicini te o osnovnim dijagnostičko-terapijskim postupcima. Cilj ovog modulaje je i pravilno koristiti stručnu terminologiju za instrumente, pribor, opremu i materijale za dijagnostičko - terapijske postupke. Polaznici/poalznice će biti sposobni objasniti njihovu svrhu, osnovne karakteristike i namjenu. Razviti će umijeće odgovornog, preciznog i samostalnog te redovitog provjeravanja tehničke ispravnosti instrumenata, pribora, opreme i materijala. Steći osnovna znanja o lijekovima u dentalnoj medicini, osnovna znanja o djelovanju lijekova te o načinima primjene lijekova. Pravovremeno će prepoznati životno ugroženog pacijenta te sudjelovati u njegovom zbrinjavanju prema standardu i etici zdravstvenih djelatnika.
Opis modula:	
Kroz koji(e) nastavni(e) predmet(e) se ostvaruje ovaj modul:	*Modul se ostvaruje kroz sljedeće nastavne predmete:* 1. *Latinski jezik u medicini u prvoj godini učenja* *(fond sati:35; 2 kreditna boda)*

	2. *Latinski jezik u medicini u drugoj godini učenja* *(fond sati:35; 2 kreditna boda)* 3. *Anatomija i fiziologija u prvoj godini učenja* *(fond sati:70; 4 kreditnih bodova)* 4. *Anatomija i fiziologija u drugoj godini učenja* *(fond sati:35; 2 kreditna boda)* 5. *Dentalna morfologija u drugoj godini učenja* *(fond sati:35; 2 kreditna boda)* 6. *Uvod u dentalnu medicinu u drugoj godini učenja* *(fond sati:35; 2 kreditna boda)* 7. *Uvod u dentalnu medicinu u trećoj godini učenja* *(fond sati:70; 4 kreditna boda)* 8. *Dentalna oprema i materijali u prvoj godini učenja* *(fond sati: 35; 2 kreditna boda)* 9. *Dentalna oprema i materijali u drugoj godini učenja* *(fond sati:70; 4 kreditna boda)* 10. *Hitna medicinska stanja u trećoj godini učenja* *(fond sati:70; 4 kreditnih bodova)* *Da bi polaznik ostvario navedene kreditne bodove, osim ukupnog fonda nastavnih sati, potrebni su i ostali oblici samostalnoga učenja precizirani pojedinim ishodima. Modul predstavlja učinkovitu kombinaciju teorijske i praktične nastave.*

Razrada modula - Nastavni predmet po godinama i ishodima učenja

Naziv predmeta u 1. godini učenja	***LATINSKI JEZIK U MEDICINI***
Kroz ovaj predmet u 1. godini učenja polaznik će steći sljedeće ishode učenja:	1. Prepoznati osnove latinskog jezika te gramatičku terminologiju 2. Primijeniti pravila čitanja latinskog jezika naglas 3. Razlikovati klasični i tradicionalni izgovor 4. koristiti osnovna pravila naglašavanja pri izgovoru latinskih riječi 5. navesti latinske riječi koje čine rječnik potreban za razumijevanje terminologije u dentalnoj medicini 6. Prepoznati sličnost i razliku latinskog jezika s današnjim romanskim jezicima 7. povezati upotrebu latinskog jezika sa stvaranjem međunarodnoga znanstvenog nazivlja. 8. Koristiti latinski jezik u dentalnoj medicini
Razrada:	
Nastavne cjeline:	*Razrada – Nastavne teme:*
Uvod u latinski jezik	Značenje učenja latinskog jezika u zdravstvenoj struci razvoj latinskog do romanskih jezika utjecaj na ostale moderne jezike pojam latinizam, grecizam, internacionalizam u svakodnevnom govoru i u

161

	struci (Upoznavanje s kulturološko-civilizacijskim i strukovnim ishodištem te vlastitom kulturološkom baštinom u cjelokupnim dostignućima civilizacije te struke)
Fonetika i fonologija	latinski jezik i pismo Glasovni sustav Izgovor - klasični, tradicionalni - uporaba u medicini Naglasak (Pravilna primjena izgovora i pravopisa te osviještavanje potrebe za pravilnim čitanjem, pisanjem i razumijevanjem vokabulara)
Morfologija	Imenice - osnovni rječnički oblik (1. - 5. deklinacije, iznimke) Pridjevi – osnovni rječnički oblici (1. – 3. deklinacije, iznimke), komparacija (iznimke) Zamjenice – osnovni rječnički oblik (osobne, posvojne, pokazne, neodređene, odnosne, defektivne); zamjenički pridjevi Brojevi - bilježenje rimskim brojkama, glavni, redni, dijelni, prilošni, umnožni Glagoli – osnovni rječnički oblik, (pravilni, deponentni, nepravilni, bezlični) glagolska vremena, načini, glagolsko stanje; glagolska imena - participi, infinitivi, Prijedlozi, veznici, uzvici (Pravilna uporaba rječnika, osnovnih gramatičkih kategorija, interpretacija i uporaba odr. fonda riječi te razvoj osnovnih strategija suradničkog i individualnog učenja, utvrđivanje sposobnosti evaluacije i samoevaluacije, apsolutne i relativno-kriterijske)
Ostalo:	
Metode i oblici rada:	**Metode**: Usmeno izlaganje, razgovor, rad na tekstu, **Oblici**: Frontalni oblik rada, individualni oblik rada, rad u paru, rad u skupinama
Elementi i oblici praćenja i vrjednovanja polaznika	**Elementi**: prijevod, gramatika, medicinsko nazivlje **Oblici**: pisana provjera, usmena provjera, rječnik, seminarski rad, samovrednovanje
Literatura:	
Literatura za nastavnike:	Bagarić, J.:*Linguae Latinae elementa*, Školska knjiga, Zagreb Gorski, O.; Pauš, P.; Latinska gramatika, Školska knjiga, Zagreb Knezović, P*.: Li La disco*, Školska knjiga, Zagreb Milanović, Z.: *Hereditas linguae Latinae*, Zrno-Print, Zagreb Salopek, D.; Šešelj, Z.; Škiljan, D.; *Orbis Romanus I*, Školska knjiga, Zagreb
Literatura za polaznike:	Prema *Katalogu obveznih udžbenika i pripadajućih dopunskih nastavnih sredstava* Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa.

Naziv predmeta u 2. godini učenja	***LATINSKI JEZIK U MEDICINI***
Kroz ovaj predmet u 2. godini učenja polaznik će steći sljedeće ishode učenja:	1. povezati gramatičke strukture u tekstu. 2. iskazati pravila osnovne morfologije u latinskom jeziku, 3. navesti popis latinskih riječi koje čine rječnik potreban potreban za razumijevanje terminologije u dentalnoj medicini 4. prepoznati srukturu latinskih rečenica, 5. primijeniti pravila sintakse glagola i zavisne rečenice. 6. povezati upotrebu latinskog jezika sa stvaranjem međunarodnoga znanstvenog nazivlja. 7. koristiti latinski jezik u dentalnoj medicini 8. iskazati pravila vezana za latinsku terminologiju u dentalnoj medicini 9. primjenjivati višečlanu tvorbu nazivlja u dentalnoj medicini

162

Razrada:	
Nastavne cjeline:	*Razrada – Nastavne teme:*
Tvorba medicinskog nazivlja	Gramatičke i značenjske tvorbe (latinskih te riječi grčkog podrijetla) Tvorba pridjeva Tvorba imenica Tvorba medicinskog nazivlja - termini unius verbi, composita... (korištenje daljnjeg fonda riječi, analize i sinteze, procjena samostalnosti u radu, strategije rada u paru, u grupi)
Sintaksa	Sintaksa padeža – unutar stručnih izraza Sintaksa jednostavne rečenice Sintaksa glagolskih imena (naglašena samostalna uporaba rječnika, analiza i prijevod sintagmi, kombiniranje dosadašnjih vještina u novim situacijama)
Stručni latinski	Osnove latinskog jezika za pisanje i čitanje anatomskih izraza, dijagnoza i sl. Transkripcija i transliteracija stručne terminologije (lat. i grč.) Osnove latinskog jezika za pisanje i čitanje recepata, kratica (povezivanje s materinjim i stranim jezicima, argumentiranje primjene nekih postupaka u različitim situacijama s različitim posljedicama)
Ostalo:	
Metode i oblici rada:	**Metode**: Usmeno izlaganje, razgovor, rad na tekstu, **Oblici**: Frontalni oblik rada, individualni oblik rada, rad u paru, rad u skupinama
Elementi i oblici praćenja i vrjednovanja polaznika	**Oblici**: pisana provjera, usmena provjera, rječnik, seminarski rad, samovrednovanje **Elementi**: prijevod, gramatika, medicinsko nazivlje
Literatura:	
Literatura za nastavnike:	Bagarić, J.:*Linguae Latinae elementa*, Školska knjiga, Zagreb Gorski, O.; Pauš, P.; Latinska gramatika, Školska knjiga, Zagreb Knezović, P*.: Li La disco*, Školska knjiga, Zagreb Milanović, Z.: *Hereditas linguae Latinae*, Zrno-Print, Zagreb Salopek, D.; Šešelj, Z.; Škiljan, D.; *Orbis Romanus I*, Školska knjiga, Zagreb
Literatura za polaznike:	Prema *Katalogu obveznih udžbenika i pripadajućih dopunskih nastavnih sredstava* Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa.

Naziv predmeta u 1. godini učenja	**ANATOMIJA I FIZIOLOGIJA**
Kroz ovaj predmet u 1. godini učenja polaznik će steći sljedeće ishode učenja:	• Primijeniti latinski jezik u medicini • Opisati dijelove sustava i organa. • Objasniti funkciju sustava i organa.
Razrada:	
Nastavne cjeline:	*Razrada – Nastavne teme:*
Uvod u anatomiju i fiziologiju	Načela građe čovjekovog tijela

Tkiva	Epitelno Žljezdano Potporno Vezivno Hrskavično Koštano Mišićno Živčano tkivo
Kosti	Građa i funkcije kosti Kosti trupa, gornjih i donjih ekstremiteta i zdjelice Anatomija i fiziologija zglobova
Mišićni sustav	Građa i funkcija mišića Najvažniji mišići u tijelu čovjeka
Sustav krvnog i limfnog optoka	Anatomija srca Arterije i vene Fiziologija krvnog optoka Limfa i limfne žile Krv, krvne grupe, RH-faktori
Probavni sustav	Građa, položaj i funkcije pojedinih dijelova probavnog sustava
Dišni sustav	Građa dišnog sustava Fiziologija disanja
Mokraćni sustav	Građa i funkcija mokraćnog sustava
Sustav žlijezda s unutrašnjim izlučivanjem	Građa i funkcija sustava žlijezda s unutrašnjim izlučivanjem
Spolni sustav	Spolni sustav muškarca Spolni sustav žene
Živčani sustav	Građa i funkcije velikog i malog mozga Intelektualne funkcije velikog mozga Zaštita mozga Moždani i moždinski živci Autonomni živčani sustav
Sustav osjetila	Građa i funkcija sustava osjetila

164

Napomena	
Ostalo:	
Metode i oblici rada:	**Metode rada**: određuje nastavnik prema odobrenoj stručnoj literaturi (didaktika i metodika), a naglasak treba staviti na surađivačko učenje, istraživačko učenje, samostalno učenje i višesmjernu komunikaciju. **Oblici učenja**: frontalni oblik rada, individualni oblik rada, rad u paru, rad u skupinama, timski rad i samostalno učenje.
Oblici učenja:	
Elementi i oblici praćenja i vrjednovanja polaznika	**Oblici:** samovrjednovanje i zajednička ocjena (evaluacija) rada, usmena provjera, pisana provjera, seminarski rad, radne mape, prezentacija rezultata projekata, odnos prema radu. **Elementi:** usvojenost sadržaja, primjena sadržaja i vještina, stvaranje sadržaja, komunikacija i suradnja u radu, kreativnost u radu.
Literatura:	
Literatura za nastavnike:	Dubravko Jalšovec, Igor Andreis: ANATOMIJA I FIZIOLOGIJA udžbenik za 1. razred srednje medicinske škole, Školska knjiga
Literatura za polaznike:	Prema *Katalogu obveznih udžbenika i pripadajućih dopunskih nastavnih sredstava* Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa.

Naziv predmeta u 2. godini učenja	**ANATOMIJA I FIZIOLOGIJA**
Kroz ovaj predmet u 2. godini učenja polaznik će steći sljedeće ishode učenja:	• Primijeniti osnove latinskog jezika. • Protumačiti građu glave i vrata. • Intepretirati fiziologiju glave i vrata. • Kategorizirati dijelove usne šupljine i temporomandibularnog zgloba. • Prepoznati orijentacijske ravnine i krivulje. • Navesti vrste okluzije i artikulacije. • Iskazati važnost kretnji donje čeljusti.
Razrada:	
Nastavne cjeline:	*Razrada – Nastavne teme:*
Anatomija i fiziologija čeljusti	Kosti glave Gornja čeljust Donja čeljust Temporomandibularni zglob Žvačni mišići
Kretnje donje čeljusti	Osnovne i funkcijske kretnje Djelovanje mišića na kretnje donje čeljusti
Fiziologija fizionomije	Studij lica Boja zubi

165

	Promjene nakon gubitka zubi
Okluzija	Vrste okluzija Međusobni odnos prednjih i stražnjih zubi Orijentacijske ravnine i krivulje
Gnatologija	Osnovni pojmovi Podjela i zadatak artikulatora
Ostalo:	
Metode i oblici rada:	**Metode rada**: određuje nastavnik prema odobrenoj stručnoj literaturi (didaktika i metodika), a naglasak treba staviti na surađivačko učenje, istraživačko učenje, samostalno učenje i višesmjernu komunikaciju. **Oblici učenja**: frontalni oblik rada, individualni oblik rada, rad u paru, rad u skupinama, timski rad i samostalno učenje.
Oblici učenja:	
Elementi i oblici praćenja i vrjednovanja polaznika	**Oblici:** samovrjednovanje i zajednička ocjena (evaluacija) rada, usmena provjera, pisana provjera, seminarski rad, radne mape, prezentacija rezultata projekata, odnos prema radu. **Elementi:** usvojenost sadržaja, primjena sadržaja, stvaranje sadržaja, komunikacija i suradnja u radu, kreativnost u radu.
Literatura:	
Literatura za nastavnike:	Rešetar, B.: *Stomatološka anatomija s gnatologijom*, Zagreb: Golden marketing - Tehnička knjiga d.d., (2004) Kraljević, K.: *Anatomija i fiziologija okluzije*, Globus, Zagreb, (1991) - korištenje elektronskih medija
Literatura za polaznike:	Prema *Katalogu obveznih udžbenika i pripadajućih dopunskih nastavnih sredstava* Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa.

Naziv predmeta u 2. godini učenja	**DENTALNA MORFOLOGIJA**
Kroz ovaj predmet u 2. godini učenja polaznik će steći sljedeće ishode učenja:	• Izreći definiciju morfologije zuba. • Opisati vrste nicanja zubi. • Interpretirati načine označavanja zubi. • Identificirati plohe zuba. • Objasniti pojedine grupe zuba. • Protumačiti funkciju pojedine grupe zuba. • Analizirati građu zuba.
Razrada:	
Nastavne cjeline:	*Razrada – Nastavne teme:*
Morfologija zuba	Osnove latinske nomenklature Uvod u morfologiju zuba
Usna šupljina	Usna šupljina

166

	Usna šupljina u užem smislu Predvorje usne šupljine
Trajna i mliječna denticija	Obilježja mliječne denticije Obilježja trajne denticije Broj zuba Nicanje zuba
Građa zuba	Kruna zuba Korijen zuba Caklina, dentin, cement, pulpa
Označavanje zuba	Opisno označavanje Dualni sustav Koordinatni sustav
Prednji zubi	Sjekutići Uloga i zadaci sjekutića Plohe sjekutića Očnjaci Uloga i zadaci očnjaka Plohe očnjaka
Stražnji zubi	Pretkutnjaci Uloga i zadaci pretkutnjaka Plohe pretkutnjaka Kutnjaci Uloga i zadaci kutnjaka Plohe kutnjaka
Napomena	
Ostalo:	
Metode i oblici rada:	**Metode rada**: određuje nastavnik prema odobrenoj stručnoj literaturi (didaktika i metodika), a naglasak treba staviti na surađivačko učenje, istraživačko učenje, samostalno učenje i višesmjernu komunikaciju. **Oblici učenja**: frontalni oblik rada, individualni oblik rada, rad u paru, rad u skupinama, timski rad i samostalno učenje.
Oblici učenja:	
Elementi i oblici praćenja i vrjednovanja polaznika	**Oblici:** samovrjednovanje i zajednička ocjena (evaluacija) rada, usmena provjera, pisana provjera, seminarski rad, radne mape, prezentacija rezultata projekata, odnos prema radu. **Elementi:** usvojenost sadržaja, primjena sadržaja, stvaranje sadržaja, komunikacija i

167

	suradnja u radu, kreativnost u radu.
Literatura:	
Literatura za nastavnike:	Tomić-Solar, N. (2003): Morfologija zubi. Zagreb: Medicinska naklada. - korištenje elektronskih medija
Literatura za polaznike:	Prema *Katalogu obveznih udžbenika i pripadajućih dopunskih nastavnih sredstava* Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa.

Naziv predmeta u 2. godini učenja	**UVOD U DENTALNU MEDICINU**
Kroz ovaj predmet u 2. godini učenja polaznik će steći sljedeće ishode učenja:	• Izreći definiciju dentalne medicine. • Razvrstati dentalnu medicinu na područja. • Opisati osnovna patološka stanja u dentalnoj medicini. • Objasniti svrhu dijagnostičko-terapijskih postupaka osnovnih patoloških stanja u dentalnoj medicini. • Istaknuti važnost pojedinih faza osnovnih dijagnostičko-terapijskih postupka u dentalnoj medicini.
Razrada:	
Nastavne cjeline:	*Razrada – Nastavne teme:*
Dentalna medicina	Uvod u dentalnu medicinu Razvoj dentalne medicine Područja dentalne medicine
Patološka stanja	Patološka stanja tvrdih zubnih tkiva Patološka stanja mekih tkiva usne šupljine i lica Patološka stanja koštanog tkiva glave
Dijagnostičko-terapijski postupci	Dijagnostičko - terapijski postupci u dentalnoj patologiji Faze dijagnostičko – terapijskih postupaka u dentalnoj patologiji važnih za rad dentalne asistentice/asistenta
Ostalo:	
Metode i oblici rada:	**Metode rada**: određuje nastavnik prema odobrenoj stručnoj literaturi (didaktika i metodika), a naglasak treba staviti na surađivačko učenje, istraživačko učenje, samostalno učenje i višesmjernu komunikaciju. **Oblici učenja**: frontalni oblik rada, individualni oblik rada, rad u paru, rad u skupinama, timski rad i samostalno učenje.
Oblici učenja:	
Elementi i oblici praćenja i vrjednovanja polaznika	**Oblici:** samovrjednovanje i zajednička ocjena (evaluacija) rada, usmena provjera, pisana provjera, seminarski rad, radne mape, prezentacija rezultata projekata, odnos prema radu. **Elementi:** usvojenost sadržaja, primjena sadržaja, stvaranje sadržaja, komunikacija i suradnja u radu, kreativnost u radu.

168

Literatura:	
Literatura za nastavnike:	Herbert, T.; Shillingburg i suradnici: *Osnove fiksne protetike* Kraljević, K.: *Potpune proteze*, Areagrafika, Zagreb, 2001. Suvin, M.: *Djelomične proteze*, Školska knjiga, Zagreb Rešetar, B.: *DJELOMIČNA PROTEZA*, udžbenik za 4. razred zdravstvenih škola, GMTK Šutalo, J.: *Patologija i terapija tvrdih zubnih tkiva*, Naklada *Zadro* Cekić-Arambašin, A. Oralna medicina, Školska knjiga, Zagreb, (2005) Miše, I.: Oralna kirurgija, Medicinska naklada, (1988) Torabinejad, M., Walton, R.E: *Endodoncija - Načela i praksa*, Naklada *Slap*, (2010) Proffit, W.R., Fields, H.W. Jr., Sarver, D.M. (2010): Ortodoncija, Naklada slap Koch, G.; Poulsen, S.*: Pedodoncija*, Medicinska naklada Ćatović, A.: GERONTOSTOMATOLOGIJA, Medicinska naklada,(2010) Tomić-Solar, N.: Laboratorijska fiksna protetika, Medicinska naklada, (2003) Morow MR, Rudd DK, Rhoads EJ. Dental Laboratory Procedures. Complete Dentures, Mosby Co. 1976. Morow MR, Rudd DK, Rhoads EJ. Dental Laboratory Procedures. Partial Dentures, Mosby Co. 1986. Boucher JL, Renne PR. Treatment of partialy edentulous patients, Mosby Co. 1982. Zarb GA, Bolender CL, Eckert SE, Fenton AH, Jacob RF, Mericske-Stern R. Prosthodontic Treatment for Edentulous Patients: Complete Dentures and Implant-Supported Prostheses. London, New York: CV Mosby, 2003. Carr AB, McGivney GP, Brown DT. McCracken's Removable Partial Prosthodontics 11th ed., Elsevier Mosby, 2006. Jan Lindhe, Thorkild Karring, Niklaus P. Lang (2004): Klinička parodontologija i dentalna implantologija - Prema 4. engleskom izdanju, Nakladni zavod Globus Linčir L.: Farmakologija za stomatologe, Školska knjiga, Zagreb, 1993. Grupa autora: Medicinska farmakologija, Medicinska naklada, Zagreb, 2001.
Literatura za polaznike:	Prema *Katalogu obveznih udžbenika i pripadajućih dopunskih nastavnih sredstava* Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa.

Naziv predmeta u 3. godini učenja	**UVOD U DENTALNU MEDICINU**
Kroz ovaj predmet u 3. godini učenja polaznik će steći sljedeće ishode učenja:	• Objasniti svrhu dijagnostičko-terapijskih postupaka osnovnih patoloških stanja u dentalnoj medicini. • Istaknuti važnost pojedinih faza osnovnih dijagnostičko-terapijskih postupka u dentalnoj medicini.
Razrada:	
Nastavne cjeline:	*Razrada – Nastavne teme:*
Dijagnostičko-terapijski postupci	Dijagnostičko - terapijski postupci u oralnoj patologiji Dijagnostičko - terapijski postupci u parodontologiji Dijagnostičko - terapijski postupci u dentalnoj protetici Dijagnostičko – terapijski postupci u oralnoj kirurgiji Dijagnostičko – terapijski postupci u ortodonciji Faze dijagnostičko – terapijskih postupaka u oralnoj patologiji važnih za rad dentalne asistentice/asistenta

169

	Faze dijagnostičko – terapijskih postupaka u parodontologiji važnih za rad dentalne asistentice/asistenta Faze dijagnostičko – terapijskih postupaka u dentalnoj protetici važnih za rad dentalne asistentice/asistenta Faze dijagnostičko – terapijskih postupaka u oralnoj kirurgiji važnih za rad dentalne asistentice/asistenta Faze dijagnostičko – terapijskih postupaka u ortodonciji važnih za rad dentalne asistentice/asistenta
Ostalo:	
Metode i oblici rada:	**Metode rada**: određuje nastavnik prema odobrenoj stručnoj literaturi (didaktika i metodika), a naglasak treba staviti na surađivačko učenje, istraživačko učenje, samostalno učenje i višesmjernu komunikaciju. **Oblici učenja**: frontalni oblik rada, individualni oblik rada, rad u paru, rad u skupinama, timski rad i samostalno učenje.
Oblici učenja:	
Elementi i oblici praćenja i vrjednovanja polaznika	**Oblici:** samovrjednovanje i zajednička ocjena (evaluacija) rada, usmena provjera, pisana provjera, seminarski rad, radne mape, prezentacija rezultata projekata, odnos prema radu. **Elementi:** usvojenost sadržaja, primjena sadržaja, stvaranje sadržaja, komunikacija i suradnja u radu, kreativnost u radu.
Literatura:	
Literatura za nastavnike:	Herbert, T.; Shillingburg i suradnici: *Osnove fiksne protetike* Kraljević, K.: *Potpune proteze*, Areagrafika, Zagreb, 2001. Suvin, M.: *Djelomične proteze*, Školska knjiga, Zagreb Rešetar, B.: *DJELOMIČNA PROTEZA*, udžbenik za 4. razred zdravstvenih škola, GMTK Šutalo, J.: *Patologija i terapija tvrdih zubnih tkiva,* Naklada *Zadro* Cekić-Arambašin, A. Oralna medicina, Školska knjiga, Zagreb, (2005) Miše, I.: Oralna kirurgija, Medicinska naklada, (1988) Torabinejad, M., Walton, R.E: *Endodoncija - Načela i praksa*, Naklada *Slap,* (2010) Proffit, W.R., Fields, H.W. Jr., Sarver, D.M. (2010): Ortodoncija, Naklada slap Koch, G.; Poulsen, S.*: Pedodoncija*, Medicinska naklada Ćatović, A.: GERONTOSTOMATOLOGIJA, Medicinska naklada,(2010) Tomić-Solar, N.: Laboratorijska fiksna protetika, Medicinska naklada, (2003) Morow MR, Rudd DK, Rhoads EJ. Dental Laboratory Procedures. Complete Dentures, Mosby Co. 1976. Morow MR, Rudd DK, Rhoads EJ. Dental Laboratory Procedures. Partial Dentures, Mosby Co. 1986. Boucher JL, Renne PR. Treatment of partialy edentulous patients, Mosby Co. 1982. Zarb GA, Bolender CL, Eckert SE, Fenton AH, Jacob RF, Mericske-Stern R. Prosthodontic Treatment for Edentulous Patients: Complete Dentures and Implant-Supported Prostheses. London, New York: CV Mosby, 2003. Carr AB, McGivney GP, Brown DT. McCracken's Removable Partial Prosthodontics 11th ed., Elsevier Mosby, 2006. Jan Lindhe, Thorkild Karring, Niklaus P. Lang (2004): Klinička parodontologija i dentalna implantologija - Prema 4. engleskom izdanju, Nakladni zavod Globus Linčir L.: Farmakologija za stomatologe, Školska knjiga, Zagreb, 1993. Grupa autora: Medicinska farmakologija, Medicinska naklada, Zagreb, 2001.
Literatura za	Prema *Katalogu obveznih udžbenika i pripadajućih dopunskih nastavnih sredstava*

polaznike:	Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa.

Naziv predmeta u 1. godini učenja	**DENTALNA OPREMA I MATERIJALI**
Kroz ovaj predmet u 1. godini učenja polaznik će steći sljedeće ishode učenja:	• Koristiti stručnu terminologiju za instrumente, pribor, opremu i materijale za dijagnostičko - terapijske postupke. • Razlikovati instrumente, pribor, opremu i materijale prema svrsi i namjeni. • Objasniti svrhu instrumenata, pribora i opreme za terapijske postupke. • Opisati osnovne karakteristike materijala za terapijske postupke. • Provjeriti tehničku ispravnost instrumenata, pribora i opreme. • Provjeriti rok valjanosti materijala
Razrada:	
Nastavne cjeline:	*Razrada – Nastavne teme:*
Ordinacija dentalne medicine	Prostor ordinacije dentalne medicine
Oprema	Oprema u ordinaciji dentalne medicine Tehnička ispravnost opreme u ordinaciji dentalne medicine
Instrumenti	Instrumenti za dijagnostičko – terapijske postupke u dentalnoj i oralnoj patologiji, pedodonciji Tehnička ispravnost instrumenata koji se koriste u dentalnoj medicini
Pribor	Pribor koji se koristi tijekom dijagnostičko – terapijskih postupaka u dentalnoj medicini
Materijali	Materijali u dentalnoj patologiji Način pripreme i skladištenja materijala u dentalnoj medicini
Ostalo:	
Metode i oblici rada:	**Metode rada**: određuje nastavnik prema odobrenoj stručnoj literaturi (didaktika i metodika), a naglasak treba staviti na surađivačko učenje, istraživačko učenje, samostalno učenje i višesmjernu komunikaciju. **Oblici učenja**: frontalni oblik rada, individualni oblik rada, rad u paru, rad u skupinama, timski rad i samostalno učenje.
Oblici učenja:	
Elementi i oblici praćenja i vrjednovanja polaznika	**Oblici:** samovrjednovanje i zajednička ocjena (evaluacija) rada, usmena provjera, pisana provjera, seminarski rad, radne mape, prezentacija rezultata projekata, odnos prema radu. **Elementi:** usvojenost sadržaja, primjena sadržaja, stvaranje sadržaja, komunikacija i suradnja u radu, kreativnost u radu.
Literatura:	
Literatura za nastavnike:	Topić, B.; Tahmišćija, H.: *Stomatološka propedeutika*, Synopsis d.o.o. (2002) Živko-Babić, J., Jerolimov V.: *Metali u stomatološkoj protetici*, Odabrana poglavlja, Zagreb : Školska knjiga, (2005)

171

	Jerolimov V. i sur. Stomatološki materijali, Odabrana poglavlja, Zagreb : Stomatološki fakultet, (2005) Šutalo J. Kompozitni materijali u stomatologiji, Zagreb: Grafički zavod Hrvatske, 1998.
Literatura za polaznike:	Prema *Katalogu obveznih udžbenika i pripadajućih dopunskih nastavnih sredstava* Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa.

Naziv predmeta u 2. godini učenja	**DENTALNA OPREMA I MATERIJALI**
Kroz ovaj predmet u 2. godini učenja polaznik će steći sljedeće ishode učenja:	• Koristiti stručnu terminologiju za instrumente i materijale za dijagnostičko - terapijske postupke. • Razlikovati instrumente i materijale prema svrsi i namjeni. • Objasniti svrhu instrumenata za terapijske postupke. • Opisati osnovne karakteristike materijala za terapijske postupke. • Provjeriti tehničku ispravnost instrumenata. • Provjeriti rok valjanosti materijala • Nabrojati oblike lijekova. • Objasniti načine unošenja lijeka u organizam. • Opisati osnovne procese pri resorpciji lijeka. • Protumačiti nuspojave lijekova. • Usporediti načine čuvanja lijekova. • Razlikovati vrste lijekova prema njihovom ljekovitom učinku kod pojedinih bolesti (antihipertenzivi, antidijabetici, antimikrobna sredstva, anestetici, analgetici, antipiretici). Klasificirati osnovne vrste lijekova prema ATC klasifikaciji (Anatomsko-Terapijsko-Kemijska klasifikacija).
Razrada:	
Nastavne cjeline:	*Razrada – Nastavne teme:*
Instrumenti	Instrumenti za dijagnostičko – terapijske postupke u parodontologiji Instrumenti za dijagnostičko – terapijske postupke u oralnoj kirurgiji Instrumenti za dijagnostičko – terapijske postupke u ortodonciji Tehnička ispravnost instrumenata koji se koriste u dentalnoj medicini
Materijali	Materijali u parodontologiji Materijali u oralnoj protetici Materijali u ortodonciji Način pripreme i skladištenja materijala u dentalnoj medicini
Lijekovi	Definicija lijeka Osnovne terapijske skupine lijekova Anatomsko-Terapijsko-Kemijska klasifikacija Unošenje lijekova u organizam Nuspojave lijekova u dentalnoj medicini

172

Ostalo:	
Metode i oblici rada:	**Metode rada**: određuje nastavnik prema odobrenoj stručnoj literaturi (didaktika i metodika), a naglasak treba staviti na surađivačko učenje, istraživačko učenje, samostalno učenje i višesmjernu komunikaciju. **Oblici učenja**: frontalni oblik rada, individualni oblik rada, rad u paru, rad u skupinama, timski rad i samostalno učenje.
Oblici učenja:	
Elementi i oblici praćenja i vrjednovanja polaznika	**Oblici:** samovrjednovanje i zajednička ocjena (evaluacija) rada, usmena provjera, pisana provjera, seminarski rad, radne mape, prezentacija rezultata projekata, odnos prema radu. **Elementi:** usvojenost sadržaja, primjena sadržaja, stvaranje sadržaja, komunikacija i suradnja u radu, kreativnost u radu.
Literatura:	
Literatura za nastavnike:	Topić, B.; Tahmišćija, H.: *Stomatološka propedeutika*, Synopsis d.o.o. (2002) Živko-Babić, J., Jerolimov V.: *Metali u stomatološkoj protetici*, Odabrana poglavlja, Zagreb : Školska knjiga, (2005) Jerolimov V. i sur. Stomatološki materijali, Odabrana poglavlja, Zagreb : Stomatološki fakultet, (2005) Šutalo J. Kompozitni materijali u stomatologiji, Zagreb: Grafički zavod Hrvatske, 1998.
Literatura za polaznike:	Prema *Katalogu obveznih udžbenika i pripadajućih dopunskih nastavnih sredstava* Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa.

Naziv predmeta u 3. godini učenja	**HITNA MEDICINSKA STANJA**
Kroz ovaj predmet u 3. godini učenja polaznik će steći sljedeće ishode učenja:	- Prepoznati stanja koja ugrožavaju život pacijenta. - Objasniti postupke pri neposrednoj životnoj ugroženosti pacijenta. - Provesti postupke osnovnog održavanja života pacijenta. - Primijeniti parenteralnu terapiju prema uputi doktora dentalne medicine. - Skrbiti o setu za anti-šok terapiju. - Pripremiti lijekove prema uputi doktora dentalne medicine.
Razrada	
Nastavne cjeline	*Razrada – Nastavne teme*
Uvod u prvu pomoć	- Povijesni prikaz razvoja prve pomoći - Značenje prve pomoći - Postupci zaštite od infekcije pri zbrinjavanju pacijenta
Stanja koja ugrožavaju život	- Pregled ozlijeđene osobe - Procjena stanja životne ugroženosti - Utvrđivanje stanja svijesti

173

	- Procjena disanja, rada srca, krvarenja - Stavljanje pacijenta u odgovarajući položaj - Postupak kod nesvjesnog stanja, gušenja, prestanka disanja, prestanka rada srca, krvarenja - Postupak pri anafilaktičkom šoku, epileptičkom napadu, asmatskom napadu, hipoglikemiji i hiperglikemiji
Prohodnost dišnih putova	- Začepljenost dišnih putova - Postupci za otvaranje i održavanje prohodnosti dišnih putova - Gušenje stranim tijelom - Heimlichov hvat kod odraslih, trudnice, djeteta - Samopomoć
Umjetno održavanje disanja	- Najčešći uzroci prestanka disanja - Indikacije i kontraindikacije za primjenu metoda umjetnog disanja - Potpomognuto i kontrolirano disanje - Metode umjetnog disanja - Opasnosti i komplikacije pri izvođenju umjetnog disanja
Umjetno održavanje krvotoka	- Prepoznavanje srčanog aresta - Vanjska masaža srca - Kardiopulmonalna reanimacija (odraslih i djece) - Defibrilacija - Primjena lijekova u kardiopulmonalnoj reanimaciji (priprema, redosljed primjene) - Plan i redoslijed reanimacijskih postupaka - Kontrola uspješnosti kardiopulmonalne reanimacije - Održavanje kolica / pribora za kardiopulmonalnu reanimaciju i anafilaktički šok
Krvarenje	- Hitni postupci i metode zaustavljanja krvarenja - Digitalna kompresija, izravan pritisak na ranu, podizanje udova, kompresivni zavoj, podvezivanje udova - Unutarnje krvarenje - Produljeno krvarenje nakon vađenja zuba - Postupci pri krvarenju iz usta, nosa, uha - Zbrinjavanje ozljeda tijekom dijagnostičko – terapijskih postupaka
Napomena	*Nastavni se proces 50% vremena izvodi praktično radi zadovoljenja kriterija izvedbe navedenog ishoda, a 50% služi za povezivanje usvojenih sadržaja s teorijskim spoznajama i praktičnom primjenom. Ovaj dio navesti prema potrebi.*
Ostalo	
Metode i oblici	Metode rada: usmeno izlaganje, razgovor, praktičan rad, čitanje i rad s tekstom, objašnjavanje, pisanje diskusija,demonstracija, igranje uloga, simulacije, projektna

174

rada:	nastava, seminari učenika, radionice. Oblici učenja: frontalni oblik rada, individualni oblik rada, rad u paru, rad u skupinama, timski rad, izvođenje vježbe i eksperiment, istraživačko učenje, samostalnu učenje, višesmjerna komunikacija.
Oblici učenja:	
Elementi i oblici praćenja i vrjednovanja polaznika	Elementi: usvojenost sadržaja, primjena sadržaja, stvaranje sadržaja, komunikacija i suradnja u radu, kreativnost u radu. Oblici: samovrednovanje i zajednička evaluacija rada, praktično provjeravanje, usmena provjera, pismena provjera (rješavanje zadataka), seminarski rad, domaće zadaće, radne mape, prezentacija rezultata projekata, odnos prema radu.
Literatura	
Literatura za nastavnike:	Jasprica Hrelec,V.,Hitna medicinska pomoć u izvanbolničkim uvjetima, Jaspra, Zagreb, 2007. Kiseljak, V., *Anestezija i reanimacija,* priručnik za učenike srednjih medicinskih škola Školska knjiga, Zagreb, 1995. Sklepić,S.,Hitni medicinski postupci za medicinske škole, Zrinski d.d., Čakovec, 2004 -e-learning - korištenje elektronskih medija
Literatura za polaznike:	Prema *Katalogu obveznih udžbenika i pripadajućih dopunskih nastavnih sredstava* Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa.

Razrada modula - Nastavni predme po godinama i ishodima učenja

Naziv modula	**PREVENTIVNE MJERE U DENTALNOJ MEDICINI**
Popis strukovnih jediničnih skupova ishoda učenja iz standarda kvalifikacije	• *Preventivne mjere u dentalnoj medicini* • *Zdravstveni odgoj*
Kako učiti i raditi s ovim modulom:	
Cilj modula	Kroz ovaj modul polaznik/polaznica će usvojiti preventivne mjere i postupke unapređenja zdravlja te sprečavanje bolesti u okviru dentalne medicine. Biti će u stanju upoznati korisnika dentalno – medicinskih usluga o osnovnim pravilima oralne higijene i prevencije: upotreba sredstava za oralnu higijenu (zubna četkica, zubni konac, interdentalna četkica, strugač jezika, solo četkica, električna i ultrazvučna četkica). Razlikovati će grupnu profilaksu, individualnu profilaksu, profilaksu kod dentalnih nadomjestaka te posebne profilaktičke mjere poslije zahvata u ustima. Preporučiti će postupke bitne za očuvanje zdravlja zubi kod trudnice. Postupit će sukladno protokolu pojedinih preparata flora kao dijela preventivnih mjera u dentalnoj medicini. Steći će osnovna znanja i vještine o metodama i tehnikama poučavanja te zdravstvenom odgoju pojedinca, obitelji i zajednice.
Opis modula:	
Kroz koji(e) nastavni(e)	*Modul se ostvaruje kroz sljedeće nastavne predmete:*

175

predmet(e) se ostvaruje ovaj modul:	1. *Prevencija u dentalnoj medicini u trećoj godini učenja (fond sati:35; 2 kreditna boda)* 2. *Metodika zdravstvenog odgoja u četvrtoj godini učenja (fond sati:70; 4 kreditna boda)* *Da bi polaznik ostvario navedene kreditne bodove, osim ukupnog fonda nastavnih sati, potrebni su i ostali oblici samostalnoga učenja precizirani pojedinim ishodima.* *Modul predstavlja učinkovitu kombinaciju teorijske i praktične nastave.*

Naziv predmeta u 3. godini učenja	**PREVENCIJA U DENTALNOJ MEDICINI**
Kroz ovaj predmet u 3. godini učenja polaznik će steći sljedeće ishode učenja:	1. Interpretirati pojmove preventivnih postupaka u dentalnoj medicini. 2. Navesti primjere akcija za unapređenje oralnog zdravlja. 3. Objasniti pojam rizičnih čimbenika u dentalnoj medicini. 4. Povezati na koji način stil života i stečene navike pojedinca utječu na pojavu bolesti. 5. Opisati zadaće dentalne asistentice u preventivnim postupcima i mjerama. 6. Primijeniti preventivne postupke u dentalnoj medicini. 7. Objasniti postupke u edukaciji pacijenta vezane za strah od pregleda i zahvata. 8. Prezentirati postupke u zdravstvenom odgoju i edukaciji djeteta o važnosti pregleda kod doktora dentalne medicine.
Razrada	
Nastavne cjeline	*Razrada – Nastavne teme*
Uvod u predmet	*Pojmovi preventivnih postupaka u dentalnoj medicini* *Rizični čimbenici u dentalnoj medicini* *Zadaće dentalne asistentice u preventivnim postupcima i mjerama*
Četkanje zubi	Četkica - osnovno sredstvo za mehaničko čišćenje i pranje zubi, vrste, oblici i tvrdoća Primjena električnih i ultrazvučnih četkica u dentalnoj higijeni Metode četkanja
Zubne paste i vode za ispiranje	Vrste zubnih pasta Primjena određenih vrsta zubnih pasta Primjena toaletne vode za ispiranje
Antiseptici u dentalnoj medicini	Oblici i vrste antiseptika Primjena antiseptika u ustima
Primjena drugih sredstava za čišćenje u ustima	Međuzubni konac (svila) Međuzubna četkica Strugač jezika
Individualna i	Demonstriranje svih oblika četkanja

176

grupna profilaksa	Demonstriranje primjene ostalih mehaničkih sredstava za oralnu higijenu Primjena komunikacijskih vještina za postizanje visoke motiviranosti pacijenta za provođenje oralne higijene
Ostalo	
Metode i oblici rada:	Metode rada: određuje nastavnik prema odobrenoj stručnoj literaturi (didaktika i metodika), a naglasak treba staviti na surađivačko učenje, istraživačko učenje, samostalno učenje i višesmjernu komunikaciju. Oblici rada: frontalni oblik rada, individualni oblik rada, rad u paru, rad u skupinama, timski rad.
Oblici učenja:	
Elementi i oblici praćenja i vrjednovanja polaznika	Oblici: samovrjednovanje i zajednička ocjena (evaluacija) rada, usmena provjera, pisana provjera, seminarski rad, radne mape, prezentacija rezultata projekata, odnos prema radu. Elementi: usvojenost sadržaja, primjena sadržaja i vještina, stvaranje sadržaja, komunikacija i suradnja u radu, kreativnost u radu.
Literatura	
Literatura za nastavnike:	Kobašlija i sur.: Prevencija u stomatologiji, Sarajevo M. Gomzi, T. Not, Z. Pišl, U. Rodin, R. Stevanović, M. Strnad-Pešikan, H. Tiljak (2001): Socijalna medicina zdravlje i okoliš, Školska knjiga, Zagreb
Literatura za polaznika:	Prema *Katalogu obveznih udžbenika i pripadajućih dopunskih nastavnih sredstava* Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa.

Naziv predmeta u 4. godini učenja	**METODIKA ZDRAVSTVENOG ODGOJA**
Kroz ovaj predmet u 4. godini učenja polaznik će steći sljedeće ishode učenja:	• Razlikovati pojam edukacije, informiranja od zdravstvenog odgoja. • Objasniti osnovne metode i tehnike koje se koriste u zdravstvenom odgoju. • Sastaviti plan edukacije za različite dobne skupine. • Objasniti utjecaj trudnoće na zdravlje zubi. • Prezentirati edukaciju pacijenta o oralnoj higijeni. • Demonstrirati pravilno pranje zubi. • Opisati piramidu zdrave prehrane. • Izdvojiti namirnice i njihove sastojke koji su važni za zdravlje zubi. • Preporučiti navike bitne za očuvanje zdravlja (tjelesna aktivnost, boravak na svježem zraku, izbjegavanje štetnih utjecaja alkohola, droga, duhana).

Razrada	
Nastavne cjeline	*Razrada – Nastavne teme*
Uvod u zdravstveni odgoj	Definicija i povijest zdravstvenog odgoja Edukacija i informiranje

177

	Integracija zdravstvenog odgoja Međuprofesionalna suradnja u zdravstvenom odgoju Uloga dentalne asistentice/asistenta u zdravstvenom odgoju
Osnove psihologije ljudskog ponašanja	Stavovi i ponašanje ljudi Komunikacija- elementi, zapreke, pravila profesionalne komunikacije Komunikacija u odnosu na dobne skupine Potrebe, frustracije i obrambene reakcije Motivacija - intrinzična/ekstrinzična
Metode rada u zdravstvenom odgoju	Rad s pojedincem - savjetovanje Rad s pojedincem - intervju Rad s malom grupom (zakonitosti grupe, pripadnost, upravljanje, teškoće u radu s malom grupom) Rad u velikoj grupi Predavanje: priprema, izvođenje, analiza i vrednovanje Sociometrija: priprema, izvođenje, prezentiranje rezultata, analiza i vrednovanje
Osnovna sredstva u zdravstvenom odgoju	Definicija i vrsta audiovizualnih sredstava Uporaba audiovizualnih sredstava Izrada audiovizualnih sredstava Tiskani materijali: zahtjevi, vrste, primjena Izrada i prezentacija tiskanih materijala (pamtilica, letak, brošura, članaka, slikovnica, pisama)
Proces zdravstvenog odgoja	Prikupljanje podataka Određivanje ciljeva Utvrđivanje mogućnosti i prepreka Određivanje zadataka Razrada aktivnosti (organizacije, osobe, mjesto, vrijeme, metode, sredstva i pomagala) Provedba aktivnosti Vrednovanje procesa zdravstvenog odgoja
Zdravstveni odgoj i unaprjeđenje oralnog zdravlja	Navike i zdravlje Pravilna prehrana (energetske potrebe) Piramida zdrave prehrane Oralno zdravlje i prehrana Zdravstveni odgoj u radu s majkama i malom djecom Zdravstveni odgoj u radu sa školskom djecom i mladeži Zdravstveni odgoj u radu s trudnicama

178

	Zdravstveni odgoj u radu sa starijim osobama Zdravstveni odgoj i kronične bolesti
Napomena	*Nastavni se proces 50% vremena izvodi praktično radi zadovoljenja kriterija izvedbe navedenog ishoda, a 50% služi za povezivanje usvojenih sadržaja s teorijskim spoznajama i praktičnom primjenom. Ovaj dio navesti prema potrebi.*
Ostalo	
Metode i oblici rada:	**Metode rada:** određuje nastavnik prema odobrenoj stručnoj literaturi (didaktika i metodika), a naglasak treba staviti na surađivačko učenje, istraživačko učenje, samostalno učenje i višesmjernu komunikaciju. **Oblici učenja:** frontalni oblik rada, individualni oblik rada, rad u paru, rad u skupinama, timski rad, izvođenje vježbe i samostalno učenje.
Oblici učenja:	
Elementi i oblici praćenja i vrjednovanja polaznika	**Oblici:** samovrjednovanje i zajednička ocjena (evaluacija) rada, praktično provjeravanje, usmena provjera, pisana provjera, seminarski rad, radne mape, prezentacija rezultata projekata, odnos prema radu. **Elementi:** usvojenost sadržaja, primjena sadržaja i vještina, stvaranje sadržaja, komunikacija i suradnja u radu, kreativnost u radu.
Literatura	
Literatura za nastavnike:	Ilić, V., Ilić, R. (1999): Metodika zdravstvenog odgoja: priručnik za učenike medicinskih škola. Zagreb: Školska knjiga. Ilić, R. (2002): Priručnik za nastavnike: Metodika zdravstvenog odgoja: Zagreb: Školska knjiga. Zarevski, P. (1997): Psihologija pamćenja i učenja. Jastrebarsko: Naklada Slap. Klippertz, H. (2001): Kako uspješno učiti u timu: zbirka praktičnih primjera. Zagreb: Educa. Marzano, R.J., Piskering, D.J., Pollock, J.E. (2006): Nastavne strategije: kako primijeniti devet najuspješnijih nastavnih strategija. Mužić, V. (2004): Uvod u metodologiju istraživanja odgoja i obrazovanja. Zagreb: Educa. West, M. (2005): Tajne uspješnog upravljanja timom: kako voditi tim do inovativnosti, kreativnosti i uspjeha. Zagreb: Školska knjiga. Oatley, K., Jenkins, J.M. (2003): Razumijevanje emocija. Jastrebarsko: Naklada Slap. - e-learning - korištenje elektronskih medija
Literatura za polaznike:	Prema *Katalogu obveznih udžbenika i pripadajućih dopunskih nastavnih sredstava* Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa.

179

Razrada modula - Nastavni predmet po godinama i ishodima učenja

Naziv modula	**ORGANIZACIJA RADA U ORDINACIJI DENTALNE MEDICINE**
Popis strukovnih jediničnih skupova ishoda učenja iz standarda kvalifikacije	• *Osnove zdravstvene zaštite* • *Medicinska i dentalna dokumentacija*
Kako učiti i raditi s ovim modulom:	
Cilj modula	*Steći znanje o organizaciji zdravstvene i dentalne zaštite. Raditi sukladno zakonskim standardima, propisima i normativima* zdravstvene zaštite. *Samostalno pripremiti dokumentaciju a po uputi doktora dentalne medicine upisati i arhivirati osobnu dentalnu i ostalu medicinsku dokumentaciju prema propisu te izraditi izvješća o izvršenim terapijskim postupcima*. *Primijeniti će suvremenu informatičku tehnologiju u izradi i pohranjivanju medicinske, statističke i financijske dokumentacije.* *Primijeniti suvremenu informatičku tehnologiju u vođenju i arhiviranju dentalne i medicinske dokumentacije*
Opis modula:	
Kroz koji(e) nastavni(e) predmet(e) se ostvaruje ovaj modul:	*Modul se ostvaruje kroz nastavni predmet:* *Organizacija rada u trećoj godini učenja* *(fond sati: 70; 4 kreditna boda)* *Da bi polaznik ostvario navedene kreditne bodove, osim ukupnog fonda nastavnih sati, potrebni su i ostali oblici samostalnoga učenja precizirani pojedinim ishodima.* *Modul predstavlja učinkovitu kombinaciju teorijske i praktične nastave.*

Naziv predmeta u 3. godini učenja	**ORGANIZACIJA RADA**
Kroz ovaj predmet u 3. godini učenja polaznik će steći sljedeće ishode učenja:	• Protumačiti pojmove: zdravstvena zaštita, dentalna zaštita, primarna razina, sekundarna razina, timski rad, preventivna medicina, preventivna dentalna medicina, kurativna medicina, kurativna dentalna medicina, rehabilitacijska medicina, specijalističko konzilijarna zdravstvena zaštita, ordinacija dentalne medicine, poliklinika, klinika • Nabrojiti vrste zdravstvenih ustanova u kojem se provodi dentalna zaštita. • Razlikovati mjere zdravstvene zaštite • Objasniti značaj i karakteristike dentalne zaštite

180

	• Opisati organizaciju dentalne zaštite • Primijeniti načela zdravstvene zaštite • Prezentirati djelokrug rada dentalne asistentice prema standardu • Provjeriti osnovne dokumente pacijenta • Pripremiti medicinsku dokumentaciju i anamnezu pacijenta prije dijagnostičko terapijskog postupka • Primijeniti suvremenu informatičku tehnologiju u vođenju medicinske dokumentacije • Ispuniti dentalni karton pacijenta i osigurati povjerljivost podataka • Voditi primke i izdatnice za materijal, instrumente, pribor, lijekove i opremu • Primijeniti podatke za statističku obradu izvršenja dentalnih usluga, potrošnog materijala, lijekova i incidentnih slučajeva • Upisati dentalni status pacijenta prema nalogu doktora dentalne medicine • Arhivirati osobnu dentalnu i ostalu medicinsku dokumentaciju prema propisu te izraditi izvješća o izvršenim terapijskim postupcima • Naplatiti dentalnu uslugu prema cjeniku usluga
Razrada	
Nastavne cjeline	*Razrada – Nastavne teme*
Uvod u zdravstvenu zaštitu	Opća zdravstvena zaštita Zdravstvena zaštita u dentalnoj medicini Opća dentalna zaštita Specijalističko konzilijarna dentalna zaštita
Načela zdravstvene zaštite	Sveobuhvatnost Kontinuiranost Dostupnost Cjelovitost pristupa Specijalizirani pristup
Mjere zdravstvene zaštite	Mjere za očuvanje i poboljšanje zdravstvenih uvjeta, okoline i higijenskih uvjeta čovjeka Mjere za sprečavanje, rano otkrivanje i suzbijanje zraznih, kroničnih i malignih bolesti Liječenje i rehabilitacija oboljelih Mjere posebnog nadzora – žena, djece, mladeži i osoba starijih od 65 godina Opskrba lijekovima
Organizacija i provođenje zdravstvene zaštite	Primarna zdravstvena zaštita – primjena jedinstvene medicine Specijalističko konzilijarna zdravstvena zaštita– obuhvaća specijalističko konzilijarnu dijagnostiku, liječenje i rehabilitaciju

181

	Bolnička zdravstvena zaštita
Vrste zdravstvenih ustanova	Zdravstvena ustanova na primarnoj razini: - Dom zdravlja - Ustanova za hitnu medicinsku pomoć - Ustanova za zdravstvenu njegu u kući Zdravstvena ustanova na sekundarnoj razini - Poliklinika - Bolnica - Lječilište Zdravstvena ustanova na tercijarnoj razini - Zavod za javno zdravstvo - Klinika - Klinička bolnica - Klinički bolnički centar
Organizacija dentalne zdravstvene zaštite – dentalna medicina	Primarna dentalna zaštita – Ordinacija dentalne mdicine Sekundarna zdravstvena zaštita – Poliklinike Tercijarna zdravstvena zaštita – Klinike
Zdravstveni djelatnici dentalne medicine	Liječnik dentalne medicine Specijalist dentalne medicine Dentalna asistentica / asistent Dentalni tehničar Ing.medicinske radiologije
Djelokrug rada dentalne asistentice / asistenta	Ordinacija primarne dentalne medicine Ordinacija sekundarne dentalne medicine Oralna kirurgija Zavod za javno zdravstvo Trgovačko društvo
Osnovni dokumenti u dentalnoj medicini	Zdravstvena iskaznica Polica osiguranja Uputnica primarnog liječnika dentalne medicine (za specijalistu konzilijarne zdravstvene zaštite) Potvrda o pristanku za postupke u dentalnoj medicini Povijest bolesti s anamnestičkim podacima traženog i / ili obavljenog terapijsko dijagnostičkog postupka
Medicinska dokumentacija	Dentalni karton – za upisivanje dijagnostičko terapijskih postupaka RTG slika Nalazi liječnika drugih stomatoloških i medicinskih grana Laboratorijski nalazi
Računovodstveno knjigovodstvena dokumentacija	Fakture za HZZO izvršenih dijagnostičkih terapijskih usluga Primke za materijal, lijekove i opremu Izdatnice utrošenog materijala Uplatnice za naplatu dijagnostičko terapijskih postupaka Evidencijska knjiga naplaćenih usluga

182

	Inventurna lista
Informatika	Informatička tehnologija za: - upisivanje medicinske dokumentacije - fakturiranje - statističku obradu podataka - arhiviranje dokumenata prema važećim zakonskim propisima (povjerljivost i sigurnost podataka)
Napomena	Nastavni se proces 50% vremena izvodi praktično radi zadovoljenja kriterija izvedbe navedenog ishoda, a 50 % služi za povezivanje usvojenih sadržaja s teorijskim spoznajama i praktičnom primjenom.
Ostalo	
Metode i oblici rada:	Metode rada: određuje nastavnik prema odobrenoj stručnoj literaturi (didaktika i metodika), a naglasak treba staviti na surađivačko učenje, istraživačko učenje, samostalno učenje i višesmjernu komunikaciju. Oblici rada: frontalni oblik rada, individualni oblik rada, rad u paru, rad u skupinama, timski rad, izvođenje vježbe.
Oblici učenja:	
Elementi i oblici praćenja i vrjednovanja polaznika	Oblici: samovrjednovanje i zajednička ocjena (evaluacija) rada, praktično provjeravanje, usmena provjera, pisana provjera, seminarski rad, radne mape, prezentacija rezultata projekata, odnos prema radu. Elementi: usvojenost sadržaja, primjena sadržaja i vještina, stvaranje sadržaja, komunikacija i suradnja u radu, kreativnost u radu.
Literatura	
Literatura za nastavnike:	Želimir Jakšić, Luka Kovačić (2000): Socijalna medicina, Medicinska naklada - korištenje elektronskih medija
Literatura za polaznike:	Prema *Katalogu obveznih udžbenika i pripadajućih dopunskih nastavnih sredstava* Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa.

183

Razrada modula - Nastavni predmet po godinama i ishodima učenja

Naziv modula	**ZDRAVSTVENA NJEGA**
Popis strukovnih jediničnih skupova ishoda učenja iz standarda kvalifikacije	• *Mjere zaštite na radu* • *Dezinfekcija* • *Sterilizacija* • *Etika zdravstvenih djelatnika* • *Osnovni medicinsko-tehnički postupci* • Skrb o pacijentu prije i nakon dijagnostičko-terapijskog postupka
Kako učiti i raditi s ovim modulom:	
Cilj modula	Polaznik/polaznica će raditi na siguran način u ordinaciji dentalne medicine. Zaštititi će zdravlje pacijenata, članove dentalnog tima te posjetitelja. Odgovorno će zbrinuti medicinski, kemijski i mehanički otpad. Koristit će stručnu terminologiju iz područja preventivnih mjera u dentalnoj medicini. Razlikovati će asepsu i sterilizaciju. Samostalno će i odgovorno primijeniti higijensko - epidemiološke mjere u ordinaciji te mjere postekspozicijske profilakse po zakonskom standardu. Polaznik/polaznica će prisupiti pacijentu i zbrinuti ga poštujuću njegovo ljudsko dostojanstvo, pravo na različitost, standarde i zakonske propise. Samostalno će pripremiti pacijenta za terapijski postupak i zbrinuti ga nakon terapijskog postupka prema standardima. Sudjelovati će u provođenju osnovnih – medicinsko tehničkih postupaka.
Opis modula:	
Kroz koji(e) nastavni(e) predmet(e) se ostvaruje ovaj modul:	*Modul se ostvaruje kroz sljedeće nastavne predmete:* 1. *Zdravstvena njega u prvoj godini učenja* *(fond sati:175 ;10 kreditnih bodova)* 2. *Zdravstvena njega u drugoj godini učenja* *(fond sati:70 ; 4 kreditna boda)* 3. *Zdravstvena njega u trećoj godini učenja* *(fond sati:105; 6 kreditnih bodova)* 4. *Zdravstvena njega u četvrtoj godini učenja* *(fond sati:105; 6 kreditnih bodova)* *Da bi polaznik ostvario navedene kreditne bodove, osim ukupnog fonda nastavnih sati, potrebni su i ostali oblici samostalnoga učenja precizirani pojedinim ishodima.* *Modul predstavlja učinkovitu kombinaciju teorijske i praktične nastave.*

184

Naziv predmeta u 1. godini učenja	ZDRAVSTVENA NJEGA
Kroz ovaj predmet u 1. godini učenja polaznik će steći sljedeće ishode učenja	• Provesti higijensko pranje ruku, antiseptičko i kirurško pranje ruku • Koristiti zaštitnu odjeću, obuću i ostalu zaštitnu opremu po standardu • Primijeniti higijensko epidemiološke mjere u radnom prostoru prema standardu • Prevenirati rizike u radnom prostoru i otkloniti nepovoljne događaje nakon ubodnog incidenta, ugriznog incidenta i izloženosti sekretima – krv, slina, gnoj • Provesti zaštitne mjere prije rukovanja s potencijalno inficiranim materijalom i medicinskim otpadom • Demonstrirati postupak dekontaminaciju, mehaničko čišćenje i dezinfekciju instrumenata, žlica za otiske, pribora, opreme i materijala po standardu • Objasniti pojmove infekcija, dispozicija, virulencija, rezistencija, dezinfekcija, antisepsa, antiseptik, dezinficijens, bakteriostatično, baktericidno, inhibitorno, dezinfekciogram • Opisati uvjete bitne za nastanak infekcije • Protumačiti što obuhvaća dezinfekcija u ordinaciji dentalne medicine • Primijeniti dezinfekcijske metode • Navesti svojstva preporučenog i suvremenog dezinfekcijskog sredstva • Opisati čimbenike koji utječu na djelovanje dezinfekcijskog sredstva • Objasniti važnost odabira dezinfekcijskog sredstva prema dezinfekciogramu • Provesti dezinfekciju (mehaničku i kemijsku) radnog mjesta, radnih površina i prostora za dijagnostičko terapijske postupke • Objasniti pojam asepse i sterilizacije • Nabrojiti pet osnovnih pravila asepse • Opisati sterilizacijske metode • Razlikovati metode sterilizacije, termostabilnih i termolabilnih materijala • Odabrati metodu sterilizacije za instrumente, pribor i materijale • Pripremiti instrumente, pribor i materijale za sterilizaciju • Provesti sterilizaciju vlažnom toplinom • Protumačiti važnost i metode kontrole sterilizacije • Primijeniti tehničku, kemijsku i biološku kontrolu sterilizacije • Objasniti mjere sprečavanja intrahospitalnih infekcija • Provesti dezinfekciju (mehaničku i kemisku) radnog mjesta, radnih površina i prostora za dijagnostičko terapijske postupke • Objasniti pojam asepse i sterilizacije • Nabrojiti pet osnovnih pravila asepse • Opisati sterilizacijske metode • Razlikovati metode sterilizacije, termostabilnih i termolabilnih materijala • Odabrati metodu sterilizacije za instrumente, pribor i materijale • Pripremiti instrumente, pribor i materijale za sterilizaciju • Provesti sterilizaciju vlažnom toplinom • Protumačiti važnost i metode kontrole sterilizacije • Primijeniti tehničku, kemijsku i biološku kontrolu sterilizacije • Objasniti mjere sprečavanja intrahospitalnih infekcija • Protumačiti pojmove: etika, moral, moralno načelo, moralna obilježja, moralne vrijednosti, moralna svijest, moralna savjest, objektivne moralne norme, bioetika, deontologija.

185

	• Opisati razvoj medicinske etike i deontologije. • Razlikovati vrste etičkih učenja. • Analizirati moralne osobine ličnosti. • Opisati i primjeniti Kodeks dentalne etike i deontologije. • Prezentirati važnost poštovanja čovjekovih prava na izbor. • Podržati pacijentov izbor. • Objasniti pojam i značaj profesionalne tajne.
Razrada:	
Nastavne cjeline:	*Razrada – Nastavne teme:*
Uvod u predmet	Pojam zdravstvene njege Zdravstvena njega; cilj i smisao Definicija zdravstvene njege (V. Henderson) Osnovne ljudske potrebe
Standardne mjere zaštite	Standardne mjere zaštite za pacijenta: - pribor za jednokratnu upotrebu – čaša, sisaljka, nastavak za aspirator, instrumenti - zaštitni ogrtač- pregača, kompresa Standardne mjere zaštite zdravstvenih djelatnika: - rukavice - zaštitna odjeća i obuća - zaštitna maska - naočale vizir - ogrtač, kapa Prednosti jednokratnog pribora, radne odjeće i rukavica Načela aseptičkog rada u pripremi i izvođenju dijagnostičko terapijskih postupaka
Pranje ruku	Higijensko pranje ruku Antiseptičko pranje ruku Kirurško pranje ruku Razlika pranja ruku kod sva tri postupka Postupak pranja ruku
Zaštitna obuća i odjeća	Važnost primjene zaštitne odjeće i obuće zdravstvenih djelatnika Zaštitna odjeća u radu s pacijentom Zaštitna odjeća pacijenta Jednokratna zaštitna odjeća, instrumentarij i pribor
Higijensko epidemiološke mjere u radnom prostoru	Higijensko epidemiološke mjere u ordinaciji dentalne medicine: - mehaničko čišćenje radnih površina i provjetravanje

186

	- dezinfekcija aparata, opreme, radnih površina, korištenje baktericidne lampe - nadziranje čišćenja i dezinfekcije prostora, i opreme u radnom prostoru, čekaonici, toaletnom prostoru - edukacija pomoćnog osoblja
Prevencija ubodnog incidenta, ugriznog incidenta, izloženosti sekretima - krv, slina, gnoj	- Prevencija ubodnog incidenta, ugriznog incidenta, izloženosti sekretima - krv, slina, gnoj - Postekspozijski postupak - Procjepljenost protiv HBV - Dodatne mjere zaštite kod suspektnog pacijenta ili anamnestički potvrđenog inficiranog pacijenta
Zbrinjavanje medicinskog otpada	Odlaganje i razvrstavanje infektivnog otpada Postupak odlaganja oštrih predmeta Postupak odlaganje kemijskog otpada Primarno i sekundarno skladište opasnog otpada Kontrola i evidencija opasnog otpada Edukacija pomoćnog osoblja
Medicinska oprema i aparati	Dekontaminacija i mehaničko čišćenje medicinske opreme i aparata prema standardu (prije upotrebe i nakon upotrebe)
Dodatne mjere zaštite	1. Obavezni zdravstveni pregledi zdravstvenih djelatnika: - epidemiološki pregled - pregled medicine rada - cijepljenje protiv HBV – liječnici, dentalna asistentica / asistent, spremačica 2. Rizična stanja kod kojih se primjenjuju dodatne mjere zaštite 3. Dodatne mjere zaštite kod inficiranih i suspektnih pacijenata - naručivanje pacijenata za dijagnostičko terapijski postupak - korištenje duplih rukavica - maska, naočale, vizir - odvajanje inficiranog materijala

187

	- postupak sa inficiranim instrumentima i priborom
Uvjeti za nastanak infekcije	Vogralikov lanac: - izvor zaraze - puteve prenošenja - ulazna vrata - broj virulencija klica - dispozicija
Sprečavanje infekcija	Uvjeti aseptičkog rada: - priprema bolesnika - priprema prostora - priprema osoblja - priprema pribora - postupak s ranom
Dezinfekcija u ordinaciji dentalne medicine	Dezinfekcija instrumenata Dezinfekcija ruku osoblja Dezinfekcija radnog područna pacijenta Dezinfekcija radnih površina Dezinfekcija aparata i opreme
Dezinfekcijske metode	Prirodne metode dezinfekcije Mehaničke metode dezinfekcije Termičke metode dezinfekcije Kemijske metode dezinfekcije
Dezinfekcijska sredstva	Suvremena dezinfekcijska sredstva – kemijska sredstva Anorganska dezinfekcijska sredstva Organska dezinfekcijska sredstva
Svojstva suvremenog dezinfekcijskog - kemijskog sredstva	Prema kemijskom sastavu Prema načinu primjene Prema načinu djelovanja Prema učinkovitosti
Čimbenici koji utječu na djelovanje dezinfekcijskog sredstva	Vrste mikroorganizama Sredina u kojoj djeluju Temperatura dezinfekcijskog sredstva Vrijeme djelovanja dezinfekcijskog sredstva Koncentracija dezinfekcijskog sredstva

Dezinfekciogram	Odabir dezinfekcijskog sredstva prema dezinfekciogramu
Pravila aseptičkog rada	Asepsa Sterilizacija
Metode sterilizacije	Sterilizacija toplinom – vlažnom toplinom termostabilnih materijala Hladna sterilizacija – sterilizacija kemijskim sredstvima termolabilnih materijala Sterilizacija etilen - oksidom Sterilizacija ionizacijom
Priprema materijala za sterilizaciju	Predmeti od metala – instrumenti, žlice za otiske, nasadni instrumenti, svrdla Predmeti od stakla – petrijeve zdjelice, čaše Predmeti od gume i plastike – nastavci za aspirator Predmeti od tekstila – kirurški ogrtač, košulja, kompresa, kirurška navlaka za nasadni instrument
Kontrola sterilizacije / autoklav	Provjera opreme – Bowie-Dick test – vakuum test (svakodnevno) Tehnička provjera autoklava – temperatura, tlak, vrijeme (svaka sterilizacija) Kemijska kontrola – indikator trakama (svaki set) Biološka kontrola – brza i standardna (prema zakonskoj normi)
Čuvanje sterilnog materijala	Vrijeme - po standardu Uvjeti čuvanja sterilnog materijala
Evidencija kontrole	Dokumentacija o postupcima kontrole sterilizacije Distribucija sterilnog materijala
Jedinice za sterilizaciju	Organizacija sterilizacije Nečisto Čisto Sterilno
Postupak sa sterilnim materijalom	Postupak distribucije sterilnog materijala (centralna sterilizacija)
Intrahospitalne infekcije	Osnovne karakteristike intrahospitalnih infekcija Mjere za sprečavanje intrahospitalnih infekcija Uloga dentalne asistentice / asistenta u sprečavanju intrahospitalnih infekcija

Etika i deontologija	Pojam etike, morala, moralnih načela, vrijednosti i savjesti Deontologija Bioetika
Povijest medicinske etike i deontologije	Babilonska medicina: Hamurabijev zakonik Starogrčka medicina: Hipokrat Rimski zakoni Razvoj medicinske etike i deontologije tijekom 20. stoljeća Opća deklaracija o ljudskim pravima Ženevska deklaracija Deklaracija o pravima djeteta
Etičko učenje	Podjela etičkih učenja Etika vrline (Kršćanska etika vrline, teološka etika, deontološka etika, etika skrbi)
Moralne osobine ličnosti	Moralne osobine ličnosti pomagačkih profesija Poželjne osobine dentalne asistentice Odgovornost prema radu Točnost i preciznost u izvršavanju zadataka Kulturno ponašanje i ophođenje Profesionalan pristup pacijentu
Etički kodeks	Poštovanje čovjekovih potreba i vrijednosti Poštovanje čovjekova prava na izbor Profesionalna tajna Poštovanje pacijentove obitelji Odnosi prema suradnicima u timu za dentalnu medicinu
Etičke dvojbe suvremene medicine i dentalne medicine	Poštovanje ljudskog života od rođenja do smrti Eutanazija Dentalna asistentica zagovornik zdravlja
Napomena:	Nastavni se proces 40 % vremena izvodi kroz vježbe radi zadovoljenja kriterija izvedbe navedenih ishoda, *a 60% služi za povezivanje usvojenih sadržaja s teorijskim spoznajama i praktičnom primjenom.* *Popis vježbi koje treba izvesti:* 1. *Standardne mjere zaštite na radu* 2. *Pranje ruku* 3. *Higijensko-epidemiološke mjere u radnom prostoru*

190

	4. *Zbrinjavanje medicinskog otpada* 5. *Dekontaminacija i mehaničko čišćenje medicinske opreme i aparata prema standardu* 6. *Dezinfekcijska sredstva i metode* 7. *Dezinfekcija u ordinaciji dentalne medicine* 8. *Sterilizacija- vrste, pripreme materijala za sterilizaciju i kontrola sterilizacije* 9. *Postupak sa sterilnim materijalom* 10. *Etički kodeks*
Ostalo:	
Metode i oblici rada:	**Metode rada**: određuje nastavnik prema odobrenoj stručnoj literaturi (didaktika i metodika), a naglasak treba staviti na surađivačko učenje, istraživačko učenje, samostalno učenje i višesmjernu komunikaciju. **Oblici rada**: frontalni oblik rada, individualni oblik rada, rad u paru, rad u skupinama, timski rad, izvođenje vježbe i samostalno učenje.
Oblici učenja:	
Elementi i oblici praćenja i vrjednovanja polaznika	**Oblici:** samovrjednovanje i zajednička ocjena (evaluacija) rada, praktično provjeravanje, usmena provjera, pisana provjera, seminarski rad, radne mape, prezentacija rezultata projekata, odnos prema radu. **Elementi:** usvojenost sadržaja, primjena sadržaja i vještina, stvaranje sadržaja, komunikacija i suradnja u radu, kreativnost u radu.
Literatura za nastavnike:	Prlić, N.: Zdravstvena njega, Školska knjiga Zagreb, 2008 Mayo Clinic, Rome, J:. O kroničnoj boli, Medicinska naklada Zagreb, 2005. Havelka, M.: Zdravstvena psihologija,Školska knjiga,Zagreb1998
Literatura za polaznike:	Prema *Katalogu obveznih udžbenika i pripadajućih dopunskih nastavnih sredstava* Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa.

Naziv predmeta u 2. godini učenja	**ZDRAVSTVENA NJEGA**
Kroz ovaj predmet u 2. godini učenja polaznik će steći sljedeće ishode učenja	• Provesti postupke mjerenja krvnog tlaka, pulsa, disanja i temperature. • Protumačiti izmjerene vrijednosti vitalnih znakova. • Pružiti pomoć pacijentu koji je u nesvjestici. • Zbrinuti pacijenta koji povraća. • Primijeniti peroralnu terapiju i kisik. • Pripremiti parenteralnu terapiju za primjenu. • Demonstrirati pristup perifernom venskom putu. • Primijeniti glukometar • Procijeniti na skali razinu boli i trajanje boli.
Razrada:	
Nastavne cjeline:	*Razrada – Nastavne teme:*

191

Promatranje	Simptomi i znakovi bolesti i stanja Ciljevi promatranja Izgled pacijenta/klijenta Pokretljivost, ograničenja u prokretljivosti, prisilni položaj
Vitalni znakovi	Temperatura tijela (vrijednosti,načini mjerenja) Njega bolesnika s visokom temperaturom Puls (vrijednosti, postupak mjerenja) Tahikardija/Bradikardija Disanje (frekvencija) Krvni tlak (tehnika mjerenja, vrijednosti) Hipertenzija/Hipotenzija Hipertenzivna kriza
Stanje svijesti	Definicija svijesti Uzroci poremećaja svijesti Kvantitativni i kvalitativni poremećaj svijesti i njihovo prepoznavanje Uzroci i karakteristike nesvjestice Sprječavanje nesvjestice Zbrinjavanje onesvještene osobe
Primjena kisika	Indikacije za liječenje kisikom Pokretni sustav za davanje kisika Centralna opskrba kisikom Načini davanja kisika (aplikatori)
Primjena lijekova	Oblici lijekova (čvrsti, polučvrsti, tekući, plinoviti) Pohranjivanje lijekova u ordinaciji dentalne medicine Pravila pri podjeli lijekova Priprema pacijenta i oralna primjena lijeka Priprema pacijenta i lijeka za parenteralnu primjenu Tehnika davanja supkutane i intramuskularne injekcije Komplikacije pri parenteralnoj primjeni lijekova Lokalna primjena lijekova (oko, uho, nos, koža) Tehnika uvođenja intravenske kanile

192

Bol	Definicije i vrste boli Psihološki aspekti boli Mjerenje boli (subjektivna i bihevioralna razina) Primjena skale za procjenu boli Tehnike ublažavanja boli (farmakološke i nefarmakološke psihološke intervencije) Distrakcija pažnje Bol kod djece
Glukoza u perifernoj krvi	Izgled pacijenta u hipoglikemiji Izgled pacijenta u hiperglikemiji Tehnika primjene glukometra
Povraćanje	Uzroci povraćanja Pomoć pacijentu prilikom povraćanja Zbrinjavanje povraćenog sadržaja
Napomena	Nastavni se proces 50 % vremena izvodi kroz vježbe radi zadovoljenja kriterija izvedbe navedenih ishoda, *a 50% služi za povezivanje usvojenih sadržaja s teorijskim spoznajama i praktičnom primjenom.* *Popis vježbi koje treba izvesti:* *1. Promatranje- izgled,svijest, pokretljivost, prisilni položaji pacijenta/klijenta* *2. Vitalni znakovi* *- priprema i zbrinjavanje pribora za mjerenje vitalnih funkcija* *-postupak mjerenja i bilježenja temperature, tlaka, pulsa i disanja* *3. Zbrinjavanje bolesnika s visokom temperaturom* *4. Zbrinjavanje onesvještene osobe* *5. Primjena kisika* *6. Primjena lijekova- oralno, parenteralno i lokalno* *7. Tehnika uvođenja intravenske kanile* *8. Bol- primjena skale za procjenu boli* *9. Primjena glukometra* *10. Povraćanje- pomoć pacijentu i zbrinjavanje povraćenog sadržaja*
Ostalo:	
Metode i oblici rada:	**Metode rada**: određuje nastavnik prema odobrenoj stručnoj literaturi (didaktika i metodika), a naglasak treba staviti na surađivačko učenje, istraživačko učenje, samostalno učenje i višesmjernu komunikaciju. **Oblici rada**: frontalni oblik rada, individualni oblik rada, rad u paru, rad u skupinama, timski rad, izvođenje vježbe i samostalno učenje.

Oblici učenja:	
Elementi i oblici praćenja i vrjednovanja polaznika	**Oblici:** samovrjednovanje i zajednička ocjena (evaluacija) rada, praktično provjeravanje, usmena provjera, pisana provjera, seminarski rad, radne mape, prezentacija rezultata projekata, odnos prema radu. **Elementi:** usvojenost sadržaja, primjena sadržaja i vještina, stvaranje sadržaja, komunikacija i suradnja u radu, kreativnost u radu.
Literatura za nastavnike:	Prlić, N.: Zdravstvena njega, Školska knjiga Zagreb, 2008 Mayo Clinic, Rome, J:. O kroničnoj boli, Medicinska naklada Zagreb, 2005. Havelka, M.: Zdravstvena psihologija,Školska knjiga,Zagreb1998
Literatura za polaznike:	Prema *Katalogu obveznih udžbenika i pripadajućih dopunskih nastavnih sredstava* Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa.

Naziv predmeta u 3. godini učenja	**ZDRAVSTVENA NJEGA**
Kroz ovaj predmet u 3. godini učenja polaznik će steći sljedeće ishode učenja:	• Objasniti pacijentu njegova prava. • Komunicirati s pacijentom prema etičkom kodeksu. • Primijeniti specifičnu komunikaciju s pojedincem svih životnih dobi, kroničnim bolesnicima, osobama s invaliditetom, plašljivim osobama i rizičnim pacijentima. • Procijeniti prioritet pregleda i postupaka u ordinaciji. • Procjenjivati vanjski izgled, stanje svijesti i vitalne funkcije pacijenta tijekom terapijskog postupka.
Razrada:	
Nastavne cjeline:	*Razrada – Nastavne teme:*
Uvod	Prava pacijenta, zakonska regulativa Pristup i komunikacija s pacijentom Specifična komunikacija s pojedincima različitih životnih dobi, kroničnim bolesnicima, osobama s invaliditetom, plašljivim osobama i rizičnim pacijentima
Organizacija rada na odjelu za oralnu kirurgiju	Prostorija za pregled i izvođenje medicinsko-tehničkih zahvata -svrha, oprema, namještaj -zadaće dentalne asistentice -operacijski blok -organizacija rada u operacijskom bloku i zadaće dentalne asistentice
Fizička i psihološka priprema za operacijski zahvat	- *Osnovne rutinske pretrage za operacijski zahvat* - *Posebne pretrage i priprema* - *Prehrana prije operacijskog zahvata* - *Poučavanje pacijenta: davanje uputa, savjetovanje, informiranje, anksioznost i strah od operacije i anestezije* - *Rizični čimbenici za operacijski zahvat*
Napomena:	Nastavni se proces 33 % vremena izvodi kroz vježbe radi zadovoljenja kriterija izvedbe navedenih ishoda, *a 66% služi za povezivanje usvojenih sadržaja s teorijskim*

194

	spoznajama i praktičnom primjenom. *Popis vježbi koje treba izvesti:* 1. *Pristup i komunikacija s pacijentom* 2. *Specifična komunikacija s pojedincima različitih životnih dobi* kroničnim bolesnicima, osobama s invaliditetom, plašljivim osobama i rizičnim pacijentima 3. Priprema prostorije za pregled i izvođenje medicinsko-tehničkih zahvata 4. *Zadaće dentalne asistentice u operacijskom bloku* 5. *Posebne pretrage za operacijski zahvat* 6. *Priprema pacijenta za operacijski zahvat* 7. *Prehrana pacijenta prije operacijskog zahvata* 8. *Poučavanje pacijenta: davanje uputa, savjetovanje i informiranje* 9. *Ublažavanje anksioznosti i straha od operacije i anestezije* 10. *Rizični čimbenici za operacijski zahvat*
Ostalo:	
Metode i oblici rada:	**Metode rada**: određuje nastavnik prema odobrenoj stručnoj literaturi (didaktika i metodika), a naglasak treba staviti na surađivačko učenje, istraživačko učenje, samostalno učenje i višesmjernu komunikaciju. **Oblici učenja**: frontalni oblik rada, individualni oblik rada, rad u paru, rad u skupinama, timski rad, izvođenje vježbe i samostalno učenje.
Oblici učenja:	
Elementi i oblici praćenja i vrjednovanja polaznika	**Oblici:** samovrjednovanje i zajednička ocjena (evaluacija) rada, praktično provjeravanje, usmena provjera, pisana provjera, seminarski rad, radne mape, prezentacija rezultata projekata, odnos prema radu. **Elementi:** usvojenost sadržaja, primjena sadržaja i vještina, stvaranje sadržaja, komunikacija i suradnja u radu, aktivnost i kreativnost u radu.
Literatura za nastavnike:	Prlić, N.: Zdravstvena njega, Školska knjiga Zagreb, 2008 (odabrana poglavlja) Mayo Clinic, Rome, J:. O kroničnoj boli, Medicinska naklada Zagreb, 2005. Havelka, M.: Zdravstvena psihologija, Školska knjiga, Zagreb 1998 Prlić, N., Rogina, V., Muk B.: Zdravstvena njega IV, Školska knjiga Zagreb, 2005.
Literatura za polaznike:	Prema *Katalogu obveznih udžbenika i pripadajućih dopunskih nastavnih sredstava* Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa.

Naziv predmeta u 4. godini učenja	**ZDRAVSTVENA NJEGA**
Kroz ovaj predmet u 4. godini učenja polaznik će steći sljedeće ishode učenja:	• Pripremiti pacijenta za dijagnostičko-terapijski postupak i zbrinuti ga nakon terapijskog postupka prema standardima i zakonskim propisima, poštujući njegovo dostojanstvo i pravo na različitost. • Preporučiti pacijentu postupke neposredno nakon terapijskog zahvata i kod kuće.
Razrada:	

195

Nastavne cjeline:	*Razrada – Nastavne teme:*
Skrb za pacijenta prije i nakon dijagnostičko – terapijskih postupaka	*Zadaće dentalne asistentice prije i poslije dijagnostičko – terapijskog postupka u dentalnoj medicini* *Urgentna stanja tijekom operacijskih postupaka i postoperacijskog oporavka (krvarenje, anafilaktičke reakcije, poslijeoperacijske psihičke reakcije, poremećaj svijesti)* *Poslijeoperacijske poteškoće: mučnina i povraćanje, žeđ,bol* *Poslijeoperacijske komplikacije: šok, postoperacijski parotitis* *Zbrinjavanje oralno – kirurške rane*
Prehrana nakon dijagnostičko - terapijskog postupka u dentalnoj medicini	Enteralna i parenteralna prehrana Tekuća dijeta, kašasta dijeta Preporuke u prehrani nakon dijagnostičko - terapijskog postupka u usnoj šupljini
Napomena:	Nastavni se proces 66 % vremena izvodi kroz vježbe radi zadovoljenja kriterija izvedbe navedenih ishoda, *a 33% služi za povezivanje usvojenih sadržaja s teorijskim spoznajama i praktičnom primjenom.* *Popis vježbi koje treba izvesti:* 1. Skrb za pacijenta prije dijagnostičko – terapijskih postupaka 2. Skrb za pacijenta nakon dijagnostičko – terapijskih postupaka 3. *Urgentna stanja tijekom operacijskih postupaka i postoperacijskog oporavka (krvarenje, anafilaktičke reakcije, poslijeoperacijske psihičke reakcije, poremećaj svijesti)* 4. *Poslijeoperacijske poteškoće: mučnina i povraćanje, žeđ,bol* 5. *Poslijeoperacijske komplikacije: šok, postoperacijski parotitis* 6. *Zadaće dentalne asistentice u zbrinjavanju oralno – kirurške rane* 7. Enteralna prehrana 8. Parenteralna prehrana 9. Tekuća i kašasta dijeta 10. Preporuke u prehrani nakon dijagnostičko - terapijskog postupka u usnoj šupljini
Ostalo:	
Metode i oblici rada:	**Metode rada**: određuje nastavnik prema odobrenoj stručnoj literaturi (didaktika i metodika), a naglasak treba staviti na surađivačko učenje, istraživačko učenje, samostalno učenje i višesmjernu komunikaciju. **Oblici učenja**: frontalni oblik rada, individualni oblik rada, rad u paru, rad u skupinama, timski rad, izvođenje vježbe i samostalno učenje.
Oblici učenja:	
Elementi i oblici praćenja i vrjednovanja polaznika	**Oblici:** samovrjednovanje i zajednička ocjena (evaluacija) rada, praktično provjeravanje, usmena provjera, pisana provjera, seminarski rad, radne mape, prezentacija rezultata projekata, odnos prema radu. **Elementi:** usvojenost sadržaja, primjena sadržaja i vještina, stvaranje sadržaja,

196

	komunikacija i suradnja u radu, aktivnost i kreativnost u radu.
Literatura za nastavnike:	Prlić, N.: Zdravstvena njega, Školska knjiga Zagreb, 2008 (odabrana poglavlja) Mayo Clinic, Rome, J:. O kroničnoj boli, Medicinska naklada Zagreb, 2005. Havelka, M.: Zdravstvena psihologija, Školska knjiga, Zagreb 1998 Prlić, N., Rogina, V., Muk B.: Zdravstvena njega IV, Školska knjiga Zagreb, 2005.
Literatura za polaznike:	Prema *Katalogu obveznih udžbenika i pripadajućih dopunskih nastavnih sredstava* Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa.

Razrada modula - Nastavni predmet po godinama i ishodima učenja

Naziv modula	**DENTALNO ASISTIRANJE**
Popis strukovnih jediničnih skupova ishoda učenja iz standarda kvalifikacije	• *Asistencija tijekom dijagnostičko - terapijskih postupaka u dentalnoj i oralnoj patologiji, pedodonciji i obiteljskoj dentalnoj medicini* • *Asistencija tijekom dijagnostičko - terapijskih postupaka u oralnoj kirurgiji i parodontologiji* • *Asistencija tijekom dijagnostičko - terapijskih postupaka u dentalnoj protetici* • *Asistencija tijekom dijagnostičko - terapijskih postupaka u ortodonciji*
Kako učiti i raditi s ovim modulom:	
Cilj modula	*Osposobiti polaznika/polaznicu za dgovorno i stručno asistiranje pri dijagnostičko - terapijskim postupcima iz područja dentalne i oralne patologije, pedodoncije, obiteljske dentalne medicine, oralne kirurgije, parodontologije, dentalne protetike te ortodoncije.*
Opis modula:	
Kroz koji(e) nastavni(e) predmet(e) se ostvaruje ovaj modul:	*Modul se ostvaruje kroz sljedeće nastavne predmete:* 1. *Dentalno asistiranje u drugoj godini učenja* *(fond sati:70; 4 kreditna boda)* 2. *Dentalno asistiranje u trećoj godini učenja* *(fond sati:315; 16 kreditnih bodova)* 3. *Dentalno asistiranje u četvrtoj godini učenja* *(fond sati:420; 22 kreditna boda)* *Da bi polaznik ostvario navedene kreditne bodove, osim ukupnog fonda nastavnih sati, potrebni su i ostali oblici samostalnoga učenja precizirani pojedinim ishodima.* *Modul predstavlja učinkovitu kombinaciju teorijske i praktične nastave.*

Naziv predmeta u 2. godini učenja	**DENTALNO ASISTIRANJE**

Kroz ovaj predmet u 2. godini učenja polaznik će steći sljedeće ishode učenja:	• Demonstrirati omogućavanje nesmetanog pristupa radnom polju doktoru dentalne medicine pri dijagnostičko-terapijskim postupcima dentalnoj patologoji, pedotonciji i obiteljskoj dentalnoj medicini. • Prezentirati pridržavanje sisaljke tijekom konzervativnog i endodontskog postupka. • Pružati podršku pacijentu i umiriti ga tijekom dijagnostičko-terapijskog postupka. • Promatrati i pratiti stanja pacijenta tijekom konzervativnog i endodontskog postupka. • Demonstrirati dodavanje instrumenata tijekom konzervativnih i endodontskih postupaka. • Prezentirati pripremanje i dodavanje materjala tijekom konzervativnog i endodonskog postupka. • Istaknuti važnost dodavanja aparata za svjetlosnu polimerizaciju.
Razrada	
Nastavne cjeline:	Razrada-nastavne teme
Uvod u asistiranje tijekom dijagnostičko-terapijskih postupaka u dentalnoj patologiji, pedodonciji i obiteljskoj medicini	Specifična obilježja dijagnostičko-terapijskih postupaka Specifičan pribor, materijal i instrumenti za pojedine postupke.
Asistiranje tijekom dijagnostičko-terapijskog postupka u dentalnoj patologiji, pedodonciji i obiteljskoj medicini	Priprema medicinske i dentalne dokumentacije Procjena hitnosti stanja Fizička i psihološka priprema pacijenta (s naglaskom na djecu, starije osobe, osobe s invaliditetom, trudnice) Priprema instrumenata, pribora, materijala i aparata Korištenje sisaljke Održavanje suhog radnog polja u ustima pacijenta Standardne mjere zaštite Asistiranje tijekom postupka Skrb o pacijentu i zbrinjavanje pacijenta Evidencija stanja zubi, sluznica, usnice i jezika prema nalazu doktora dentalne medicine Zbrinjavanje materijala i pribora nakon postupka Dezinfekcija radnog mjesta Dokumentiranje postupka prema uputama doktora dentalne medicine.
Napomena:	Nastavni se proces 50 % vremena izvodi kroz vježbe radi zadovoljenja kriterija izvedbe navedenih ishoda, *a 50% služi za povezivanje usvojenih sadržaja s teorijskim spoznajama i praktičnom primjenom.* *Popis vježbi koje treba izvesti:* 1. Priprema medicinske i dentalne dokumentacije 2. Procjena hitnosti stanja 3. Fizička i psihološka priprema pacijenta (s naglaskom na djecu, starije osobe, osobe s invaliditetom, trudnice) 4. Priprema instrumenata, pribora, materijala i aparata 5. Korištenje sisaljke 6. Održavanje suhog radnog polja u ustima pacijenta 7. Standardne mjere zaštite 8. Asistiranje tijekom postupka 9. Skrb o pacijentu i zbrinjavanje pacijenta 10. Evidencija stanja zubi, sluznica, usnice i jezika prema nalazu doktora dentalne medicine

198

	11. Zbrinjavanje materijala i pribora nakon postupka 12. Dezinfekcija radnog mjesta 13. Dokumentiranje postupka prema uputama doktora dentalne medicine
Ostalo	
Metode i oblici rada:	Metode rada: usmeno izlaganje, razgovor, praktičan rad, čitanje i rad s tekstom, objašnjavanje, pisanje diskusija,demonstracija, igranje uloga, simulacije, projektna nastava, seminari učenika, radionice. Oblici rada: frontalni oblik rada, individualni oblik rada, rad u paru, rad u skupinama, timski rad, izvođenje vježbe i eksperiment, istraživačko učenje, samostalnu učenje, višesmjerna komunikacija.

Oblici učenja:	
Elementi i oblici praćenja i vrjednovanja polaznika	Elementi: usvojenost sadržaja, primjena sadržaja, stvaranje sadržaja, komunikacija i suradnja u radu, kreativnost u radu. Oblici: samovrednovanje i zajednička evaluacija rada, praktično provjeravanje, usmena provjera, pismena provjera (rješavanje zadataka), seminarski rad, domaće zadaće, radne mape, prezentacija rezultata projekata, odnos prema radu.
Literatura	
Literatura za nastavnike:	Šutalo, J.: Patologija i terapija tvrdih zubnih tkiva, Naklada Zadro Cekić-Arambašin, A.: (2005): Oralna medicina, Školska knjiga Torabinejad, M., Walton, R.E (2010): Endodoncija - Načela i praksa, Naklada Slap Koch, G., Poulsen, P.: Pedodoncija, Medicinska naklada Ćatović, A. (2010): GERONTOSTOMATOLOGIJA, Medicinska naklada Topić, A., Tahmišćija, A. (2002): Stomatološka propedeutika, Synopsis d.o.o. Jerolimov V. i sur. Stomatološki materijali. Odabrana poglavlja, Zagreb : Stomatološki fakultet, 2005 Šutalo J. Kompozitni materijali u stomatologiji. Zagreb: Grafički zavod Hrvatske, 1998.
Literatura za polaznike:	Prema *Katalogu obveznih udžbenika i pripadajućih dopunskih nastavnih sredstava* Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa.

Naziv predmeta u 3. godini učenja	**DENTALNO ASISTIRANJE**
Kroz ovaj predmet u 3. godini učenja polaznik će steći sljedeće ishode učenja:	• Prezentirati pridržavanje jezika i obraza tijekom dijagnostičko – terapijskih postupaka iz područja dentalne protetike. • Procjeniti psiho-fizičko stanje pacijenta pri terapijskim postupcima dentalne protetike • Pružiti podršku pacijentu i umiriti ga tijekom dijagnostičko-terapijskog

	postupka dentalne protetike. • Demonstrirati dodavanje instrumenata pri dijagnostičko-terapijskim postupcima dentalne protetike. • Prezentirati pripremanje i dodavanje materijala i pribora pri dijagnostičko-terapijskim postupcima za izradu fiksnog protetskog rada. • Prezentirati pripremanje i dodavanje materijala i pribora pri dijagnostičko-terapijskim postupcima za izradu mobilnog protetskog rada. • Prezentirati pripremanje i dodavanje materijala i pribora pri dijagnostičko-terapijskim postupcima za izradu kombiniranog protetskog rada. • Prezentirati pripremanje i dodavanje materijala i pribora pri dijagnostičko-terapijskim postupcima za izradu implantoprotetskog rada. • Demonstrirati omogućavanje nesmetanog pristupa radnom poolju doktoru dentalne medicine pri dijagnostičko-terapijskim postupcima oralne patologije. • Procijeniti psiho- fizičko stanje pacijenta pri dijagnostičko – terapijskim postupcima oralne patologije. • Pružiti podršku pacijentu i umiriti ga tijekom dijagnostičko –terapijskog postupka oralne patologije. • Demonstrirati dodavanje instrumenata pri dijagnostičko-terapijskim postupcima oralne patologije. • Prezentirati pripremanje pribora i materijala pri dijagnostičko-terapijskim postupcima oralne patologije. • Demonstrirati dodavanje pribora, materijala i aparata potrebnih za dijagnostičko-terapijske postupke oralne patologije.
Razrada	
Nastavne cjeline	Razrada – Nastavne teme
Uvod u asistiranje tijekom dijagnostičko-terapijskog postupka u dentalnoj protetici	Specifična obilježja dijagnostičko-terapijskih postupaka Specifičanosti pribora, materijala, instrumenata i aparata za pojedine postupke u dentalnoj protetici.
Uvod u asistiranje tijekom dijagnostičko-terapijskog postupka u oralnoj patologiji	Specifična obilježja dijagnostičko-terapijskih postupaka u oralnoj patologiji Specifičanosti pribora, materijala, instrumenata i aparata za pojedine postupke u oralnoj patologiji
Asistiranje tijekom dijagnostičko-terapijskog postupka u dentalnoj protetici	Priprema medicinske i dentalne dokumentacije Fizička i psihiloška priprema pacijenta za pojedine postupke u dentalnoj protetici: izrada fiksnog protetskog rada, izrada mobilnog protetskog rada, izrada kombiniranog protetskog rada, izrada fiksnog protetskog nadomjestka na implantatu (s naglaskom na osobe s invaliditetom, starije osobe). Priprema instrumenata, pribora, materijala, aparata i protetskih radova Održavanje preglednosti radnog polja Standardne mjere zaštite Asistiranje tijekom postupka doktoru dentalne medicine Pripremanje materijala za otiske Dezinfekcija otiska i transport Skrb o pacijentu i zbrinjavanje pacijenta Evidencija stanja zubi, sluznica, usnice i jezika prema nalazu doktora dentalne medicine Zbrinjavanje materijala i pribora nakon postupka Higijena usta i protetskog rada Dezinfekcija radnog mjesta

	Dokumentiranje postupka prema uputama doktora dentalne medicine
Asistiranje tijekom dijagnostičko-terapijskog postupka u oralnoj patologiji	Održavanje nesmetanog pristupa radnom polju doktoru dentalne medicine pri dijagnostičko-terapijskim postupcima oralne patologije. Fizička i psihiloška priprema pacijenta za pojedine postupke u oralnoj patologiji. Pripremanje pribora, instrumenata, aparata i materijala za dijagnostičko-terapijske postupke oralne patologije Asistiranje tijekom dijagnostičko-terapijskog postupka doktoru dentalne medicine Skrb o pacijentu i zbrinjavanje pacijenta Evidencija stanja zubi, sluznica, usnice i jezika prema nalazu doktora dentalne medicine Zbrinjavanje pribora, instrumenata, aparata i materijala nakon postupka Dezinfekcija radnog mjesta Dokumentiranje postupka prema uputama doktora dentalne medicine
Napomena	Nastavni se proces 70 % vremena izvodi kroz vježbe radi zadovoljenja kriterija izvedbe navedenih ishoda, *a 30% služi za povezivanje usvojenih sadržaja s teorijskim spoznajama i praktičnom primjenom.* *Popis vježbi koje treba izvesti:* 1. Priprema medicinske i dentalne dokumentacije 2. Fizička i psihiloška priprema pacijenta za pojedine postupke u dentalnoj protetici 3. Priprema instrumenata, pribora, materijala, aparata i protetskih radova 4. Održavanje preglednosti radnog polja 5. Standardne mjere zaštite 6. Asistiranje tijekom postupka doktoru dentalne medicine 7. Pripremanje materijala za otiske 8. Dezinfekcija otiska i transport 9. Evidencija stanja zubi, sluznica, usnice i jezika prema nalazu doktora dentalne medicine 10. Higijena usta i protetskog rada 11. Održavanje nesmetanog pristupa radnom polju doktoru dentalne medicine pri dijagnostičko-terapijskim postupcima oralne patologije. 12. Fizička i psihiloška priprema pacijenta za pojedine postupke u oralnoj patologiji 13. Pripremanje pribora, instrumenata, aparata i materijala za dijagnostičko-terapijske postupke oralne patologije 14. Asistiranje tijekom dijagnostičko-terapijskog postupka doktoru dentalne medicine 15. Skrb o pacijentu i zbrinjavanje pacijenta 16. Evidencija stanja zubi, sluznica, usnice i jezika prema nalazu doktora dentalne medicine 17. Zbrinjavanje pribora, instrumenata, aparata i materijala nakon postupka 18. Dezinfekcija radnog mjesta 19. Dokumentiranje postupka prema uputama doktora dentalne medicine
Ostalo	
Metode i oblici rada:	<u>Metode rada</u>: usmeno izlaganje, razgovor, praktičan rad, čitanje i rad s tekstom, objašnjavanje, pisanje diskusija,demonstracija, igranje uloga, simulacije, projektna nastava, seminari učenika, radionice. <u>Oblici rada</u>: frontalni oblik rada, individualni oblik rada, rad u paru, rad u skupinama,

	timski rad, izvođenje vježbe i eksperiment, istraživačko učenje, samostalnu učenje, višesmjerna komunikacija.
Oblici učenja:	
Elementi i oblici praćenja i vrjednovanja polaznika	Elementi: usvojenost sadržaja, primjena sadržaja, stvaranje sadržaja, komunikacija i suradnja u radu, kreativnost u radu. Oblici: samovrednovanje i zajednička evaluacija rada, praktično provjeravanje, usmena provjera, pismena provjera (rješavanje zadataka), seminarski rad, domaće zadaće, radne mape, prezentacija rezultata projekata, odnos prema radu.
Literatura	
Literatura za nastavnike:	Herbert, T. Shillingburg i suradnici: Osnove fiksne protetike Kraljević, K. Potpune proteze, Areagrafika, Zagreb, 2001. Suvin, M. Djelomične proteze, Školska knjiga, Zagreb Rešetar, B.: DJELOMIČNA PROTEZA udžbenik za 4. razred zdravstvenih škola, GMTK Ćatović, A. (2010): GERONTOSTOMATOLOGIJA, Medicinska naklada Tomić-Solar, N. (2003):Laboratorijska fiksna protetika: Medicinska naklada Morow MR, Rudd DK, Rhoads EJ. Dental Laboratory Procedures. Complete Dentures, Mosby Co. 1976. Morow MR, Rudd DK, Rhoads EJ. Dental Laboratory Procedures. Partial Dentures, Mosby Co. 1986. Boucher JL, Renne PR. Treatment of partialy edentulous patients, Mosby Co. 1982. Zarb GA, Bolender CL, Eckert SE, Fenton AH, Jacob RF, Mericske-Stern R. Prosthodontic Treatment for Edentulous Patients: Complete Dentures and Implant-Supported Prostheses. London, New York: CV Mosby, 2003. Carr AB, McGivney GP, Brown DT. McCracken's Removable Partial Prosthodontics 11th ed., Elsevier Mosby, 2006. Topić, B., Hamid Tahmišćija (2002): Stomatološka propedeutika, Synopsis d.o.o. Jerolimov V. i sur. Stomatološki materijali. Odabrana poglavlja, Zagreb : Stomatološki fakultet, 2005
Literatura za polaznike:	Prema *Katalogu obveznih udžbenika i pripadajućih dopunskih nastavnih sredstava* Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa.

Naziv predmeta u 4. godini učenja	**DENTALNO ASISTIRANJE**
Kroz ovaj predmet u 4. godini učenja polaznik će steći sljedeće ishode učenja:	• Demonstrirati omogućavanje nesmetanog pristupa radnom polju doktoru dentalne medicine pri dijagnostičko – terapijskim postupcima oralne kirurgije i parodontologije. • Prezentirati aspiriranje pri terapijskim postupcima oralne kirurgije i parodontologije. • Promatrati i pratiti stanje pacijenta pri dijagnostičko – terapijskim postupcima oralne kirurgije i parodontologije. • Pružiti podršku pacijentu i umiriti ga tijekom dijagnostičko –terapijskog postupka oralne kirurgije i parodontologije. • Demonstrirati pripremanje i dodavanje instrumenata pri dijagnostičko – terapijskim postupcima oralne kirurgije i parodontologije.

	• Prezentirati pripremanje i dodavanje materijala pri dijagnostičko – terapijskim postupcima oralne kirurgije i parodontologije. • Kontrolirati vitalne funkcije pacijenta tijekom kirurškog postupka. • Demonstrirati omogućavanje nesmetanog pristupa radnom polju doktoru dentalne medicine pri terapijskim postupcima ortodoncije. • Procijentiti psiho-fizičko stanje pacijenta pri terapijskim postupcima iz područja ortodoncije. • Pružiti podršku pacijentu i umiriti ga tijekom terapijskog postupka ortodoncije. • Demonstrirati dodavanje instrumenata pri terapijskim postupcima ortodoncije. • Prezentirati pripremanje materijala i pribora pri terapijskim postupcima za izradu fiksnog ortodonskog aparata. • Demonstrirati dodavanje materijala i pribora pri terapijskim postupcima za izradu fiksnog ortodonskog aparata. • Prezentirati pripremanje materijala i priboar pri terapijskim postupcima za izradu mobilnog ortodonskog aparata. • Demonstrirati dodavanje materijala i pribora pri terapijskim postupcima za izradu mobilnog ortodonskog aparata.
Razrada:	
Nastavne cjeline:	*Nastavne teme:*
Uvod u asistiranje tijekom dijagnostičko – terapijskih postupaka u oralnoj kirurgiji i parodontologiji	Specifičnosti dijagnostičko – terapijskih postupaka u oralnoj kirurgiji i parodontologijie postupke u oralnoj kirurgiji i parodontologiji Setovi, materijali i pribor za postupke u oralnoj kirurgiji i parodontologiji
Uvod u asistiranje tijekom dijagnostičko-terapijskog postupka u ortodonciji	Specifična obilježja dijagnostičko-terapijskih postupaka u ortodonciji Specifičanosti pribora, materijala i instrumenata za pojedine postupke u ortodonciji
Asistiranje tijekom dijagnostičko-terapijskog postupka u oralnoj kirurgiji, parodontologiji i ortodonciji	Priprema medicinske i dentalne dokumentacije Fizička i psihološka priprema pacijenta za pojedine postupke u oralnoj kirurgiji, parodontologiji i ortodonciji Priprema pribora, materijala, instrumenata i aparata za postupak Priprema ortodontskih aparata Priprema studijskih modela Održavanje preglednosti radnog polja Standardne mjere zaštite Asistiranje tijekom postupka doktoru dentalne medicine Pripremanje materijala za otiske Dezinfekcija otiska i transport Zbrinjavanje instrumenata, pribora i materijala Zbrinjavanje studijskih modela Skrb o pacijentu nakon postupka Dezinfekcija radnog mjesta Evidencija stanja zubi, sluznica, usnice i jezika prema nalazu doktora dentalne medicine Higijena usta i ortodontskog aparata Dokumentiranje postupka prema uputama doktora dentalne medicine
Napomena	Nastavni se proces 90 % vremena izvodi kroz vježbe radi zadovoljenja kriterija izvedbe navedenih ishoda, *a 10% služi za povezivanje usvojenih sadržaja s teorijskim spoznajama i praktičnom primjenom.*

203

	Popis vježbi koje treba izvesti: • Priprema medicinske i dentalne dokumentacije • Fizička i psihološka priprema pacijenta za pojedine postupke u oralnoj kirurgiji, parodontologiji i ortodonciji • Priprema pribora, materijala, instrumenata i aparata za postupak • Priprema ortodontskih aparata • Priprema studijskih modela • Održavanje preglednosti radnog polja • Standardne mjere zaštite • Asistiranje tijekom postupka doktoru dentalne medicine • Pripremanje materijala za otiske • Dezinfekcija otiska i transport • Zbrinjavanje instrumenata, pribora i materijala • Zbrinjavanje studijskih modela • Skrb o pacijentu nakon postupka • Dezinfekcija radnog mjesta • Evidencija stanja zubi, sluznica, usnice i jezika prema nalazu doktora dentalne medicine • Higijena usta i ortodontskog aparata • Dokumentiranje postupka prema uputama doktora dentalne medicine
Ostalo	
Metode i oblici rada:	Metode rada: usmeno izlaganje, razgovor, praktičan rad, čitanje i rad s tekstom, objašnjavanje, pisanje diskusija,demonstracija, igranje uloga, simulacije, projektna nastava, seminari učenika, radionice. Oblici rada: frontalni oblik rada, individualni oblik rada, rad u paru, rad u skupinama, timski rad, izvođenje vježbe i eksperiment, istraživačko učenje, samostalnu učenje, višesmjerna komunikacija.
Oblici učenja:	
Elementi i oblici praćenja i vrjednovanja polaznika	Elementi: usvojenost sadržaja, primjena sadržaja, stvaranje sadržaja, komunikacija i suradnja u radu, kreativnost u radu. Oblici: samovrednovanje i zajednička evaluacija rada, praktično provjeravanje, usmena provjera, pismena provjera (rješavanje zadataka), seminarski rad, domaće zadaće, radne mape, prezentacija rezultata projekata, odnos prema radu.
Literatura	
Literatura za nastavnike:	Miše, I. (1988): Oralna kirurgija, Medicinska naklada Lindhe, J., Karring, T., P. Lang, N: (2004): Klinička parodontologija i dentalna implantologija - Prema 4. engleskom izdanju, Nakladni zavod Globus Topić, B., Tahmišćija, H. (2002): Stomatološka propedeutika, Synopsis d.o.o. Proffit, W.R., Fields, H.W. Jr., Sarver, D.M. (2010): Ortodoncija, Naklada slap
Literatura za polaznike:	Prema *Katalogu obveznih udžbenika i pripadajućih dopunskih nastavnih sredstava* Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa.

Razrada modula - Nastavni predmet po godinama i ishodima učenja

Naziv modula	**SUSTAV KVALITETE**

Popis strukovnih jediničnih skupova ishoda učenja iz standarda kvalifikacije	• *Sustav kvalitete u dentalnoj medicini.*
Kako učiti i raditi s ovim modulom:	
Cilj modula	Polaznik/polaznica će steći znanje i vještine iz sustava kvalitete u dentalnoj medicini. Sudjelovati će u provođenju postupaka osiguranja i unaprjeđenja kvalitete prema standardu.

Opis modula:	
Kroz koji(e) nastavni(e) predmet(e) se ostvaruje ovaj modul:	*Modul se ostvaruje kroz nastavni predmet:* 1. Kvaliteta u dentalnoj medicini u četvrtoj godini učenja(fond sati:70; 4 kreditna boda) *Da bi polaznik/ca ostvario/la navedene kreditne bodove, osim ukupnog fonda nastavnih sati, potrebni su i ostali oblici samostalnoga učenja precizirani pojedinim ishodima.* *Modul predstavlja učinkovitu kombinaciju teorijske i praktične nastave.*

Naziv predmeta u 4. godini učenja	**KVALITETA U DENTALNOJ MEDICINI**
Kroz ovaj predmet u 4. godini učenja polaznik će steći sljedeće ishode učenja:	• objasniti pojmove: standardi i normativi u zdravstvu/dentalnoj medicini • koristiti indikatore za procjenu kvalitete rada u dentalnoj medicini • definirati mjerljive ciljeve kvalitete • procjenjivati zadovoljstva korisnika dentalne medicine pruženom uslugom • koristiti protokole, standarde i normative u dentalnoj medicini • analizirati pogreške u radu • analizirati uzroke pogrešaka • koristiti standardiziranu dokumentaciju • planirati rješavanje problema • predvidjeti moguća rješenja problema • procijeniti vlastiti rad, (samovrjednovanje) • primijeniti Kodeks etike i deontologije dentalnih tehničara/asistenata • usavršavati se u struci praćenjem razvoja dentalne znanosti
Razrada:	
Nastavne cjeline:	*Razrada – Nastavne teme:*
Sustavi upravljanja kvalitetom	Temeljna načela i terminološki rječnik Pojam i definicija kvalitete Povijesni pregled zanimanja za kvalitetu zdravstvene zaštite ISO 9000:2005, EN ISO 9000:2005
Standardi u zdravstvenom sektoru	Područja u kojima se primjenjuju standardi u zdravstvenom sektoru Sustav kvalitete prema ISO standardu Praksa i primjena sustava upravljanja kvalitetom u zdravstvenim institucijama Primjena ISO standarda u zdravstvenom sektoru RH

	Integracija kvalitete i GMP u farmaceutici
Indikatori kvalitete u zdravstvu i dentalnoj medicini	Zadovoljstvo pacijenata Postotak bolničkih infekcija Pad, povrede i incidenti tijekom dijagnostičko–terapijskih postupaka Prijavljivanje incidenata
Zdravstvena politika	Strateški ciljevi nove zdravstvene politike Poboljšanje kvalitete života u svezi s dentalnim zdravljem Smanjenje razlika u dostupnosti prava na zdravlje
Kvaliteta i održivi razvoj	Praksa i primjena sustava upravljanja okolišem, ekologija Procesi u organizaciji (proizvodnja, marketing, nabava i logistika) Društvena odgovornost kao dio upravljanja kvalitetom Primjena zahtjeva ISO 26000 u praksi
Upravljanje znanjem i ljudskim potencijalima	Primjena upravljanja znanjem za povećanje učinka Motiviranje zaposlenika za neprekidno poboljšanje učinka Cjeloživotno učenje i stručno usavršavanje Učinkovito korištenje vremena Stres na radnom mjestu
Ostalo:	
Metode i oblici rada:	**Metode rada**: određuje nastavnik prema odobrenoj stručnoj literaturi (didaktika i metodika), a naglasak treba staviti na surađivačko učenje, istraživačko učenje, samostalno učenje i višesmjernu komunikaciju. **Oblici učenja**: frontalni oblik rada, individualni oblik rada, rad u paru, rad u skupinama, timski rad, izvođenje vježbe i samostalno učenje.
Oblici učenja:	
Elementi i oblici praćenja i vrjednovanja polaznika	**Oblici:** samovrjednovanje i zajednička ocjena (evaluacija) rada, praktično provjeravanje, usmena provjera, pisana provjera, seminarski rad, radne mape, prezentacija rezultata projekata, odnos prema radu. **Elementi:** usvojenost sadržaja, primjena sadržaja i vještina, stvaranje sadržaja, komunikacija i suradnja u radu, kreativnost u radu.
Literatura:	
Literatura za nastavnike:	ENISO 9000:2000 Hrvatska verzija- Sustavi upravljanja kvalitetom- Temeljna načela i rječnik ENISO 9000:2000 Hrvatska verzija- Sustavi upravljanja kvalitetom-Zahtjevi ENISO 9000:2000 Hrvatska verzija- Sustavi upravljanja kvalitetom-Poboljšavanje sposobnosti ISO/DIS 15189 medicinski laboratoriji
Literatura za polaznike:	Prema *Katalogu obveznih udžbenika i pripadajućih dopunskih nastavnih sredstava* Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa.

206

2.2.3. Izborni strukovni moduli

Naziv modula	**KOMUNIKACIJSKE VJEŠTINE**
Popis strukovnih jediničnih skupova ishoda učenja iz standarda kvalifikacije	*Komunikacijske vještine u dentalnoj zaštiti*
Kako učiti i raditi s ovim modulom:	
Cilj modula	*Polazni/polaznica će usvoji i primjeniti komunikacijske vještine u ophođenju s korisnikom dentalnih usluga te u komunikaciji sa suradnicima.*
Opis modula:	
Kroz koji(e) nastavni(e) predmet(e) se ostvaruje ovaj modul:	*Modul se ostvaruje kroz nastavni predmet:* *Komunikacijske vještine u prvoj godini učenja* *(fond sati:70 ; 4 kreditna boda)* *Da bi polaznik ostvario navedene kreditne bodove, osim ukupnog fonda nastavnih sati, potrebni su i ostali oblici samostalnoga učenja precizirani pojedinim ishodima.* *Modul predstavlja učinkovitu kombinaciju teorijske i praktične nastave.*

Razrada modula - Nastavni predmet po godinama i ishodima učenja

Naziv predmeta u 1. godini učenja	**KOMUNIKACIJSKE VJEŠTINE**
Kroz ovaj predmet u 1. godini učenja polaznik će steći	1. Opisati pojmove: komunikacija, proces, verbalna, neverbalna, asertivnost, zapreka – šum, povratna informacija. 2. Nabrojiti vrste i ciljeve komunikacije potrebnih za život i rad u ordinaciji dentalne medicine.

207

sljedeće ishode učenja:	3. Objasniti komunikacijski proces i načela komunikacije. 4. Primjeniti verbalnu komunikaciju (govor, slušanje, pisanje, čitanje). 5. Predvidjeti zapreke – šumove u komunikaciji. 6. Demonstrirati komunikaciju telefonom, e-mailom, video konferencijom. 7. Prilagoditi komunikaciju osobama koje koje imaju poteškoća u kumunikaciji (sluh, govor, jezik). 8. Povezati verbalnu i neverbalnu poruku. 9. Koristiti asertivne (ja) poruke u komunikaciji s korisnikom dentalnih usluga i suradnicima. 10. Istaknuti važnost povratne informacije.

Razrada	
Nastavne cjeline	*Razrada – Nastavne teme*
Komunikacija	Značenje komunikacije; vrste komunikacije: verbalna neverbalna; verbalna komunikacija (govor, slušanje, pisanje, čitanje); čimbenici koji utječu na razumijevanje verbalne komunikacije; neverbalna komunikacija; oblici neverbalne komunikacije; čimbenici koji utječu na neverbalnu komunikaciju
Osnovne komunikacijske vještine u razgovoru	Pravila razgovora; vještina vođenja razgovora
Komunikacijske vještine	Samopoštovanje i slika o sebi; otvorenost, ljubaznost i toplina, izbjegavanje predrasuda i stereotipa Aktivno slušanje; tehnike aktivnog slušanja Asertivnost; ja-poruke
Komunikacija s osobama različite dobi	Komunikacija s djecom; komunikacija s adolescentima; komunikacija sa starijim osobama
Komunikacija s osobama ograničenih komunikacijskih sposobnosti	Prepreke u komunikaciji; komunikacija s osobama u stresu, krizi, agresivnim osobama Komunikacija s osobama sa senzornim, kognitivnim i psihičkim teškoćama
Komunikacija u zdravstvenom timu	Način komunikacije u stručnom timu
Napomena	*Nastavni se proces 50 % vremena izvodi praktično radi zadovoljenja kriterija izvedbe navedenog ishoda, a 50% služi za povezivanje usvojenih sadržaja s teorijskim spoznajama i praktičnom primjenom. Ovaj dio navesti prema potrebi.*
Ostalo	
Metode i oblici rada:	suradničko učenje, projektna nastava, igranje uloga
Oblici učenja:	Frontalni, individualni, rad u paru, rad u skupinama, timski rad, vježbe
Elementi i oblici praćenja i vrjednovanja polaznika	usvojenost sadržaja, primjena sadržaja i vještina, komunikacija i suradnja u radu. oblici: samovrjednovanje i zajednička ocjena (evaluacija) rada, praktično provjeravanje, usmena provjera, pisana provjera (rješavanje zadataka), seminarski rad, radne mape,

	prezentacija rezultata projekta, odnos prema radu.
Literatura	
Literatura za nastavnike:	Lučanin D, Despot Lučanin J. ur. Komunikacijske vještine u zdravstvu. Zdravstveno veleučilište, naklada Slap. Zagreb 2010
Literatura za polaznike:	Prema *Katalogu obveznih udžbenika i pripadajućih dopunskih nastavnih sredstava* Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa.

Razrada modula - Nastavni predmet po godinama i ishodima učenja

Naziv modula	**ADMINISTRACIJA U DENTALNOJ ORDINACIJI**
Popis strukovnih jediničnih skupova ishoda učenja iz standarda kvalifikacije	*Administrativni i komercijalni poslovi u ordinaciji dentalne medicine*
Kako učiti i raditi s ovim modulom:	
Cilj modula	*Steći znanja i vještine za organiziranje administrativnih i komercijalnih poslova u ordinaciji dentalne medicine.*
Opis modula:	
Kroz koji(e) nastavni(e) predmet(e) se ostvaruje ovaj modul:	*Modul se ostvaruje kroz nastavni predmet:* *Administracija u dentalnoj ordinaciji* *u drugoj godini učenja* *(fond sati:70 ; 4 kreditna boda)* *Da bi polaznik ostvario navedene kreditne bodove, osim ukupnog fonda nastavnih sati, potrebni su i ostali oblici samostalnoga učenja precizirani pojedinim ishodima.* *Modul predstavlja učinkovitu kombinaciju teorijske i praktične nastave.*

Naziv predmeta u 2. godini učenja	**ADMINISTRACIJA U DENTALNOJ ORDINACIJI**
Kroz ovaj predmet u 2. godini učenja polaznik će steći sljedeće ishode učenja:	• Raščlaniti administrativne i komercijalne poslove u ordinaciji dentalne medicine. • Organizirati arhivu osobne dentalne dokumentacije prema propisu (karton pacijenta, Rtg snimke, fotografije pacijenta, model). • Opisati važnost povjerljivosti i sigurnosti podataka i dokumentacije o pacijentu te informacija dobivenih obavljanjem profesionalne dužnosti. • Objasniti osnove računovodstvenih poslova u ordinaciji dentalne medicine. • Izdvojiti zakone i pravilnike koji uređuju rad u ordinaciji dentalne medicine. • Prezentirati važnost promocije ordinacije dentalne medicine
Razrada:	

Nastavne cjeline:	*Razrada – Nastavne teme:*
Administrativni poslovi	Vrste administrativnih poslova u ordinaciji dentalne medicine Dokumentacija vezana uz administrativne poslove
Arhiva osobne dentalne i medicinske dokumentacije	Arhivska građa Organizacija arhiva u ordinaciji dentalne medicine Povjerljivost i sigurnost podataka i dokumentacije o pacijentu
Računovodstveni poslovi	Oblici plaćanja Vrste faktura Sastavnice fakture Fakturiranje usluge Blagajničko poslovanje Računovodstveno evidentiranje poslovnih transakcija Knjiga popisa i nabave robe
Komercijalni poslovi	Osnove inventure Uvjeti nabave Nabava robe
Zakoni	Zakoni i pravilnici koji uređuju rad u ordinaciji dentalne medicine
Prezentiranje	Oblici promocije Promocija ordinacije dentalne medicine
Napomena	*Nastavni se proces 50 % vremena izvodi praktično radi zadovoljenja kriterija izvedbe navedenog ishoda, a 50 % služi za povezivanje usvojenih sadržaja s teorijskim spoznajama i praktičnom primjenom.*
Ostalo:	
Metode i oblici rada:	**Metode rada**: određuje nastavnik prema odobrenoj stručnoj literaturi (didaktika i metodika), a naglasak treba staviti na surađivačko učenje, istraživačko učenje, samostalno učenje i višesmjernu komunikaciju. **Oblici učenja**: frontalni oblik rada, individualni oblik rada, rad u paru, rad u skupinama, timski rad, izvođenje vježbe i samostalno učenje.
Oblici učenja:	
Elementi i oblici praćenja i vrjednovanja polaznika	**Oblici:** samovrjednovanje i zajednička ocjena (evaluacija) rada, praktično provjeravanje, usmena provjera, pisana provjera, seminarski rad, radne mape, prezentacija rezultata projekata, odnos prema radu. **Elementi:** usvojenost sadržaja, primjena sadržaja i vještina, stvaranje sadržaja, komunikacija i suradnja u radu, kreativnost u radu.
Literatura:	
Literatura za nastavnike:	Žager, Katarina ; Žager, Lajoš; Tušek, Boris; Vašiček, Vesna (2007): Osnove računovodstva, - korištenje elektronskih medija
Literatura za polaznike:	Prema *Katalogu obveznih udžbenika i pripadajućih dopunskih nastavnih sredstava* Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa.

Razrada modula - Nastavni predmet po godinama i ishodima učenja

Naziv predmeta u 1. godini učenja	**LATINSKI JEZIK**
Kroz ovaj predmet u 1. godini učenja polaznik će steći sljedeće ishode učenja:	9. Prepoznati osnove latinskog jezika te gramatičku terminologiju 10. Primijeniti pravila čitanja latinskog jezika naglas 11. Razlikovati klasični i tradicionalni izgovor 12. koristiti osnovna pravila naglašavanja pri izgovoru latinskih riječi 13. navesti latinske riječi koje čine rječnik potreban za razumijevanje terminologije u dentalnoj medicini 14. Prepoznati sličnost i razliku latinskog jezika s današnjim romanskim jezicima 15. povezati upotrebu latinskog jezika sa stvaranjem međunarodnoga znanstvenog nazivlja. 16. Koristiti latinski jezik u dentalnoj medicini
Razrada:	
Nastavne cjeline:	Razrada – Nastavne teme:
Uvod u latinski jezik	Latinski pismo – postanak Latinski jezik među ostalim indoeuropskim jezicima Romanski jezici Latinski jezik i rimsko carstvo Utjecaj latinskog jezika na zapadnoeuropsku kulturu i znanstvenu terminologiju u medicini.
Fonetika i fonologija	Pismo i izgovor latinskog jezika Čitanje latinskih tekstova Alfabet i izgovor grčkih riječi
Morfologija	Glagoli: • vrste glagola, glagolski modusi • prezentska osnova (prezent, futrur I, particip prezenta aktiva) • prefektna osnova (perfekt i pluskvamperfekt aktivni, futur II) • nepravilni glagoli (*esse,posse,ire*) • bezlični glagoli
Sintaksa	Sintaksa padeža Sintaksa jednostavne rečenice Sintaksa glagola (akuzativ s infinitivom)
Stručni latinski	Osnove latinskog jezika za pisanje i čitanje anatomskih izraza, dijagnoza, recepata i ostalih medicinskih termina

211

	Komparativ u medicinskom nazivlju
Tvorba medicinskog nazivlja	Stručno nazivlje u recepturi Medicinsko stručno nazivlje od jedne riječi Dvočlana tvorba medicinskog nazivlja Sufiksalna tvorba u medicinskoj terminologiji
Ostalo:	
Metode i oblici rada:	**Metode**: Usmeno izlaganje, razgovor, rad na tekstu, **Oblici**: Frontalni oblik rada, individualni oblik rada, rad u paru, rad u skupinama
Elementi i oblici praćenja i vrjednovanja učenika	**Oblici**: pisana provjera, usmena provjera, rječnik, seminarski rad, samovrednovanje **Elementi**: prijevod, gramatika, medicinsko nazivlje
Literatura:	
Literatura za nastavnike:	Bagarić, J. : *Linguae Latinae elementa*, Školska knjiga, Zagreb Gortan, V.;Gorski, O.; Pauš, P.: Latinska gramatika, Školska knjiga, Zagrab Milanović, Z.: *Hereditas linguae Latinae*, Zrno-Print, Zagreb Knezović, P.:*Li La disco*, Školska knjiga, Zagreb Salopek, D.; Šešelj, Z.; Škiljan, D.: *Orbis Romanus I*, Školska knjiga, Zagreb
Literatura za učenike:	Prema Katalogu obaveznih uđžbenika i pripadajućih dopunskih nastavnih sredstava Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa.

Naziv predmeta u 2. godini učenja	**LATINSKI JEZIK**
Kroz ovaj predmet u 2. godini učenja polaznik će steći sljedeće ishode učenja:	10. povezati gramatičke strukture u tekstu. 11. iskazati pravila osnovne morfologije u latinskom jeziku, 12. navesti popis latinskih riječi koje čine rječnik potreban potreban za razumijevanje terminologije u dentalnoj medicini 13. prepoznati srukturu latinskih rečenica, 14. primijeniti pravila sintakse glagola i zavisne rečenice. 15. povezati upotrebu latinskog jezika sa stvaranjem međunarodnoga znanstvenog nazivlja. 16. koristiti latinski jezik u dentalnoj medicini 17. iskazati pravila vezana za latinsku terminologiju u dentalnoj medicini 18. primjenjivati višečlanu tvorbu nazivlja u dentalnoj medicini
Razrada:	
Nastavne	Razrada – Nastavne teme:

212

cjeline:	
Morfologija	Prilozi (komparacija) Glagoli: • prezentska osnova (imperfekt, imperativ, gerund, gerundiv) • prefektna osnova (infinitiv perfekta) • participska osnova (oblici za pasiv, particip perfekta pasiva, particip futura aktiva, supin, infinitiv futura aktiva i pasiva) • nepravilni glagoli i njihove složenice • deponentni glagoli i semideponentni glagoli • glagoli s posebnom konjugacijom, nepotpuni glagoli
Sintaksa	Sintaksa rečenice (Konjunktiv u zavisno-složenim rečenicama, slaganje vremena, vremenske, uzročne, posljedične, pogodbene, dopusne, poredbene, odnosne rečenice) Sintaksa glagolskih imena (nominativ s infinitivom, particip, ablativ apsolutni, gerund, gerundiv, perifrastična konjugacija pasivna, perifrastična konjugacija aktivna, supin)
Stručni latinski	Pisanje i čitanje anatomskih izraza, dijagnoza, recepata i ostalih medicinskih termina na latinskom jeziku Pisanje i čitanje kratica na latinskom jeziku
Tvorba medicinskog nazivlja	Upale Višečlana tvorba medicinskog nazivlja (tročlana, četveročlana, peteročlana, šesteročlana tvorba) Tvorba riječi za naziv roda, porodice i reda bakterija Tvorba imenica (prefiksalna, prefiksalno-sufiksalna, sufiksalna tvorba, tvorba slaganjem, tvorba od participske osnove)
Ostalo:	
Metode i oblici rada:	**Metode**: Usmeno izlaganje, razgovor, rad na tekstu, **Oblici**: Frontalni oblik rada, individualni oblik rada, rad u paru, rad u skupinama
Elementi i oblici praćenja i vrjednovanja učenika	**Oblici**: pisana provjera, usmena provjera, rječnik, seminarski rad, samovrednovanje **Elementi**: prijevod, gramatika, medicinsko nazivlje
Literatura:	
Literatura za nastavnike:	Bagarić, J. : *Linguae Latinae elementa*, Školska knjiga, Zagreb Gortan, V.;Gorski, O.; Pauš, P.: Latinska gramatika, Školska knjiga, Zagrab Milanović, Z.: *Hereditas linguae Latinae,* Zrno-Print, Zagreb Knezović, P.:*Li La disco*, Školska knjiga, Zagreb Salopek, D.; Šešelj, Z.; Škiljan, D.: *Orbis Romanus I*, Školska

213

	knjiga, Zagreb
Literatura za učenike:	Prema Katalogu obaveznih udžbenika i pripadajućih dopunskih nastavnih sredstava Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa.

Razrada modula - Nastavni predmet po godinama i ishodima učenja

Naziv predmeta u 2. godini učenja	**HRVATSKI ZNAKOVNI JEZIK**
Kroz ovaj predmet u 1. godini učenja polaznik će steći sljedeće ishode učenja:	1. Objasniti važnost hrvatskog znakovnog jezika u komunikaciji s gluhim osobama 2. Opisati način života i kulturu gluhih osoba. 3. Koristiti jednoručnu i dvoručnu abecedu u komunikaciji s gluhim osobama. 4. Upotrijebiti neverbalnu komunikaciju – mimiku, pokrete tijela u komunikaciji s gluhim osobama. 5. Koristiti znakovno nazivlje iz dentalne medicine u komunikaciji s gluhim osobama. 6. Koristiti znakovno nazivlje općih pojmova iz svakodnevnog života u komunikaciji s gluhim osobama
Razrada:	
Nastavne cjeline:	*Razrada – Nastavne teme:*
Kultura Gluhih osoba	Povijesni aspekti u odnosu prema gluhoći Predrasude Način života i kulturu gluhih osoba Uspješne i priznate gluhe osobe
Oštećenja sluha	Oblici i vrste oštećenja sluha teškoće u komuniciranju koje proizlaze iz vrste oštećenja sluha
Jednoručna abeceda	jednoručna abeceda, položaji šake, gestovno-mimički znakovi parametri izvođenja gestovnih znakova artikulator mjesto artikulacije artikulacija samog pokreta komunikacija (čitanje definicije gestovnog znaka)
Dvoručna abeceda	Dvoručna abeceda, gestovno-mimički znakovi parametri izvođenja gestovnih znakova komunikacija (čitanje definicije gestovnog znaka)
	neverbalna komunikacija – mimika, pokreti tijela u komunikaciji s gluhim osobama
Osnove znakovnog jezika kroz područja iz života.	• Komunikacija, • ljudi i odnosi među ljudima, • ličnost i njene karakteristike • um (intelekt), • život i zdravlje, • snalaženje u prostoru, • vrijeme i godišnja doba, • jelo i piće, • osobno uređivanje, • obrazovanje i stručna sprema, • brojevi

214

Osnove znakovnog jezika iz poručja dentalne medicine	Znakovno nazivlje dentalne medicine u komunikaciji s gluhim osobama.
Napomena	Učenici se tijekom vježbi upoznju s gluhim osobama, te vježbaju primjenu naučenog u komunikaciji s Gluhim osobama. Insceniranje realnih situacije u životu gluhih osoba. Odlazak u Udrugu gluhih i nagluhih i susret sa gluhom populacijom. Vježbati komunikaciju te uočavati i prilagođavati specifičnosti u primjeni znakovnog jezika (dob, nastanak gluhoće...).
Ostalo:	
Metode i oblici rada:	Metode: izlaganja, razgovora, demonstracije, vježbanje, igranje uloga, Oblici:frontalni, rad u paru, individualni
Oblici učenja:	
Elementi i oblici praćenja i vrjednovanja polaznika	Elementi praćenja: Usvojenost nastavnog sadržaja Usmena provjera, praktična provjera – vještine komuniciranja - HZJ
Literatura:	
Literatura za nastavnike:	Šegota I. i sur. Gluhi i znakovno medicinsko nazivlje. Kako komunicirati s gluhim pacijentom. Medicinska naklada. Zagreb 2010.
Literatura za polaznike:	Odobreni udžbenici prema Katalogu Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa Materijali iz ostalih izvora po preporuci nastavnika elektronski mediji

Razrada modula - Nastavni predmet po godinama i ishodima učenja

Naziv modula	**DENTALNI RAČUNALNI PROGRAM**
Popis strukovnih jediničnih skupova ishoda učenja iz standarda kvalifikacije	*Dentalni računalni program*
Kako učiti i raditi s ovim modulom:	
Cilj modula	Polaznik/polaznica će kroz ovaj modul steći znanja i vještine za rad s podacima o pacijentu u dentalnom programu na računalu.
Opis modula:	
Kroz koji(e) nastavni(e) predmet(e) se ostvaruje ovaj modul:	*Modul se ostvaruje kroz nastavni predmet:* *Dentalni računalni program u trećoj godini učenja* *(fond sati:70 ; 4 kreditna boda)* *Da bi polaznik ostvario navedene kreditne bodove, osim ukupnog fonda nastavnih sati, potrebni su i ostali oblici samostalnoga učenja precizirani pojedinim ishodima.*

215

	Modul predstavlja učinkovitu kombinaciju teorijske i praktične nastave.

Naziv predmeta u 3. godini učenja	**DENTALNI RAČUNALNI PROGRAM**
Kroz ovaj predmet u 3. godini učenja polaznik će steći sljedeće ishode učenja:	• Objasniti rad s medicinskim podacima o pacijentu. • Objasniti ergonomiju rada dentalnog programa. • Istaknuti važnost računalne zaštite podataka o pacijentima. • Razlikovati rad u različitim operativnim sustavima na kojima se pokreće dentalni program. • Izreći važnost sigurnosne kopije računalnih podataka dentalnih programa.
Razrada:	
Nastavne cjeline:	*Razrada – Nastavne teme:*
Operativni sustav	Vrste operativnih sustava Značajke rada s datotekama i programima u pojedinim operativnim sustavima
Ergonomija	Osnovni pojmovi Interdisciplinarni pristup ergonomije Ergonomski dizajn Prednosti ergonomskih radnih uvjeta Posljedice neergonomskih radnih uvjeta
Dentalni program	Arhitektura programa Rad s podacima Rad u programu Pretraživanje i izdvajanje pojedinih podataka Prednosti i nedostaci programa
Računalna zaštita	Osnovna načela računalne zaštite Vrste računalne zaštite Djeljivost podataka
Sigurnosna kopija	Važnost sigurnosne kopije podataka Izrada sigurnosne kopije podataka Vraćanje podataka pomoću sigurnosne kopije
Napomena	*Nastavni se proces 50 % vremena izvodi praktično radi zadovoljenja kriterija izvedbe navedenog ishoda, a 50 % služi za povezivanje usvojenih sadržaja s teorijskim spoznajama i praktičnom primjenom.*
Ostalo:	
Metode i oblici rada:	**Metode rada**: određuje nastavnik prema odobrenoj stručnoj literaturi (didaktika i metodika), a naglasak treba staviti na surađivačko učenje, istraživačko učenje, samostalno učenje i višesmjernu komunikaciju. **Oblici učenja**: frontalni oblik rada, individualni oblik rada, rad u paru, rad u skupinama, timski rad, izvođenje vježbe i samostalno učenje.
Oblici učenja:	

216

Elementi i oblici praćenja i vrjednovanja polaznika	**Oblici:** samovrjednovanje i zajednička ocjena (evaluacija) rada, praktično provjeravanje, usmena provjera, pisana provjera, seminarski rad, radne mape, prezentacija rezultata projekata, odnos prema radu. **Elementi:** usvojenost sadržaja, primjena sadržaja i vještina, stvaranje sadržaja, komunikacija i suradnja u radu, kreativnost u radu.
Literatura:	
Literatura za nastavnike:	Mikšić D.: Uvod u ergonomiju, Fakultet strojarstva i brodogradnje, Zagreb 1997 Panian, Ž.: Izazovi elektroničkog poslovanja, Narodne novine, Zagreb 2002. Srića, V., Kliment, A., Knežević, B., Uredsko poslovanje: Strategija i koncepti automatizacije ureda, Zagreb, Sinergija, 2003. .Bates, A. W. Upravljanje tehnološkim promjenama, - korištenje elektronskih medija
Literatura za polaznike:	Prema *Katalogu obveznih udžbenika i pripadajućih dopunskih nastavnih sredstava* Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa.

Razrada modula - Nastavni predmet po godinama i ishodima učenja

Naziv modula	**OSNOVE RADIOLOGIJE U DENTALNOJ MEDICINI**
Popis strukovnih jediničnih skupova ishoda učenja iz standarda kvalifikacije	*Osnove radiologije u dentalnoj medicini*
Kako učiti i raditi s ovim modulom:	
Cilj modula	Steći znanja o mogućnostima primjene radiologije i zaštite od zračenja u dentalnoj medicini.
Opis modula:	
Kroz koji(e) nastavni(e) predmet(e) se ostvaruje ovaj modul:	*Modul se ostvaruje kroz nastavni predmet:* *Osnove radiologije u dentalnoj medicini u četvrtoj godini učenja* *(fond sati:70 ; 4 kreditna boda)* *Da bi polaznik ostvario navedene kreditne bodove, osim ukupnog fonda nastavnih sati, potrebni su i ostali oblici samostalnoga učenja precizirani pojedinim ishodima.* *Modul predstavlja učinkovitu kombinaciju teorijske i praktične nastave.*

Naziv predmeta u 4. godini učenja	**OSNOVE RADIOLOGIJE U DENTALNOJ MEDICINI**
Kroz ovaj predmet u 4. godini učenja polaznik će steći sljedeće ishode učenja:	• Opisatipovijesnirazvojradiologije i radiografije • Objasnitiosobinerentgenskihzraka • Opisati djelove zubne rendgenske aparature • Opisati načine i vrste snimanja u dentalnoj medicini • Pripremiti pacijenta za radiološki postupak • Koristiti zaštitu od zračenja prilikom radiološkog postupka • Prepoznati posljedice zračenja
Razrada	
Nastavne cjeline	*Razrada – Nastavne teme*

217

Povijesni razvoj	• Povijest radiologije • Razvoj radiografije
Rentgenska aparatura	• Dijelovi rentgenskog uređaja • Uređaj za snimanje intraoralnih rentgenskih snimaka • Uređaj za snimanje ekstraoralnih rentgenskih snimaka • Osobine rentgenskih zraka
Načini i vrste radioloških snimanja u dentalnoj medicini	• Radiološke dijagnostičke metode • Pravilo ortoprojekcije i izometrije • Digitalna dentalna radiografija • Zubni rentgenogram • Ortopan (dječji ortopan, poluortopan) • Intraoralna snimka zuba • Bite-Wing snimka • Snimanje temporomandibularnog zgloba • Sijalografija • Kraniogram • Kompjutorizirana tomografija • 3D dijagnostika u dentalnoj medicini
Zaštitne mjere u radiologiji	• Prevencija nepoželjnog djelovanja radijacije • Priprema i zaštita pacijenta pri radiološkom snimanju • Zaštita zdravstvenih djelatnika od zračenja • Osobna dozimetrija • Zakonski propisi o zaštiti od zračenja
Posljedice zračenja	• Utjecaj rendgenskih zraka na ljudsko zdravlje • Posljedice izlaganja organizma ionizirajućem zračenju • Zbrinjavanje oštećenja nastalih zračenjem
Napomena	*Nastavni se proces 50% vremena izvodi praktično radi zadovoljenja kriterija izvedbe navedenog ishoda, a 50% služi za povezivanje usvojenih sadržaja s teorijskim spoznajama i praktičnom primjenom. Ovaj dio navesti prema potrebi.*
Ostalo	
Metode i oblici rada:	Metode: usmeno izlaganje, razgovor, čitanje i rad s tekstom, objašnjavanje, pisanje, pisanje, diskusija, rasprava za i protiv, demonstracija, igranje uloga, simulacije, crtanje, projektna nastava, seminari učenika, radionice. Oblici: frontalni oblik rada, individualni oblik rada, rad u paru, rad u skupinama, timski rad, izvođenje vježbe , istraživačko učenje, samostalnu učenje, višesmjerna

218

	komunikacija.
Oblici učenja:	
Elementi i oblici praćenja i vrjednovanja polaznika	Elementi: usvojenost sadržaja, primjena sadržaja i vještina, stvaranje sadržaja, komunikacija i suradnja u radu, kreativnost u radu. Oblici: samovrednovanje i zajednička evaluacija rada, praktično provjeravanje, usmena provjera, pismena provjera (rješavanje zadataka), seminarski rad, domaće zadaće.
Literatura	
Literatura za nastavnike:	Janković.S,Miletić.D.(2009):Dentalna radiografija i radiologija, Medicinski fakultet Split Janković,S.(2002):Fizikalne osnove i klinički aspekti medicinske dijagnostike, Medicinska naklada
Literatura za polaznike:	Prema *Katalogu obveznih udžbenika i pripadajućih dopunskih nastavnih sredstava* Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa.

2.2.4. Izradba i obrana završnoga rada

Izradba i obrana završnoga rada propisana je Zakonom o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi (Narodne novine 87/08., 86/09., 92/10. i 105/10-isp.) i Pravilnikom o izradbi i obrani završnog rada (Narodne novine 118/09

Kadrovski uvjeti

Nastavni predmet	**Izobrazba**
LATINSKI JEZIK U MEDICINI	Magistar latinskog jezika i književnosti Magistar edukacije latinskog jezika i književnosti
ANATOMIJA I FIZIOLOGIJA	Doktor opće medicine Doktor dentalne medicine
DENTALNA MORFOLOGIJA	Doktor dentalne medicine
UVOD U DENTALNU MEDICINU	Doktor dentalne medicine
DENTALNA OPREMA I MATERIJALI	Doktor dentalne medicine
HITNA MEDICINSKA STANJA	Doktor opće medicine Doktor dentalne medicine Prvostupnica sestrinstva
PREVENCIJA U DENTALNOJ MEDICINI	Doktor dentalne medicine
METODIKA ZDRAVSTVENOG ODGOJA	Prvostupnica sestrinstva
ORGANIZACIJA RADA	Doktor dentalne medicine Prvostupnica sestrinstva
ZDRAVSTVENA NJEGA	Prvostupnica sestrinstva

219

DENTALNO ASISTIRANJE	Doktor dentalne medicine Prvostupnica sestrinstva
KVALITETA U DENTALNOJ MEDICINI	Doktor dentalne medicine Prvostupnica sestrinstva
KOMUNIKACIJSKE VJEŠTINE	Magistar pedagogije Magistar psihologije
DENTALNI RAČUNALNI PROGRAM	Doktor dentalne medicine Magistar inženjer elektrotehnike i informacijske tehnologije Magistar inženjer računalstva Magistar inženjer elektrotehnike Magistar informatike Magistar edukacije informatike Magistar edukacije matematike i informatike Magistar računalstva i matematike Magistar edukacije fizike i informatike Magistar inženjer elektronike i računalnog inženjerstva Magistar inženjer informacijske i komunikacijske tehnologije
OSNOVE RADIOLOGIJE U DENTALNOJ MEDICINI	Doktor dentalne medicine Prvostupnik radiologije
ADMINISTRACIJA U DENTALNOJ ORDINACIJI	Doktor dentalne medicine Prvostupnica sestrinstva

Materijalni uvjeti ua izvođenje programa

221

Nastavni predmet	Oprema
LATINSKI JEZIK U MEDICINI	- računalo s pristupom internetu - LCD projektor
ANATOMIJA I FIZIOLOGIJA	- računalo s pristupom internetu - LCD projektor - Pisač - anatomski kostur - modeli pojedinih organa - anatomski plakati - model glave - anatomska lubanja - artikulator i obrazni luk
DENTALNA MORFOLOGIJA	- računalo s pristupom internetu - LCD projektor - modeli zuba
UVOD U DENTALNU MEDICINU	- računalo s pristupom internetu - LCD projektor - model glave - artikulator i obrazni luk - arhiva modela s dentalnim radovima u pojedinim fazama izrade - model glave
DENTALNA OPREMA I MATERIJALI	- računalo s pristupom internetu - LCD projektor - instrumenti i materijali koji se koriste u dentalnoj medicini
HITNA MEDICINSKA STANJA	- ormar s priborom za hitna medicinska stanja - lutka za oživljavanje s uređajem za praćenje uspješnosti reanimacije - kolica s priborom za reanimaciju - anti-šok terapija - defibrilator - boca s kisikom
PREVENCIJA U DENTALNOJ MEDICINI	- računalo s pristupom internetu

	- LCD projektor - model gornje i donje čeljusti u međusobnom odnosu
METODIKA ZDRAVSTVENOG ODGOJA	- umreženo računalo s pristupom internetu - LCD projektor - pisač - grafoskop - CD player - DVD player - CD, DVD, tiskani materijali zdravstveno odgojnog sadržaja
ORGANIZACIJA RADA	- računalo s pristupom internetu - LCD projektor - administrativni dokumenti i knjige - dentalni arhiv
ZDRAVSTVENA NJEGA	- stomatološki jedinica - instrumenti za dentalne postupke - pribor i sredstva za dezinfekciju - autoklav - ormar s priborom za izvođenje medicinsko – tehničkih postupaka, - ormar s lijekovima, - lutka za mjerenje vitalnih znakova - modeli: za vježbu primjene lijekova, za uvođenje intravenske kanile - uređaji za: evidenciju vitalnih funkcija (toplomjeri;tlakomjeri;EKG-aparat; monitor) glukometar - boca s kisikom
DENTALNO ASISTIRANJE	- stomatološka jedinica - autoklav - RVG uređaj - osobno računalo s pripadajućom informatičkom opremom i programima - fizio dispenzer - laser tvrdi ili meki - aparat za svjetlosnu polimerizaciju

	- instrumentarij za provođenje postupaka u dentalnom asistiranju - materijali i pribor za provođenje postupaka u dentalnom asistiranju
KVALITETA U DENTALNOJ MEDICINI	- umreženo računalo s pristupom internetu - LCD projektor - pisač
KOMUNIKACIJSKE VJEŠTINE	- umreženo računalo s pristupom internetu - LCD projektor - pisač
DENTALNI RAČUNALNI PROGRAM	- umrežena računala s pristupom internetu i instaliranim različitim operativnim sustavima - jedinica za izradu sigurnosne kopije - LCD projektor - pisač - dentalni računalni program
OSNOVE RADIOLOGIJE U DENTALNOJ MEDICINI	- računalo s pristupom internetu - LCD projektor
ADMINISTRACIJA U DENTALNOJ ORDINACIJI	- umrežena računala s pristupom internetu i odgovarajućim dentalnim programom - LCD projektor - pisač - administrativni dokumenti - dentalni arhiv - arhiva modela

6.1. Referentni brojevi

Kod standarda kvalifikacije: SK – 1202 /11 – 03 – 42 /12 – 01

Naziv sektora: Zdravstvo i socijalna skrb

Šifra sektora: 12

Naziv podsektora: Zdravstvo

Šifra podsektora: 12